

Digitales Brandenburg

hosted by Universitätsbibliothek Potsdam

Sifre Ḳodesh

‘im targumim u-ve’urim mi-meḥabrim shonim

Sefer Ṿa-yiḳra

Landau, Moses I. Landau, Moses I.

Prag, 595 [1834 oder 1835]

ארקיו רפסל תורטפה רדס

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-8888

סדרה

ה פ ט ר ו ת

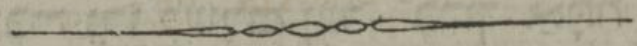
לספר ויקרא

והפטרות למחר חדש, לשבת ר"ח, לפ' זכור, פרה, החדש, לשבת הגדול
ולד' ימי פסח ושבת חול המועד

עם פירוש רש"י ובאור ותרגום אשכנזי

וגם הוספנו

קריאת המפטיר לשבת ראש חדש ולפרשיות הנ"ל.

שנת ת"ק צ"ה לפ"ק.

HAPHTAROTH.

פראג

דרוק אונד פערלאג דעס משה הלוי לנדא.

ברכות ההפטר

קודם קריאתה יכרך

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם אשר בחר
בנביאים טובים ורצה בדבריהם הנאמרים באמת:
ברוך אתה יי הבוחר בתורה ובמשה
עבדו ובישראל עמו ובנביאי האמת וצדק:

ואחר קריאתה יכרך

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם צור כל העולמים צדיק
בכל הדורות האל הנאמן האומר ועושה. המרבר ומקים.
שכל דבריו אמת וצדק:
נאמן אתה הוא יי אלהינו ונאמנים דבריה ודבר אחד
מדבריה אחר לא ישוב ריקם כי אל מלך נאמן אתה.
ברוך אתה יי האל הנאמן בכל דבריו:
רחם על ציון כי היא בית חיינו ולעלובת נפש תושביע
במהרה בימינו. ברוך אתה יי משמח ציון בבניה:
שמחנו יי אלהינו באליהו הנביא עבדך ובמלכות בית
דוד משיחך במהרה ובא ויגל לבנו על כסאו לא ישב זר.
ולא ינחלו עוד אחרים את כבודו. כי בשם קדשך נשבעת
לו שלא יקבה גרו לעולם ועד. ברוך אתה יי מגן דוד:

בשבת ובשנת ח"ה של פסח

על התורה ועל העבודה ועל הנביאים ועל יום השבת
הזה שנתת לנו יי אלהינו לקדשה ולמנוחה לכבוד ולתפארת.
על הכל יי אלהינו אנחנו מודים לך ומברכים אותך. יתברך
שמך בפני כל חי תמיד לעולם ועד. ברוך אתה יי מקדש
השבת:

לויט דפסח

על התורה ועל העבודה ועל הנביאים (לשבת ועל יום השבת הזה)
ועל יום חג המצות הזה שנתת לנו יי אלהינו (לקדשה ולמנוחה)
לששון ולשמחה לכבוד ולתפארת: על הכל יי אלהינו אנחנו
מודים לך ומברכים אותך. יתברך שמך בפני כל חי תמיד
לעולם ועד. ברוך אתה יי מקדש (השבת) ישראל והזמנים:

הפטרות מחר חדש

ב

בשמואל א' סימן כ'

תרגום אשכנזי

(א) וַיֹּאמְרוּ לָוִי הַזֶּה מֵחַר הַחֹדֶשׁ
וְנִפְקְדָהּ כִּי יִפְקַד
מִוֹשְׁבֵיהֶּ: (ב) וּשְׁלֹשֶׁת תֵּרֵד מֵאֵד
וּבָאת אֶל-הַמָּקוֹם אֲשֶׁר-נִסְתַּרְתָּ
שָׁם בַּיּוֹם הַמַּעֲשֵׂה וַיֵּשְׁבֶת אֶצֶל
הָאֶבֶן הָאֵוֶל: (ג) וְאֲנִי שְׁלֹשֶׁת
הַחַצִּיִּים צְדָה אֹרֶה לְשִׁלְחֵלִי
לְמִטְרָה: (ד) וְהִנֵּה אֲשַׁלַּח אֶת-

(א) יהונתן וצנען צו איהם
(דוד): מארגען,
אלס אם נייאמאנדסטאנע,
ווירסט דוא פערמיסט ווער-
דען, דא דיינע שטעללע אפ-
פען בלייבט; (ג) איבערמאך-
גען נון געהע נאך טיעפער הי-
נאב, ביז דוא אן דען ארט
קאמסט, ווא דוא שאן אט
טאגע יענער בעגעבענהייט
דיך פערבארגען געהאלטען,
אונד וויילע דאזעלבסט בייא
דעם שטיינע אול. (ג) איך
ווערדע אן דעססען זייטע
דרויא פפייילע אבשיעסען, אלס וואללמע איך מיך אים ציעלטרעפפען איבען, (ד) אונד דען
קנאפ.

הנער

ר ש י

(א) מחר חדש - ודרך כל אוכלי שולחן המלך לבא ביום מועד אל השולחן: ונפקת. אבי
יפקד ושאל היכן אתה: כי יפקד מושבך. שיהיה מושבך חסר שאתה יושב בו
ובן תרגם יונתן ותיבנעי ארי יהא מרוח בית אסחרותך: ונפקת. לשון זכרון: כי יפקד
לשון חסרון: (ב) ושלשת. שלשת ימים ואז תרד מאד כלומר לכשתגיע ביום השלישי תרד במקום
סתר ותתחבא הרבה כי מאז יבקשך ובאת אל המקום הסתר הזה אשר אתה נכתר בו היום
שהוא יום מעשה מלאכה ובן תירגם יונתן ביוםא דמולא שאותו היום נסתר כמה שנאמר ויסתר
דוד בשדה מיד ויהי החדש מחר: האבן האול. אבן שהיא אות להולכי דרכים: האול. הולכי
הדרך ובן תירגם יונתן אבן אתא אבן האות: (ג) לדה אורה. לא מפיק ה"א ופתרון לדה כמו
לדה כל תיבה שלריכה למ"ד בתחלתה הטיל לה ה"א בסופה בלד אותה אבן אורה חלים למטרה
כדי שלא יבין הנער וזה סימן יהיה לך לניחוש אם אתה לריך לברוח: (ד) והנה אשלח וגומר.
דרך המבקש מן הירווי הולך עד מקום שרואה שהמץ הולך ואינו יכול לבזק יפה פעמים שהוא
מחפשו

ב א ו ר

(ב) ושלשת, תספור שלשת ימים ואז תרד מאד להתבא יותר במקום סתר משאתה בו בשני
הימים הראשונים, כדכתיב ושלחתני ונסתרתני בשדה עד הערב השלישית (ש"א כ'
ה'), ולהלן נאמר ויסתר דוד בשדה מיד ויהי החדש מחר, ויונתן ת' תתבעי לחדא, באלו כתיב
תפקד מאד, ואינו נכון לפי המשך: ביום המעשה, באותו יום שהי' מעשה השנועה שנשבע
שאלו ליהונתן שלא יומת דוד שהי' שם נסתר דוד בשדה (רד"ק) בנובר בפרשה י"ט: האבן
האול, אבן שהיא אות להולכי דרכים, ובן ת"י אבן אתא (מרש"י): (ג) צדה, הנראה שהיה
יהונתן עומד מזד האבן, והי' מורה החלים משם והלאה, וזה הי' נקל לדוד לשמוע הקריאה אשר
יקרא יהונתן לנערו, ולא כמו שחשבו המפרשים, שהאבן היתה המטרה, כי לא היה מן הראוי
כלל לשלוח הנער סמוך למקום המחבא, מן בחפשו החלים יעבור את המקום ויראה את הנסתר
ובפרט כשהוא אומר הנה החלים ממך והלאה, אלא הנכון כמו שאמרנו, וטעם לדה בלדה של
האבן, ואם שנחסר המפיק, הנה אין זה מן הנמנע כידוע למדקדקים. ולדעת קלת המפרשים
לדה אורה נטעם ארלה שער, ואינו נכון, כי איך לא יזכור לאיזה לד יורה, והרבה לדים
יש, ויונתן לא ת' מלת לדה כלל ובתב תחמיה מלה אחרת, תלתא גירין בקשתא אשדי: לשלח

לי

הַנְּעָר לְךָ מֵצֵא אֶת־הַחֲצִיִּים אִם־
 אָמַר אָמַר לַנְּעָר הִנֵּה הַחֲצִיִּים ו
 מִמֶּנּוּ וְהִנֵּה קָחְנוּ וּבָאָה כִּי־שְׁלוֹם
 לְךָ וְאִין דְּבַר חַי־יְהוָה: (ה) וְאִם־
 כֹּה אָמַר לְעֵלָם הִנֵּה הַחֲצִיִּים
 מִמֶּנּוּ וְהִלְאָה לְךָ כִּי שְׁלַחְךָ יְהוָה:
 (ו) וְהִדְבַר אֲשֶׁר דִּבַּרְנוּ אֲנִי וְאַתָּה
 הִנֵּה יְהוָה בֵּינִי וּבֵינְךָ עַד־עוֹלָם:
 (ז) וַיִּסְתַּר דָּוִד בְּשֹׂדֵה וַיְהִי הַחֹדֶשׁ
 וַיֵּשֶׁב הַמֶּלֶךְ עַל־הַלְּחָם לֶאֱכֹל:
 (ח) וַיֵּשֶׁב הַמֶּלֶךְ עַל־מוֹשְׁבוֹ
 כַּפֶּעַם וּכְפֶעַם אֶל־מוֹשֵׁב הַקִּיר
 וַיִּקָּם יְהוֹנָתָן וַיֵּשֶׁב אַבְנֵר מִצַּד

קנאפען אבשיקקען, אום דיא פשײלע וויעדער אויפצוווכען. שפּע־עכע איך נון צום קנאפּ־פען, אונד זאגע: „דיא פּשײלע לע ליעגען יא נעהער היער־הער“, זא נים דיעס פֿיר אײן צײכען, דאס דוא קאממען קאננסט, דען דוא ביזט זיכער, אונד האסט, ביא גאטט! ניכטס צו פֿירכטען. (ה) שפרע־כע איך אבער צום קנאפּפּן אל־זא: דיא פּשײלע ליעגען יא וויי־טער היז“, זא געהע, דען דער הערר האט דיך ענטקאממען לאססען. (ו) אונד דיא זאכע, דיא וויר מיט איינאנדער פֿער־אברעדעט האבען — זיעהע דער עוויגע איזט צייגע צווי־שען אונד ביידען — בלייבט עוויגליך. (ז) דוד היעלט זיך אלוף אים פֿעלדע פֿערבאר־גען. דער נייאמאָנדסטאָג קאם

שאל

אל קרי

הערבייא, אונד דער קעניג זעטצטע זיך צום עססען הין. (ח) דער קעניג זעטצטע זיך אויף זיינע געווענהליכע שטעללע אבען און, און דעה וואַנד: יוונתן בליעב שטעהען, ביז אבנר נעכען שאל

ר ש י

מחפּשו והזן להלן ממנו פעמים שהוא הולך להלן מן הזן ומחפּש והנחש הזה יהיה לך: אם אמר אומר לנער וגו' קחנו וכו' לא חתה בעלמך ממקום מחבואך וקחנו וכו' אלי כי אין לך לירא כי שלים לך הקב"ה חפן שזהו כזן ולא תירא ואשילו שמעתי מאבא רעה: (ה) ואם כה אמר וגו' לך כי שלחך. הקב"ה אמר לך לברוח ולהמלט: (ו) והדבר אשר דברנו. ברי' שכתנו יחד הנס ה' ביני וביניך עד על אותו דבר: (ח) אל מושב הקיר. בראש המטה אלל הקיר: ויקם יונתן. עמד ממקומו לפי שאין דרך הבן להיות מיסב אלל אביו שדרכן היה לאכול

ב א ו ר

לי, להנאתי, וכמו שתרגמתי: (ד) קחנו ובאה, פירש הריק"ס, קח זה הסימן וכו', וכן תרגמתי: ואין דבר, רע וכו' ולית מדבס ביש: (ה) כי שלחך ה', כלומר יש לך להודות לה' אשר נתן בלבבך העלה הזאת לנסות את אביו, ולהמלט ערס נלתיך אליך הרעה מאתו. (ו) והדבר אשר דב־נו, דהיינו הכרית אשר כרתנו היא תקום עד עולם, כן נראה לי שעור הכתוב, ומאמר הנס ה' וגו' שזעה שכן תקום עד עולם, ומחמת חזק ההתפעלות יבוא באמצע הדבור בין הנושא והנושא בעין מאמר מוסגר: הנה ה' וגו', כת"י הא מימרא דה' ביני וביניך סהיד עד עלמא: (ח) ויקם יונתן, עמד ממקומו לפי שאין דרך הבן להיות מיסב אלל אביו, ודוד היה מיסב בין יונתן ובין שאל עכשו שאל בא דוד לא הסיב יונתן עד שיסב אבנר מלך שאל וחסר כך ישב יונתן מלך אבנר, ואם תאמר לא ישב כלל הרי הוא אומר להלן ויקם יונתן מעל השולחן

הפטרת מחר חדש

תרגום אשכנזי ג

שֶׁאוֹל וַיִּפְקֹד מְקוֹם דָּוִד: (ט) וְלֹא־
 דָּבָר שֶׁאוֹל מֵאוֹמָה בַּיּוֹם הַהוּא
 כִּי אָמַר מְקַרְהָ הוּא בְּלִתי טְהוֹר
 הוּא כִּי־לֹא טְהוֹר: (י) וַיְהִי
 מִמְּחֻרַת הַחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי וַיִּפְקֹד
 מְקוֹם דָּוִד וַיֹּאמֶר שֶׁאוֹל אֶרֶ־
 יְהוֹנָתָן בְּנוֹ מִדָּוִד לֹא־בָא בְּיָדֵי
 גַם־תְּמוֹל גַּם־הַיּוֹם אֶל־הַלֶּחֶם:
 (יא) וַיַּעַן יְהוֹנָתָן אֶת־שֶׁאוֹל נִשְׁאָל
 נִשְׁאָל דָּוִד מֵעַמְדֵי־עַד־בֵּית לָחֶם:
 (יב) וַיֹּאמֶר שֶׁלַּחֲנִי נָתַן כִּי זָבַח
 מִשְׁפָּהָה לָנוּ בְּעִיר וְהוּא צוּרֵ־
 לִי אָחִי וְעָתָה אִם־מְצֵאתִי הֵן

שאל פלאטין גענאטמן, אבער
 זא, דאס דודים שמעללע אפֿ־
 פען בליעב. (ט) שאל זאגטע
 אן דיעזעס טאגע ניכט דאז מינ־
 דעסטע העריבער; דען ער
 דאכטע, עם איזט איהם פֿיעל־
 לייכט איינע אונרייניגקייט צו־
 געשטאסען, פֿאן דער ער זיך
 נאך ניכט גערויניגט האט.
 (י) אלס אבער אויך אס מאַר־
 גענדען טאגע דארויף, אלס
 דעם צווייטען נייאמאָנדסטאָג־
 גע, דודים שמעללע נאך אימ־
 מער אונבעזעטצט בליעב, דא
 זאגטע שאל צו ויינעם זאָהנע
 יהונתן; וואָרום קאָם דער זאָהן
 ישי'ס וועדער געסטערן נאך
 הייטע צום מאָהלע? (יא) יהונתן
 אַנטוואַרטעטע דעם שאל:
 דוד האָט זיך פֿאָן מיר אורלויב
 נאך ביח לחם אויסגעבעטען,
 אונד געזאָגט: לאָס מיך דאָך הינרויזען, דען וויר האָבען איין פֿאַמיליענפֿעסט אין דיעזער
 שטאָרט, וועלכעס מיר, מיין ברודער אַנזאָגען לאָססען, ווען איך גיין גנאָדע אין דיינען אויגען גע־
 פֿונ־

ר ש י

לאכול מסובין על המעות והיה דוד מיסב בין יהונתן ובין שאל עכשיו שלא בא דוד לא הסיב
 יהונתן עד שיסב אבנר מזד שאל ואח"כ ישב יהונתן מזד אבנר ואס תאמר לא ישב כלל הרי
 הוא אומר ויקס יהונתן מעל השולחן מכלל שיסב: (ט) מקרה הוא. קרי ראה בלתי טהור
 הוא ועדיין לא טבל לקרו שאלו טבל לקרו אין לריך הערב שמש לחולין: כי לא טהור. זו
 הוא נתינת טעם לדבר ולפי שאינו טהור לסיק לא בא שלא יטמא את הסעודה: (י) ממחרת
 החדש. ממחרת חידוש הלכנה: השני. ביום שני לחדש: (יב) והוא לוח לי אחי. גדול הכית
 לוח

ב א ו ר

השולחן בחרי אף מכלל שיסב (מרש"י). אמנם טעם ויקס יהונתן כאן אינו שעמד ממקומו, כי הלא ידע
 שדוד לא יבוא אל השולחן, וא"כ למה ישב מתחלה? אבל העגם שעמד במקומו על רגליו עד שיסב
 אבנר, כי כן מלינו לשון ויקס שהוא ענין התמדה בדבר (בלייבען), כמו ויקס שדה עפרון (בראשית
 כ"ג) וישב אבנר מצד שאל, אמנם באופן שהי' נפקד מקום דוד, וטעם מזד, בעבור שלא הי'
 איש מפסיק בינו ובין שאל, אבל הי' הרויח ביניהם: (ט) מקרה הוא אגו', כלומר אולי מקרה בלתי
 טהור קרה לו, כי לא טהור כלומר והוא לא טהור עדיין מאות' הטומאה. (י) ממחרת החדש השני,
 ר"ל ממחרת כ"ח שהוא שני לחדש, ויונתן תרגם ביומי דבזרוהי דהוא עבור ירחא תנינא (רד"ק),
 וכנאה כדעת יונתן מדכתיב להלן ביום החדש השני, ולא ביום השני לחדש: (יב) והוא צוה לי אחי,
 כלומר הדבר הזה שיש לנו זכח מאסח' בעיר לוח לי אחי כלומר לוח שלי לאש' לי, כדי שאבוא שם, וכן ויכוּו
 אל

פונדען האבן, זא מעכטע איד
 איין וועניג הינאילען, אונד
 מיינע אנפערואנדטען בעזען
 בעזען דאדער איזט ער ניכט
 צום קעניגליכען טישע געקאמ-
 מען. (יג) דא ענטבראנטע
 דער צאָרן שאול'ס איבער דען
 יהונתן, אונד ער זאגטע צו
 איהם: אויסגעארטעטער, ווי
 דערשפענסטיגער זאָהן! ווייס
 איכ'ס דען ניכט, דאס דוא זאָן
 דען זאָהן ישי'ס געפאללען פֿינ-
 דעסט צו דייער שאַנדע, אונד
 צור שאַנדע דייער לייבליכען
 מוטטער? (יד) וואָהרליך! זאָ
 לאַנג דער זאָהן ישי'ס לעבט,
 ווירסט ווערער דוא נאָך דייע
 רעגיערונג בעשטעהען קענ-
 נען; דאָרום שיקקע נאָך איהם,
 אונד שאַפֿע מיר איהן צור
 שטעללע, דען ער האַט דען
 טאָד פֿערשולדעט. (טו) יהונתן
 אַבער ערווידערטע זיינעם
 פֿאַטער שאול, אונד שפראַך:

בעיניך אמלטהנא ואראה את-
 אחי על-כן לא-בא אל-שלחן
 המלך: (יג) ויתר-אף שאול
 ביהונתן ויאמר לו בן-נעות
 המרדות הלוא ידעתי כי-בחר
 אתה לבן-ישי רבשתך ולבשת
 ערות אמה: (יד) כי כל-הימים
 אשר בן-ישי חי על-האדמה
 לא תבון אתה ומלכותך ועתה
 שלח וקח אתו אלי כי בן-מות
 הוא: (טו) ויען יהונתן את-שאול
 אביו ויאמר אליו למה יומת
 מה עשה: (טו) ויטל שאול את-
 התנית עליו להכתו וידע יהונתן

כ

וואָס האַט ער דען פֿערבראַכען? (טו) דאָ וואָרף שאול
 דען, שפיעס נאָך איהם, אום איהן צו טרעפֿען. יהונתן מערקטע נון, דאָס עס פֿאַן

ר ש י

זוה לי שאהיה שם והוא אחי אליאב: אמלטה . אישקמו"ליר בלע"ז (מלה נושנת עש"סער ענטטויפֿען
 חויסווייכען, עיין בנאור הקדש לספר שופטים ג' כ"ו ובהמעמר לספר בראשית י"ט י"ז) אלך יום אחד
 ואבוא: (יג) נעות המרדות. לשון נוע אשה נעה ונדם יולאנית כאשר תאמר זעוה מן זע כן
 תאמר נעוה מן נע והת"ו מן הדיבוק שהוא דבוק למרדות: המרדות. שהיא ראווה לרדות ולייסקר.
 ד"א כשקטפו בני בנימין מצבות שילו שיכחו למול בכרמים היה שאלו ביישן ולא רכה לחטוף עד
 שבאתה היא עכמה והעוזה פניה ורדפה אחריו: נעות. על שם הכרמים והוא גת כמו נעוה ארתמו.
 יטופין

ב א ו ר

אל יוסף לאמר (בראשית כ' ט"ז), "פי' שזו אל שלחם לאמר ליוסף, וטעם והוא זוה במקום ואותו
 זוה, בטעם ולשת גם הוא במקום ולשת גם לו, שזא הישר במקום הנוטה: אמלטה נא, פי'
 כ' ישעי' אמהר ללכת ואחזור: (יג) בן נעות המרדות, בן סמוך ללעות ונעות סמוך למרדות,
 וטעם בן בטעם בן מות הוא, וטעם נעות ל' עווי ועקו', כלומר משונה מדרך הסזוט, דהיינו
 שאותו המרדות שהוא בחר בבן ישי אויבו הוא משונה מב' טעמים, א' כמה שהבן מורד בהאביו
 שאין אדם מורד באביו כי אם להסב המלוכה לעצמו, ואדרכה מלכותו לא תבון כל הימים
 אצר

כִּי כָּלָה הָיָא מֵעַם אָבִיו לְהַמִּית
 אֶת־דָּוִד: (יז) וַיִּקָּם יְהוֹנָתָן מֵעַם
 הַשְּׂלֵחָן בְּחַר־יָדָא וְלֹא־אָכַל
 בְּיוֹם־הַחֹדֶשׁ הַשְּׁנִי לֶחֶם כִּי נִעְצַב
 אֶל־דָּוִד כִּי הִכְרִמוּ אָבִיו: (יח) וַיְהִי
 בְּבִקְרָא וַיֵּצֵא יְהוֹנָתָן הַשְּׂדֵדָה
 לְמוֹעֵד דָּוִד וְנָעַר קָטָן עִמּוֹ:
 (יט) וַיֹּאמֶר לְנָעָרוֹ רֵץ מִצֵּא־נָא
 אֶת־הַחַצִּים אֲשֶׁר אָנֹכִי מוֹרֶה
 הַנָּעַר רֵץ וְהוֹאֲתֵיהָ הַחַצִּי
 לְהַעֲבִרוֹ: (כ) וַיָּבֵא הַנָּעַר עַד־
 מְקוֹם הַחַצִּי אֲשֶׁר יָרָה יְהוֹנָתָן
 וַיִּקְרָא יְהוֹנָתָן אַחֲרֵי הַנָּעַר

ויאמר

ד ש י

וטופין נעוהי בחמר ולא מן השס: (יז) ועלכ אל דוד. כשכיל דוד: כי הכלימו אביו. כשכיל
 דוד: (יח) למועד דוד, למועד אשר קבע לו דוד. (יט) להעבירו. החלי עבר את הנוער:
 מאלל

ב א ו ר

אשר בן ישי חי, וזה שאמר לנשדך, שיאמרו עליך שאתה עושה מעשה שגוען, ולנושא ערות
 אמך שיאמרו שזנתה תחת אביך, ואין אתה בני, וזה שחרגום יונתן בר סרבניתא דמרדווא קשיא:
 (טו) כי כלה, נגמר הדבר בלב אביו להמית את דוד (רד"ק): (יז) ולא אכל וגו', מנ' סבות,
 א' כי נעלכ בעבור דוד ובעבור שהכלימו אביו בדבור ובמעשה (מרד"ק): (יח) למועד דוד,
 רבים פראו למועד אשר קבע לו דוד, ואינו נכון, כי הוא אמר אליו בערב והוא הלך בנקר,
 אלא טעם למועד למקום המוועד אשר נסתר שם דוד, ורבים כן: (יט) להעבירו, אמרו הטעם
 להעביר האבן שהיא המטרה, וזה איננו נכון, כי אז יראה בהכרח הנסתר מאחוריה, וכמו שכבר
 בערנו לעיל, ועוד יש בזה איזו תערובות, מתחלה אמר מלא את החלים, משמע שרבים ירה,
 ואח"כ אמר והוא ירה החלי לשון יחיד, ואח"כ ויבוא הנוער עד מקום החלי, משמע שהי' שם
 באמת, ויהונתן אמר הלא החלי ממך והלאה ואח"כ טוב וילקט את החלים לשון רבים. ולכן
 יראה לע"ד שהענין כך הוא שמתחלה אמר לנער שירץ פעם אחר פעם למלוא את החלים
 שירה, והנה הוא מורה חלי אחד והנער רץ לקחתו, וירה! יהונתן מיד עוד חלי אחר
 להעביר את הנוער ממקום החלי הראשון, ולכן כשבא הנוער עד מקום החלי הראשון ויאמר יהונתן
 הלא החלי ממך והלאה על השני שירה, ויקח הנוער את שניהם ויבוא אל אדוניו, ואולי שלש
 החלים ירה בזה האופן זה אחר זה, שיעבור תמיד האחרון את הראשון ותמיד כשבא הנוער עד
 הקודם

זינעם פאטער בעשלאססען
 זיין, דוד צו מערמען, (יז) שטאנד
 פאלל פערדרוסעם פאם טישע
 אויף, אונד נאָהם דייענען גאַנצען
 צווייטען נייאמאָנדרסטאָג קיינע
 שפייזע צוזיך, ווייל עס איהם
 דוד'ס וועגען זעהר לייד וואָך,
 אונד איהן זיין פאטער זאָ בע-
 שימפפֿט האַטטע. (יח) אַם אַני
 דערן מאָרגען גינג יְהוֹנָתָן
 אויפֿס פֿעלד הינוים נאָך דעם
 אויפֿענטהאַלטע דוד'ס הין,
 אונד איין קליינער קנאַבע בע-
 גלייטעטע איהן. (יט) צו דייענעם
 זאַטע ער: לויף, האַלע מיר
 דיא פֿיילע וויעדער, דיא איד
 אַבשיעסע. דער קנאַפֿע ליעף,
 אונד ער שאַס דען פֿייל איהם
 פֿאַרבייא. (כ) וויאָן דער קנאַפֿ-
 פע אָן דיא שטעללע דעם
 פֿיילעם קאַם, דען יְהוֹנָתָן אַב-
 געשאַססען, ריעף איהם דייענער
 נאָך

תרגום אשכנזי

הפטרת מחר חרש

נאך, אונר זאגטע: דער פֿייל ליענט יא וויטער הין; (כא) אונד ריעף איהם פֿער-נער נאך: פֿארט! איילע! האלטע דיק ניכט אויף. דער קנאפּפע יהונתן'ס לאז דיא פֿיילע אויף, אונד קאם דאָ מיט צוויינעם העררן. (כב) דער קנאפּפע וואוסטע פֿאן ניכטס, נור יהונתן אונד דוד וואוסטען אום דיא זאָע. (כג) יהונתן גאב דעם קנאפּפען פֿייל אונד באַגען, אונד זאגטע צו איהם: געהע! ברינגע דיעזעס נאך דער שטאָרט. (כד) דער קנאפּפֿע פֿע גינג, אונד דוד קאם הינ-טער דעם שטיינע הערפֿאר, פֿיעל אויף זיין אַנגעזיכט צור ערדע, אונד ביקטע זיך דרייאמאהל. זיא קיסטען איינער דען אַנדערן, וויינטען איינער מיט דעם אַנדערן, בעזאָנדערס אַכער וויינטע דוד זעהר. (כה) ענדליך זאגטע יהונתן צו איהם: ציעהע אין פֿריערען! וואס וויר ביידע ביים נאמען דעם עוויגען בעשוואַרען האַכען, אונד געזאָגט: גאָטט זיין צייגע צווישען מיר

וַיֹּאמֶר הֲלוֹא תִּחְצִי מִמֶּנּוּ וְהִלָּאָהּ: (כא) וַיִּקְרָא יְהוֹנָתָן אַחֲרַי הַנֶּעֱר מִהֲרָה חוֹשָׁה אֶל-הַעֲמֹד וַיִּלְקַט נֶעֱר יְהוֹנָתָן אֶת-הַחֲצִי וַיָּבֵא אֶל-אֲדָנָיו: (כב) וְהַנֶּעֱר לֹא-יָדַע מֵאוֹמָה אֶךְ יְהוֹנָתָן וְדוֹד יָדְעוּ אֶת-הַדְּבָר: (כג) וַיִּתֵּן יְהוֹנָתָן אֶת-כִּלְיוֹ אֶל-הַנֶּעֱר אֲשֶׁר-לוֹ וַיֹּאמֶר לוֹ לֵךְ הִבֵּיא הָעִיר: (כד) הַנֶּעֱר בָּא וְדוֹד קָם מֵאֶצֶל הַגִּבּוֹ וַיִּפֹּל לְאַפְּיוֹ אַרְצָה וַיִּשְׁתַּחוּ שָׁלֹשׁ פַּעֲמִים וַיִּשְׁקוּ וַאֲשִׁישׁ אֶת-רַעְוֹ וַיִּכְבּוּ אֲשִׁישׁ אֶת-רַעְוֹ עַד-דֹּר הַגִּדִיל: (כה) וַיֹּאמֶר יְהוֹנָתָן לְדוֹד לֵךְ לְשָׁלוֹם אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְנוּ שְׁנֵינוּ אֲנִיחֵנוּ בְּשֵׁם יְהוָה לֵאמֹר יְהוָה יִהְיֶה וּבִינֵינוּ וּבֵין זָרְעֵנוּ וּבֵין זָרְעֵךָ עַד-עוֹלָם:

וביום החצים קרי אונד דוד, צווישען מיינען נאָקאָממען אונד דען דייגען! דאָ בלויבט עוויגליך.

ר ש י

(כז) מאלל הנגב. מסטר אבן אהא דלקביל דרומא: עד דוד הגדיל. הרבה לבנות: (כה) לך לשלום. והשבועה אשר נשבענו ה' יהיה עד עליה עד עולם:

השמים

ב א ו ר

הקודם במקום קרא יהונתן 'הלל וגו'. בזה יתישבו כל הפסוקים על נכון: (כג) כליו, קצתו וחליו (כד"ק): (כד) מאצל הנגב, ת"י מסטר אבן אהא דלקביל דרומא, ויהי' א"כ העקר הסר מן הכחוב, גם לא ידעתי לכוון הטעם אם שבא מנגב או מלפון, ואמרתי אני בלבי, אולי אם הנגב בנוי לאבן בעבור יבשותו, ע"ר ארץ הנגב נתתני, וענינו כמו מאלל האבן: עד דוד הגדיל, לבנות יותר מיהונתן (ר"ל ורד"ק): (כה) אשר נשבענו וגו', הוא יהי' עד עולם, וכדלעיל, אלא שהכונה כאן על השבועה, ודלעיל על הכרית:

השמים

קריאה למפטיר בשבת וראש חדש ה

וביום השבת שני כבשים בני שנה תמימם ושני עשרונים סלת מנחה בלולה בשמן ונסכו: עלת שבת בשבתו על-עלת התמיד ונסכה:

ובראשי חדשיכם תקריבו עליה ליהוה פרים בני בקר שנים ואיל אחד כבשים בני שנה שבעה תמימם: ושלושה עשרונים סלת מנחה בלולה בשמן לפי האחד ושני עשרונים סלת מנחה בלולה בשמן לאיל האחד: ועשרון עשרון סלת מנחה בלולה בשמן לכבש האחד עליה ריח ניחח אשה ליהוה: ונספיהם חצי ההין יהיה לפי ושלישת ההין לאיל ורביעת ההין לכבש יין ואת עלת חדש בחדשו לחדשי השנה: ושעיר עזים אחד לחטאת ליהוה על-עלת התמיד יעשה ונסכו:

הפטרת שבת וראש חדש

בישעי סימן ס"ו.

(א) כה אמר יהוה השמים כסאי והארץ הדם רגלי ארזה בית אשר תבנו רי וארזה מקום מנוחתי: (ב) ואת כל אלה

(א) זא שפריכט דער עוויגע: דער היממעל איזט יא מיין טהראן, דיא ערדע מיי נער פיסע שעממעל. וואצו איי-נען טעמפעל מיר ערבויען? וואצו איינען ארט, ווא מיינע העררליכקייט רוהען זאלל? (ב) פירוואהר מיינע מאכט ער-עוף

די

ר ש י

(א) השמים כסאי. איני לריך לבית המקדש שלכם: אי זה בית. אשר הוא כדאי לשכונתי: (ב) ואת כל אלה. השמים והארץ ידי עשתה ואת אשר לימלמתי שכינתי בתוכם כהיוחכם נשמעים לי לפי שכן דרני להביט אל עני ונכה רוח ומרד על דברי אצל עתה אין לי חסן

ב א ו ר

(א) השמים כסאי, ע"ד שאמר שלמה הנה השמי' ושמי השמי' לא יכלכלוך אף כי הב' הזה אשר בניתי, ולא שיהי' הוא ית' ויף יושב נכבאי, אלא ד"מ במלך שיושב על הכסא ורגליו בשרפרף ומלוה על עמו מה יעשו (מרד"ק): אי זה ביה אשר הבנו לי, כלומר וכי סבורים אתם שהבית אשר אתם מביאים אם הזבחים שאני שוכן בו ושיכילני הבית כמו שמכיל הגוף, אלא אני לא בוייתי על הבית כ"א כדו שיכינו ישראל לכם אלי ויהי' להם מקום מיוחד לבוא שם להתפלל ולהעלות הקרבנות

יְדֵי עֲשׂוֹתָהּ וַיְדִיּוּ כָל־אֱלֹהֵי נְאֻם־
 יְהוָה! וְאֵל־זֶה אֲבִיט אֶל־עֵנִי
 וַיִּנְכַּח־רוּחַ וַחֲרָד עַל־דְּבָרֵי:
 (ג) שׁוֹחֵט הַשּׁוֹר מִכֶּה־אִישׁ
 זֹבַח הַשָּׂהֵ עֵרַף כְּלָב מֵעֵלָה
 מִנְחָה דָם־חֹזֵר מִזְכִּיר לְבָנָה
 מִבְּרֵד־אֵוֹן גַּם־הֵמָּה בְּחָרוּ
 בְּדַרְכֵיהֶם וּבְשִׁקּוּצֵיהֶם נַפְשָׁם
 חִפְצָה: (ד) גַּם־אֲנִי אֲבַחֵר
 בְּתַעֲלוּלֵיהֶם וּמְגֹרְתָם אָבִיא

שׁוֹף דִּיעַם גְּרָאָסַע אֵלֵל, דוֹרֵד
 מִיּוֹן גַּעַטְטֵלִיךְ וּוְאָרְט עֵנֵט=
 שְׂטַאָנְדֵעֵן אֵלֵלֵע וּוְעֵזֵעֵן. דִּיאִ=
 רוֹם בְּלִיקְקֵע אִיךְ הוֹלְדֵרִיךְ
 אִיךְ דֵעֵן דַעֲמוֹטֵהֶם אֵלֵלֵעֵן
 נוֹר, דַעֲר צַעֲרֵשְׁלֵאָנְעֵן גַע־
 מִיטֵהֶם מִינֵעֵן אִוִיסֵשְׁפֵרוֹךְ צִיט=
 טַעֲרַנְד עֵהֲרֵט. (ג) וּוִיא!
 הֵעֵר שְׁלֵאָכְטַעַט מֵאָן אִינֵעֵן
 שְׂטִיעֵר — דִאָרְט וּוִירְד אִיין
 מַעַנֵש גַעֲוִוִירְגֵט; אָפְפֵעֵרֵט
 הֵעֵר אִיין שְׂאָאָף — בְּרִיכְט
 דִאָרְט אִינֵעֵם הוֹנְדַע דִאָו גַע־
 נִיק; וּוִיֵהֵט שְׂפִיזֵע־אָפְפֵעֵר
 הוֹעֵר — דִאָרְט דַעֲר וּוִיעֵן
 בְּלוֹט; רִיכְעֵרֵט וּוִיֵהֵרִוִיךְ
 הֵעֵר — כַעַטְעַט דִאָרְט דֵעֵן

להג

געטצען און? וועהלען זיא זא איהרע וועגע, האט אן זאלעם גרייל איהרע זעלע
 לוסט? (ד) א! זא וועהלע אויך איך פֿעהרעהנונג, דער איהריגען גלייך, ברינג, אונגליק

ר ש י

חסן בכס שהרי שוחט השור הכה את זעליו וגילו ממנו לפיכך זובח הזה דומה לפני בעורף את
 הכלב והמעלה את המנחה הרי היא לפני כדם חזיר. והמזכיר לבונה מקטיר לבונה כמו אזכרתה
 והיתה ללחם לאזכרה: (ג) מבדק און. מבדק אותי בתשורת אונם מבדק און מתשיר אונם זהו
 סירושו ולשון ברכה נופל בתשורת שהיא להקבלת פנים כמו קח נא את ברכתי עשו אתי ברכה
 זלאו אלי: גם המה נחרו בדרכיהם. הם מפלים בדרכים הללו הרעים וגם אני נבחר ואחפון
 בתעלוליהם ואם תאמר מהו גם כן דרך לשון עברית לומר שני גמין זה אלל זה כמו גם נחור
 גם נחולה גם לי גם לך גם אהב' גם שנאה לשון לא ימותו גם הם גם אתם אף כאן גם הם
 נחרו וגם אני נבחר: (ד) בתעלוליהם. להתעולל גם לשון כי התעללת בני: ומגורתם. מה

שהם

ב א ו ר

הקרננות לעורר לכם לבצר המחשבות הרעות ולשרפם כדמות הדבר הנשרף על המזבח, א' כאם
 אתם עושים הרע ובאים לביתי וזבחים לפני הפסדתם הכוונה ואין אתם עושים בזה רלוני
 אלא ההיפוך, וזוה אתם מכעיסים אותי (מהג'ל): (ב) ויהיו כל אלה נאם יי, נראה טעם
 הכתוב לאמר, הוית כל אלה הדברים הי' גאוס הי', באמרו נדבר הי' שמים נעשו: וחרד על
 דברי, ממהר ומשתדל לעשותו, כמו הנה חרדת אלינו את כל המרדה הזאת (מ"ב ד' י"ג),
 (ג) שוחט השור, כלומר הכי זה ירכה לפני אס על מזבחי ישחט שור, ועל מזבח האלילים זובח
 גם אדם, ואם הוא מקריב זה לשמי, ועורף כלב לשם ע"ז, מעלה מנחה על אולחני הטורח
 ומעלה דם חזיר על צמות השקולים, מזכיר לבונה לפני, ומבדק און, שם עבודה זרה, על
 דרך הכתוב, ואין ותרפים הפטר, הנה בזה יחלל שמי ב' פעמים, (ח) צמה שיתן כבודי לפסילים,
 (צ) צמה שיסחית בוונת הקרבן ויחשוב בלבו לתת לי שחד צהם, כאשר יתן לאליליו: גם
 חמה, מוסב למטה כלומר גם המה נחרו, גם אני נבחר: (ד) בתעלוליהם, להתעולל
 גם, לשון כי התעללת בני (רש"י), ושעור הכתוב על דרך הם קנאוני בלא אל ואני
 אקניאם בלא עס, ומזה הטעם הוא מתורגם: ומגורתם, מה שהם יראים ממנו, והוא המדב

והרעב

הפטרת שבת וראש חדש

תרגום אשכנזי 1

לָהֶם יֵעַן קִרְאתִי וְאֵין עֲזָרָה
 דְּבַרְתִּי וְלֹא שָׁמְעוּ וַיַּעֲשׂוּ הִרְעָ
 בְּעֵינַי וּבְאֲשֶׁר לֹא חִפְצָתִי בָּחֲרוּ:
 (ה) שָׁמְעוּ דְּבַר יְהוָה הַחֲרָדִים
 אֶל־דְּבָרוֹ אָמְרוּ אַחֵיכֶם שְׂנֵאִיכֶם
 מְגִדִיכֶם קָמְעַן שְׁמִי יִכְבֵּד יְהוָה
 וְנִרְאָה בְּשִׁמְחַתְכֶם וְהֵם יִבְשׂוּ:
 (ו) קוֹל שְׂאוֹן מַעִיר קוֹל מְהִיכֵל
 קוֹל יְהוָה מְשַׁלֵּם גְּמוּל לְאִיבֵיו:
 (ז) בְּטָרָם חָחִיל יִלְדָה בְּטָרָם
 יִבּוֹא חֶבֶל לָהּ וְהִמְקִיטָה זָכָר:
 (ח) מִי־שָׁמַע כִּזְאת מִי רָאָה

איבער זיא, דאָז לאַנגע זיא
 געפֿירכטעט; דען אומזאָנסט
 ריעף איך, קיינער ווילל פֿער-
 נעהמען, איך רעדעטע אומ-
 זאָנסט, ניעמאָנד האָרכט אויף;
 אימער טהאַטען זיא, וואָס
 מיר מיספֿיעל, ערוועהלטען
 אימער דאָז, וואָס איך פֿער-
 וואָרף. (ה) הערט גאַטטעס
 אויסשפּרוך, דיא איהר זיין
 וואָרט עהרפֿורכטספֿאַלל פֿער-
 עהרט! אייערע ברידער נעג-
 נען זיך אייערע פֿיינדע, פֿער-
 שטאַסען איך אים מיינעס נאָ-
 מענס וויללען, אַבער פֿער-
 העררליכט ווירד דער עוויגע
 זיין! ווירר זיכטבאַר זיין צו איי-
 ערער פֿריידע, אונד זיא —
 טיעף בעשעמט! (ו) האָרד,
 וועלך געטיממעל פֿאַן דער

כאלה

שטאַרט? וואָס האַללט פֿאַם טעמפעל וויערער? יאָ! עם איזט דעם עוויגען שטיממע,
 ער פֿערגילט זיינען פֿיינדען! — (ו) זיא אַבער (ציון) קיים האַט זיא וועהען — אונד
 זיא געבעהרט; אָהנע געבורטסעמפֿינדונג — גענעזעט זיא מעננליכער קינדער.
 (ח) וועססען אָהר האַט עם פֿערנאַממען? וועססען אויגע האַט עם געזעהען?
 וואורף

ר ש י

זהם יראים: יען קראתי. שמעו שמוע ושזבו אלי: ואין עונה. לאמר שמעתי: (ה) החרדים
 אל דברו. הדיקים הממהרים בחרדה להתקרב אל דבריו: אמרו אחיכם. פושעי ישראל
 הנזכרים למעלה: שונאיכם מגדיכם. האומרים קרב אליך אל תגש בי. ד"א אמרו אחיכם בני
 עשו מגדיכם אשר אמרו לכם סורו טמא: למען שמי יכבד ה'. בגדולתנו הק"נה מתכבד שאנו
 קרובים לו יותר מכם: ונראה בשמחתכם והם יבשו. הנביא אומר אצל לא כן הוא בדבריהם
 כי בשמחתכם נרא' והם יבשו. למה: (ו) כי כל שאון שלהם נא לפני הקב"ה ממה שעשו בעירו וקול
 יולא מהיכלו ומקטרג על מחריביו ואחרי כן קול ה' משלם גמול לאויביו: (ז) בטרם תחיל.
 ליון חיל היולדת ילדה את בניה כלומר יתקבצו בניה לתוכה אשר היתה שוממה מהם ושכולה
 והרי הוא כאלו ילדתן עכשיו, בלא חבלי יולדה כי כל האומות יביאום לתוכה: והמליטה זכר.
 כל

ב א ו ר

והרעב, מלאון ויגר מואב: (ה) אמרו וגו', שער הכתוב לדעתי כך הוא, הנה אמרו אחיכם
 זהם שונאיכם ומרחיקים אתכם למען שמי, ע"ד הכתוב כי עליך הורגנו כל היום (תהלים מ"ד
 כ"ג), אמנם תבוא עת שיכבד ה' בגלוי ונראה לכל בשמחתכם והם יבשו אז: (ו) קול שאון, באזני
 הנביא כאלו כבר באה עת הישועה הזאת: (ז) בטרם תחיל, ליון חיל היולדת ילדה את בניה
 כלומר יתקבצו לתוכה אשר היתה שוממה מהם ושכולה, והרי הוא כאלו ילדתן עכשיו בלא חבלי
 יולדה, כי כל האומות יביאום לתוכה (רש"י): והמליטה, כל יציאת דבר בלוע קרוי המליטה
 (הנ"ל)

כְּאֵלֶּה הַיּוֹחֵל אֶרֶץ בְּיוֹם אֶהָד
 אִם-יּוֹלֵד גּוֹי פֶּעַם אַחַת כִּי-חָלָה
 גַּם-יּוֹלְדָה צִיּוֹן אֶת-בְּנֵיהֶּ: (ט) הָאֲנִי
 אֲשַׁבֵּיר וְלֹא אֲוֹלִיד יֹאמֵר יְהוָה
 אִם-אֲנִי הַמּוֹלִיד וְעֲצַרְתִּי אֲמַר
 אֱלֹהִים: (י) שְׂמָחוּ אֶת-יְרוּשָׁלַם
 וְגִילוּ בָהּ כֹּל-אֲהַבֶּיהָ שִׁישׁוּ אֶתֶּהּ
 מִשׁוֹשׁ כָּל-הַמְּתַאֲבָלִים עֲלֶיהָ:
 (יא) לְמַעַן תִּינָקוּ וּשְׁבַעְתֶּם מִשׁוֹד
 חַנְּחֻמֶּיהָ לְמַעַן תִּמְצִיּוּ וְהִתְעַנְּגֶתֶם
 מִיּוֹ כְבוֹדָהּ: (יב) כִּי-כֹה אָמַר יְהוָה
 הַנְּגִי נֹטָה-אֶלֶּיהָ כְּנָהָר שְׁלוֹם
 וּכְנַחַל שׁוֹטֵף כְּבוֹד גּוֹיִם וַיִּנְקָתֶם
 עַל-צַד הַנְּשָׂאוֹ וְעַל-בְּרָכִים

וואורדע איין לאנד יע גע-
 צייגט אין איינעם טאגע? איזט
 יע איין פאלק מיט איינעם
 מאהלע ענטשטאנדען? אבער
 ציון, אהגע שמערצען ברינגט
 קינדער זיא הערפאר. (ט) וויא!
 איך פיהרטע זיא צום ענטבינ-
 דונגסשטוהל, אונד זיא זאלל-
 טעניכט געבעהרען? שפריכט
 דער עוויגע; איך בעשטימט-
 טע זיא צום קינדערציגען,
 אונד העמטע ריא געבורט?
 שפריכט דיין גאטט. (י) פרוי-
 עט אייך איצט מיט ירושלים,
 פראהלאקט מיט איהר, ריא
 איהר זיא ליעכט! נעהמט אנט-
 טהייל אן איהרער וואנגע,
 ריא איהר זיא זאנסט בעטרוי-
 ערט! (יא) נעהערט אייך אין
 גאנצער פיללע פאן דיעזער
 טראסטפאללען כרוסט, גע-
 ניעסט גאנץ דער זעעליגקייט
 דער וויעדערנלענצענדען וויר-

חשנישעו

דע; (יב) דען זעהט! זא שפריכט דער עוויגע: איך לייטעגליקועליגקייט וויא אייגען באך נאך
 דיעזער שטארט, וויא איבערשוועללענדען שטראם, דער פֿעלקער רייכטהום הין, דאס
 אייער זיא דער גענוס, אויף דען ארמען זאללט איהר דארט געטראגען ווערדען, זאנפט גע-
 ווענט

ר ש י

כל יליאת דבר בלוע קרוי המלטה, והמליטה אישקומל"ר בלע"ז (מלה נושנת עיין בהפטרת
 מחר חדרש כסוק י"ב): (ה) היוחל ארץ ביום אחד. היבוא חיל לילד מלא ארץ בניס
 ביום אחד: (ט) האני אשביר ולא אוליד. האני אביא את אשה על המשבר ולא אפתח
 רחמי להוליא עוברה כלומר שמא אחתיל בדבר ולא אוכל לגמור והלא אני המוליד את כל
 הולדת ועכשיו שמא עלרתי בתמיה: (יא) משד. לשון שדים: תמוז. שמוז"ר בלע"ז. (זוסער,
 אויסזיגען, חייטזיגען): מוזי כבוד. מכבוד גדול הוז וממשמא לבא לנו. זיא אישמוזי"מנט
 בלע"ז (עיין למטה בבאור): (יב) וכחל שוטף. אני נוטה אליה כבוד גוים: על כל
 על

ב א ו ר

(הנ"ל): (ח) היוחל ארץ, היבוא חיל לילד מלא ארץ בניס ביום אחד (הנ"ל): כי
 חלה, כמעט שחלה גם ילדה: (ט) האני אשביר ולא אוליד, כלומר שמא אחתיל בדבר ולא
 אוכל לגמור (הנ"ל): (י) שמחוא את ירושלים, עם ירושלים, ולולי כן ה' הפ' פוקודה פת"ח, והעד
 שישו אתה: (יא) משוד, כמו ושוד מלכים תינקי, והוא כמו שד בפת"ח, ועל ד"מ ר"ל תענוג
 (רד"ק): תמוצי, מפעלי הכפל, וטעם מליכה כפל ענין של תינקו במדרגה יתירה מעט: מוזי
 כבודה, מכבוד גדול הוז וממשמא לבוא לה. זיא, אישמוזימנט בלע"ז רש"י, כ"ל (עמופעוואנג)
 כל"ח

הפטרת שבת וראש חדש

תרגום אשכנזי ז

תִּשְׁעֲשְׂעוּ: (יג) כְּאִישׁ אֲשֶׁר אָמַן
 תִּנְחַמְנוּ בֶן אֲנָכִי אֲנַחְמֶכֶם
 וּבִירוּשָׁלַם הִנְהַמוּ: (יד) וּרְאִיתֶם
 וְשֵׁשׁ לְבַבְכֶם וְעֲצָמוֹתֵיכֶם כַּדָּשָׁא
 תִּפְרַחְנָה וְנִזְדַּעְהָ יַד־יְהוָה אֶת־
 עַבְדָּיו וְזַעַם אֶת־אֵיבָיו: (טו) כִּי־
 הִגְדָה יְהוָה בְּאֵשׁ יָבֹוא וְכִסּוּפָהּ
 מִרְכַבְתָּיו לְהַשִּׁיב בְּחֶמְהָ אֶפְסוֹ
 וְגַעַרְתּוֹ בְּלֶהֱבִיאֵשׁ: (טז) כִּי בְּאֵשׁ
 יְהוָה נִשְׁפָט וּבְחַרְבּוֹ אֶת־כָּל־
 בָּשָׂר וּרְבֹו חָלָלִי יְהוָה:
 (יז) הַמְתַּקְדְּשִׁים וְהַמְתַּקְדְּרִים

וויעגט וויא אויף מיטטערלי=
 כַּעַם שְׂאֵסַע. (יג) פִּירוּוְהָרָה!
 וויא איינע מוטטער איהרען
 זאָהן טרעכטלט, זאָ טרעסטע
 אַיך אַיך, יאָ אין ירושלים
 זאָללט טראַכט איהר פֿינדען,
 (יד) איהר זאָללט עס אינע
 ווערדען, וויא פֿריידע אייער
 הערץ ערפֿיללט, וויא יעדע
 קראַפֿט גלויך צארטעם גראַ=
 זע אויפֿס נייע בליהט, זאָ ווירד
 גאָטטעס מאַכט אָן זיינען
 קנעכטען, זיין גרים אָן זיינען
 פֿינדען אַפֿענבאַר. (טו) זעהט,
 וויא דער עוויגע אין פֿלאַמענ־
 דעם פֿייער ערשיינט, זיין
 פראַכטוואַגען אין דיסטערן
 וועטטערוואַלקען, אַללעס
 הויכט דעם צאָרנעס גלוטה,
 זיין שעלטען קינדען ליכטע
 פֿלאַמען אָן. (טז) יאָ דער עוויגע ריכטעט דורכֿס פֿייער, ריכטעט דורכֿס שווערדט אַללע
 וועזען — דער גאָטט גערֿיכטעטען זינד פֿיעלע. (יז) יענע, ריא הייליגקייט ערהייכעלן, מיט
 פֿער=

אל

ר ש י

על לדי אומיכס. על גיססין: תשעשעו. תהיו משועשעין כדרך שמשעשעין את התינוק אישכנזי"ר
 בלע"ז. (זהו פעל נושא בל"ל עסכחאזי"ער, ערגעלען, בעלוסטירגען, קוללוויז וחכען, ועיין בהמעמר לס'
 במדבר י"א ח', ועיין בבאורי לספר ישעי'): (יד) ונדעה יד ה'. בעשותו נקמותיו ונוראותיו ידעו
 עבדיו את כח גבורת ידו: (טו) באש יבא. במתאש יבא על הרשעים: להשיב. לכרוי בחימ' את אפו:
 (טו) כי באש. של גיהנום ה' נשפט עם לריו ולמישהוא בעל דין ודיין נופל בו לשון נשפט שאף הוא
 טוען טענותיו למלוא עונום ופשעם וכן נשפטתי אתו. הנוני נשפט אותך לשון וויכוח הוא דורשני"ר
 בלע"ז (זהו דיסער"נער אונטערטיידען, בעטטיהשען, חורטהיינען, ועיין בהמעמר לספר שמות
 כ"ח ט"ו, ועיין ישעי' ע"ז ג'). ופשוטו כי באש ה' ומרבו נשפט כל בשר וכן רבים מסורכים
 במקראות: (יז) המתקדשים. המזדמנים אני ואתה נלך ליום פלוני לעבוד עבודת אליילים

ב א ו ר

ובל"א בעוועגונג, וכענין הזה היא מתורגם: (יב) תשעשעו, תהיו משועשעים כדרך שמשעשעין
 את התינוק, אישכנזי"ר בלע"ז (רש"י), בל"ל (עסכחאזי"ער) ובל"א (הונטער וחכען) ומתורגם
 (זחכפט וויעגטן) כפי ענין השעשוע ההוא על הצרכים: (יד) ועצמתים כדשא תפרחנה, היפך
 ורוח נכאה תיבש גרם, כי כמו שהלאגה והיגון יבשו עלמותיכם בגלות, כן נשתאב לירושלים
 השמחה והשאון יפריחו עלמותיכם (רד"ק): אח עבדיו, עם עבדיו שתי' יד ה' עמהם לטובה
 ועם אויביו לרעה (הנ"ל): (טו) להשיב, פי' הריק"ם להבעיר מן שבי אש, והוא על משקל
 להקל כל נכבדי ארץ, ואם זה בחירק זה בלירי אחד הוא נודע למדקדקים: (טו) נשפט, נפעל
 עומד, נטעם ונשפטתי אתו בדבר ובדס דחזקאל, וענינו שיכנס עמו במשפט, וכן נלחום
 נלחמתי: (יז) המתקדשים, מראים עלמן כקדושים והם טמאים, כן הוא הענין בהתפעל, כמו
 והתברך בלבנו, מתכבד ומסר להם (רד"ק): והמטהרים, דינו מתטהרים, כי הוא ג"כ מבנין
 התפעל

תרגום אשכנזי

פערשטעללטער ריינהייט אין גערמען שלייכען, דארט אין איהרער מיטטע (דעם אונ- וועזען) צו פֿרעהנען, יענע, דיא אס פֿלייש דער זויא, אן גרייעל, אן מיזע איהרע ליסטע ביסען, אללע זאללען זיא פֿער- געהען, שפריכט דער עויגע. (יח) איך דער טהאט אונד געדאנקע דורכשויפט, (פֿער- קינדע), עם איזט צייט פֿעלקער אונד נאציאנען צו זאממען, דאס זיא קאממען, אונד דיא מאיעסטע ערקעננען: (יט) איך מאכע זיא דורך צייכען קעננט- ליד — פֿאן דען עררעטטעטען אונטער איהנען זענדע איך צו דען פֿעלקערן נאך תרשיש, פול אונד לוד — דען באגענ- שיטצען, נאך תוכל אונד יון, נאך דען פֿערנסטען קיסטען, דיא פֿאן מיינעם רופע נייע גע- הערט, נייע דיא מאיעסטעט געשויפט, דאס זיא מיינע

הפטרת שבת וראש חודש

אל-הגנות אחר אחד בתוך אנלי בשר החזיר והשקץ והעכבר יחדו יספו נאם יהוה: (יח) ואנכי מעשיהם ומחשבותיהם באה לקבץ את-כל-הגוים והלשונות ובאו וראו את-כבודי: (יט) ושמתי בהם אות ושלחתי מהם פליטים אל-הגוים תרשיש פול ולוד משכי קשת תוכל ויון האיים הרחקים אשר לא-שמעו את-שמעי ולא-ראו את-כבודי והגידו את-כבודי בגוים: (כ) והביאו את-כל-אחיכם מכל-הגוים ו מנתה ליהוה בפסחים

וברכב

אחח קרי

העררליכקייט יענען נאציאנען פֿערקינדען. (כ) אויס אללען פֿעלקערשטעממען פֿיהרע זיא דאן אייערע ברידער הער — איינע אפפֿערגאבע דעם עויגען! — אויף ראס אונד ווא-

נען

ר ש י

פלונית: אל הגנות. שורעין שם ירק ושם היו מעמידין ע"א: אחר אחד. כמה שחירגס יונתן סיעה בתר סיעה מתקדשים ומטהרים לעבוד סיעה אחר שנמרה חבירתה את עבודתה: בתוך. באמלע הגינה כך היה דרכם להעמידה: (יח) ואנכי מעשיהם ומחשבותיהם באה וגומר. ואנכי מה עלי לעשות מעשיהם ומחשבותיהם באה אלי והיא תזקיקני לקבץ את כל הגוים ולהודיע שמעיהם הכל ומחשבותם שהם חושבין למען שמי יכבד ה' יבינו שהוא שקר והיבן הוא אותו קיבוץ הוא האסיף שניבא זכריה ואספתי את כל הגוים אל ירושלים: וראו את כבודי. בהלחמי בהם במכת המק בשרו ועיניו ולשונו: (יט) ושמתי בהם אות וגו'. פליטים יכללו מן המלחמה ואני אשאירם כדי לילך לבשר לאיים הרחוקים את כבודי אשר ראו במלחמה ואף באותם פליטים אשי' אחת מן האותות שנידונו חבריהם בהם כדי להודיע לרחוקים במגפה זו נספו הכובאים על ירושלים: (כ) ובכלבים

ב א ו ר

התפעל, מראים עלמם טהורים ואינם, שהם מעהרים גופותם ורוחלים עלמם תמיד, והם שחאים במעשיהם הרעים ומטונפים (הנ"ל): אחר אחד בתוך, אחר אחת האזרות בתוך הגן (מהנ"ל): החזיר והשקץ והעכבר, אשר הוקרבו לחלילים: (יח) ואנכי וגו', מקרא קלר

הפטרת שבת וראש חדש

תרגום אשכנזי ה

וּבְרַכְבּ וּבְצִבִים וּבְפָרְדִים
 וּבְכַרְכְּרוֹת עַל הַר קְדְשֵׁי יְרוּשָׁלַם
 אָמַר יְהוָה כֹּאֲשֶׁר יָבִיאוּ בְנֵי
 יִשְׂרָאֵל אֶת־הַמִּנְתָּה בְכָל־י טְהוֹר
 בֵּית יְהוָה: (כא) וְגַם־מֵהֶם אֶקַּח
 לְכֹהֲנִים לְלוֹיִם אָמַר יְהוָה: (כב) כִּי
 כֹּאֲשֶׁר הַשָּׁמַיִם הַחֲדָשִׁים וְהָאָרֶץ ש
 הַחֲדָשָׁה אֲשֶׁר אָנִי עֹשֶׂה עִמָּדִים
 לְפָנַי נְאֻם־יְהוָה כֵּן יַעֲמִד זְרַעְכֶם
 וְשִׁמְכֶם: (כג) וְהָיָה מִדִּי־חֲדָשׁ
 בְּחֲדָשׁוֹ וּמִדֵּי שַׁבָּת בְּשַׁבָּתוֹ יָבֹא
 כָּל־בָּשָׂר לְהִשְׁתַּחֲוֹת לְפָנַי אָמַר
 יְהוָה: (כד) וַיֵּצְאוּ וַרְאוּ בְּפָגְרֵי

גען, אין זענפטען, אויף מויל=
 טהירען אונד דראממעדארען,
 הין צו מיינעם הייליגען בערגע,
 נאך ירושלים, שפריכט דער
 עוויגע. — זא בראכטען דיא
 קינדער ישראל'ס פארמאהלס
 אפפערנאכען אין אונענטוויי=
 העטען געפעסען דעם עוויגען
 דאר. — (כא) אונד אויך פאן
 דיעזען וועהלע איך אויס, זא
 פריעסטער אלס לעוויטע,
 שפריכט דער עוויגע: (כב) דען
 וויא דער היממעל איממער
 נייא אונד דיא ערדע איממער
 נייא, נאכדעם איך זיא ערשאפ=
 פען, פאר מיר דויערן, שפריכט
 דער עוויגע, זא דויערט אייער
 שטאם אונד אייער נאמע אימ=
 מער פארט. (כג) מיט יעדעם
 זיך ערנייענדען מאנדע, מיט
 יעדעם וויעדערקעהרענדען ר=
 העטאגע ערשיינען אללע ווע=
 האנשים

וען, מיך אנצובענען, שפריכט דער עוויגע. (כד) ויא געהן דאן, אונד בעטראכטען דיא לייכ=
 נא

ר ש י

(כ) ובלבים. הם עגלות מטוקסות במחילות ואלה דומה לו שז עגלות לב: ובכרכרות.
 בשיר משחקים ומכרכרים כמו ודוד מכרכר. טריפי"ר בלע"ז (בל"א) שפרינגען ועיין מרפא לשון עירובין
 כ"א א' ד"ה מטפס). ומנחם פירשו לשון כנש כמו שלחו כר מושל ארץ: כאשר יביאו. מנחה בכלי
 טהור לרצון כן יביאו את אחיכם למנחת רצון: (כא) וגם מהם אקח לכהנים ללוים. מן הגויים
 המביאים אותם ומן המובאים אקח כהנים ולוים שמומעים עתה בגויים מחמת אונסן ולפני
 גלויים הכהנים והלוים שנהם ואברור אותן מתוכן ויהיו שמשין לפני אמר ה' והיכן אמר
 הנסתרות לה' אלהינו כך מפורש באגדת תהלים:
 (כד) תולעתם

ב א ו ר

קלר ושעור הכתוב אנכי אשר ידעתי כל מעשיהם ומחשבותיהם הנני אומר כי צאה עת לקבץ
 וגו', וכת"י וקדמי גלן עובדיהן ועשתוניהן עתידנא לכנשא וגו': (כ) ובצבים, מלשון שז עגלות
 לב, והם כלים מחוברים מעלים שנושאים בהם בני אדם ועושים אותה מנפנים בנגדים נאים
 (רד"ק): ובכרכרות, הם הגמלים או שאר בהמה שהם קלים בהליכתם עד שמרוז מרולתם
 ידמו שהם מרקדים, לפיכך נקראו כרכרות, כמו ודוד מכרכר (הנ"ל): (כא) וגם מהם, מאותן
 הגויים המביאים שזכר יקח לכהנים וללוים, כי כלם יהיו קדושים לה', וזה שקראם לעיל כלי
 טהור, ודמה בני ישראל המובאים בידי אלו הגויים לה', כמנחה שהביאו בני ישראל לפני
 בכלי טהור, ומאמר המשל הזה הוא כעין מאמר מוסגר: (כב) השמים החדשים וארץ החדשה,
 קראם חדשים כי הם עומדים בחדושם ולא יכלו כמו שהיו ביום שנבראו כן הם היום (רד"ק):
 (כג) מדי חדש בחדשו, כמו מחדש לחדש, ומלת די מורה על התמדת הדבר בלא הפסק
 (הנ"ל)

תרגום אשכנזי

נאמע וענער אכטרייניגען מענען
שען, דערען ווארם נייע ער-
שטירבט, דערען פיייער נייע
ערלישט, איין שיינאל יעדעם
שטערבליכען!

הפטרת שבת ראש חדש

הַאֲנָשִׁים הַפְּשָׁעִים בִּי כִי תוֹלַעְתֶּם
לֹא תָמוּת וְאִשָּׁם לֹא תִכְבֶּה וְהָיוּ
דְרָאוֹן לְכָל־בָּשָׂר:

וְהָיָה מִדֵּי־חֹדֶשׁ בְּחֹדְשׁוֹ וּמִדֵּי שַׁבַּת בְּשַׁבְּתוֹ יָבֹוא כָּל־בָּשָׂר
לְהִשְׁתַּחֲוֹת לִפְנֵי אֲמֹר יְהוָה:

קריאה למפטיר בשבת פ' זכור

זְכוֹר אֶת אֲשֶׁר־עָשָׂה לְךָ עֲמֶלֶק בְּדַרְךָ בְּצֵאתְכֶם מִמִּצְרָיִם:
אֲשֶׁר קָרָךְ בְּדַרְךָ וַיִּגְנֹב בְּךָ כָּל־הַנְּחָשִׁים אַחֲרֶיךָ וְאַתָּה עֵוֶה
וַיִּגַע וְלֹא יָרָא אֱלֹהִים: וְהָיָה בְּהַנִּיחַ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְךָ
מִכָּל־אֵיבֶיךָ מִסָּבִיב בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה־אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ נַחֲלָה
לְרִשְׁתָּהּ תִּמְחָה אֶת־זִכְרֵ עֲמֶלֶק מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם לֹא תִשְׁכַּח:

הפטרת פרשת זכור

שמואל א' סימן ט"ו.

(א) וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל־שְׂאוּר אוֹתִי שְׁלַח
יְהוָה לְמִשְׁחָה לְמֶלֶךְ עַל־עַמּוֹ עַל־
יִשְׂרָאֵל וְעַתָּה שְׁמַע לְקוֹל דְּבַר־יְהוָה:

(א) שמואל שפראך צו שאול:
זוהע, מיך האט
דער הערר געזאנדעט דיך צום
קעניגע צו זאלבען איבער זיין
פֿאָלק, איבער ישראל: גע-
האַרבענון אויך דער שטיממע
דעם עוויגען.

כאן מחילין האשכנזים

(ב) כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת פְּקֻדָּתִי
אֶת אֲשֶׁר־עָשָׂה עֲמֶלֶק
לְיִשְׂרָאֵל

(ב) זא שפריבט דער הערר
צבאות: אויך ווילל אהנדען וואס
עמלק אן ישראל געטהאן,
וואס

ר ש"י

(כד) תולעתם רמה האוכלת את נשרם: ואשם. בניהוס: דראון לשון ציון ויונתן תירגס
כמין שתי תיבות די ראיי' עד דיימרון עליהון לדיקיא מיסת חזינא:

(א) ועתה שמע לקול דברי ה'. פעם אחת נסכלת עתה הזהר בעלמך:

משור

ב א ו ר

(הנ"ל): (כד) חולעתם, רמה האוכלת את נשרם (רש"י): דראון, ענין מאוס, וכן לדראון
עולם (רד"ק): לכל בשר, אשר יצאו להשתחות לפני ה', כמו שזכר נב' הקודם:

(ב) פקדתי, עתה אני רוכה לפקוד ולגמול על עמלק את אשר עשה לישראל (רד"ק):
וישמע

לְיִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר-עָשָׂם לּוֹ בְּדָרֶךְ
 בַּעֲלֹתוֹ מִמִּצְרַיִם: (ג) עָתָה לָךְ
 וְהִבִּיתָה אֶת-עַמְּלֶק וְהִתְרַמְתָּם
 אֶת-כָּל-אֲשֶׁר-לוֹ וְלֹא-תִחַמַּל עָלָיו
 וְהִמַּתָּה מֵאִישׁ עַד-אִשָּׁה מֵעוֹלָל
 וְעַד-יוֹנֵק מִשׁוֹר וְעַד-שָׂה מִגַּמֵּל
 וְעַד-חֲמוֹר: (ד) וַיִּשְׁמַע שְׂאוּל אֶת-
 הָעָם וַיִּפְקְדֵם בְּטַלְאִים מֵאֲתִים
 אֶלֶף רִגְלֵי וְעֶשְׂרֵת אֲלָפִים אֶת-
 אִישׁ יְהוּדָה: (ה) וַיָּבֹא שְׂאוּל עַד-
 עִיר עַמְּקֵק וַיִּדְבַּר בְּנַחֵל: (ו) וַיֹּאמֶר
 שְׂאוּל אֶל-הַקִּינִי לָכֹן סָרוּ רַדּוֹ
 מִתּוֹךְ עַמְּרֵקִי כִּי-אֶסְפֶּה עִמּוֹ

וואם ער איהם צונגעפיגט,
 אלס ער הערויפצאג אוים
 מצרים. (ג) ציעהע אלזא
 היז שלאגע דען עמלק, פער-
 באנגע אללעס זיינגע, אהנע
 שאנונג טעדטע אללעס, מעג-
 נער אונד ווייבער אונד קינדער
 אונד זייגלינגע, אַסם אונד שאף
 אונד קאממעל אונד עזעל.
 (ד) שאול ענטבאט הירוף דאן
 פאלק, צעהלטע זיא מיט לעמ-
 מערן, (אונד פאנד) צווייא מאל
 הונדערט טויענד מאן פום-
 פאלק, אונד נאך צעהן טויענד
 פאן דען לייטען יהודה: (ה)
 (ה) שאול ריקטע געגען דיא
 הויפטשטארט עמלקים אונד
 גריף זיא אן אים טהאלע:
 (ו) ליעס אבער פארהער דעם
 קיני זאגן: מאַכט אונד טרעננט
 איך פאם עמלק, איך קעננטע
 איך זאנסט מיט פערטילגען,

ואחה

ר ש י

(ג) משור ועד שָׂה. שהיו בעלי כשפים ומשינין עלמין ודומין לכהמה: (ד) וישמע שָׂאוּל. לשון הכרזה כמו ויזעק שָׂאוּל: ויפקדם בטלאים. חמר לכל אחד ואחד שיקח עלה מזאנו של מלך ואחר כך מנה את הטלאים לפי שאסור למנות את ישראל שנאמר גם לא יספר מרוב: (ה) וירב נחל. וילחם נחל. ורבותינו אמרו על עסקי נחל רב ודן את עלמו ומה בשביל נפש אחת אמרה תורה ערוף עגלה נחל בשביל כל הנפשות האלו לא כל שכן אם אחד טעף בהמה מה חטאה: (ו) אל הקיני. בני יתרו שהיו יושבין במדבר יהודה בנגב ערד שהלכו אלל יעבן ללמוד תורה וערד הוא עמלק.

ב א ו ר

(ד) וישמע, השמיע את העם שיקבצו אליו למלחמה, כל"א (חויפביעטען, ענטביעטען): בטלאים, ולא יהי' בהם נגף בפקוד אותם: ועשרה אלפים אח איש יהודה, שעורו ואת איש יהודה סקד עשרת אלפים, כי כן הוא אומר ויפקדם מאתים אלף, שהוא במקום ויפקוד אותם, ואולי שאיש יהודה היו פרשים, ולכן מנה אותם בפרט, כי הראשוני' היו רגלי בנוכר נהדיא: (ה) וירב, ל' מלחמה באמרו הרוב רב עם ישראל אם נלחום נלחם גם, ר"ל שהוא נלחם עם עמלק במישור כי אם ילאו להלחם (מרלב"ג), ורד"ק הביא בשם ת"י וטקיס משרייתיה ואגמ קרבא נחלא, ובנסחאות שלפנינו נמ"א לבד בזה וטקיס משרייתיה נחלא: (ו) ויאמר שָׂאוּל אל הקיני, הרכון בו וכבר אמר קודם שנלחם בעמלק (רלב"ג), ואמר הרד"ק ו"ל ואע"פ שראינו בכבוש הארץ כי הקיני עלו מעיר התמרים וישנו עם בני יהודה במדבר יהודה, הלכו להם כלם או מקלחם לשבת עם העמלקי כי יושבי אוהלים היו והיו נוסעים ממקום למקום כפי שהי' מזדמן

וְאַתָּה עָשִׂיתָהּ חֶסֶד עִם כָּל־בְּנֵי
 יִשְׂרָאֵל בְּעֲלוֹתָם מִמִּצְרַיִם וַיִּסַּר
 קִינֵי מִתּוֹךְ עַמְּלֶק: (ז) וַיִּקַּד שְׂאוֹל
 אֶת־עַמְּלֶק מִחוּיִלָּה בְּוַאֲהָ שׁוֹר
 אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי מִצְרַיִם: (ח) וַיִּתְּפֹשׂ
 אֶת־אַגַּג מֶלֶךְ־עַמְּלֶק הִי וְאֶת־
 כָּל־הָעַם הַחֲרִיִּים לְפִי־חֶרֶב:
 (ט) וַיַּחְמַל שְׂאוֹל וְהָעַם עַל־
 אַגַּג וְעַל־מִיטָב הַצֵּאֵן וְהַבְּקָר
 וְהַמְּשָׁנִים וְעַל־הַכְּרִים וְעַל־כָּל־
 הַטּוֹב וְלֹא אָבוּ הַחֲרִימָם וְכָל־
 הַמְּלָאכָה נִמְבֹּהָ וְנָמַס אֶתָּה
 הַחֲרִימוֹ: (י) וַיְהִי דְבַר יְהוָה אֶל־
 שְׂמוּאֵל לֵאמֹר: (יא) נְחַמְתִּי כִּי־
 הִמְלַכְתִּי אֶת־שְׂאוֹל לְמֶלֶךְ כִּי־
 שָׁב מֵאַחֲרַי וְאֶת־דְּבָרֵי לֹא הִקִּים
 וַיַּחַר לְשְׂמוּאֵל וַיִּזְעַק אֶל־יְהוָה

דא איהר דאך ישראל גיטע ער =
 צייגט האבט אלס זיא הערויפ =
 צאגען פאן מצרים! אונד קיני
 טרעננטע זיך פאם עמלק .
 (ז) שאול שלוג דען עמלק פאן
 חוילה ביו נאך שור הין, דאז
 אן מצרים שטעסט . (ח) אגג ,
 דען קעניג עמלקים נאהם ער
 לעבענדיג געפאנגען, דאז
 זעמטליכע פאלק אבער מאכ =
 טע ער מיט דעם שווערדטע
 ניעדער . (ט) שאול זאוואהל
 אלס דאז פאלק שאנטען דען
 אגג, אויך דאז בעסטע אונטער
 דען שאפען אונד רינדערן, דאז
 מאסטפיעה, דיא פייסטען
 לעממער, אונד איבערהויפט
 אללעס וואס גוט וואר, אונד
 וואלטען עס ניכט פערבאנגען,
 אללעס פערבאכטליכע אונד
 גרינגשעטציגע אבער, פער =
 באנגטען זיא וואהל . (י) דא
 ווארד דאז ווארט גאטטעס
 דעם שמואל פאלגענדערמאס =
 סען: (יא) עס רייעט מיך, דאס
 איך שאול צום קעניגע איינגע =
 זעטצט האבע; ער איזט פאן
 מיר אבערוויכען אונד האט מיי =

נען בעפעהל אונערפיללט געלאססען; דיעזעס קרענקטע דען שמואל, אונד ער פלעהטע צום

ר ש י

עמלק הנגעני מלך ערד עמלק היה שנאמר יושב הנגב ועמלק יושב בארץ הנגב: עס כל בני ישראל שנהנו מסעודתו משה ואהרן וכל זקני ישראל והרי מעלה עליו כאלו עשה חסד עס כל בני ישראל: (ט) והמשנים אין לו דמיון והם הנריאים . ואומר אני לשון משנים כמו כסף משנה על שם שהוא כפול כנשר וכשומן וכן ופר השני שבע שנים: נמבזה ונמס . כמו נבזה והמ"ס טפילה זו: (יא) נחמתי . מחשבה עלתה בלבי על מלכות שאול שהמלכתי:

מליב

ב א ו ר

מזדמן להם ע"כ: (ט) ויחמול שאול, מעיד הכתוב שגם שאול חמל בעלמו על מיטב הנאן והבקר, ולא כמו שאמר אח"כ לשמואל שהעם לבד חמל: והמשנים, ת"י כמו הסוך והשמיים (רד"ק): וכל המלאכה, כטעם לרגל המלאכה אשר לפני: נמבזה, בתוספת מ"ס: ונמס, בחסרון

כָּל־הַלַּיְלָה: (יג) וַיִּשְׁכַּם שְׁמוּאֵל
 לִקְרֹאת שְׂאוּל בַּבֶּקֶר וַיִּגַּד
 לְשְׁמוּאֵל לֵאמֹר בָּא־שְׂאוּל
 הַכֹּהֵן מִלֵּה וְהִנֵּה מְצִיב לוֹ יָד וַיִּסֹּב
 וַיַּעֲבֹר וַיֵּרֶד הַגִּלְגָּל: (יד) וַיָּבֹא
 שְׁמוּאֵל אֶל־שְׂאוּל וַיֹּאמֶר לוֹ שְׂאוּל
 בָּרוּךְ אַתָּה לַיהוָה הַקִּיַּמְתִּי אֶת־
 דְּבַר יְהוָה: (יד) וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל
 וּמָה קוֹל־הַצֵּאן הַזֶּה בְּאָזְנִי וְקוֹל
 הַבֶּקֶר אֲשֶׁר אָנֹכִי שֹׁמֵעַ:
 (טו) וַיֹּאמֶר שְׂאוּל מֵעַמְרֵקִי
 הֵבִיאוּם אֲשֶׁר חָמַל הָעַם עָלַי
 מִיֵּטֵב הַצֵּאן וְהַבֶּקֶר לְמַעַן זְבַח
 לַיהוָה אֶל־הַיָּד וְאֶת־הַיּוֹתֵר
 הַחֲרָמָנוּ: (טז) וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל־
 שְׂאוּל הֲרַף וְאֶגִּידָה לְךָ אֵת אֲשֶׁר

דבר

צום עוויגען דיא גאנצע נאכט.
 (יג) דעם מאָרגענס מאַכטע ער
 זיך פֿריה אויף אום שאול ענט-
 גענען צו געהען, אונד מאַן בע-
 ריכטעטע איהן, שאול זיין נאך
 כרמל געקאממען, האבע דא-
 זעלבסט איין זיענצייכען ער-
 ריכטעט, זיך דארויף ווייטער
 געווענדעט, אונד זיין נאך גלגל
 הינאבגעגאנגען: (יד) אַלס
 שמואל ענדליך דען שאול
 טראף, רעדעטע איהן דיעזער
 פֿאָלגענדערמאָסען אָן: גע-
 זעגעט זייסט דוא דעם העררן!
 איך האָבע דעם העררן וואָרט
 ערפֿיללט. (יד) יענער אָבער
 ערווידערטע: וואָהער דען דיא
 שטיממע פֿאָן שאַען אונד רי-
 דערן, דיא אין מיינע אָהרען
 דרינגט? (טו) אונד שאול אַנט-
 וואָרטעטע: מאַן בראַכטע זיא
 פֿאָם עמלק מיט, וואָזעלבסט
 דאָ פֿאָלק דאָ בעסטע אונטער
 דעם קלוינען אונד גראָסן פֿיעה
 פֿערשאַנטע, אום עס דעם עווי-
 גען דיינעם גאָטטע צו אָפּפֿערן;
 דאָ איבריגע האָבן וויר אַללעס
 פֿערבאָנגט: (טז) דאָרויף זאָגטע שמואל צום שאול: האַלטע איין, איך ווילל דיר זאָגען וואָס
 דער

ר ש י

(יב) מציב לו יד. בונה לו מזבח הוא המזבח שנאמר באלוהו וירפא את מזבח ה' ההרוס
 וינתן תרגום והא מתקן ליה תמן אתר לשלגא ביה ביותא: (טז) הרף. בתרגומו אורכי המתן:

ב א ו ר

בחסרון אל"ף, ענינו ונמאס, והסוכו ימאסו כמו מים, שהוא במקום ימסו: (יב) מציב לו יד,
 ת"י מתקן ליה תמן אתר לשלגא ביה ביותא, ולפ"ז יהי העקר חסר מן הספור, ולכן נראה
 הטעם שהי' מציב לו עס אות לזכר הנחון במלחמה, כי כן מלינו בדברי הימים הקדמונים שהיו
 שרי הכנע מבינים להם אותות כאלה על מקומות גבוהות ורמות, והקימו בראש הנס תמונת יד
 לסימן הכח והחזק: וישוב ויעבור, שאל: (יד) ומה קול הצאן, מדנתיב ומה בוי"ו נראה
 שהוא כתשובה על דברי שאל ולפ' כאלה בסני עלמה, כלו' אס באת הקימות את דבר ה',
 איך אפשר שאשמע קול הכאן במחנה: (טז) מעמלקי הביאום, המביאים, וכאלו לא ידע הוא
 ממנו מאומה, כי אס הביאום ברכון העס אשר חמל וגו': (טז) הרף, לדגד עלי כדנכיס החלה
 אשר

דער הערר דיזע נאכט צו מיר
 געשפראכען, ער זאגטע צו
 איהם: רעדע! (יז) שמואל
 שפראך: וואהרליך, דוא זאלל=
 טעכט ניכט זאגן גערינג אין דיי=
 גען אויגען ויין, אכערהויפט
 דער שטעממע ישראל'ס, פאם
 עוויגען צום קעניגע איבער
 ישאל איינגעזעטעט! (יח) ער
 זאגטע דיק אויף דיעזען וועג,
 אונד שפראך: געהע, פער=
 טילגע יענע פערעלער, עמלק,
 בעקעמפעע זיא, ביז דוא זיא
 פעלליג פערניכטעט האסט.
 (יט) ווארום געהארטעסט דוא
 נון דער שטיממע דעם עוויגען
 נכט, זאגדערן פיעלסט בעגי=
 ריג איבער דיא בייטע הער,
 אונד האנדעלטעסט מיסעל=
 ליג אין דעם עוויגען אויגען.
 (כ) שאול אנטווארטעטע: וואהל
 געהארטעטע איך דער שטיממע
 דעם עוויגען, אונד גינג אויף
 דעם וועגע דען ער מיך געשיקט
 האטטע, אגג, דען קעניג
 עמלקים ברינגע איך (געפאג=

דבר יהוה אלי הלילה ויאמרו
 לו דבר: (יז) ויאמר שמואל הלוא
 אם קמן אתה בעיניך ראש שבטי
 ישראל אל אתה נמשחך יהוה
 למלך על ישראל: (יח) וישלחך
 יהוה בדרך ויאמר לך והתרמתה
 את התטאים את עמלק
 ונלחמת בו עד כלותם אתם:
 (יט) ולמה לא שמעת בקול יהוה
 ותעט אל השלל ותעש הרע
 בעיני יהוה: (כ) ויאמר שאול
 אל שמואל אשר שמעתי בקול
 יהוה ואלך בדרך אשר שלחני
 יהוה ואביא את אגג מלך עמלק
 ואת עמלק התרמתי: (כא) ויקח
 העם מהשלל צאן ובקר ראשית

והחרם ויאמר קרי

גען) הער, עמלק זעלבסט אכער האבען איך אויפגעריעבען. (כא) דאז פאלק נאהם
 אויך עטוואס פאן דער בייטע, אן שאפען אונד רינדערן, דאז פארציגליכערע אויס דעם
 פער=

ר ש י

(יז) ראש שבטי ישראל אתה. ת"י שנטא דענימן עבר בימא ברויט כל עמא כמה שנאמר בנימן לעיר
 רובם: (יח) עד כלותם אותם. העם אשר אתך יכלו אותם: (יט) ותעט. כמו ותעף לשון עיט:
 (כא) ראשית החרם. מיטע החרם וכן ראשית דגנך כמה שנאמר בהרימכם את חלבו ממנו. ויונתן
 תרגם

ב א ו ר

אשר לא כן, כי אם אנכי אניך לך את אשר דבר ה' אלי מהדבר הזה שהטעם תלוי בך יותר
 מהעם, כי ה' לך למחות בהם, ולא לעשות כרכוס, כי אם קטן בעיניך אתה, מ"מ ראש
 שבטי ישראל אתה, חסד ה' משזו למלך, ללוז לעמו ישראל ולנהגם בחקי ה', ולא לשמוע בקולם
 להעבירם עליהם, לכן מוזך ה' משלך, כי אייך ראוי לזה בעבור מורך לנכך: (כ) אשר
 שמעתי, כן הוא שמעתי בקול ה', יש נישמחתי במקום אשר, ויש אשר שתבוט במקום ניש:
 ואביא את אגג, כלומר את לא הכייתו עם חזרים לא שלחתי לנכפז כי אם הכיאותו
 ויוצא: (כא) ראשית החרם, ממיטע החרם כמו ראשית שמיים יאשו (רד"ק), ולדעת
 מצרי

הפטרות פרשת זכור

הַחֶרֶם לִזְבַּח לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ בַּגִּלְגָּל: (כג) וַיֹּאמֶר שְׂמוּאֵל הֲחַפֵּץ לַיהוָה בְּעֹלוֹת וּזְבָחִים כְּשָׁמַע בְּקוֹל יְהוָה הִנֵּה שָׁמַע מִזְבַּח טוֹב לְהִקְשִׁיב מִחֶלֶב אֵילִים: (כד) כִּי חֲטֵאתָ קָסָם מְרִי וְאַזְוֹן וְתִרְפִּים הַפְּצָר יַעַן מָאֵסָת אֶת־דְּבַר יְהוָה וַיִּמְאַסְךָ מִמֶּלֶךְ: (כה) וַיֹּאמֶר שְׂאוּל אֶל־שְׂמוּאֵל חֲטֵאתִי כִּי־עֲבַרְתִּי אֶת־פִּי יְהוָה וְאֶת־דְּבָרֶיךָ כִּי יִרְאֵתִי אֶת־הָעַם וְאַשְׁמַע בְּקוֹלָם: (כו) וְעַתָּה שָׂא נָא אֶת־חֲטֵאתִי וְשׁוּב עִמִּי וְאַשְׁתַּחֲוֶה לַיהוָה:

תרגום אשכנזי יא

פֶּעַר בְּאַנְטֵעֵן גִּטְעָ, אִם זִיא דַעַם עוּיִגְעֵן דִּינַעַם גְּאַטְטַע אִין גִּלְגַּל צוּ אַפְפֶּערן. (כג) שְׂמוּאֵל אַכְעֶר שְׁפֶרְאָךְ: זִינְדֶר דַעַן דַעַם עוּיִגְעֵן בְּרֶאָנְד־אוֹנְד־שְׁלֶאָכְט־אַפְפֶּער זֶא וּוְאַהֲלַגְעֶפֶלְלִיג, וּוִיא גַעְהֶאַרְזֶאם פִּיר דַעַם עוּיִגְעֵן גַעַן שְׁטִימְמַע? נִיין! גַעְהֶאַר־כֶּעַן אִיזְט־בַעַסְסֶער דַעַן אַפְפֶּער, גַעְהֶאַרְזֶאם זִיין בַעַסְסֶער, דַעַן דַער ווִירְדֶער פֶּעַטְט. (כד) ווִירְדֶער־שְׁפַעַנְסִיגְקִיט אַכְעֶר וּוִיא צוּי־בַעַרְזִינְדֶע שְׁטֶרַא־עֶבֶאר, וּוִיא דַערְזַעַטְצִלִי־קִיט וּוִיא אַבְנַעַט־טַעַרִיִיא אִונְד בִּילְדֶער־דִיעַנְסִט. דוּא הַאָסְט דַעַם עוּיִגְעֵן כַּעַ פֶּעַהַל פֶּעַרְוּוּאַרְפֶּעַן, עַר פֶּעַר־וּוִירְפֶּט דִיךְ, דַעַן קַעַנִיג. (כה) שְׂאוּל אַנְטוּוּאַרְטַעַט דַעַם שְׂמוּאֵל: אִיךְ הֶאָכַע גַעְוִינְדִיגְעַט דַאָס אִיךְ דַעַם עוּיִגְעֵן כַּעַפֶּעַהַל אִונְד דִינַע וּוְאַרְטַע אִיכְעֶר־טַרַעַטֶען, דַאָס אִיךְ דַאָז פֶּאַלְק

ויאמר

געפֿירכטעט, אונד ווינעם פֿערלאנגען געהער גענעכען האבע. (כג) פֿערצייהע דאך דיעס־מאהל מיינען פֿעהלטרעטט, אונד קעהרע מיט מיר צוריק, דאס איך דען עוויגען אַנכעטעט. ר ש י

תרגום קדם די חרמון: (כב) הנה שמוע. בקולו: מזבח טוב להקשיב מחלב אילים. זה מוסב על הנה שמוע מזבח טוב ולהקשיב מחלב אילים: (כג) כי חטאת קסם מרי ואון ותרפים הפצר. וכעונש של און ותרפים כן עונש של הפצר. וי"ת ארי כחוב גברא דשאלין בקסמא כן חובת כל אינש דמסרב על מילי נבייא: הפצר. לשון חוספת וכן ויפצר בו הרבה עליו דברים: (כד) יראתי את העם. דואג האדומי שהי' חזוב ככולס:

ב א ו ר

מורי ר' יואל נ"י אמר שאל שאפילו העם לא עברו את פי ה' בלקחם מיטב הלחן והבקר לזבח לה', כי זה ג"כ חרם, אלא שהוא ראשית החרם, כלומר חרם מובחר, כי כן מכינו שנקרא הקרבן חרם, דכתיב (ויקרא כ"ז כ"ח) כל חרם קדש קדשים הוא לה'. ויתורגם א"ב (דחו פֿחֶלֶק כֹּהֵן פֶּחֶן דַעַר בִּיטַע טַחַפֶּע אִונְד רִינְדֶער חוּץ חַלֵם אִיין פֶּחֶרְלִיג־נִיכְרַעַם בְּטַנְגְזוּט דַעַן עוּיִגְעֵן גַעְפֶּפֶרְט לֹו וּועַרְדֶען): (כג) כי חטאת קסם מרי, חסר כ"ף הדמיון להורות על השווי הגמור, וכת"י ארי כחוב גבריא דשאלין בקסמא וגו', וכבר נודע שגלות חטאת כולל כן החטא כן העונש, ולכן הרכבתי אלו ב' הענינים בתרגומי: ואון, לשון ע"ז, כדכתיב מזכיר לבונה מברך און (ישעי' ס"ו), וכן תרגם א"א מורי נ"י (עיין לעיל בהפטורת שנת וראש חמש): הפצר, ענין חזוק במעשה או בדברים, כלומר שיעשה בחזקה נגד רלון השם ותעלה: (כד) חטאתי, כאן הודה שאל על האמת. וטעם כי יראתי כטעם כי עברתי, דהיינו חטאתי

(כו) שמואל אבוער זאגטע צום שאול איד קעהרע ניכט מיט דיר צוריק! דוא האסט דעם עוויגען ווארט פֿעראכטעט, אונד דער עוויגע העלט דך פֿיר אינווינדיג פֿערנער קע= ניג איבער ישראל צו זיין. (כז) שמואל ווענדעטע זיך אום, וועג צו געהען, דא ערגריף ער דיא עקע זיינעם געוואנדעם, אונד עם צעררים. (כח) דא זאגטע שמואל צו איהם: זא האט דער הערר דיר הייטע דיא העררשאפט ישראל'ס ענטריססען, אונד זיא דיי= נעם גענאססען געגעבען דער בעסער איזט אלס דוא. (כט) אונד ישראל'ס צופֿערויכט ליגט ניכט, בעדענקט זיך ניכט, איזט קיין מענש, דער רייע פֿיהלט. (ל) יענער זאגטע: איד האבע געזינדיגט, אבער עהרע מיך נור איצט פֿאר דען על= טעסטען מיינעם פֿאלקעם אונד פֿאר גאנץ ישראל, אונד קעהרע מיט מיה אום, דאס איד

(כו) וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל-שָׂאוּל לֵא אָשׁוּב עִמָּךְ כִּי מָאֲסָתָה אֶת-דְּבַר יְהוָה וַיִּמָּאֲסֶךָ יְהוָה מִהַיּוֹת מֶלֶךְ עַל-יִשְׂרָאֵל: (כז) וַיִּסַּב שְׁמוּאֵל לִלְכֹת וַיַּחֲזֹק בְּכַנְף-מְעִילוֹ וַיִּקְרָע: (כח) וַיֹּאמֶר אֵלָיו שְׁמוּאֵל קִרַּע יְהוָה אֶת-מַמְלְכוֹת יִשְׂרָאֵל מֵעַלְיָךְ הַיּוֹם וּנְתַנְּהָ לְרַעְיָה הַטּוֹב מִמָּךְ: (כט) וְגַם נִצַּח יִשְׂרָאֵל לֹא יִשְׁקַר וְלֹא יִנָּחֵם כִּי לֹא אָדָם הוּא? הַנְּחָם: (ל) וַיֹּאמֶר הִטָּאתִי עִתָּה כַּבְּדֵנִי גַּת נִגְדֵ-זַקְנֵי עַמִּי וּנְגַד יִשְׂרָאֵל וְשׁוּב עִמָּי וְהִשְׁתַּחֲוִיתִי לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ: (לא) וַיֵּשֶׁב שְׁמוּאֵל אַחֲרֵי שָׂאוּל וַיִּשְׁתַּחֲוֶה שָׂאוּל

ליחוח

דען עוויגען דיינען גאסט אנבעטע, (לא) דא פֿאלגטע שמואל דעם שאול, אונד דיעוער בע= טע=

ד ש י

(כו) זיחוק בכנף מעילו. לשי פאטו משצו שנשנה שמואל ללכת מאחרי שאול אחו שאול בכנף של שמואל לשי שהיה שאול מנקא ממנו שישוב עד שיסתווה בגלגל שהיה שם אהל מועד, ומדרש אגדה חולקים אמוראים יא שאומרים מעילו של שמואל קרע שמואל קרע שאול ויש שאומרים מעילו של שאול קרע שמואל ומסר לו סימן זה מי שיכריח מן מעילו הוא ימלך תחתיו והוא שאמר לו שאול לדוד ביום שברת את הציל ידעתי כי מלך תמלך: (כז) וגם נצח ישראל לך יסקרי אם תאמר אשוב מעוני לפני לא יועיל עוד ליטול את המלוכה ממי שנחנה לו כי הקב"ה שמואל נחמו של ישראל לך יסקר מלידת הטובה שאמר ליתן:

אג

ב א ו ר

במה שפירתי וגו' ובמה שיראתי וגו': (כו) ויחוק, שאול בכנף מעילו של שמואל לכל ילך מאחור, וכיין שנקרע אמר שמואל זהו לסימן שקרע ה' ממלכות ישראל מעליך: (כט) נצח ישראל, שבו ינחתו על אויביהם, ונחר לשון נלח, לשי שאול ענין קיום זההמדה, ואמר שלך יצנה לעולם

הפטרת פרשת זכור

תרגום אשכנזי יב

לַיהוָה: (לג) וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל הַגִּישׁוּ
 אֵלַי אֶת-אַגַּג מֶלֶךְ עַמְלֵק וַיִּלְךְ
 אֲרִיֹו אַגַּג מֵעֵדְנָת וַיֹּאמֶר אַגַּג אֲכֹן
 סַר מֵר־הַמּוֹת: (לג) וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל
 כַּאֲשֶׁר שָׁכְלָה נָשִׁים חֲרָבָה כִּן-
 תִּשְׁכַּל מִנָּשִׁים אִמָּה וַיִּשְׁכַּף שְׁמוּאֵל
 אֶת-אַגַּג לִפְנֵי יְהוָה בַּגְּלִיל:
 (לד) וַיִּלְךְ שְׁמוּאֵל הַרְמַתָּה וְשָׂאוֹל
 עִקָּה אֶל-בֵּיתוֹ גִּבְעַת שָׂאוֹל:

טעטע דען עוויגען און. (לג) דא-
 רוף זאגטע שמואל: כרינגט
 מיר דען אגג, קעניג פֿאן
 עמלק, הער. אגג גינג גע-
 לאססען צו איהם הין, אונד
 שפראך: וואהרליך! דער טאָד
 האט זיין ביטטערעס פֿיר מיר
 פֿערלאָרען: (לג) שמואל ער-
 ווידערטע: האט דיין שווערדט
 זא מאַנכען מיטטערן דיא קינ-
 דער גערויפט, זא זיין אויך
 דינע מוטטער, וויא דיעזע
 פֿרויען, דער קינדער בע-
 רויבט; אונד טערטטעטע איהן
 פֿאַר דעם עוויגען אין גלגל.

(לד) שמואל גינג דארויף נאך רמה, אונד שאול צאָג היים נאך גבעת שאול.

קריאה למפטיר בשבת פ' פרה

וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה וְאֶל-אַהֲרֹן לֵאמֹר: זֹאת חֻקַּת הַתּוֹרָה
 אֲשֶׁר-צִוָּה יְהוָה לֵאמֹר דַּבֵּר וְאֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקְחוּ אֵלֵיךָ
 פָּרָה אֲדָמָה תְּמִימָה אֲשֶׁר אֵין-בָּהּ מוֹם אֲשֶׁר לֹא-עָלָה עָלֶיהָ
 עַל: וּנְתַתֶּם אֹתָהּ אֶל-אַלְעָזָר הַכֹּהֵן וְהוֹצִיא אֹתָהּ אֶל-מִחוּץ
 לַמַּחֲנֶה וְשַׁחַט אֹתָהּ לִפְנֵינוּ: וְלָקַח אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן מִדָּמָהּ בְּאֶצְבָּעוֹ
 וְהִזָּה אֶל-נֹכַח פְּנֵי אֱהֹל-מוֹעֵד מִדָּמָהּ שֶׁבַע פְּעָמִים: וְשָׂרַף
 אֶת-הַפָּרָה לְעֵינֵינוּ אֶת-עֹרָהּ וְאֶת-בְּשָׂרָהּ וְאֶת-דָּמָהּ עַל-פְּרֹשֶׁה
 יִשְׂרָאֵל: וְלָקַח הַכֹּהֵן עֵץ אֲרָז וְאֲזֹב וְשָׁנִי תוֹלַעַת וְהִשְׁלִיךְ אֶל-

חוד

ר ש י

(לג) אגג מעדנות. יונתן תרגם אגג מכנקא: אגג סר מר המות. באמת ידעתי כי
 סר וקרע עלי מרירת המות: (לג) כאשר שכלה נשים חרבך. להוסיבם אלמנות מבעליהן שהיית
 מזוב בקורי ישראל: וישסף. מתנו לארבעה ואין לתיבה זו דמיון ותרגום וישסף ופסח ובגמרא
 שלנו יש הוה מפסח ויהיב לן אלותא כלומר בוקע:

ב א ו ר

לעולם בשום ענין: (לג) מעדנות, הלך אליו בתענוג, כי נחר מותו מחייו (ר"ק), וזה
 א"כ טעם כי סר מר המות, כלומר כי סר מרירותו ונהפך למתיקות: (לג) וישסף, ענון
 בקיעה בדברי חז"ל:

קריאה למפטיר בשבת פרשת פרה

הַזֶּה שְׂרֵפֶת הַפָּרָה: וְכַבֵּם בְּגִדְיוֹ הַכֹּהֵן וְרַחֵץ בְּשָׂרוֹ בַּמַּיִם
וְאַחַר יָבֵא אֶל-הַמִּחֲנֶה וְטָמֵא הַכֹּהֵן עַד-הָעֶרֶב: וְהַשְׂרָף אֹתָהּ
יְכַבֵּם בְּגִדְיוֹ בַּמַּיִם וְרַחֵץ בְּשָׂרוֹ בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד-הָעֶרֶב:
וְאַסֵּף אִישׁ טְהוֹר אֶת אֹפֶר הַפָּרָה וְהֵנִיחַ מְחוּץ לַמִּחֲנֶה
בְּמָקוֹם טְהוֹר וְהִיתָה לְעֵדוּת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל לְמַשְׁמַרְת לְמִי נִדָּה
הַטָּמֵא הוּא: וְכַבֵּם הָאֵסֵף אֶת-אֹפֶר הַפָּרָה אֶת-בְּגָדָיו וְטָמֵא
עַד-הָעֶרֶב וְהִיתָה לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְלִגְר הַגֵּר בְּתוֹכְכֶם לְחֻקַּת
עוֹלָם: הַנִּגַּע בְּמַת לְכָל-נֶפֶשׁ אָדָם וְטָמֵא שִׁבְעַת יָמִים: הוּא
יִתְחַטֵּא-בּוֹ בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יִטְהַר וְאִם-לֹא
יִתְחַטֵּא בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי לֹא יִטְהַר: כָּל-הַנִּגַּע
בְּמַת בְּנֶפֶשׁ הָאָדָם אֲשֶׁר-יָמוּת וְלֹא יִתְחַטֵּא אֶת-מִשְׁכַּן יְהוָה
טָמֵא וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהוּא מִיִּשְׂרָאֵל כִּי מִי נִדָּה לֹא-זָרַק
עָלָיו טָמֵא יְהוּדִי עוֹד טָמְאָתוֹ כּוּ: וְאֵת הַתּוֹרָה אָדָם כִּי-
יָמוּת בְּאֶהָל כָּל-הַבָּא אֶל-הָאֶהָל וְכָל-אֲשֶׁר בְּאֶהָל יִטָּמֵא
שִׁבְעַת יָמִים: וְכָל כְּלִי כְּלִי פְתוּחַ אֲשֶׁר אֵין צִמִּיד פְּתִיל עָלָיו
טָמֵא הוּא: וְכָל אֲשֶׁר-יִגַּע עַל-פָּנָי הַשְּׂוֹדָה בְּחַלּל-חֶרֶב אֹו
בְּמַת אֹו-בְעֵצִים אָדָם אֹו בְּקִבְר יִטָּמֵא שִׁבְעַת יָמִים: וְלִקְחוּ
לְטָמֵא מֵעֵפֶר שְׂרֵפֶת הַטָּמֵא וְנָתַן עָלָיו מִיּוֹם חַיִּים אֶל-כְּלִי:
וְלִקַּח אֲזוּב וְטָבַל בַּמַּיִם אִישׁ טְהוֹר וְהָיָה עַל-הָאֶהָל וְעַל-
כָּל-הַכֵּלִים וְעַל-הַנֶּפֶשׁוֹת אֲשֶׁר הָיוּ-שֵׁם וְעַל-הַנִּגַּע בְּעֵצִים אֹו
בְּחַלּל אֹו בְּמַת אֹו בְּקִבְר: וְהָיָה הַטְּהוֹר עַל-הַטָּמֵא בַּיּוֹם
הַשְּׁלִישִׁי וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וְחִטָּאוּ בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וְכַבֵּם בְּגִדְיוֹ
וְרַחֵץ בַּמַּיִם וְטְהַר בְּעֶרֶב: וְאִישׁ אֲשֶׁר-יִטָּמֵא וְלֹא יִתְחַטֵּא
וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהוּא מִתּוֹךְ הַקֹּהֵל כִּי אֶת-מִקְדָּשׁ יְהוָה טָמֵא
מִי נִדָּה לֹא-זָרַק עָלָיו טָמֵא הוּא: וְהִיתָה לָהֶם לְחֻקַּת עוֹלָם
וּמִזֶּה מִי-הַנִּדָּה יְכַבֵּם בְּגִדְיוֹ וְהַנִּגַּע בְּמִי הַנִּדָּה יִטָּמֵא עַד-
הָעֶרֶב: וְכָל אֲשֶׁר-יִגַּע-בּוֹ הַטָּמֵא יִטָּמֵא וְהַנֶּפֶשׁ הַנִּגַּעַת
הַטָּמֵא עַד-הָעֶרֶב:

ביחזקאל סימן ל"ו

חרגום אשכנזי

(ח) גאטמעס וואָרט וואָרט מיר
 וויא פֿאַלגט: (ז) מעג
 שענזאָהן! דאָז הויז ישראל
 זיטצט אין זיינעם רייכע, אונד
 פֿעראונזיניגטעס דורך זיינע
 זיטטען אונד האַנדלונגען; אַב
 שויליך וויא אונרײניגקייט איז
 גער אַבגעזאָנדערטען זינד מיר
 איהרע זיטטען; (ג) דאָרום
 שיטטע אײך מיינען גרים איז
 בער זיא אויס וועגען דעם בלוֹ
 טעס, דאָז זיא אים לאַנדע
 פֿערגאַסען, אונד דיעזעס דורך
 איהרע גרויל פֿעראונרײניגט
 האַבען. (ד) אײך צערשטרייע
 זיא אונטער פֿעלקער, ווערפֿע
 זיא אײן לענדער אומהער, ריכֿ
 טע זיא נאָך איהרען זיטטען
 אונד האַנדלונגען. (ה) דיעזעס
 ווירד קונד אונטער דען פֿעלֿ
 קערן, אונטער וועלכע זיא געֿ
 קאַממע, דיעזע ענטווייהעטען
 נון מיינען הייליגען נאַמען, אינֿ
 דעם זיא פֿאַן איהנען זאַגען:
 דעם עוויגען פֿאַלק איז דיעס,
 אויס זיינעם לאַנדע זינד זיא געֿ
 קאַממען! (ו) אײך אַבער ווילל
 שאַגען מיינעם הייליגען נאַֿ
 מענס, דען דאָז הויז ישראל'ס
 ענטווייהט האַט אונטער דען

(א) ויהי דבר יהוה אלי לאמר:
 (ב) בן אדם בית ישראל
 ישבים על אדמתם ויטמאו
 אותה בדרכם ובערילותם
 כטמאת הנדה היתה דרכם
 לפני: (ג) ואשפך חמתי עליהם
 על הדם אשר שפכו על הארץ
 ובגלוליהם טמאוה: (ד) ואפיין
 אתם בגוים ויזרו בארצות
 כדרכם וכעלילותם שפטים:
 (ה) ויבוא אל הגוים אשר באו
 שם ויחללו את שם קדשי באמר
 להם עם יהוה אלה ומארצו
 יצאו: (ו) ואחמל על שם קדשי
 אשר חללהו בית ישראל בגוים
 אשר באו שמה: (ז) לכן אמר
 לבית ישראל כה אמר אדני יהוה
 לא למענכם אני עשה בית ישראל

כי

פֿעלקערן, אונטער וועלכע זיא געקאַממען. (ז) דאָרום זאַגע דעם הויזע ישראל'ס, זאָ
 שפּריכט גאָט דער עוויגע: ניכט אייערנטוועגען, הויז ישראל! זאָנדערן מיינעם
 הײ

ר ש י

(א) ויהי דבר ה' אלי לאמר: (ב) בן אדם בית ישראל יושבים על אדמתם וגו' בטומאת הנדה.
 המשילה הכתוב לנדה שנעלה מלפני מתי תטהר ומאז לשון אליה: (ה) ויבוא.
 לפי שאמר בית ישראל בראש הפרשה קרא כל הפרשה בלשון יחיד. ומדרש אגדה הקב"ה בא
 עמהם בגולה ומטה און מה היו אומרים השבאים הרי אלו עם ה' ולא היה לו יכלת להכילם
 במדרש איכה רבתי: ויחללו את שם קדשי. השבילו את כבודי ומהו החילול באמור איוביהם
 עליהם עם ה' חלק ומארכו ילאו ולא היה יכולת בידו להכיל את עמו ואת ארצו: (ז) לא
 למענכם אני עושה. התשובה שאושיעכם:

היילגען נאמענס וועגען, דען
איהר ענטווייהט האבט אונ-
טער דען פעלקערן, וואהין
איהר געקאממען זינד, טהוע
איך דיעס, (ח) אונד הייליגע
מיינען גראסען נאמען, דער
אונטער דען פעלקערן ענט-
ווייהט איזט, דען איהר אונ-
טער איהנען ענטווייהט האבט;
דאמיט זיא עם וויססען דיא
פעלקער, דאס איך דער עווי-
גע ויא, שפריכט גאטט דער
הער, ווען איך דורך איך
פאר איהרען אויגען געהייליגט
ווערדע. (ט) איך נעהמע איך
ויעג פאן דען פעלקערן, זאמ-
לע איך אויס אללען לענדערן,
אינד ברינגע איך נאך אייערם
ערדרייך, (י) שפרענגע אויף
איך רייניגונסוואסער, דאס
איהר ענדליך ריין ווערדעט;
יא, פאן אלל אייערער אונ-
רייניקייט אונד אלל אייערן
גריילען ווילל איך איך רייני-
גען. (יא) איך געבע איך איין
נייעס הערץ, אונד לאססע
איינען נייען גייסט אין איך
וואלטען; זאנדערע דאז שטיי-
נערנע הערץ אויס אייערעם
קערפער, אונד געבע איך איין
הערץ פאן פלייש; (יב) אונד
לאססע מיינען גייסט אין איך
וואלטען, אונד ווילל מאכען,

דאס איהר מיינען געזעטצען פאלגט, אונד מיינע כעפעהלע בעאכאטטעט, אונד דארנאך

ר ע י

כי אם לשם קדשי אשר חללתם
בגוים אשר בארתם שם:
(ח) וקדשתי את שמי הגדול
המחלל בגוים אשר חללתם
בתוכם וידעו הגוים כי אני יהוה
נאם אדני יהוה בהקדשי בכם
לעיניכם: (ט) ולקחתי אתכם מן-
הגוים וקבצתי אתכם מכל-
הארצות והבאתי אתכם אל-
אדמתכם: (י) וזרקתי עליכם
מים טהורים וטהרתם מכל
טמאותיכם ומכל גלויותיכם
אטהר אתכם: (יא) ונתתי לכם
לב חדש ורוח חדש, אתן
בקרבכם והסרת את לב האבן
מבשרכם ונתתי לכם לב בשר:
(יב) ואת רוחי אתן בקרבכם
ועשיתי את אשר בקחי חלכו
ומשפטו תשמרו ועשיתם:

וישבתם

אונד מיינע כעפעהלע בעאכאטטעט, אונד דארנאך

ר ע י

(ח) וקדשתי את שמי. ומה הוא הקידוש ולקחתי אתכם מן הגוים: (י) מים טהורים. אכפר עליכם
ואעביר טומאותיכם בהזיית מי טהלת המעבירין טומאת המת: (יא) לב חדש. יכר שנתחדש לטובה:
ונקוטותם

ב א ו ר

(ח) בהקדשי בכם לעיניכם, ת"י כד לתקדש ככון לעיניו, ונמסורה קטנה נחוב, נספר
מוגה נכס לעיניהם קרי, וכן מתורגם נל"א: (יב) אשר בקחי חלכו, פעול ועשיתי כלו'
ע"י שאתן את רוחי בקרבכם אעשה שחלכו בחקי וגו', ולכן הוא מורכב נסימן יחס הפעול את:

(ג) וישבתם בארץ אשר נהרתי
 לאבותיכם והייתם לי לעם ואנכי
 אהיה לכם לאהים: (ד) והושעתיו
 אתכם מכל טמאותיכם וקראתי
 את הדין והרבותי אתו ולא אתו
 עליכם רעב: (טו) והרבותי את
 פרי העץ ותנובת השדה למען
 אשר לא תקחו עוד חרפת רעב
 בגוים: (טז) וזכרתם את דרכיכם
 הרעים ומעל ליכם אשר בא
 טובים ונקמתם בפניכם על
 עונותיכם ועל תועבותיכם: (יז) לא
 למענכם אני עשה נאם אדני
 יהוה יודע לכם בושו והקלמו
 מדרכיכם בית ישראל: (יח) כה
 אמר אדני יהוה ביום מהרי
 אתכם מכל עונותיכם והושבתו
 את הערים ונגנו החרבות:
 (יט) והארץ הנשמה תחת
 אשר היתה שממה לעיני כל
 עובר: (כ) ואמרו הארץ הלזו

האנדעלט. (ג) איהר בעי
 וואהנט דאן דאן לאנד, וועל
 פעם איך אייערן עלטערן גע
 געבען, אונד זייד מיין פאלק,
 אונד איך בין אייער גאט.
 (ד) איך בעפרייע אייך פאן
 אללען אייערן אונרייניגקייטן
 בעפרייע דעם געטרייד, אונד
 פערמעהרע עס, לאכסע אייך
 קיינען הונגער ליידען. (טו) אן
 פערמעהרע בויכפֿרוכט אונד
 פעלדעספֿרוכט, דאמיט איהר
 ניעמאָהלס מעהר דעם
 פֿאָרוואָרף דעם הונגערליי
 דענס אונטער דען פעלקערן
 אויסגעזעצט זייד. (טז) דאן
 כעגט איהר צוריק דענקען און
 אייערע בעזע זיטטען אונד אונד
 עדלע האַנדלונגען, אונד איך
 זעלכסט פֿעראַכטען וועגען
 אייערער זינדען אונד אייערער
 גריילע. (יז) דאס איכס ניכט
 אייערנטוועגען טהוע, ווער
 דעט איהר דאן וואָהל איינזען
 הען, שפּריכט גאָטט דער
 הערר! שעכט אייך אונד ער
 ראַטהעט דאן אייערער זיטטען
 וועגען, הויז ישראל'ס! (יח) זאָ
 שפּריכט גאָטט דער הערר: ציור
 צייט, ווען אייך אייך פֿאן אל
 לען אייערן זינדען ריינגע,
 ווילל אייך דיא שטערטע וועי.
 דער בעזעטצען, אונד דיא
 טריממער זאללן אויפגעבויקט

הנשמה

ווערדען; (יט) דער אָדע באַדען זאָלל אַנגעבויקט ווערדען, דאָ ער זאָכט דעם פֿאָראַג
 בערגעהענדען איינער וויכטע גליך. (כ) דאן ווירד מאן זאגען: וויא דיעם וויכטע לאנד

איי

ר ש י

(כו) ונקוטותם בכניכם. דמוני"ר בלע"ז (דעמענע"ר זיך קוועלען, העפטיג ערטיטטערט ווערדען)
 חמקו בעלמיכס בנשמתם על הגמול הרע אשר גמלתם לפי ואמי גומל לכם טובה: (יט) והארץ
 הנשמה תענד. הארץ אשר היתה שממה עד הנה תהיה נענדת ונרעת:

(כ) היתה

הַנְּשֹׂמָה הִיְתָה כְּגַן־עֵדֶן וְהָעֵרִים
הַחֲרִבּוֹת וְהַנְּשֹׂמוֹת וְהַנְּהַרְסוֹת
בְּצוּרוֹת יִשְׁבוּ: (כא) וַיִּדְעוּ הַגּוֹיִם
אֲשֶׁר יִשְׂאָרוּ סְבִיבוֹתֵיכֶם כִּי אֲנִי
יְהוָה בְּנִירְתִי הַנְּהַרְסוֹת נְטַעְתִּי
הַנְּשֹׂמָה אֲנִי יְהוָה דִּבַּרְתִּי
וַעֲשִׂיתִי: * (כב) כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה
עוֹד זֹאת אֲדַרְשׁ לְבֵית־יִשְׂרָאֵל
לַעֲשׂוֹת לָהֶם אַרְבֵּה אֲתֶם כְּצֹאן
אָדָם: (כג) כְּצֹאן קִדְשִׁים כְּצֹאן
יְרוּשָׁלַם בְּמוֹעֲדֶיהָ כֵּן הִהְיִינָה
הָעִירִים הַחֲרִבּוֹת מְלֵאוֹת צֹאן
אָדָם וַיִּדְעוּ כִּי־אֲנִי יְהוָה:

איינעם גארטען עדן'ס נון גלייך
געוואָרדען! דיא וויסטען, אָדען
אונד פֿערפֿאללענען שטעדטע,
וויא פֿעסט נון וויעדערום אונד
וויא בעוואָהנט! (כא) דיא
פֿעלקער, דיא רונד אום אייך
הער איבריג בלייבען, ווערדען
איינועהען, דאָס איך דער עוויי
גע דיא פֿערהערטען שטעד־
טע אויפֿגעבויט, דען אָדען באַ־
דען בעפֿלאַנצט, איך דער
עוויגע עס פֿערהייסען האַבע,
אונד אויך פֿאַללבראַכט. (כב) זאָ
שפּריכט גאָטט דער הערר:
אויך דאַרין ווערדע איך פֿאַן
דעם הויזע ישראליס מיך ער־
ביטטען לאַססען, אונד איה־
נען טהון, דאָס איך איהרע
מענשענמענגע וויא דיא שאַפֿע
פֿערמעהרע, (כג) וויא דאָז
קליינפֿיה צום הייליגען אָפֿפֿער,
וויא דיא שאַפֿסטמענגע צו
ירושלים אין דען פֿעסטטאָגען,

* הסמכדיים מסיימים כאן.

זאָ זאָללען דיא צערטרימערטען שטעדטע פֿאַללער מענשען ווערדען, אונד איינזע־
הען, דאָס איך דער עוויגע זייא.

ר ש י

(כ) היטה כגן עדן. ענשיו נהפכה להיות כגן עדן: והערים המרוכות. זה ימים רבים עכשיו
בזרות ישנו: (כב) אדרש לבית ישראל. אחפתה להם בחפלתם בדורשם אותי על זאת: ארבה
אותם. אדם כלאן לרוב: (כג) כלאן קדשים. שהיא באה לירושלים במועדי פסחים. לשון אחר
במרגומו אסגינן באינשא ואללחינן בבעירא כלומי שלא יהו עונותיהם נזכרים עליהם:

קריאה למפטיר בשבת פרשת החדש

ואם חל ר"ח ניסן בשבת קורין לאחרון בס"ת שניה וביום השבת
ובראשי חדשיכם לעיל דף ה' ולמפטיר קורין בס"ת שלישי' פרשה זאת.

וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם לֵאמֹר:
הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לָכֶם רֹאשׁ חֲדָשִׁים רֹאשׁוֹן הוּא לָכֶם לְחֹדְשֵׁי
הַשָּׁנָה: דַּבְּרוּ אֶל־כָּל־עַדְתֵּי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר בְּעֵשֶׂר לַחֹדֶשׁ הַזֶּה
וַיִּקְחוּ לָהֶם אִישׁ שֵׁה לְבַיִת־אָבִת שֵׁה לְבַיִת: וְאִסִּימְעֹט

הבית מהיות משה ולקח הוא ושכנו הקרב אל ביתו במכבת
 נקשת איש לפי אכלו תכסו על השנה: שנה תמים זכר בך
 שנה יהיה לכם מן הכבשים ומן העוים תקחו: והיה לכם
 למשמרת עד ארבעה עשר יום לחדש הזה ושחטו אתו כל
 קהל עדת ישראל בין הערבים: ולקחו מן הדם ונחנו על-
 שתי המזוזות ועל המשקוף על הבתים אשר יאכלו אתו
 בהם: ואכלו את הבשר בלילה הזה צלי-אש ומצות על-
 מררים ואכלו: אל תאכלו ממנו נא ובשל מבשל במים
 כי אם צלי-אש ראשו על כרעיו ועל קרבו: ולא תותרו
 ממנו עד בקר והנותר ממנו עד בקר באש תשרפו: וככה
 תאכלו אתו מהניכם חגרים נעליכם ברגליכם ומקלכם
 בידכם ואכלתם אתו בחפזון פסח הוא ליהוה: ועברתי
 בארץ מצרים בלילה הזה והפיתי כל בכור בארץ מצרים
 מאדם ועד בהמה ובכל-אלהי מצרים אעשה שפטים אני
 יהוה: והיה הדם לכם לזאת על הבתים אשר אתם שם
 וראיתי את הדם ופסחתי עליכם ולא יהיה בכם נגף
 למשחית בהכתי בארץ מצרים: והיה היום הזה לכם לזכרון
 וחגתם אתו חג ליהוה לזרתיכם חקת עולם תחגוהו: שבעת
 ימים מצות תאכלו אך ביום הראשון תשביתו שאר מבתים
 כי כל-אכל חמץ ונכרתה הנפש ההוא מישראל מיום
 הראשון עד יום השבעי: וביום הראשון מקרא-קדש וביום
 השביעי מקרא-קדש יהיה לכם כל-מלאכה לא יעשה בהם
 אך אשר יאכל לכל-נפש הוא לבדו יעשה לכם: ושמרתם
 את-המצות כי בעצם היום הזה הוצאתי את-צבאותיכם
 מארץ מצרים ושמרתם את-היום הזה לזרתיכם חקת עולם:
 בראשון בארבעה עשר יום לחדש בערב תאכלו מצת עד
 יום האחר ועשרים לחדש בערב: שבעת ימים שאר לא
 ימצא בבתיכם כי כל-אכל מחמצת ונכרתה הנפש ההוא
 מעדת ישראל בגר ובאזרח הארץ: כל-מחמצת לא תאכלו
 בכל מושבתיכם תאכלו מצות:

הפטרות פרשת החדש

תרגום אישכנזי

ביחזקאל סימן מ"ה

(א) כל העם הארץ יהיו אל-התרומה
הואת לנשיא בישראל: (ב) ועל-הנשיא
יהיה העולות והמנחה והנסך בחגים
ובחדשים ובשבתות בכל-מועדי בית
ישראל הוא יעשה את-החטאת ואת-
המנחה ואת-העולה ואת-השלימים
לכפר בעד בית-ישראל:

כאן מחילין הספרדים

(ג) כה-אמר אדני יהוה בראשון
באחד לחדש תקח פר-
בן-בקר תמים ותטאת את-
המקדש: (ד) ולקח הכהן מדם
החטאת ונתן אל-מזוזת הבית
ואל-ארבע פנות העזרה למזבח
ועל-מזוזת שער החצר הפנימית:
(ה) וכן תעשה בשבעה בתדוש

מאיש

אונד אן דיא פיער ווינקעל אם פארשפרונגע דעם אלטארס, אונד אן דיא פפאסטען דעם
טהארעם אם אינגערן האפע. (ה) עבען זא מאכסט דוא עס אויך אם זיעבענטען דעם מאי
נאטם

ר ש י

(א) אל התרומה הזאת. האמורה למעלה לדעת כל עם הארץ תהיה: (ב) ועל הנשיא. אומר
אני שהנשיא הזה נכהן גדול מדבר וכן כל הנשיא שנענין ושמעתי משמו של רבי מנחם
שנמלך מדבר: (ג) כה אמר ה' אלהים בראשון באחד לחדש וגו' תקח פר בן בקר תמים. הוא
פר המלואים האמור בראש הענין ולימד כאן שיהו המלואים באחד בניסן: וטטאת. וטהרת:
(ה) וכן תעשה בשבעה בחודש. י"ל כן תעשה כל שבעה וכן הוא אומר למעלה שבעת ימים יכפרו
על

ב א ו ר

(א) כל עם הארץ וגו', ת"י כל עמא דארעא יכון עבדין ית אפרשותא הדא לרנא בישראל,
ובענין הזה תרגמתי, והתרומה הזאת מנוארת בפרשה הקודמת: (ג) תקח, נגד כלל העם
מדבר: (ד) ולקח הכהן, פרט אחר כלל כדרכ הכתוב, וקדמקורגס: מדם החטאה, מטעם
וטטאת

(א) אללעס פאלק דעם לאנז
דעם מוס דיעוע
העבע דעם פירשטען אין
ישראל געבען; (ב) דער פירשט
אבער ניממט איבער זיך דיא
גאנצע אפפער, דיא שפיז
אונד טראנקאפפער פיר דיא
פיערטאגע, נייאמאנדע אונד
שבה-טאגע, איבערהויפט פיר
אללע פעסטצייטען דעם הויז
זעס ישראל, ער שאפפט אויך
דיא זינדענאפפער אן. אונד
דיא מעהלאפפער, וויא אויך
בראנד. אונד שלאכטאפפער,
צור פערזעהנונג פיר דאז הויז
ישראל.

(ג) זא שפריכט גאטט דער
הערר: אם ערשטען טאגע
דעם ערשטען מאנאטס ניממט
דוא איין יונגעס רינד אהנע
פעהל, אונד רייניגסט דאז
הייליגטהום; (ד) דער פריע-
סטער נעמליך ניממט פאן דעם
בלוטע דעם ענטזינדיגונגס-
אפפערס, אונד ברינגט עס אן
דיא פפאסטען דעם הויזעם,

אונד אן דיא פיער ווינקעל אם פארשפרונגע דעם אלטארס, אונד אן דיא פפאסטען דעם
טהארעם אם אינגערן האפע. (ה) עבען זא מאכסט דוא עס אויך אם זיעבענטען דעם מאי
נאטם

הפטרות פרשת החדש

הרגום אשכנזי מז

מֵאִישׁ שָׁגָה וּמִפְתֵּי וּכְפָרָתָם אֶת־
הַבַּיִת: (ו) בְּרֵאשׁוֹן בְּאֶרְבַּעַת עֶשְׂרִי
יוֹם לַחֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם הַפֶּסַח הַגָּדוֹל
שִׁבְעוֹת יָמִים מִצֹּת יֶאֱכַל:
(ז) וַעֲשֵׂה הַנְּשִׂיא בַיּוֹם הַהוּא בַּעֲדוֹ
וּבְעַד כָּל־עַם הָאָרֶץ בְּרַחֲמֵיךָ:
(ח) וּשְׁבַעַת יְמֵי־הַחֹדֶשׁ יַעֲשֶׂה עוֹלָה
לַיהוָה שִׁבַּעַת פָּרִים וּשְׁבַעַת
אַיִלִים תְּמִימִים לַיוֹם שִׁבַּעַת
הַיָּמִים וְחֲטָאת שְׁעִיר עֲזִים לַיוֹם:

נאטם (מאנכעם אונפארזיכטיג)
גען אדער אונבעזאננען מעג
שען וועגען) אונד פֿערזעהנסט
דען טעמפעל. (ו) אים פֿיער
צעהנטען טאגע דיעזעס ער
שטען מאנאטס האבט איהר
דאז איבערשרייטונגסאפפער,
אונד דארוף איין זיעבענטעניג
געם פֿעסט, און וועלכעס אונגע
זיערטעס בראך געגעססען
ווירד. (ז) דער פֿירשט ברינגט
און דיעזעס טאגע פֿיר זיך אונד
פֿיר אללעם פֿאלק דעם לאַנג
דעם איינען שטיעד צום זיג
דענאפפער; (ח) דיא זיעבען
פֿעסטטאגע הינדורך אבער

ומנחה

ברינגט ער טעגליך אלס בראנדאפפער, דעם עווינען צו עהרען, זיעבען שטיעדע
אונד זיעבען חידדער אָחנע פֿעהל, אויך יעדען טאג איינען ציעגענבאק צום זינרעני
אפפער

ד ש י

על המזבח. וכוונתו כן פראוהו במנחות וכן תעשה פו שאינו זאכל בשבעה שנים שחדשו דבר
וסורה ב"ד שלהם שחלב מותר ועשו שבעה שנים שהם רוב כבוד על פיהם שמביאין פו העלם
דבר: מאיש שוגה ומפתי וגו'. הרי זה מקרא מכורס וכפרתם את הבית מאיש שוגה ומפתי
אחר שבעת ימי המלוואים שיהא מזבח מחונך יביאו חטאותם ואשמותם ויתכפרו שוב; שישאל
פזוסרים הבית מכוסר: (ו) שזעיות ימים. ע"ש שמתחילין ממנו לספור שבעה שבעות. מלאתי:
מלות יאכל. ומלות יאכלו בו בחג: (ז) ועשה הנשיא ביום ה' ויגמר. רבותינו אמרו שנקשו
לגנוח ספר יחזקאל שהיו דבריו סותרין ד"ת ברם זכור לטוב חנניה בן חזקיהו בן גוריון שיב
בעליה ודחשו ובעונונו נעלם ממנו מה שדרש בקרבנות האלה פו בארבעה עשר בטיסן למה.
ואומר אני שחא בארבעה עשר בטיסן של פסח ראשון שנתחנך בו הבית עומד ופר זה בא תחת
עגל בן בקר שהקריב אהרן בשמיני למלוואים ומגיד שאם לא הקריבו בשמיני למלוואים יקריבונו
בי"ד בטיסן כדי שיתחנך לעבודה קודם י"ט לפי שצלו קרבנות ועולת המועד לעשות כמו שאמר
למעלה ועל הנשיא יהיה העולות והמנחה והנסך בחגים וגומי: (ח) שבעת פרים ושבעת אילים
ימימים ליום. והתורה אמרה פרים בני בקר שנים ואיל אחד אין לי להעמיד מקרא זה אלא
שבעה פרים ושבעה אילים לשבעת הימים פו ליום ואיל ליום ופא ללמד שאין הפרים מעבדין
זה את זה ולא האילים מעבדין זה את זה וכן שנינו במנחות אך לא הביאו מן המקרא הזק ראש
אלא ממקרא שאמר למטה וניום החדש פו בן בקר תמים וששת כנשים ואיל שחא יתן זה בא
ללמד בן וכן פירושו שבעה פרים ושבעה אילים ליום קירוף דבר יום ביומו עולה שבעה פרים
לשבעת ימים: וחטאת שער עזים ליום. שיערי הרגלים:

ומנחה

ב א ו ר

וחטאת את המקדש שזר, וכדמתורגם בל"א: (ה) מאיש שוגה ומפתי, שמרוז שחזה על
חונכת המזבח שחא נכנס אדם בשוגג במקום שאין לו רשות להכנס, או אדם שהי' פתי ולא
ידע שאסור להכנס, ובעבור זה יעשו כפרה ג"כ בשבעה לחדש (נד"ק): (ו) השפח, שחיטת
השפח (הג"ל): שבעות ימים, כמו שבעת ימים וכן לעומות אשד החלקים כמו לעומת כפת"ח,
וכן

(ט) ומנחה איפה לפר ואיפה לאיל
 יעשה ושמן הין לאיפה:
 (י) בשביעי בחמשה עשר יום
 לחדש בחג יעשה כאלה שבעת
 הימים כחטאת כעלה וכמנחה
 ובשמן: (יא) כה אמר אדני יהוה
 שער החצר הפנימית הפנה
 קדים יהיה סגור וששת ימי
 המעשה וביום השבת יפתח
 וביום החדש יפתח: (יב) ובא
 הנשיא דרך אולם השער מחוץ
 ועמד על מזוזת השער ועשו
 הכהנים את עזרתו ואת שקמו
 והשתחוה על מפתן השער ויצא
 והשער לא יסגר עד הערב:

אפפער; (ט) אונד צום מעהל-
 אפפער, איין איפה פיר יע-
 דען שטיער, אונד איין איפה
 פיר יעדען ווידער, אונד צו
 יעדעם איפה איין הין עהל.
 (י) אס פינפענהנטען טאגדעם
 זעבענטען מאנאטס איזט
 אבערמאלס פעסט, אונד עם
 ווערדען וויעדערום זאלכע זיע-
 בען טאגע פאלבראכט, זא-
 וואהל אין אנועהונג דער זי-
 דעני. אונד בראנדאפפער, אלס
 אויך דער מעהלאפפער אונד
 דעם עהלס. (יא) זא שפריכט
 גאטט דער הערר: דיא פפאר-
 טעדעם איננערן האפעס, דיא
 צור מארגענויטע ליענט, זאלל
 פערשלאססען בלייבען, וועה-
 רענד דען זעכס ווערקעטא-
 גען; אבער אס שבת טאגע
 ווירד זיא געאפפעט, אונד זא
 אויך אס נייאמאנדסטאגע;
 (יב) דער פירשט קאממט דאן
 דיא האללע הערויף ביז פאר
 דיא פפארטע, אונד בלייבט
 אן דען פפאסטען דערזעלבען

והשתחו

שטעהען, וועהרענד דאס דיא פריעסטער זיין בראנדאפפער אונד זיינע פריידענאפפער צו-
 בערייטען, אלסדאן ביקט ער זיך אן דער שוועללע דער פפארטע, אונד געהט וויעדע-
 רום וועג; דאך ווירד דיא פפארטע ביז אויף דען אבענד ניכט וויעדערום פערשלאססען,
 זאגן

ר ש י

(ט) ומנחה איפה לפר. מנחת הנסכים איפה לפר איני יודע מה הוא שהרי אמרה תורה שלזה עשרוני
 ויש לומר איפת קמח להוליא סלת עשרון מן הסאה שהאיפה שלש סאין: ואיפה לאיל. אף זוקמח להוליא
 ממנה שני עשרונים סלת מנופה כל לרכה כמו שזנינו שתי הלזם שתי עשרונות משלש סאין.
 ואיפה לפר למדך שאס לא מלא סלת מנופה כל כך יבוא משל עשרון לסאה: הין לאיפה. לא
 ידעתי למה וי"ל לא שיקריב ההין כולו אלא שנתות היו בהין ויקריב שמן לפי הסלת כמשפט הזנת
 לפר כמשפטו ולאיל כמשפטו לפי שנתות של הין: (יא) שער החצר הפנימי הסונה קדים וגו'.
 שנו רבותינו כמסכת מדות שני פספין היו לו לשער ההיכל אחד בדרום ואחד בצפון שדרום
 עליו מפירש בקבלה איש לא יבא בו והיה סגור: (יב) דרך אולם השער מחוץ. כמו שאמור
 למעלה ואולמיו אל החצר החנוכה. דרך אולם השער של עזרה כלומר יכנס בדרך שער מזרחי
 שהוא משמש כניסה ויציאה ובא לו לאותו הפספס: ועמד על מזוזת השער. אותו שער הקטן
 הוא הפספס: את עולתו ואת שלמיו. עולת ראייה ושלמי חגיגה ומקרא זה מוסב על י"ט. (כ) כך
 מנחתו בפירושים סדוייקים: ועמד על מזוזת השער. שער הפנימי הוא אשר באר. מלאתי.

הפספס

(יג) וְהִשְׁתַּחֲוִי עִם־הָאָרֶץ פֶּתַח
הַשַּׁעַר הַהוּא בַשְּׁבֹתוֹת וּבַחֲדָשִׁים
לִפְנֵי יְהוָה: (יד) וְהֶעֱלָה אֲשֶׁר־
יִקְרִיב הַנְּשִׂיא לַיהוָה בַּיּוֹם הַשְּׁבֹת
וְשָׂרָה כִבְשִׁים תְּמִימִם וְאִיל
תְּמִים: (טו) וּמִנְחָה אֵיפָה לָאֵיל
וּלְכִבְשִׁים מִנְחָה מִתַּת יָדוֹ וְשֶׁמֶן
הָיִן לְאֵיפָה: (טז) וּבַיּוֹם הַחֲדָשִׁי
כֶּן־בִּקֵּר תְּמִימִם וְשֵׁשֶׁת כִּבְשִׁים
וְאִיל תְּמִימִם יִהְיוּ: (יז) וְאֵיפָה לֶפֶר
וְאֵיפָה לָאֵיל יַעֲשֶׂה מִנְחָה
וּלְכִבְשִׁים כַּאֲשֶׁר תִּשְׂיֵג יָדוֹ וְשֶׁמֶן
הָיִן לְאֵיפָה: (יח) וּבָבֹא הַנְּשִׂיא

(יג) זאנדערן דאז פאלק
בעטעט אן דען שבת טאגען
אונד נייאמאנדסטאגען אס
איינגאנגע דיעוער פפארטע
צום עוויגען. (יד) דאז בראנד
אפפער, דאז דער פירשטדעם
עוויגען צו עהרען אס שבת
טאגע דארבריינגט, בעשטעהט
אין זעכס שאאפען אהנע
פעהל אונד איינעם ווידדער
אהנע פעהל; (טו) דאז מעהל
אפפער צום ווידדער איזט איין
איפה, צודען שאאפען אבער,
זא פיל ער נאך זיינעם פערמע
גען געבען ווילל; אונד צו יע
דעם איפה איין הין עהל.
(טז) אס נייאמאנדסטאגע, איין
יונגעס רינד אהנע פעהל, אונד
זעכס לעממער אונד איינען
ווידדער, אויך זעממטליך אה
נע פעהל; (יז) צום שטיער
איין איפה, אונד צום ווידדער

איין איפה אלס מעהלאפפער, צודען שאאפען אבער נאך פערמעגענס, אומשטענדען,
אונד צו יעדעם איפה איין הין עהל. (יח) ווען דער פירשט קעממט, זא וויא ער דורך דיא
האל

ר ש י

השמש בדאמר מר איפער קרבנו של אדם קרב ואינו עומד על גביו: לא יסגר עד הערב. ולמה לא
יסגר: (יג) והשתחויו עם הארץ כל היום וגם כל הנא ולערב יסגורוהו: (יד) ביום השבת ששה כבשים.
לא ידעתי למה שהרי אמרה תורה שני כבשי' וביום השבת משמע שבת בראשית ומשמע יום טוב ואומר
אני שבת זו אינה שבת בראשית אלא י"ט שבען שבעה כבשים ושני אילים ובא ולמדך שאין מעכבין זה
את זה ואם לא מלא שבעה יביא ששה ואם לא ימלא שני אילים יביא אחד כמו שדרשו חכמים לענין
ראש חדש: (טו) מתת ידו. לימד שאין המנחות מעכבות זו את זו: (טז) וביום החדש פר בן
בקר תמימים. מקרא זה דרשו רבותינו במנחות פר מה ת"ל לפי שנה' בתורה ובראשי חדשים
פרים בני בקר שנים מנין שם לא מלא שנים יביא אחד לכך נאמר פר וששת כבשים מה ת"ל
לפי שנאמר בתורה שבעה מנין שם לא מלא שבעה יביא ששה לכך נאמר וששת כבשים ומנין
אפילו אחד ת"ל ולכבשים מאשר תשיג ידו. מלאתי: (יח) ובבא הנשיא. ביום החדש ובשבת
בראשית

ב א ו ר

וכן ת"י שבעא יומין (כ"ל): (טו) מהח ידו, כמו שאמר איש במתנת ידו, כלומר כפי השגת
ידו וכדמפורש להלן כאשר תשיג ידו, כן פירשו המפרשים. וחד מן חבריו אמר, שזה יתכן
אלל הדיוט המקריב אבל לא אלל הנשיא, ולכן אמר טעם מתת ידו וכפי אשר תשיג ידו, כפי
שאפשר להכניס בה ויתורגם כל"א (איינע הענד פאון, זא פיעל ער היט דער הענד פאסטען
קמן) והנזמר יבחר: (יח) ובבא הנשיא, בשבת ובראש קדש:

תרגום אשכנזי דלג

הצללע צור פפארטע הינצו געהט, זא געהט ער אויך אויף עבען דיעזען וועג צוריק. (יט) אן פֿעסטטאגען אבער, ווען דאז פֿאלק פֿאר דען עווי גיט קעממט, זא כוים דער, וועלכער צום נערדליכען טהאָרע צום אנבעטען איינגעגאנגען גען איזט, צום וידליכען טהאָרע וועדער הינוים געהען, אונד דער צום זירל פֿען טהאָרע רע איינגעגאנגען, כוים צום נערדליכען טהאָרע וועדער הינויסגעהען; כוין קאן ניכט דורך דאסזעלבע טהאָר ווען דער אומקעהרען, דורך וועלכע פֿען מאָנגעקאממען איזט, זאָג דערן מוס דורך דאז געגענאָר בערשטעהענדע הינויסגעהען. (כ) זאָ אויך דער פֿירשט, דער אלסראָן מיטטען אונטער איהר צען איזט, אונד מיט דען קאָמפֿ

הפטרת פרשת החדש

דרך אולם השער יבוא ובדרכו יצא: (יט) ובבוא עם הארץ לפני יהוה במועדים הבא דרך שער צפון להשתחוות יצא דרך שער נגב והבא דרך שער נגב יצא דרך שער צפונה לא ישוב דרך השער אשר בא בו כי נכחו יצאו: (כ) והנשיא בתוכם בבואם יבוא ובצאתם יצאו: (כא) ובחגים ובמועדים תהיה המנחה איפה לפר ואיפה לאיל ולכבשים מתת ידו ושמן הין לאיפה: (כב) וכי יעשה הנשיא נדבה עולה או

שלמים

יצא קרי

קענדען קאָממט, אונד מיט דען וועגגעהענדען אויך וועדערום וועגגעהעט. (כא) אויך אן פֿעסט - אונד פֿיערטאגען איזט דאז מעהלאַפֿפֿער צו יעדעם שטייער איין איפה, צו יעדע דעם וויקדער איין איפה, אונד צו דען שאַפֿען נאָך מאַסגאַבע דעם פֿערמעגענס, אינד צו יעדעם איפה איין הין עהל. (כב) ווילל דער פֿירשט איין פֿרויווילליגעס אַפֿפֿער דעם עווי

ד ש י

צראַזיט שאַן ישראָל מלווין על הכּאִים והוא באַ להשתחוות: דרך אולם השער יבוא ובדרכו יבא. צו יעדע דעם עלמו יבא וזינו מלווה לעצות העזרה קסנדריא אבל צמועדים שאַמר בהם יראה כל זכיר וזקן הוא לעצות קסנדריא כּאזר העם היינו דכּתיב בתוכם בנאָם יבא ובלאָתם יבא: (יט) ובבוא עם הארץ וגו' דרך שער נגב וגו' כי נכחו יבא. מלווה עליהם שיתראו בתוך העזרה יפה יפה: (כ) והנשיא. גם הוא כּסנכנס לעזרה לבא בפּשט ההיכל הדּרומי להשתחוות גם הוא מלווה עליו לעצות העזרה קסנדריא ויבא דרך שער נגב וגו' עם אחר עם הארץ ויכנס ויבא נכחו דרך שער האַזר והו בתוכם בנאָם יבא ובלאָתם יבא כלם הנשיא עם אחר העם ולא יבא דרך שער המזרחי כּדרך שהיא בא ביום הזדש וציוס שנת בראַזיט שהשער מזרחי אין נכחו שער במערב: (כב) וכי יעשה הנשיא נדבה. בשעת ימי המעשה: וסתח לו חת

ב א ד

(יט) והבא וגו', הנכין שהטעם צענדור דבוי העם, למנוע הכלכל והערצוב ואלא זיקו זה את זה: (כ) והנשיא, מועמד בטעם חתנה, כלומר והנשיא כּמוהם לא יבא צמועד במקום אַבוא, כי צמועדים הוא בתוך העם, ולכן בנאָם יבוא ובלאָתם יבא, מטעם שזכרנו: (כא) ובחגים ובמועדים

הפטרת פרשת החדש

שְׁלָמִים נִדְבָה לַיהוָה וּפְתַח לוֹ
אֶת־הַשַּׁעַר הַפְּנֵה קָדִים וַעֲשֵׂה
אֶת־עֲלֹתוֹ וְאֶת־שַׁלְּמוֹ כַּאֲשֶׁר
יַעֲשֶׂה בְּיוֹם הַשַּׁבָּת וַיֵּצֵא וּסְגַר
אֶת־הַשַּׁעַר אַחֲרֵי צֵאתוֹ :
(כג) וּכְבַשְׁבֵּן־שָׁנָתוֹ תָּמִים תַּעֲשֶׂה
עוֹלָה לַיהוָה בַּבֶּקֶר בַּבֶּקֶר
תַּעֲשֶׂה אֹתוֹ : (כד) וּמִנְחָה תַּעֲשֶׂה
עָלָיו בַּבֶּקֶר בַּבֶּקֶר שְׁשִׁית הָאִיפָה
וְשֶׁמֶן שְׁלִישִׁית הַהֵיזֵן לָרֶם אֶת־
הַסֶּלֶת מִנְחָה לַיהוָה חֲקוֹת עוֹלָם
תִּמִּיד : (כה) וַעֲשׂוּ אֶת־הַכֶּבֶשׂ וְאֶת־
הַמִּנְחָה וְאֶת־הַשֶּׁמֶן בַּבֶּקֶר בַּבֶּקֶר
עוֹלֹת תִּמִּיד :* (כו) כֹּה־אָמַר אֲדַבֵּר

יְיָ אֱלֹהֵי קָרִי

יהוה

* כַּזֵּן מִסִּימֵן הַסְּפָרִים

תרגום אישכנזי יה

עוֹיֵגֶען צו עהרען ברינגען, עס
זיין בראנדאָפּפּער אָדער פּרייִם
דענאָפּפּער, זאָ ווירד איהם
גלייכפּאַללס דאַן טהאַר גע-
אַפּנעט, דאַן צור מאָרגענויִ-
טע ליגעט, וועהרענד מאָן זיין
בראַנדאָפּפּער אָדער פּרייִדענע
אַפּפּער צוכערייטעס, זאָ ווײַא
אַם שבת געשיעהט; ווען ער
אַבער וועגנעהט, ווירד דאַן
טהאַר וויעדערום הינטער
איהם פּערשלאָסען. (כג) פּער-
נער ברינגסט דוא טעגליך
דעם עוויגען צו עהרען איין
יעהריגעס לאם אָהנע פּעהל
צום בראנדאָפּפּער; אונד דיע-
זעס מוז איממער דעם מאָר-
גענס געשעהען; (כד) דאַצו
בערייטעסט דוא יעדען מאָר-
גען איין מעהלאָפּפּער פּאַן איי-
נעם זעכסטעל איפּה, אונד איי-
נעם זעכסטעל היז עהל דאַצו,
אויס דאַן מעהל דאַמיט אַנצו-
קנעטען, דיעזעס מעהלאָפּפּער
דעם עוויגען צו עהרען איזט איי
כעשטימטער טהייל אויף איממערוועהרענדע צייטען. אונ-
אונטערבראַכען (כה) זאָללען זיא דאַן לאם, דאַן מעהלאָפּפּער אונד דאַן עהל מיט יעדעם
מאָרגען צוכערייטען, דיעזעס איזט דאַן כעשטענדיגע אָפּפּער. (כו) זאָ שפּריכט גאַטט דער
הערר

ר ש י

את השער וגומר. לא ליכנס בו להיכל אלא עומד שם והנהניס יעשו את עולתו ואת שלמיו
והשתחויה וילא שנאמר כאשר יעשה ביום השבת ומה אמור ביום השבת ועמד על מזות השער
ועשו הכהנים את עולתו וגו': אחרי לאתו. ואינו אומר באן והשער לא יסגר עד הערב כמו
שאמור ביום השבת שבוים השבת הוא אומר והשתחויו עם הארץ פתח השער ההוא לפיכך מניחו
פתוח אבל בשול אין דרכם לביא להשתחוות שכל אחד עסוק במלאכתו לפיכך וסגר את השער
אחרי לאתו: (כג) וכבש בן שנתו. עולת התמיד: (כד) ששית האיפה. ירושלמית שהיא
חומש של מדכרות והן שני עשרונים האחד למנחת התמיד ואחד לחביתין ואף על פי
שהחביתין קריבין לחלאין מביא הוא בבקר עשרון שלם וחולבו כמו שזנינו במנחות: לרום
את הסלת. איזסרי"סיר בלע"ז. אספער"סער, לו בעטפרענגען. לשון אחר אימלי"ר
בלע"ז (והוא מעלע"ר, לו וענגען, לו וייטען). לרם את הסלת לכתת ולכלול בו אתן הסלת
לשון רסוס כמו והכה הבית הגדול רסיסים ובלשון משנה אם היה עבה או מרוסס:

ב א ו ר

ובמועדים, כל' אבל זה יהיו שים: (כב) ועשה, העושה, הוא הכהן, וכמו שאמר לעיל ועשו
הכהנים: (כד) חקות עולם, מטעם כי חקך ומק בניך (ויקרא יו"ד): חמיד, מוסס לכתוב

שלאחריו

תרגום אשכנזי

הערר : ווען דער פֿירשט יע-
מאנדען פֿאן זיינען זעהנען איין
געשענק מאַכט , זאָ איזט עם
זיין ערכאייגענטהום , אונד
בלייבט זיינען קינדערן ; עם
איזט איהר אייגענטהום דורך
דאָ ערברעכט ; (כו) שענקט
ער אבער פֿאן זיינעם ערכוג
טע איינעם זיינער דיענער , זאָ
געהערט עם דיעועם ביו צום
אַלגעמיינען פֿרייהייטסיאָהר ,
פֿעללט אבער אַלסדאָן וויעדע-
רום דעם פֿירשטען צוריק ; נור
זיין ערכאייגענטהום איזט פֿיר
זיינע נאַכקאָממען אונד בלייבט
דיעוען . (כז) זאָ קאָן אויך דער
פֿירשט ניכטס פֿאן דעם ערכ-
נוטע דעם פֿאַלקעם געהמען ,

הפטרות פרשת החדש

יהוה קיי-יתן הנשיא מתנה לאיש
מבניו נחלתו היא לבניו תהיה
אחותם היא בנחלה : (כו) וכי-
יתן מתנה מנחלתו לאחד
מעבדיו והיתה לו עד-שנת
הדרור ושבת לנשיא אך נחלתו
בניו להם תהיה : (כז) ולא יקח
הנשיא מנחלת העם להונתם
מאחותם מאחותו ינחל את-בניו
למען אשר לא יפצו עמי איש
מאחותו :

אונד זיא אום איהר אייגענטהום כרינגען , זאָנדערן קאָן נור זיין אייגענטהום זיינען קינדערן
פֿערערבען , דאָמיט ניעמאנד פֿאן מיינעם פֿאַלקע פֿאן זיינעם בעזיטצע פֿערטריעבען ווערדע .

הפטרות שבת הגדול

בתרו עשר במלאכי סימן ג'

ובפראג א"א הפטרה זו רק בשבת הגדול שחל בערב פסח.

(א) אינסט ווירד יהודה'ם
אונד ירושלים אפפער
אנגענעהם וויעדערום דעם
עוויגען זיין , וויא אין דער פֿאַר-
וועלט

(כו) שנת הדרור . שנת היוכל : ושנת . כמו ושנה : אך נחלתו בניו להם תהיה . כמו אך
לבניו תהיה נחלתו ולא תנתן לבמיתות לאחר :

ב א ו ר

אלאחריו , תמיד יעשו את הכבש בבקר בבקר , ולכן נקרא עולת תמיד כנזכר בתורה : (כו) כי
יתן וגו' , המכרשים לא נארו אלו הכתובים בראוי , ולע"ד הטעם בזה כי יתן הנשיא מתנה לאחר
מבניו , הנה אז תהי' המתנה הזאת נחלת הבן הזה וקיימת לבניו של זה הבן , ואין לאחיו חלק
בה , כי אחותם היא נחלת אביהם , אמנם כי יתן הנשיא מתנה מנחלתו לאחד מעבדיו , לא
ינחיל העבד המתנה הזאת לבניו , כי אם תשוב ציוכל לנשיא או ליורשיו , אך נחלתו לבדה ,
כלומר מה שחל העבד מאבותיו היא נחלת בניו ולהם תהי' , וכן לא יקח הנשיא מנחלת העם
וגו' : ושבת , כמו ושנה והתי' במקום ה"א כמו כי אזלת יד והדומים להם (רד"ק) . וחד מן
מכריא אמר טעם ושנת לנשיא , שיהי' דין יוכל לנשיא , כי היוכל נקרא שנת כמו השמטה :
(א) וערבה לה' וגומר , ומתי יהיה זה , אחרי שקרבתי אליכם למשפט ובערתי הרע מקרבכם ,

הפטרת שבת הגדול

תרגום אשכנזי יט

קְדַמְנִיּוֹת: (ב) וּקְרַבְתִּי אֵלֵיכֶם
 לְמִשְׁפַּט וְהִיַּרְתִּי אֶת מִמְהָר
 בְּמִכְשָׁפִים וּבְמִנְאָפִים וּבְנִשְׁבָּעִים
 לְשִׁקָּר וּבְעִשְׂקֵי שְׂכָר־שְׂכִיר
 אֲלֵמְנָה וַיִּתּוֹם וּמִטִּיגֵר וְלֹא
 יִרְאוּנִי אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת: (ג) כִּי
 אֲנִי יְהוָה לֹא שְׁנִיתִי וְאַתֶּם בְּנֵי־
 יַעֲקֹב לֹא כְדִיתֶם: (ד) לְמִימֵי
 אֲבֹתֵיכֶם סָרְתֶם מִחֻקֵּי וְלֹא
 שָׁמַרְתֶּם שׁוּבוּ אֵלָי וְאֲשׁוּבָה
 אֵלֵיכֶם אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת
 וְאָמַרְתֶּם בְּמִה נָשׁוּב: (ה) הִיִּקְבַע

וועלט טאגען, אין לענגסטפער.
 פלאססענען יאהרען. (ג) נאָכ־
 דעם אײך אייערנטוועגען צום
 געריכטע הונגעטרעטען, אונד
 אײך רײסטיגער צײגע געוועזען
 זײן ווערדע ווידער צײבערער,
 עהעברעכער, מינאײדיגע,
 ווידער דיא דען לאָהן דעם
 מיעטהלינגס פֿאַרענטהאַלטען,
 וויטטווע אונד וואַזע דריקקען,
 דעם פֿרעמדלינגס רעכט פֿער.
 דרעהען, אונד מיין ניכט פֿירכ־
 טען, שפּריכט דער עוויגע
 צבאוח. (ג) דען זאָ וואַהראײך
 דער עוויגע! אונפֿערענדערליך
 בין, זאָ זאָללט אײך אײהר,
 קינדער יעקב'ס ניכט פֿעללוג
 פֿערגעהען. (ד) זײא וואַהל
 אײהר פֿאָן דען צײטען אייערער
 ערשטען פֿאַרפֿאַהרען זאָן, פֿאָן

אדם

מיינען געזעטצען אַבגעוויכען וויר, אונד זיא ניכט בעאַבאַכטעט האַבט; אַבער קעהרט
 נור ווידרום צו מור צוריק, אונד אײך קעהרע אײך ווידרום צו אײך צוריק שפּריכט דער
 עוויגע צבאוח. שפּרעכט אײהר: „וואַמיט זאָללען וויר צוריק קעהרען?“ (ה) זאָלל דער מעש
 פֿאַר־

ר ש י

(ג) כי אני ה' לא שניתי. אף על פי שאני מאריך אפי לא שניתי דעתי עלי מזראשונה לאהוב
 את הרע ולשנוא את הטוב: ואתם בני יעקב. אף על פי שמתים אתם ברעתכם ולא
 גביתו מן הרשעים בחיים: לא כליתם. אינכם כלים מלפני והנחתי לי הנפשות לגנות מהם
 דיני נגיהם וכן תרגם יונתן וחתן דבית יעקב מדמן דמאן דמית בעלמא הדין דיניה פסיק
 כלומר אתם סבורים למר דיני בטל שאין עוד ליפרע ממנו. ורבותינו פירשוהו לא שניתי לא
 הכיתי אומה ושניתי לה אבל אתכם העמדתי אחר פורענות הרבה ואיני כלים ואתם אינכם
 כלים: (ה) היקבע אדם. רבותינו פירשו לשון גזילה ולשון ארמי הוא: המעשר והתרומה.
 שאתם

ב א ו ר

וכיו שזכר בם' הקודם ויש מלרף וגו': (ב) וקרובתי, וכן והייתי, זמן מורכב מעבר ועתיד, כמו
 אשר הולדת אחריהם (בראשית מ"ח ו') ועיין הבאור שם בזהר נת"ה לרמז"מ ז"ל:
 ובעשקי, מושך אחר עמו, ובעשקי שזכר שזכר ובעשקי אלמנה ויתום, וטעם השני
 כמו ומיד עושקיהם כח (קהלת ד' א') כן נראה לי: ומטי גר, ת"י ומסטיין דין גיווא,
 וכוונת בעל הטעמים לא ידעתי למה חזר ויתום ומטי גר: (ג) כי אני ה' וגו', כלומר כמו
 שאני לא אשנה כן אתם לא תכלו, כי לעולם תהיו מיוחדים בין הגוים להיות גוי אחד בארץ
 כמו שאני אל אחד (מרד"ק): (ד) למימי, למ"ד הכולל, כלומר מימי אבותיכם עד עתה:
 במה נשוב, כאלו לא חטאתם כלל נגדי, ואני אחשוב לכם מיד אחת מחטאתכם, קביעת
 המעשר והתרומה: (ה) היקבע, רבותינו פירשו לשון גזילה ולשון ארמי הוא (רש"י), כי
 מלאכי

אֲדָם אֱלֹהִים כִּי אַתֶּם קִבְּעִים אֹתִי
 וַאֲמַרְתֶּם בְּמֶה קִבְּעֵנוּךְ הַמַּעֲשֵׂר
 וְהִתְרוּמָה: (ו) בְּמֵאֲרָה אַתֶּם
 נִצְּרִים וְאֹתִי אַתֶּם קִבְּעִים הַגּוֹי
 כָּלֹ: (ז) הֵבִיאוּ אֶת-כָּל-הַמַּעֲשֵׂר
 אֶל-בֵּית הָאוֹצֵר וַיְהִי טָרֶף בְּבֵיתִי
 וּבְחֲנוּנֵי נָא בְּזֹאת אָמַר יְהוָה
 צְבָאוֹת אֱסֹלָא אֶפְתָּח לָכֶם אֶת
 אַרְבּוֹת הַשָּׁמַיִם וְהִרִיקֹתִי לָכֶם
 בְּרֶכֶת עַד-בְּלִי-דֵי: (ח) וְגַעַרְתִּי
 לָכֶם בְּאֹכַל וּלְאִישָׁחַת לָכֶם אֶת-
 פְּרֵי הָאֲדָמָה וּלְאִתְשָׁכַל לָכֶם
 הַגֶּפֶן בַּשָּׂדֶה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת:
 (ט) וְאֲשָׂרוּ אֶתְכֶם כָּל-הַגּוֹיִם כִּי-

פֶּאָרְעֻסְתָּהָלְטַעַן וּוְאִם זַיִנְעִים
 נֶאֱמַטְעִים אִיזֵט, זָא וּוִיא דָּאז
 מִיִּנְע אִיהֵר פֶּאָרְעֻסְתָּהָלְטַעַט?
 שְׁרַעֲבֵט אִיהֵר: ,,וּוְאִם עֻנְט־
 הָאֲלְטַעַן וּוִיר דִּיר פֶּאָר? " דַּעַן
 צַעַהנְטַעַן אֹנֵד דִּיא הַעֵכֶע .
 (ו) מִיט דַּעַם מֶאָנְגַּעלֶס פֶּלֹךְ
 כַּעלְאֶסְטַעַט, וּוְאֶלְלֵט אִיהֵר דָּאז
 מִיִּנְע פֶּאָרְעֻסְתָּהָלְטַעַן? אָ,
 טַהֶעֲרִיכְטַעַם פֶּאָלְק אֶלְלַעזְאֶמְט!
 (ז) כִּרִּינְגֵט נֹר אֶלְלַדַּעַן צַעַהנְט־
 טַעַן אִיז מִיִּנְע פֶּאָרְדַּאטְסְקַאט־
 מַעַר, דָּאס אִיז מִיִּנְעִים הַוּוֹעַ
 נֶאֶהֲרֹנְג זַיִא, אִינְד פֶּרִיכְט־
 נִיךְ דָּאמִיט, אָכ אִיךְ אִיךְ
 נִיכְט דַּעַם הִיטְמַעֶלֶס גַּעוּוֹעֶלְכֶע
 אֶפֶּפֶנְעַן, אֹנֵד אִיךְ זַעַנְעַן
 הַעֲרָאכְ שְׁמַרְעַמַעַן לֶאֶסְסַעַן
 וּוַעֲרַדַּע, אִיכַעֲרִשׁוּעַנְגִּלִּיךְ גַּע־
 נֹב. (ח) דָּאן וּוַעֲרַדַּע אִיךְ אִיךְ
 אִייעֲרַנְטוּוֹעַנְעַן דַּעַן פֶּעֲרַצַּעַה־
 רַעַר אַנְשְׁרִיעַן, דָּאס עַר דִּיא
 עַרְדֶּפֶרִיכְטַעַ נִיכְט פֶּעֲרַדַּעֲרַבַּע,

נֶאֶךְ זָאָלְלַדַּעַר וּוִינְשְׁטַאָק אִים פֶּעֲלַדַּע אִיךְ פֶּעֲרַאֹנְגִלִּיקַעַן, שְׁפֶרִיכְט דַּעַר עוּוִיגַע צְבָאוֹת .
 (ט) אֹנֵד אֶלְלַע פֶּעֲלַקַּעַר וּוַעֲרַדַּעַן אִיךְ גִּלְקִלִּיךְ פֶּרִיזַעַן, דַּעַן אִיהֵר וּוַעֲרַדַּעַט אִיז וּוִינְשַׁעַנְט־
 וּוַעֲר־

ר ש י

שֶׁאֵתָּם גּוֹזְלִים מִן הַכֶּהֱנִים וּמִן הַלְוִיִּם הֵיא גּוֹזְלִי: (ו) צְבָאוֹת אַתֶּם נֹאֲרִים . עַל עוֹן זֶה שֶׁאֵנִי
 שׂוֹלֵךְ קִלְבָּה נִמְעָשָׂה יִרְכַּס וְאֶף עַל פִּי כֵן אֹתִי קִוְּבַעִים: (ז) וַיְהִי טָרֶף . יְהִי מִזֶּן מְלוֹי לְשִׁמְשִׁי:
 (ח) וְגַעַרְתִּי לָכֶם בְּאֹכַל . בְּחֶסֶל וּגְזֵם הָאוֹכַל לָכֶם אֶת תְּבוּאֹת הַשָּׂדֶה וְהַגֶּפֶן:
 (ט) אֶרֶץ

ב א ו ר

מִלֹּאכֵי נִבְא בִימֵי בֵית שְׁנֵי אַחַר גְּלוּת בָּבֶל, שֶׁכֶּבֶד הָיָה מַעֲרֹב קֶלֶת לְשׁוֹן אֶרְמֵי בִלְשׁוֹן הַקּוֹדֶשׁ,
 כִּנְרָאָה מִתּוֹךְ סֶפֶר דְּנִיָּאֵל עֲזַרָא וְנַחְמִיָּה: (ו) בְּמֵאֲרָה וְגוֹ', כִּי תֹאמְרוּ אִיךְ נָחַן עֵין יִפֶּה מִזֶּה
 הַמַּעַט, זֶה לֹא טוֹב שֶׁאִתֶּם קִוְּבַעִים אֹתִי מִפְּנֵי הַמֵּאֲרָה וְהַחֲסָרוֹן אֲשֶׁר אַתֶּם נֹאֲרִים וְחֲסָרִי כִי
 אֲדַרְבֶּנּוּ זֶה הַעֹנֵשׁ עַל שֶׁאַתֶּם קִוְּבַעִים הַמַּעֲשֵׂר וְהַתְּרוּמָה, אֲמוֹס בְּחֲנוּנֵי נָא וְהִבִּיאוּ אֶת כָּל הַמַּעֲשֵׂר
 אֶס לֹא הִרִיקוֹתִי לָכֶם בְּרֶכֶת (מֵרֶאכְ"ע): הַגּוֹי כָּלֹ, שְׁכֵלֶס שׁוֹיִם בְּסִכְלוֹת צוּה הַעֲנִין וְלֹא יִדְעוּ
 וְלֹא יִבְיִנוּ לְהַבְדִּיל הַסֵּנֶה וְהַמְסוּבָּב: (ז) אַרְבּוֹת הַיְּשׁוּמִים, עֵינִין צָאוּר שֶׁס זֶה צְסֶפֶר נֹת"ה לְרַמְז' מִן
 ז"ל (בְּרִאשִׁית ז' י"ג): עַד בְּלִי דִי, ת"י עַד דְּתִימְרוֹן מִסַּת, וְהַמְפַרְשִׁים אֲמָרוּ מֵה שֶׁאֲמָרוּ,
 וְהַנְּכֹן שֶׁעֲשׂוּרוֹ כְּמוֹ עַד בְּלִי יִרַח, כַּעֲנִין כְּלוֹ שְׁלֵמֹתֶיכֶם, לְכַלּוֹת שְׂאוֹל וְכִיּוֹאֵל, כְּלוֹמַר עַד שֶׁכֶּבֶד
 כָּלָה וְעַבֵּר הִירַח וְאִינְנוּ, וְכֵן עַד בְּלִי דִי שֶׁכֶּבֶד עֲבַר הַסְּכּוּס שִׁישׁ לֹמַר עֲלִיזֵי, וּמִתּוֹרֵגֶס כְּפִי
 הַעֲנִין: (ח) בְּאֹכַל, בְּאַרְכָּה הָאוֹכַל אֶת הַתְּבוּאָה (ר"ק):

הפטרת שבת הגדול

תרגום אשכנזי כ

תהיו אתם ארץ חפץ אמר יהוה
 צבאות: (י) חזקו עלי דבריכם
 אמר יהוה ואמרתם מה נדברנו
 עליה: (יא) אמרתם שוא עבד
 אלהים ומה בצע כי שמרנו
 משמרתו וכי הלכנו קדרנית
 מפני יהוה צבאות: (יב) ועתה
 אנתנו מאשרים ודים גם נכנו
 עשי רשעה גם בהנו אלהים
 וימלטו: (יג) אז נדברו יראי יהוה
 איש אל רעהו ויקעב יהוה
 וישמע ויכתב ספר זכרון לפניו
 ליראי יהוה ולהשבי שמו: (יד) והיו

ווערטהעס לאנד בעזיטצען,
 שפריכט דער עוויגע צבאות.
 (י) זיא נעהמן איברהאנד אייע
 רערעדען ווידער מיד, שפריכט
 דער עוויגע. שפרעכט איהר:
 „וואס רעדען וויר ווידר דיק?“
 (יא) איהר זאגט: „פֿערגעבענס
 איזט'ס גאטט צו דיענען; וואס
 פֿארטהיילט עס, דאס וויר
 זיינע בעפעהלע האלטען? דאס
 געקריומט וויר געהען פֿאר
 דעם עוויגען צבאות? (יב) פרוי,
 זען וויר דאך דיא פֿרעפלער
 גליקליך! אויך איבעלטהעי.
 טערן געהט עס וואהל, אויך
 גאטטעס פריפֿער ענטקאמי
 מען. (יג) דאן אבער אונטער
 רעדען גאטטעס פֿירכטיגע זיך
 מיט איינאנדער: „וואהל פֿער
 ניממט דער הערר אונד הערט,
 וואהל שטעהטס אים געדעכט.
 ניסכוכע פֿאר איהם איינגע
 טראגען: פֿיר דיא גאט
 טעם פֿערעהרער אונד דיא ווינען נאמען אכטען!“ (יד) דיעזע ווערדען

לי

ר ש י

(ט) ארץ חפץ. ארץ חפציה נה: (יא) שוא עבד אלהים. על חנם ועבדנו כי לא נקבל שכר: קדורנית.
 נשכל רוח: (יב) ועתה אנחנו מאשרים וגומר. אנחנו עבדנוהו ושמרנו משמרתו ועתה דואים אנו
 הרשעיה מלכיים עד כי מאשרים אנו אותם על מעשה רשעם: גם בחנו אלהים. לומר נראה
 מה יוכל לעשות לנו וימלטנו מן הרעה ולא נכשלו: (יג) אז נדברו וגו'. אני משיב על דבריכם
 אז נעשות הרשעים רשעם והטובים הלכו קדורנית מפני נדברו יראי ה' שלא לידבק במעשיהם
 הרעים ואני לא נאכמו דבריכם מלפני ואף על פי שאיני ממחר להשיב גמול כי הקשנתי ושמעתי
 ולויתי

ב א ו ר

(ט) ארץ חפץ, שכלם יחפלו בה, והטעם תהיו אנשי או יושבי ארץ חפץ: (י) חזקו וגו', שב להוכיחם על
 מה שהיו אומרים כי אין דין ואין דיין (כד"ק), ונראה טעם ההמשך בעבור ואשרו אתכם כל הגוים,
 והם אמרו אנחנו מאשרי' ודים: עלי דבריכם, טעמו הסוף, דבריכם שאתם מדברים עלי, והעד מה
 נדברנו עליך אף שאין זה דעת בעל הטעמים: (יב) גם נכנו, לשון הכללה וקיום: גם,
 אותן אשר בחנו אלהים נמלטים מעמל חגוש ומנגעי בני אדם: (יג) אז, ביום אשר ה' עושה
 ידברו יראי ה' איש אל רעהו בעדות הנסיון שיהיה ביום ההוא, שבאמת יקשיב ה' וישגיח על
 הרעים ועל הטובים וישמע דבריהם, ויש לו ספר זכרונות כתוב עליו ליראי ה' ולמושבי שמו,
 ורשומים בו כל הזכויות שלהם וכל השכר שיקבלו בעבורן ליום הנימול, כן ג"ל טעם הכתוב:
 ויכתב ספר זכרון לפניו, ד"מ נלשון בני אדם שנותבים המלכים ספר זכרונות כי אין שמה
 לפניו

לִי אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת לַיּוֹם אֲשֶׁר
אָנִי עוֹשֶׂה כְּגִלְיָה וְהַמְלִיתִי עֲלֵיהֶם
כְּאֲשֶׁר יַחְמַל אִישׁ עַל-בְּנוֹ הָעֶבֶד
אֹתוֹ: (טו) וּשְׁבַתְתֶם וּרְאִיתֶם בֵּין
צְדִיק רָשָׁע בֵּין עֶבֶד אֱלֹהִים
לְאֲשֶׁר לֹא עֶבֶדוֹ: (טז) כִּי הִנֵּה הַיּוֹם
בָּא בְעַר כְּתוּב וְהָיוּ כָל-יָדָיִם
וְכָל-עוֹשֵׂי רָשָׁע קְשׁוּלֵהֵם אֹתָם
הַיּוֹם הַבֹּא אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת
אֲשֶׁר לֹא-יַעֲזֹב לָהֶם שְׂרֵשׁ וְעִנְיָ:
(יז) וּזְרַחָה לָכֶם יִרְאִי שָׁמַי שָׁמַשׁ
צְדָקָה וּמִרְפָּא בְּכַנְפֶיהָ וַיִּצְאָתֶם

אן יענעם טאגע, דען איך שאַפֿע-
פֿע, שפּריכט דער עוויגע
צבאות, מיר אייגענטהום זיין,
אונד איך ווערדע איהרער
שאַנען, וויא איין מאַן זיי
נעם זאָהנעם שאַנט, דער
טרייא איהם איזט. (טו) אויך
איהר ווערדעט דאָן אין אייך
געהען, אונד דען אונטער-
שיעד זעהען צווישען דעם
רעכטשאַפֿענען אונד דעם
בעזעוויכט, צווישען דעם גאָט-
טעם פֿערעהרער אונד דעם, זאָ
איהן ניכט פֿערעהרט; (טז) דען
זעהט! ער קעממט יענער טאָג,
וויא אָפֿענגלוטה ברענגענער,
אונד אַללע פֿרעפֿלער אונד
אַללע איבעלטהעטער ווע-
דען דעם שטראָהע גלייך אויפֿ-
לאַדערן, און דיעזעם קינפֿט.

נען טאגע, שפּריכט דער עוויגע צבאות, דאָס איהנען ניכט וואירצעל, ניכט צווייג איבריג
בלייבען ווירד. (יז) אייך אבער, דיא איהר מיינען נאמען עהרפֿירכטעט, ווירד אן יענעם
טאגע, דען איך שאַפֿע, שפּריכט דער עוויגע צבאות, דיא זאָננע דער הולד שיינען,
היילבריינגער מיט איהרען שטראָהלען. איהר ווערדעט הינויסגעעהען, (אין איהרעם
זאָג)

ר ש י

ולויתי לכתוב להם ספר זכרון והיו לי דבריהם מקיימים: (יד) ליום אשר אני עושה סגולה.
אשר אלרתי והנחתי לשלם בוגמולו ושם ארצה אחכם מה בין לדיק לרשע: סגולה. אומר אייטט"ווי
בלע"ז (פוטטערזון, בעטטעק, והו גרתיק בלשון חכמים): (טז) כי הנה היום בא, היום זה לשון
שמש הוא סך אמרו חכמים אין גהינם לעתיד לבא אלא הקב"ה מוליא חמה מנתיקה ורשעים
נדוכין זה ולדיקים מתרפאין זה והו שאל' ורחם לכם יראי וגו': שרש וענף. ברא ובר ברא:
(יז) ופסחם

ב א ו ר

לפניו יתברך, וכן מספרך אשר כתבת כל הנמלא כתוב בספר (רד"ק): ולחושבי שמו, אמרו
המפרשים העעם על החכמים המשכילים החושבים בדרכי ה'. אמנם הנוכח שהוא כ"ע של יראי ה'
כלומר שם ה' נחשב בעיניהם, וכדמתורגם בל"א: (יד) והיו, מלת סגולה דנקה עם והיו לי
(ראב"ע): והמלתי עליהם, שלא ישיגם הרעה המכלה הרשעים (רד"ק): העובר אותו,
שיקמול עליו האב יותר מעל כל בניו: (טז) כי הנה היום בא, המשיל יום המשפט לאש
צוערת כמו שאמר למעלה כי הוא באש מלרף (רד"ק): קש, כמו קש יבש יהיו שיכלו מהרה (הי"ל):
ולחט, פועל יולא, ומתורגם כפי הענין: (יז) וזרחת לכם יראי שמי, ביום אשר אני עושה
אמר ה' לצלות, שמש לדקה וגו', כן שער אלו ב' הכתובים כפי הנחת בעל הטעמים, וכן
תרגמתי: שמש צדקה, היפך יום צוער כתנור, כי טעם שם לדקה מבואר מספר נח"ה
לרמז"מן ז"ל והמשיל לדקות ה' ומסדיו לשמש שהיא אבי כל טוב בעולם הארצי: ומרפא
בבגשיה, היפך ולהט אות'. ועע' בכנפיה על פריש' קרני אורו, וכן א' כשאר פרוש על ההרים:
ויצאחם

הפטרות שבת הגדול

וּפְשַׁתֶּם כְּעִגְלֵי מִרְבֵּק: (יח) וְעִסוּתֶם
רְשָׁעִים כִּי־יִהְיוּ אַפֵּר תַּחַת כַּפּוֹת
רַגְלֵיכֶם בַּיּוֹם אֲשֶׁר־אֲנִי עֹשֶׂה
אֲמַר יְהוָה צְבָאוֹת: (יט) זְכֹרוּ
הַתּוֹרַת מֹשֶׁה עַבְדִּי אֲשֶׁר צִוִּיתִי
אֹתוֹ בַּחֲרֹב עַל־כָּל־יִשְׂרָאֵל
חֲקִים וּמִשְׁפָּטִים: (כ) הִנֵּה אֲנֹכִי
שֹׁלֵחַ לָכֶם אֶת־אֱלֹהֵי הַנְּבִיא לִפְנֵי
בּוֹא יוֹם יְהוָה הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא:
(כא) וְהָשִׁיב לִב־אֲבוֹת עַל־בָּנִים
וְלִב בָּנִים עַל־אֲבוֹתֶם פֶּן־אֲבֹא
וְהִכִּיתִי אֶת־הָאָרֶץ תָּרֵם:

הִנֵּה אֲנֹכִי שֹׁלֵחַ לָכֶם אֶת־אֱלֹהֵי הַנְּבִיא
לִפְנֵי בּוֹא יוֹם יְהוָה הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא:

ויאמר

ו' רנתי

הרגום אשכנזי כא

זַאנְנֵנְגִלְאָנְץ (איך וויידען,
פֿייסטען קעלכערן גליך,
(יח) אונד דיא בעזעווייכטער
צערטרעטען, דיא אשע אונז
טער אייערן פֿוסבאללען זיין
ווערדען. (יט) געדענקע
דיא לעהרע מיינעס דיענערס
משה, דיא געזעטצע אונד רעכֿטֿ
טע, וועלכע איך איהם צו
חורב פֿיר גאַנץ ישראל אויפֿגע.
טראַגען האַכע: (כ) זעהט איך
שיקקע אייך דען פֿראַפֿעטען
אליה, בעפֿאַר יענער טאָג
דעס עוויגען קעממט, דער
גראַסע! פֿורכטבאַרע! (כא) דיע.
זער ווירד דיא הערצען דער
פֿאַטער זאַממט איהרער קינֿ
דער, אונד דיא הערצען דער
קינדער זאַממט איהרער פֿאַ.
טער צוריק ברינגען, אויף דאַס
איך ניכט קאַממע, אונד דאַז
לאַנד מיט פֿערניכטונג שלאַגע.
אַבער זעהעט! איך שיקקע
אייך דען פֿראַפֿעטען אליה,

בעפֿאַר ער קעממט יענער טאָג דעס עוויגען, דער גראַסע! פֿורכטבאַרע!

יהושע

ר ש י

(יו) ופשתם. לשון שומן כמו כי תפשו בעגלה דשה: בעגלה מרבק. הנכנסים לרבקה לספס
קופי"לח בלע"ו (עיון מרפא לשון כז"מ ל' א' ד"ה הנניסה לרבקה): (יח) ועסותם. וכנשתם
ל' מיעוד ודומה לו וסס עשו דדי בתוליהן: (כא) והשיב לב אבות. להקנ"ה: על בניס. על
ידי בניס יאמר לבניס דרך אהבה ורכון לבו ודברו אל אבותיכם לאחוז בדרכי המקום וכן ולב
בניס על אבותם כך שמעתי משמו של ר' מנחם ורבותינו דרשוהו במס' עדיות לאוס אלוס בעולם:
ויאמר

ב א ו ר

ויצאחם, לאור השמש (ראב"ע): ופשתם, לשון רבוי, כמו ופשו פראיו (רד"ק), כלומר
שחתעדלו ותתענגו ותדשנו באור השמש הזה, בעגלים המפוטמים המתענגים ומרקדים באור
השמש על פני נאות דשא: (יח) ועסותם, ענין הדריסה והכתישה, ומה נקרא עסוס המסקה
היולא ע"י כתישה וסמיטה (רד"ק): כי יהיו אשר, אחרי אשר להט אותם היום הבא:
(כ) הגדול והנורא, יש לפותרו על היום ויש לפותרו על השם, וכן בתרגומי: (כא) והשיב,
יזהיר האבות והבנים יחדיו לאוב אל ה' וטעם על כמו עם (מרד"ק). וטעם הכפל להעיל
שהיו כלם שנים כאיש אחד: פן אבוא והכיתי, בוי' הסוף אס לא ישובו, ולכן הנני אולס
להם את אליהו לפני בוא יום ההוא כדי שיזהיכם וישובו:

התקדשו

הפטרת יום ראשון של פסח

תרגום אשכנזי

ניחוש סימן א

(א) וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ אֶל־הָעָם הַתְּקַדְּשׁוּ כִּי
מָחָר יַעֲשֶׂה יְהוָה בְּקִרְבְּכֶם גְּפִלְאוֹת:
(ב) וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ אֶל־הַכֹּהֲנִים לֵאמֹר
שָׂאוּ אֶת־אֲרוֹן הַבְּרִית וְעִבְרוּ לִפְנֵי הָעָם
וַיִּשָּׂאוּ אֶת־אֲרוֹן הַבְּרִית וַיֵּלְכוּ לִפְנֵי
הָעָם: (ג) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־יְהוֹשֻׁעַ הַיּוֹם
הַזֶּה אֲחַל גְּדִלְךָ בְּעֵינַי כָּל־יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר
יִדְעוּן כִּי כֹאֲשֶׁר הָיִיתִי עִם־מֹשֶׁה אֲהִיָּה
עִמָּךְ: כאן מתחילין הספרדיים ניחוש סימן ה'

(א) יהושע שפראך צום פֿאַלקע:
האלטעט איך בערייט, דען
מאָרגען ווירד דער עוויגע
וואונדער אונטער איך פֿער-
דייטען: (ב) אונד צו דען פֿריע-
סטערן שפראך ער פֿאַלגענדער-
מאָסען: טראַנט דיא בונדעס-
לאַדע, אונד געהט פֿאַר דעם
פֿאַלקע פֿאַראויס, אונד זא
נאָמען (דעס אַנדערן מאָרגענס)
דיא בונדעסלאַדע, אונד גיני-
גען פֿאַר דעם פֿאַלקע הער.
(ג) דער עוויגע אַבער זאָנטע
צום יהושע: הייטע ווערדע
איך אַנפֿאַנגען דיק גראַס צו
מאַכען אין דען אויגען דעם
גאַנצען ישראליס, אינדעם זא
ערקענגען ווערדען, דאָס איך

(ד) בָּעַת הַהֵיָא אָמַר יְהוָה אֶל־
יְהוֹשֻׁעַ עֲשֵׂה לְךָ חֲרָבוֹת צָרִים
וְשׁוּב מִלִּי אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שְׁנִית:

ויעש

וויא אַךְ נייט משה וואַר: * * *

(ד) אום דיוע צייט זאָנטע דער עוויגע צו יהושע: מאַכע דיר שאַרפֿשניידענדע מעסער,
אונד האַלטע איינע אַבערמאַלגע אלגעמיינע בעשניידונג אונטער דען קינדערן ישראליס.

אונד

ר ש י

(א) ויאמר יהושע. ביום השלישי ויום ל' של אכל היה ראשון לג' הימים: התקדשו. הזמנו:
כי מחר. בערבכם את הירדן: נפלאות. תרגום יונתן פרישן: (ב) ויאמר יהושע
אל הכהנים. ביום המחרת: שאו את ארון הברית. עד עכשיו נשאו הלויים והיום הכהנים:
(ג) חרבות צורים. כתרגומו איזמלין חריפין וכן אף תשיב לור חרבו כשהחריפות נהפך ללדדן
וזינו חותך יפה וכן כל בלי יולר עליך: שנית. שמלו כבר כליל יכיאחם ממכרים קהל גדול יחד
וזו פעם שנייה שכל חרבעים שנה שהיו ישראל במדבר לא נשפה להם רוח לפוגית ולא הי' להם
יום נוח למול כמו ששנינו ביצמות. ורבותינו אמרו שנית זו פריעת מילה שלא נתנה לאברהם
אבינו

ב א ו ר

(א) התקדשו. תרגום יונתן אודמו, וכן התקדשו למחר ואכלתם בשר (במדבר י"א י"ח),
והטעם כמו שאמר הרד"ק ז"ל תהיו מזומנים לצבור והבינו בלינס וכל דבריוס:
(ב) ויאמר וגו', ביום המחרת (רש"י): (ג) אשר ידעון, ע"י הנסים שאני עושה על ידך כי
כאשר הייתי עם משה אהיה עמך, ועי"כ תגדל בעיניהם: (ד) בעת ההיא, אחרי שעברו את
הירדן: חרבות צורים, כתרגומו איזמלין חריפין וכן אף תשיב לור חרבו כשהחריפות נהפך
ללדדן אינו חותך יפה וכן כל בלי יולר עליך (רש"י), ויהיה תרגום לור כל"א (דיא שניידע),
ויתרגום יולר (געטויפֿען, געשטרעפֿט), וענינו מטעם לר היסך הדוחב שאינו מקודד, וטעם
חרבות צורים אמר הרד"ק ז"ל ונסמך המתואר אל התואר כמו מי המרים, או פירושו חרבות
שהיו להם חרדים: שנית, שמלו כבר כליל יכיאחם ממכרים קהל גדול יחד וזו פעם שניה,
(רש"י)

הפטרת יום ראשון של פסח

תרגום אשכנזי כב

(ה) וַיַּעַשׂ-לוֹ יְהוֹשֻׁעַ הַרְבֹּת צָרִים
 וַיִּמַּל אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל-גְּבַעַת
 הָעַרְלֹת: (ו) וְזֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר-מַל
 יְהוֹשֻׁעַ כָּל-הָעָם הַיָּצֵא מִמִּצְרַיִם
 הַזְּכָרִים כָּל וְאֲנָשֵׁי הַמִּלְחָמָה מֵתוּ
 בַּמִּדְבָּר בַּדֶּרֶךְ בְּצֵאתָם מִמִּצְרַיִם:
 (ז) כִּי-מָלִים הָיוּ כָּל-הָעָם הַיָּצֵאִים
 וְכָרְהָעָם הַיְלָדִים בַּמִּדְבָּר בַּדֶּרֶךְ:
 בְּצֵאתָם מִמִּצְרַיִם לֹא-מָלוּ: (ח) כִּי
 אַרְבַּעִים שָׁנָה הָלְכוּ בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל
 בַּמִּדְבָּר עַד-תָּם כָּל-הַגּוֹי אֲנָשֵׁי
 הַמִּלְחָמָה הַיָּצֵאִים מִמִּצְרַיִם אֲשֶׁר
 לֹא-שָׁמְעוּ בְּקוֹל יְהוָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע
 יְהוָה לָקֵחַ לְבַלְתִּי הָרְאוֹתָם אֶת-
 הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְהוָה לְאֲבוֹתָם

(ה) אונד יהושע מאכטע זיך שארפֿשניידערעדע מעסר, אינד בעשניטט דיא קינדער ישׂאלס אויף דער אנהעהע ערלות. (ו) עם האטמע נעמליך פֿאלל גענדע בעוואנדנים מיט דיזער בעשניידונג: אללעס מצננליש בע אונטער דעם פֿאלקע, דאז אויס מצרים געגאנגען וואר, אללע קריעגסלייטע, וואר רען אין דער וויסטענייא געשטארבען אויף דעם וועגע איהרעס אויסצוגעס אויס מצרים. (ז) דיעזעס פֿאלק נון, זא פֿיעל איהרער אויסגעגאנגען זינד, וואר צוואר שאן בעשניטטען; דאזיעניגע פֿאלק אבער, דאז ערשט אין דער וויסטענייא געבארען וואורדע, וועהרענד דער רייזע דיעזעס אויסצוגס אויס מצרים, האטמע מאן ניכט בעשניטטען. (ח) דען פֿיער ציג יאהרע צאגען דיא קינדער ישׂראלס אין דער וויסטענייא אומהער, כיון אלל דאז פֿאלק

לחח

אויסגעשטארבען וואר, דיא קריעגסלייטע נעהמליך, זא אויס מצרים געגאנגען ווארען, ווייל זיא דעם עוויגען שטיממע ניכט בעפֿאלגט האבען, דארום ער איהגען דען צוגעשווארען, דאס זיא דאז לאנד ניכט זעהען זאללטען, דאז דער עוויגע אונזערן עלטערן צוגעשווארען

אונד

ר ש י

אכינו: (ה) גבעת הערלות. על שם המאורע נקרא שנעשה כמין גבעה: (ו) וזה הדבר. על ידי דיבור מל אלהים אמר להם סגורים אתם לירש את הארץ ערלים לא כך נאמר לאברהם ואתה את בריתי תשמור וגו' ונתתי לך ולזרעך אחריך את ארץ מגורך: כל העם היוכל. לא הי' אחד מהם כאן שכולם מתו והם היו מולים שאל' כי מולים היו: (ז) לא מלו. כמו שפרשתי לא נשנה רוח

ב א ו ר

(רש"י), וכענין הזה מתורגם כל"א: (ה) גבעת הערלות, נקרא כן בעבור הערלות שנכרתו שם: (ו) וזה הדבר, שזעבדו מל יהושע (רד"ק): (ז) כל העם היוצאים, אפי' הקטנים הנולדים במלכים ולא היו עדיין בן עשרים בחטא המרגלים, והנה אותם שהיו אז מכן עשרים שנה ומעלה מתו במדבר ושבן עשרים שנה ומטה נשארו מולים ולא הונרך יהושע למול אלא היולדים במדבר אלא היו מלים אותם בדרך מפני הסכנה, וטעם לא מלו יוכל, וכמו שאמר להלן כי לא מלו אותם

לחת לנו ארץ זבת חלב ודבש:
 (ט) ואת בניהם הקים תחתם אתם
 מר יהושע כי ערלים היו כי לא
 מלו אותם בדרך: (י) ויהי כאשר
 תמו כל הגוי להמול וישבו
 תחתם במחנה עד היותם:
 (יא) ויאמר יהוה אל יהושע היום
 גלותי את הרפת מצרים
 מעליכם וקרא שם המקום ההוא
 גלגל עד היום הזה: (יב) ויהנו
 בני ישראל בגלגל ויעשו את
 הפסח בארבעה עשר יום לחדש
 בערב בערבות יריחו: (יג) ויאכלו
 מעבור הארץ ממחרת הפסח

מצות

פֶּאֶן יְרִיחוֹ, (יג) אונד אסען דעם אנדערן מאַרגענס נאָך דיועם איבערשרייטונגסאָפּפּער פֶּאֶן

ר ש י

רוח לפניות והם עם שמלו עכשיו: (ט) ואת בניהם הקים תחתם. ואת בניהם שהקים תחתיהם הם הילודים במדבר אותם מל יהושע: (י) וישנו תחתם. זאתריהון ולא לרו על עיר: עד חיותם. מן המכה: (יא) גלותי. הסירותי את חרפת מצרים שהיו אומרים ראו כי רעה נגד פניכם כונן אחד יש שזמו רעה והוא סימן של דם רואין לנו אותו עליכם במדבר והוא שאמר משה במדבר למה יאמרו מצרי' לאמר ברעה הוליאם והם אינם יודעים שהיא דם מילה וכשמלו בימי יהושע ונא אותו הדם הוסרה אותה החרפה שעדיין ערב רב שעלו עמהם היו מונים להם כך דרש ר"מ הדרשן: גלותי. הסירותי כמו גל מעלי חרפה. ויגל את האנן: (יג) ממחרת

ב א ו ר

אותם בדרך, כלומר נעזר הדרך (מהנ"ל): (ט) הקים תחתם, לרשת את הארץ: (י) חיותם, הרפאם, כמו וימרחו על השקין ויחי: (יא) חרפת מצרים, לפי שילאו האבות מצרים והיו הגנים ערלים כמו המצריים, והערלה חרפה כמו שנאמר כי חרפה היא לנו (רד"ק): גלגל, גמלה בו הם"א כי מן גלותי יאמרו גלל, וכן דרך לה"ק בשמות הלכותיים מן הפעל להוסיף בו אות או לגרוע ממנו כמו נח מן ינחמו שמואל כי מה' שאלתיו, וגם להפך סדר האותיות כמו יענן מן עלב (הנ"ל): עד היום הזה, עד ימי הכותב, אולי מי זמן רב אחר המעשה הזה: (יב) ויעשו את הפסח, את זבח הפסח: (יג) מעבור הארץ, אמרו כי נקרא עבור הדגן שהוא משנה שעברה, ואותה של שנה הבאה נקרא תבואה (רד"ק): ממחרת הפסח, הוא ט"ו

ב י י

אונד איינצוגעבען, איין לאַנד, וואַ מילך אונד האַניג פֿליעסט, (ט) איהרע קינדער אבער נאָהם ער אַן איהרער שטאַטט אויף. דיעזע נון בעשניטט יהושע, דאָ זיא נאָך אונבעשניטטען וואַרעי, ווייל מאַן זיא אויף דער ריזע ניכט האַטטע בעשניידען וואַללען. (י) אַלס נון אַללעס פֿאַלק זעממטליך בעשניטטען וואַר, וויילטען זיא אים לאַ. גער אויף איהרער שטעללע ביו זיא געהיילט וואַרען. (יא) דער עוויגע זאָטע צום יהושע: היי. טע האַבע איך דיא שאַנדע מצרים פֿאַן אייך אַבגעוועלצט דאַרום נענטט מאַן דיעזען אַרט גלגל (ראַז וועלצען) ביו אויף דען הייטיגען טאַג. (יב) דאַ פֿאַלק לאַגערטע אַלזאָ צו גלגל, אונד ריכטעטען דאַן איבער. שרייטונגסאָפּפּער צו אַם פֿיער. צעהנטען טאַג דעם מאַנאַטס געגען אַבענד אין דער עבענע

הפטרת יום ראשון של פסח

תרגום אשכנזי כג

מִצֹּזֹת וְקִלְוֵי בַעֲצֵם הַיּוֹם הַזֶּה:
 (יד) וַיִּשְׁבֹּת הַמֶּן מִמְחֶרֶת בְּאֲכֻלָּם
 מֵעִבּוֹר הָאָרֶץ וְלֹא הָיָה עוֹד לִבְנֵי
 יִשְׂרָאֵל מִן וַיֹּאכְלוּ מִהַבּוֹאֹת אֶרֶץ
 כְּנָעַן בַּשָּׁנָה הַהִיא: (טו) וַיְהִי בַהֲיוֹת
 יְהוֹשֻׁעַ בְּיַרְיָחוֹ וַיִּשָּׂא עֵינָיו וַיִּרְא
 וְהִנֵּה אִישׁ עֹמֵד לִנְגָדוֹ וְחַרְבּוֹ
 שְׁלוֹפָה בְּיָדוֹ וַיֵּלֶךְ יְהוֹשֻׁעַ אֵלָיו
 וַיֹּאמֶר לוֹ הֲלֵנּוּ אַתָּה אִם לְצַרִּינוּ:
 (טז) וַיֹּאמְרוּלָא כִּי אֲנִי שָׂר־צַבָּא
 יְהוָה עִתָּה בָאתִי וַיִּפֹּל יְהוֹשֻׁעַ אֶל-

פֶּאן דעם געטריידע דעם לאַנֵּי
 דעם אונגעזייערטע קובען אונד
 געבראָנטע זאָנגען. אָן עכען
 דיעזעם טאָגע, (יד) אַלס גע-
 דאַכטען מאָרגענדען טאָג,
 הערטע אויך דער מן אײַף,
 דאַ זײַא פֶּאָן דעם געטריידע
 דעם לאַנדעם עכטען קאַנני-
 טען. דיא קינדער ישראָל'ס
 האַטטען גון קיין מאַנאַ מעהר,
 זאָנדערן אַסען פֶּאָן דער דיעם-
 יעהריגען פֶּרוֹכט דעם לאַנדעם
 כנען. (טו) וועהרענד יהושע
 פֶּאָר יריחו וואַר, הוב ער
 אײַנסט זײַנע אויגען אויף, אונד
 זעה אײַנען מאַן איהם ענטגע-
 גען שטעהען, מיט געציקטעם
 שווערדטע אן דער האַנד.
 יהושע גינג אײַף איהן צו, אונד
 פֶּראַגטע איהן: געהערסט דוא

סניו

צו אונז, אָדער צו אונזערען פֶּיינדען? (טו) ער אַנטוואַרטעטע: ניין! איך בין אײַן
 אָבערהויפט אויס דעם העערע דעם עוויגען, אונד זאָ עכען אַנגעקאַממען. דאַ פֶּיעל יהושע
 אויף

ר ש י

הפסח. יום הנפת העומר שהקריבו עומר תחלה ומו' באדר שמת משה שפסק המן עד עכשיו
 היו מסתפקין ממן שנכליהם שלקטו בשבעה באדר שנאמר את המן אכלו ארבעים שנה והלא מ'
 שנה חסר שלשים יום שהרי תחלת ירדות המן בט"ו באייר אמור מעתה בחררה שהוליו ישראל
 ממקרים טעמו טעם מן: (יד) ולא היה עוד לבני ישראל מן. לפיכך ויאכלו מעבור הארץ אכל
 אם היה להם מן לא היו אוכלים מן התבואה שהמן היה נוח להם משל אומרים לתינוק מפני
 מה אתה אוכל פת שעורין לפי שאין לי פת חטין לכך נאמר ולא היה עוד וגומר: (טו) בהיות
 יהושע צירימו. מכאן לביבורה של עיר שהיא מן העיר שאי אפשר לומר בתוך ירמו: הלנו.
 הלמסעבנדא אחיתא: (טו) עתה באתי. לעזרתך שאין אדם יכול להלמס עליה ולתופסה להפיל
 החומה אכל בימי משה רבך באתי ולא חפץ בי שנאמר אם אין פניך הולכים וגו': (יו) שר צבא

ב א ו ר

בניסן, כי בי"ד בו יקרב הפסח, וכן בחמשה עשר יום לסוד' הראשון ממחר' הפסח ילאו בני
 ישראל (מהנ"ל): בעצם היום הזה, מוסב למט' דהיינו באותו המזרח שזכר שאכלו בו מעבור
 הארץ, באותו היום פסק גם כן המן לרדת: (יד) באבלם, בלומר בעבור אכלם מעבור הארץ,
 ולא היו עדיין לריבים לו, אחרי שנבר באו אל ארץ נואבת, ארץ לא תחסר כל בה, וזה שאמר
 ולא היה עוד לבני ישראל מן, בלומ' שלא בלבד פסק באותו היום, כי אם שנת לגמרי מרדת
 עוד כל הימים, ומאותו היום והלאה אכלו מתבואת ארץ כנען בשנה ההיא, ר"ל מהתבואה
 החדשה. כן נראה המשך המאמרים: (טו) ויהי, המעשה שבהיות יהושע צירימו וגו': ביריחו,
 בגבול ירמו, דהיינו בערבה שעל פני העיר: (טו) שר צבא ה', ת"י מלאך שליח מן קדם
 ה', ורד"ק אמר וז"ל שר צבאות מעלה ומטה כמו שנאמר על מיכאל השר הגדול ולפי גדולתו
 וקדושתו נקדש המקום שגראה בו ליהושע, לפיכך אמר קודש הוא: עתה באתי, בעת שראיתי
 מה

תרגום אשכנזי

אויף זיין אנגעזיכט צור ערדע, אונד שפראך צו איהם: וואס האט מיין הערר זיינעם דיענער צו זאגען? (יז) אונד דער געזאנדטע דעם עזויגען זאגטע צום יהושע: זיעהע דיינען שוה פאן דיינעם פוסע אב, דען דיא שטעללע אויף וועלכער דוא שטעהסט איזט הייליג; אונד יהושע טהאט אלוא (יח) יריחו וואר אינדעססען פעסט פער שלאססען פאר דען קינדערן ישראל'ס; עס וואורדע ניע מאנד וועדער אויס נאך איינ געלאססען.

הפטרת יום ראשון של פסח

פָּנָיו אֶרְצֶה וַיִּשְׁתַּחֲוֶהוּ וַיֹּאמֶר לוֹ מָה אֲדַנִּי מִדְּבַר אֶל-עֲבָדָיו: (יז) וַיֹּאמֶר שֵׁר-צָבָא יְהוָה אֶל-יְהוֹשֻׁעַ שֶׁל-נַעֲלָה מֵעַל רִגְלָהּ כִּי הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אָתָּה עֹמֵד עָלָיו קֹדֶשׁ הוּא וַיַּעַשׂ יְהוֹשֻׁעַ כֵּן: (יח) וַיְרִיחוּ כַּגֵּרֶת וּמִסְפָּרֶת מִפְּנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֵין יוֹצֵא וְאֵין בָּא:

(יט) וַיְהִי יְהוָה אֶת-יְהוֹשֻׁעַ וַיְהִי שְׁמֵעוּ בְּכָל-הָאָרֶץ:

הפטרת יום שני של פסח

כמלכוס ב' סימן כ"ג

(א) וַיִּשְׁלַח הַמֶּלֶךְ וַיֹּאסְפוּ אֵלָיו כָּל-זִקְנֵי יְהוּדָה וַיְרוּשָׁקֶם: (ב) וַיַּעַל הַמֶּלֶךְ בֵּית-יְהוָה וְכָל-אִישׁ יְהוּדָה וְכָל-יֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלַם אֹתוֹ וְהַכֹּהֲנִים וְהַנְּבִיאִים וְכָל-הָעָם לְמִקְטָן וְעַד-גָּדוֹל וַיִּקְרָא

(א) דער קעניג שיקטע, אונד ליעם אללע עלטעסטען יהודה'ס אונד ירושלים'ס ביא זיך צוזאממען קאממען. (ב) דאן גינג ער הינויף נאך דעם הויזע גאטטעס, אונד אללע לייטע אויס יהודה אונד אללע בע- וואהנער ירושלים'ס מיט איהם, אויך דיא פריעסטער, דיא שריפטקונדיגען, אונד אללעם פאלק פאן קליין ביז גראס; דארט

באניהם

ר ש י

ה'. ישראל שהוא לבא לה' ומיכאל היה שני' ומיכאל שרכס: (יח) סוגרת ומסוגרת. כתרגומו אחידע בדשין דפרזלא ומתקפא בעבריין דנחש: על

ב א ו ר

מה שאין כן בבשר ודם, וזה להחזיק בלבו כי מלאך ה' הוא (הג"ל): (יז) של נעליך, אין זה כי אם התמלת הדבור, ועקר הדבור ראה נתתי בידך וגו', וטעם ויריחו סוגרת וגו', מאמר מוסגר יבאר בו הלטכרפות הדבור הנא:

(ב) והכהנים והנביאים, ת"י וכהניא וסופריא, וכן שופט ונביא תרגם דין וסופר, שהרי המלך שלח אל חולדה, מלמד שלא היו שם נביאים אחרים (רד"ק), ויהיה מטעם בני הכהנים

הפטרת יום שני של פסח

בְּאֲזֵנֵיהֶם אֶת כָּל דְּבָרֵי סֵפֶר הַבְּרִית הַנִּמְצָא בְּבֵית יְהוָה: (ג) וַיַּעֲמֵד הַמֶּלֶךְ עַל־הָעַמּוּד וַיִּכְרַת אֶת־הַבְּרִית וּלְפָנָי יְהוָה לָלֶכֶת אַחַר יְהוָה וּלְשָׁמֵר מִצְוֹתָיו וְאֶת־עֲדוּתָיו וְאֶת־הַקְּתָיו בְּכָל־לֵב וּבְכָל־נַפְשׁ לְהַקִּים אֶת־דְּבָרֵי הַבְּרִית הַזֹּאת הַכְּתוּבִים עַל־הַסֵּפֶר הַזֶּה וַיַּעֲמֵד כָּל־הָעָם בְּבְרִית: (ד) וַיִּצְוּ הַמֶּלֶךְ אֶת־חֶלְקִיָּהוּ הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל וְאֶת־כַּהֲנֵי הַמִּשְׁנָה וְאֶת־שׁוֹמְרֵי הַסֵּף לְהוֹצִיא מֵהֵיכַל יְהוָה אֶת כָּל־הַכֵּלִים הַעֲשׂוּיִם לַבַּעַל וְרֵאשֻׁרָה וּלְכָל צִבְאֵי הַשָּׁמַיִם וַיִּשְׂרֹפֵם מִחוּץ לַיהוּדָה בְּשָׂדֵמוֹת קִדְרוֹן וְנִשְׂאָה אֶת־

עפרם

תרגום אישכנזי כד

דאָרט לאָ דער קעניג איהונען פֿאַר, אללע דיא וואָרטע אויס דעם בוכע דעם בונדעס, דאָ אין דעם הויזע גאָטטעס גע- פֿונדען וואָרדען. (ג) דער קע- ניג שטאַנד אויף דעם קאָ- טעדער אונד מאַכטע איין בינדנים פֿאַר דעם עוויגען, איהם נאַכצו-וואָנדעלן, אונד אללע זיינע געכאַטע, צייגנים אונד געזעטצע צו בעאַכאַטען, פֿאַן גאַנצעם הערצען אונד פֿאַן גאַנצער זעעלע, אונד אללע דיא וואָרטע דעם בונדעס צו ער- פֿיללען, זאָ אין דיעזעם בוכע אויפֿגעצייכעט דנד; אונד אל- לעס פֿאַלקט אַט אין דען בונד. (ד) דאָרויף בעפֿאַהל דער קע- ניג דעם האָהען פֿריעסטער חלקיהו, דען פֿריעסטערן דעם צווייטען ראַנגעס אונד דען טהאַרהיטערן, אויס דעם טעם- פעל דעם עוויגען הינויס צו- שאַפֿען, אללע דיא גערעטה- שאַפֿטען, דיא צום דיענסטע דעם בעל, דעם האַינס אונד דעם גאַנצען הימעלהערעס געמאַכט וואָרען. מאָן פֿער-

בראננטע זיא אויסערהאלב ירושלים אין דען געפילדען קרוון אונד בראַכטע דיא אַשע דאָ

ר ש י

(ג) על העמוד. מקום מעמד המלך בבית המקדש: (ד) ואת כהני המשנה. סגני כהונה שהם שניים לכהנים גדולים: שומרי הסף. שמרכלים הממונים על כל לורכי הבית ומפתחות העזרה נידם: בשדמות קדרון. נמישר קדרון: ונשא את עפרם בית אל. אל מקום עמא אשר

ב א ו ר

הנביאים שנמלא בכל שמואל ומלכים וכן כמעט כל כהן ונביא שנמקרא, והארכתי בזה במ"א: ספר הברית, רבה מחלוקת המפרשים בענין הספר הנמלא בבית ה', ואין כאן המקום לעמוד עליו: (ג) על העמוד, ידמה שנו שם עמוד והיה זו המלך בעת קראו את התורה כמו שזכר בפרשת הקהל (לכ"ג): ויעמוד כל העם בברית, עמדו והתחזקו נפיהם וכלבם בברית (רד"ק): (ד) ואת כהני המשנה, סגני כהונה שהם שניים לכהנים גדולים (רש"י): את עפרם, כמו

אפרם

תרגום אשכנזי

דאָפּאָן נאָך בית אל . (ה) ער האָב אויך דיא געטצענפריע . סטער אויף , וועלכע דיא קע- ניגע יהודה'ס איינגעזעצט האַטטען , אום אויף דען אַנ- העהען אין דען שטעדטען יהודה'ס אונד דען אומליע- גענדען געגענדען ירושלים'ס צו רייכערן ; זאָ וויא אויך דיא זעממטליכען ווייהרויכאַפּע- רער דעס בעל'ס , דער זאָננע , דעס מאַנדעס , דער שטערנ- בילדער , אונד דעס גאַנצען היממעלהערעס ; (ו) ליעס אויך דען האַין אויס דעם הויזע גאַטטעס אויסערהאַלב ירושלים הינויסכרינגען , נאָך דעם טהאַלע קדרון , איהן דאָ- זעלכסט פֿערברענגען , ביז אַל- לעס צור דינגסטען אַשע וואַרד , וועלכע ער אויף דיא גרעכער דעס פֿאַלקעס אומהער שטריי- ען ליעס . (ז) פֿערנער ליעס ער דיא בודהלקאַממען צערשטע-

הפטרת יום שני של פסח

עפרם בית אל : (ה) והשבית את- הכמרים אשר נתנו מלכי יהודה ויקטר בכמורת בערי יהודה ומסבי ירושלם ואת המקטרים לבעל לשמש ולירח ולמזלות ולכל צבא השמים : (ו) ויצא את- האשרה מבית יהודה מחוץ לירושלם אל-נחל קדרון וישרף אתה בנחל קדרון וידק לעפר וישלך את-עפרה על-קבר בני העם : (ז) ויתן את-בתי הקדשים אשר בבית יהודה אשר הנשים ארגות שם בתים לאשרה : (ח) ויבא את-כל-הכהנים מערי

יהודה

רען , דיא אים הויזע גאַטטעס וואַרען , אונד אין וועלכען דיא פֿרויען עהעמאַלס געווענדער פֿיר דיא האַינע וועבטען . (ח) דאַרויף ליעס ער אַללע , אונענטווייהטען פֿריעסטער

אויס

ר ש י

טמא שם את המזבח שעשה ירבעם ושרף עליו את כהני הנזות : (ה) ויקטר בכמות . ואתן שקטרו בכמות בערי יהודה : (ו) את בתי הקדשים . בתי הזמה : אורגות שם בתים . יריעות : לא

ב א ו ר

אמרם , כל דבר דק מאד נקרא עפר (טוט , טטויב) : (ה) הכמרים , אמרו זאת הכתה מכהני ע"ז היו לזנשים שחורים , ולפיכך נקראו בן מענין עורנו כחנור נכמרו : ויקטר בכמות , כל אחד מהמלכים (רד"ק) , והיותר נכון שהטעם על כל אחד מהכהנים , וכמו שתרנגמתי : בערי יהודה , ב' בערי מושבת אחרת עמה , וטעם ומסני במסני : (ו) בתי הקדשים , אמר הרלב"ג ו"ל : אספר כי עם החוקים בפעולות המגונות ההם החזיקו בזמה ובחטועבות שהיו עושים שאר הגוים , וידמה כי מעבודת קלת האשרות היה שיהיו שם מוכנים למאגל מגונה , וכנשים היו אורגות שם בתים בעבור האשרה והיו עושים יריעות והיו מקילה ובית לבאים לעבוד האשרה הפעולה המגונה ע"כ : (ה) ויבא את כל הכהנים , המה הנהנים הלויים בני לדוק אשר שמו משמרת ה' כזכר ביחזקאל (מ"ד ט"ו) , ולא זכרו כלל בכמות , אגל אותם שהיו זנבים בכמות אף לה' , בדכתיב עוד העם מזבחים ומקטרים בכמות , שהטעם שם לה' , הם לא יעלו

לא

הפטרת יום שני של פסח

יְהוּדָה וַיִּטְמֵא אֶת־הַבְּמוֹת אֲשֶׁר
קָטְרוּ שָׁמָּה הַכֹּהֲנִים מִגִּבְעַ עַד־
בְּאֵר שֶׁבַע וַנִּתֵּן אֶת־בְּמוֹת
הַשְּׁעָרִים אֲשֶׁר־פָּתַח שְׁעַר יְהוֹשֻׁעַ
שׁוּר־הָעִיר אֲשֶׁר־עַל־שְׂמֹאֵל אִישׁ
בְּשַׁעַר הָעִיר: (ט) אֲךָ לֹא יַעֲלוּ
כֹהֲנֵי הַבְּמוֹת אֶל־מִזְבֵּחַ יְהוָה
בְּיְרוּשָׁלַם כִּי אִם־אָכְלוּ מִצֹּת
בַּחֹדֶךְ אֲחֵיהֶם: (י) וַיִּצְוּ הַמֶּלֶךְ אֶת־
כָּל־הָעָם לֵאמֹר עֲשׂוּ פֶסַח לַיהוָה
אֱלֹהֵיכֶם כַּכְּתוּב עַל סֵפֶר הַבְּרִית
הַזֹּה: (יא) כִּי לֹא נַעֲשֶׂה כַּפֶּסַח הַזֶּה
מִיָּמֵי הַשְּׁפָטִים אֲשֶׁר שָׁפְטוּ אֶת־

ישראל

הרגום אישכנוי כה

אויס דען שטערטען יהודה'ס
קאממען, אונד אללע דיא אנה
העהען פֿעראונרייניגען, אויף
וועלכען דיא (אנדערן) פֿריע־
סטער געאפֿערט האטטען,
פֿאָן גבע ביז באר שבע;
אויך דיא אנהעהען אן דען
טהאָרען ליעס ער איינשטאַ־
סען, וואָ וויא דיא (צוירושלים)
אן דעס איינגאָנגע דעס טהאָ־
רעס יהושע'ס, דעס גואווער־
נערס דער שטאָרט, צור ליני־
קען האָנד, וויא טאָן אין דאָז
טהאָר הייניינינג: (ט) דיא
פֿריעסטער אָבער, דיא איינ־
מאַל אויף דען אנהעהען גע־
דיענט האטטען, דורפֿטען ניכט
צום אַלטאַר דעס עוויגען נאָך
ירושלים קאָמען, וואָנדערן
אַסען דיא אונגעווייערטען קוי־
כען (דער אָפֿער) אונטער
איהרען איבריגען ברידערן.

(י) פֿערנער בעפֿאהל ער אללעס פֿאַלקע אונד שפֿראַך: בעגעהעט דאָז פֿסח = פֿעסט
דעס עוויגען אייערעס גאָטטע צו עהרען, אויף דיא ווייזע, וויא עס אין דעס בוֿכע דייעזעס
בונדעס בעשריעבען איזט. (יא) וואָהרליך! עס איזט איין וואָלכעס פֿסח = פֿעסט ניכט בע־
גאָנגען וואָרדען פֿאָן דען צייטען דער ריכטער אָן, דיא ישראל געריכטעט האָבען,

אונד

ר ש י

(ט) לא יעלו. הכהנים שקטרו בבמות לע"א לא יעלו עוד לשרת אל מזבח ה': כי אם אכלו
מזות. כלומר כי אם בדבר זה לא ילאו מכהוגתם שמוחיון לאכול בקדשים הרי הם כבעלי מומין
חולקין ואוכלין אבל לא מקריבין: אכלו מזות. מנחות והוא הדין לכל הקדשים: (יא) לא נעשה
כפסח הזה. לא נתקבלו רוב עם בכל פסח כמו שנתקבלו בזה: מימי האופתים. מימי שמואל
כחוב

ב א ו ר

אל מזבח ה' וירשלים, כי אם יאכלו חלקם ממזות הקרבנות בחוד אביב, ומה שאמר ויזבח
את כהנו הבמות הם הכמרים שזכו לע"ז: ויטמא את הבמות, שם אותם מקום טומאה
להשליך שם נבלות וכל טומאה להרחיק ע"ז מלב העם (רד"ק): אשר פתח שער, כאז ואשר
פתח השער, וכן שמש ירז, אולי היתה הבמה הזאת גדולה מאשר הבמות, לכן זכר אותה
לבדה (מהנ"ל). (ט) אכלו מצות, פירשו המפרשים על מזות המנחות, וחד מן חכמי א"י אמר
טעם מזות כמשמעו, נעבור חן הפסח שזכר בפרשה ולא היו כהני הבמות ראויים לעלות
ולחוג את החג הזה בירושלים, והנזכר יבחר: (יא) כי לא נעשה וגו', טעם כי לאמת,
ובדמיון נל"א:

תרגום אישכנזי

אונד וועהרענד דער גאנצען
רעגירונגס צייט דער קעניגע
יהודה'ס אונד ישראל'ס,
(יז) אלס ריעזעס פסח-פעסט,
דאז אין דעם אכצעהנטען רע-
גירונגס יאהרע דעם קעניגס
יאשיהו, דעם עוויגען צו עה-
רען אין ירושלים בעגאנגען
ווארדע. (יג) אויך אללע
טאדטענבעשווערער אונד ציי-
כענדייטלעך אונד הויזגעטצען
אונד אללע אונווירדיגקייטען
אונד אללע גריילע, דיא אים
לאנדע יהודה'ס אונד אין
ירושלים געפונדען ווארדען,
רפֿטטעטע יאשיהו אים, אום
דיא ווארטע דער לעהרע צו
בעשטעטיגען, דיא אין דעם
ביכע געשריעכען זינד, דאז
דער פריעסטער חלקיהו אים
הויזע גאטטעס געפונדען האט.
(יד) זיינעם גלייכען וואר פֿאר
איהם נייע איין קעניג דער זא
צום עוויגען צוריקגעקעהרט
ווארע, פֿאן גאנצעם הערצען,
פֿאן גאנצער זעלע אונד אים
אללען קרעפטען, גאנץ נאך

הפטרת יום שני של פסח

ישראל וכל ימי מלכי ישראל
ומלכי יהודה: (יז) כי אם בשמנה
עשרה שנה למלך יאשיהו געשה
הפסח הזה ליהוה בירושלם:
(יג) וגם את האבות ואת הידענים
ואת התרפים ואת הגללים ואת
כל השקצים אשר נראו בארץ
יהודה ובירושלם בער יאשיהו
למען הקים את דברי התורה
הכתבים על הספר אשר מצא
חלקיהו הכהן בית יהוה:
(יד) וכמהו לא היה לפניו מלך
אשר שב אל יהוה בכל לבבו
ובכל נפשו ובכל מאודו בכל
תורת משה ואתריו לאקם

כמהו:

כה

דער לעהרע דעם משה, אונד זיינעם גלייכען ווירד אויך נייע וויעדערום אויפשמעהן נאך איהם.

דער

ר ש י

כמו בדברי הימים לפי שאף שמואל החזיר ישראל למוטב וקבלם המלפחה. דבר אחר לא נעשה
כסס הזה לה' בירושלים אבל משמלכו מלכי ישראל ומלכי יהודה לא עשו פסח כל ישראל
בירושלים לפי שחלקה המלכות לשנים מירבעם והיו הולכים לעגלים שבנית אל ושדן. עד
עכשיו גלו י' השנתיים והחזירם ירמיהו ומלך עליהם יאשיהו ונאו כלם לירושלים: (כד) התרפים.
לורות שמדברים ע"י כשפים והעושה אותן לריך לכוין שעה אחת ושנה אחת ראויים לכך:

אדרש

הפטרת שבת חול המועד של פסח

הרגום אשכנזי

ביתחילין סימן לו

(א) זאָ שפּריכט נאַמט דער הערר, אויך דארין ווערדע איך מיך פֿאַן דעם הויז זע ישראל'ס ערביטטען לאַס. סען, אונד דיעזעס אייהנען טהון, דאָס איך איהרע מעני. שענמענגע וויא דיא שאַפֿע פֿערמעהרע. (ב) וויא דאָן קליינפֿיה צום הייליגען אַ פֿער, וויא דיא שאַפֿסמענגע צו ירושלים אָן דען פֿעסטמאַ גען, זאָ זאָללען דיא צערטרימי. מערטען שטעדטע וויעדערום פֿאַללער אונשולדיגען מענשען וועררען, וועלכע ערקענגען. דאָס איך דער עוויגע זייא.

(ג) דיא מאַכט דעם עוויגען קאָם איבער מיך, אונד פֿיהר. טע מיך אין איינעם געטמל.

(א) כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה עוֹד וְזאת אֲדַרְשׁ לְבֵית יִשְׂרָאֵל לַעֲשׂוֹת לָהֶם אַרְבֵּה אַתֶּם כְּצֹאן אָדָם: (ב) כְּצֹאן קִדְשִׁים כְּצֹאן יְרוּשָׁלַם בְּמוֹעֲדֶיהָ בְּן הַהֵינִינָה הָעָרִים הַחֲרִבּוֹת מִלְּאוֹת צֹאן אָדָם וַיִּדְעוּ כִּי אֲנִי יְהוָה:

כאן מתחילין הספרדים

(ג) הֵיטָה עָלַי יַד יְהוָה וַיּוֹצִיאֵנִי בְרוּחַ יְהוָה וַיְנִיחֵנִי בְּתוֹךְ הַבְּקָעָה וְהִיא מְלֵאָה עֲצָמוֹת: (ד) וְהַעֲבִירֵנִי עֲלֵיהֶם סָבִיב וְהָיָה רַבּוֹת מְאֹד עַל-פְּנֵי הַבְּקָעָה וְהָיָה יַבְשׁוֹת מְאֹד: (ה) נִיאָמַר אֵלַי בְּן אָדָם

צען גייסט הינוים, אונד זעצטע מיך מיטטען אין איין טהאל הין, דאָן פֿאַללער געביינע לאַג. (ד) עם פֿיהרטע מיך רינגס אים זיא הער, אונד זיה! עם לאַגען דערען זעהר פֿיעלע אים טהאלע, אונד וואַרען שאַן גאַנץ פֿערטראַקנעט. (ה) דאָ שפּראַכ'ס צו מיר: מעני

ר ש י

(א) אדרש לבית ישראל. אחפתה להם נתפלתם בדורשם אותי על זאת: ארבה אותם. כלאן אדם לרוב: (ב) כלאן קדשים. שהיא צאה לירושלים נמועדי סמים. ל"א כחרגומו אסגיון באינשא ואללחיון בנעירא כלומר שלא יהיו עיוותיהם זכרים עליהם: (ג) היתה עלי יד ה' ויוליאני ברוח ה' וגו'. כל יד ה' שנבואה לשון כפיה הוא שהיתה הרוח כופה אותו לילך במשגג אל מקום שהרוח חפץ: והיא מלאה עצמות. רבותיו אמרו שהיו משנט אפרים שינאו ממלרים לפני הקן והרגום אנשי גת הנולדים בארץ כמו שאמור בדברי הימים: (ד) והעבירני עליהם סביב. לנקעה ולא הכניסו לתוכה לפי שהיה בהן: (ה) התחייבה

ב א ו ר

(א) אדרש, כמו ויעתר לו: כצאן אדם, שעורו ארבה להם ארס כלאן, ומפרש כלאן גרושלים נמועדיה שהם רבים: (ב) מלאיח צאן אדם, ידוע שהלאן משל התמימות ונקית הכפיים ואמר שהעדים התרונות תהיינה מלאות מיושנים תמימים ונקיים היסך היושנים בהם בראשונה שזכר לעיל שיכלמו מדרכיהם, כן נראה לי: (ג) יד ה', כל יד ה' שנבואה לשון כפיה הוא שהיתה הרוח כופה אותו לילך במשגג אל מקום שהרוח חפץ (רש"י), כלומר שהלקתהו רוח הנבואה, כתי' שרת עלי רוח נבואה מן קדש ה': ויוציאני, הנושא הוא בלתי נודע, כי היד לשון גקבה, והרוח מוגבל בבית, וכן תרגמתי: (ד) והעבירני, הכל במראה הנבואה ולא היו

תרגום אשכנזי

מעושענוואהן! קעננען דיעוע
געביינע וויעדערום לעבענדיג
ווערדען? אונד איך אנטוואר:
טעטע: גאטט, מיין הערר!
דוא ווייסט עס. (ו) אונד עס
שפראך צו מיר: פראפעציי:
הע איבער דיעזן געביינע,
אונד שפרענע דא צוזאן אן:
"איהר פערטראקנעטען געביי
נע! הערעט דעם עוויגען
ווארט: (ז) זא שפריכט גאטט
"דער הערר צו דיעזען געביי
נען: איך ברינגע לעבענס
הויך אין איך, דאס איהר
"וועדער אויפלעכט. (ח) איך
"שאפע איך אדערן אן,
"ציעהע פליש איבער איך
"הער, וועבע הויט דאריבער,
"אונד פאפע לעבענסהויך אן
"אין איך, דאס איהר וויע
"דערום אויפלעכט אונד ער
"קעננעט דאס איך דער עוויגע
"זיא. (ט) איך פראפע
צויהעטע וויא מיר בעפאהלען

הפטרת שבת חול המועד של פסח
אדם התחיינה העצמות האלה
ואמר אדני יהוה אתה ידעת:
(ו) ואמר אלי הנבא על העצמות
האלה ואמרת אליהם העצמות
היבשות שמעו דבר יהוה: (ז) כה
אמר אדני יהוה לעצמות האלה
הנה אני מביא בכם רוח וחייתם:
(ח) ונתתי עליכם גידים והעליתי
עליכם בשר וקרמתי עליכם עור
ונתתי בכם רוח וחייתם וידעתם
כי אני יהוה: (ט) ונבאתי באשר
צויתי ויהי קול כהנבאי והנה
רעש ותקרבו עצמות עצם אל-
עצמו: (י) וראיתי והנה עליהם

גידים

ווארדען; אינדעם ענטשטאנד איין דאננערוועטטער, ענטשטאנד איין שטורם, אונד דיא
געביינע נעהערטען זיך איינאנדער אונד פֿיגטען זיך צוזאמען. (י) איך זעה הין, דא ווארען

אדערן

ד ש י

(ה) התחיינה. הנראה צעניך שיוכלו לחיות: (ה) ונתתי עליכם גידים וגו'. וכספר חיוב הוא אומר
עור ובשר תלבישני תחלה ואח"כובעצמות וגיידן תסוככני אלא למה היו אלו דומים לאדם שפושט וסוזר
ולונש שמה שפוט אחרון לונש ראשון אבל בתחלת בריית הוולד עור ובשר תחלה ואח"כ עלמות וגיידים:
וקרמתי. לאן קרום אי קרוטיא"רייא בלע"ז (ז) עקרוטע"רע חיד ווערדע איט פענז איפערלי ערען,
חיד ווערדע בעקרוטען, בעהייטען): (ט) ויהי קול. והנה רעש העצמות שהיו טופסין זה לזה:
עלם אל עצמו. עצמות כל אחד כל מקום שנתסרו היו קופסין ומתקרבן כל אחד ואחד אלל
מקום חבירו:

מארבע

ב א ו ר

דברים ממש וכדעת ר' יהודה בתלמוד (מרד"ק): (ה) התחיינה, הנראה צעניך שיוכלו לחיות
(רש"י): (ו) העצמות היבשות, ה"א הקריאה (פאקאטיפוס): (ח) וקרמתי, כסוי עור על הבשר
נקרא כן לפי שזו נעשה גלדים גלדים וידוע מדברי חז"ל לאן נתקרמו פניה (זיך איבעראיינאנדער
זעגען, חין פאטען זעגען): (ט) עצם אל עצמו, הראוי לו להתחבר עמו: (י) וראיתי,
עוד והנה עליהם גידים ותח"כ בשר עלה, ותח"כ ויקרם עליהם עור מלמעלה: ויקרם, פועל
עומד

הפטרת שבת חול המועד של פסח
 גידים ובשר עליה ויקרם עליהם
 עור מלמעלה ורוח אין בהם:
 (יא) ויאמר אלי הנבא אל הרוח
 הנבא בן אדם ואמרת אל הרוח
 כה אמר ו אדני יהוה מארבע
 רוחות באי הרוח ופתי בהרוגים
 האלה ויהיו: (יב) והנבאתי כאשר
 צוני ותבוא בהם הרוח ויהיו
 ויעמדו על רגליהם תיל גדול
 מאד מאד: (יג) ויאמר אלי בך
 אדם העצמות האלה כל בית
 ישראל המה הנה אמרים יבשו
 עצמותינו ואבדה תקותנו נגורנו
 לנו: (יד) לכן הנבא ואמרת אליהם
 כה אמר אדני יהוה הנה אני פתח

תרגום אשכנזי כו
 אדערן דארין, דאז פלייש
 געוואכטען, הויט דאריבער
 הערגעצאגען, דאך וועכטע נאך
 קיין הויך אין איהנען. (יא) דא
 שפראכ'ס צו מיר: פראפעציי.
 הע דעם גייסטע, פראפעציי.
 הע, מענשענזאהן! אונד שפריך
 איהן אלוף אן: „זא שפריכט
 „גאטט דער הערר! פאן אל,
 „לען פיער וועלטגעגערען
 „קאממע, א גייסט! אונד
 „פאכע לעבענסהויך אין דיע.
 „זען ערשלאגענען אן.“
 (יב) איך פראפעציהעטע, וויא
 מאן מיר בעפאדלען, דא קאם
 אדעם אין זיא, זיא לעכטען
 אויף, ריכטעטען זיך אויף איה.
 רע פייטע, איינע אונצעהליגע
 מענגע פאלקעס. (יג) דא
 שפראכ'ס צו מיר: מענשענע.
 זאהן! דיעזע געביינע שטעל.
 לען דאז זעמטליכע הויז
 ישראל פאר; זיא שפרעכען:
 „אונזערע געביינע זינד שאן
 „פערטראקנעט, אונזערע

אה
 „האפפונג איזט פערלארען, וויר זינד אויף אימער דאהין.“ (יד) זא פראפעציהע
 דען, אונד רעדע זיא אלוף אן: „זא שפריכט גאטט דער הערר: זעהט, איך עפנע

ר ש י

(יא) מארבע רוחות. כל מקום שהלבו נשמתיכם לשוע לארבע רוחות העולם משם יתקבצו
 ויבאו: וכפי. כמו נופח באש פסח: (יג) העלמות האלה כל בית ישראל המה. רמו ודוגמא
 לכל בית ישראל בגלותם המה שהרי הם אומרים יבשו עצמותינו בלרות אבדה תקותנו ומה
 נוחיל לתשועות עוד. דבר אשר כלם אלו משל ישראל היו ומפני שהחיותם עכשו הם אומרים
 אבדה תקותינו ולא נסיה עוד שנית כשיסיו המתיס: (יד) לכן הנבא. שעתיד אני להמיות שנית:
 ביום

ב א ו ר

עומד, וקרמתי כועל יולא (רד"ק): (יא) הרוח, רוח הקיים, לפי שהחיים חולה ננשימה
 נקרא רוח: מארבע רוחות, מארבע קלוות הארץ: ופחי, מענין ויפת באפו נשמת חיים:
 בהרוגים האלה, אינו אומר הכונוי חרב, אלא רובה לומר נמתים וכן אשר (ירמיהו י"ח ב"ה) היו
 הכונוי מות (מרד"ק): (יג) העצמות האלה, שהראיתי לך במראה הנבואה שחיו וקמו על
 רגליהם והיו משל לכל בית ישראל שנואשו מן הגאולה ואומרים יבשו עצמותינו וגו', כלומר
 הרי

תרגום אשכנזי

„אייערע גרעכער, ציעהע אייך
„אויס אייערען גרעכערן הע-
„רויף, מיין פֿאַלק! אונד ברייני-
„גע אייך אין דאָז ערדרייך
„ישראל'ס, (טו) דאָן זאָללט
„איהר ערקענגען, דאָס איך
„דער עוויגע בין. עפֿפֿנע איך
„אייערע גרעכער איינסט,
„אונד ציעהע אייך אויס דעני-
„זעלבען הערויף, מיין פֿאַלק!
„(טו) לעגע מיינען גייסט אין
„אייך, דאָס איהר גליקליך
„לעבעט, אונד פֿעדלייהע אייך
„רוהיגען בעויטן אין אייערעם
„ערדרייכע; זאָ ערקענגעט
„איהר, דאָס איך דער עוויגע
„פֿערהייסע, אונד אויך פֿאַלל-
„ציעהע. דעם עוויגען וואָרט
„איזט דיעם.

הפטרת שבת חול המועד של פסח
את־קברותיכם והעליתי אתכם
מקברותיכם עמי והבאתי אתכם
אל־אדמת ישראל: (טו) וידעתם
כי־אני יהוה בפרתחי את־
קברותיכם ובהעלותי אתכם
מקברותיכם עמי: (טו) ונתתי רוחי
בכם וחייתם והנחתתי אתכם על־
אדמתכם וידעתם כי אני יהוה
דברתי ועשיתי נאם יהוה:

כחן מסייעין פסוקים

(י) ויהי דבר יהוה אלי לאמר: (יח) ואתה
בן־אדם קח־לך עץ אחר וכתב עליו
ליהודה ולבני ישראל חברו ולקח עץ
אחר וכתב עליו ליוסף עץ אפרים וכל־
בית ישראל חברו: (ט) וקרב אתם
אחד אל־אחד לך לעץ אחד והיו
לאחדים בידך: תבדיו קיי. תבדיו קיי.

הפטרת שביעי של פסח

בשמואל ב' סימן כ"ב.

(א) וידבר דוד ליהוה את־דברי
השירה הזאת ביום הציל יהוה

(א) פֿאַלגענדעם געדריכט זאָנג
דוד דעם עוויגען צו עה־ען.
אלס ער איהן פֿאַן אללען זיי-
נען

אחו

ר ש"י

(א) ביום הציל ה' אתו. לעת זקנותו לאזר שעברו עליו כל כרותיו וניצל מכולם:

ומכף

ב א ו ר

הרי אנו בעלמות יבשות שאין להם עיד חקיה (מהג"ל): (יד) את קברותיכם, דרך משל ארבות
הגויים והגלות הם הקברות (מהג"ל): (טו) ונתתי רוחי בכם, זה רוח השכל והבנתיים שיתן
בהם דעה בינה והשכל ולא יחטאו עוד (מהג"ל), וא"כ טעם וחייתם, חיים אמתיים ושלמים,
וכן מתורגם בל"א: דברתי ועשיתי, לא כמנהג בן אדם להנמס, גם יש בידי לעשות מה
שדברתי:

משברי

הפטרת שביעי של פסח

אתו מכף כל-איביו ומכף שאול:
 (ג) ויאמר יהוה סלעי ומצדתי
 ומפלי-טי-לי: (ג) אלהי צורי
 אהסה-בו מגני וקרן ישעי משני-כי
 ומנוסי משעי מחמם תשעני:
 (ד) מהלל אקרא יהוה ומאיבי
 אושע: (ה) כי אפני משברי-
 מות נחלי בליעל יבעתני:
 (ו) חבלי שאול סבני קדמי
 מקשי-מות: (ז) בצר-לי אקרא
 יהוה ואר-אלהי אקרא וישמע
 מהיכלו קולי ושועתני באוניו:
 (ח) ויהגעש והתרעש הארץ

יחזקאל קרי

מוסדות

חרגום אשכנזי כה

נעו פיינדען, אונד בעוואַנדערס
 פאָן דער האַנד שאול'ס ער-
 רעטטעטע. (ג) זאָ זאָנג ער:
 עוויגער! מיין שומצפֿעלו! מיי-
 נע פֿעסטע! מיין עררעטטער!
 (ג) גאָטט! מיין האַרט, אויף דען
 איך טרויע! מיין שילד! מיניעם
 היילעם האַרן! מיניע בורג! מיי-
 נע צופֿלכט! מיין העלפֿער, דער
 פֿאַר געוואַלטטהעטיגקייט מיך
 שיטצעט! (ד) געלאַכט, ריעף
 איך, זיין גאָטט! אונד וואַר
 פֿאַם פֿיינדע ערלאַזט. (ה) דען
 שאָן אומרינגטען מיך דעם טאָג-
 דעם וועללען, שרעקטען מיך
 דיא שטרעמע דער אונטער-
 וועלט; (ו) דער האַללען באַנד'
 אומשטריקטען מיך; איך וואור-
 דע פֿאַן שלינגען דעם טאָדעם
 ערגריפֿען; (ז) אַבער אין
 דער אַנגסט רוף איך צום

הערן, שרייאַ הינויף צו מיניעם גאָטטע; ער הערט מיין פֿלעהען אויס ווינעם טעמפעל,
 מיין געבעט דרינגט איהם צו אָהרען. (ח) דיא ערדע בעכטע, וואורדע ערשיטטערט; עס
 וואַנק-

ר ש י

ומכף שאול. והלא שאול בכלל היה אלא שהיה אויבו ורודפו יותר מכולם כיוצא בו תשעה עשר איש
 ועשהאל כיוצא בו לבו וראות הארץ ואת יריחו וכיוצא בו והמלך שלמה אהב נשים נכריות
 ואת נת פרעה: (ב) סלעי זמלודתי. לשון חזוק הם. סלע במשמעו מזודה הוא מזודת יערים
 שקורין פלייש"אין בלע"ז (עיין בבאב"ב אופטים ו' ב'). ועל שם נס שנעשה לו בסלע המחלקות
 והמזודה בתורה: ומפלטו לי. מפלטו עם לבא ישראל במלחמה ופעמים שהוא מפלט לי כשאני
 לבדי כגון מן ישני בנוב: (ג) צורי. לשון סלע שהסלע מחסה לעוברי דרך מן המער והרומות
 אכרי"אמש בלע"ז (והוא אכריע"מאנג. בל"א בעטיטלונג, בעדעקקונג). וכן פירש"י ישעי' ל' ב'
 וביואל ה' ח': אחסה. לשון כיסוי שהייתי מתכסה לעזרה: ומנוסי. שהייתי נס אליו לעזרה:
 משנבי. סומכני: (ד) מהלל אקרא ה'. כתרגומו בקראי לו אהודנו לפי כי מאויבי אני בוטח
 שאושע ויתכן לפתור אקרא ואושע לשון הוה: (ה) אפני. הקיסוני: משנבי מות. כתרגומו
 כאיתחא דיתני על מחברא כן שם מושב האבניים שהאשה יולדת שם: נחלי. גייסות שוטפות
 כנחל: (ו) חבלי. כתרגומו משריית כמו חבל נביאים: קדמוני. באו לפני: (ז) בצר לי
 אקרא ה' וישמע וגו'. כן דרך לשון הוה מדבר לשון עבר ולשון עתיד כפעם אחת: (ח) ויתגעש
 ותרעש. לא על נסים שאירעוהו נאמר אלא על נסים שנעשו לישראל וראש המקרא מקונן על

ב א ו ר

(ה) משברי מוח, מלשון כל משנריך וגליך עלי עברו, והוא כפל ענין של נחלי בליעל:
 (ו) ושועתני באוניו, תכונ, וכן הוא בתהלים:

מוסדות

וואנקטען דעם היממעלס פֿײַ:
 לער; זיא בעכטען, דא ער
 צאָרניג וואַרד. (ט) דאָמפּף
 שטיעג אויף, אַלס ער ער=
 גריממע, אויס זיינעם מונדע
 צעהרענד פֿייער, גלוטה־פֿלאַם
 לאַדערט דאָס. (י) ער נייג=
 טע דען היממעל, פֿוהר הער=
 נייער; אויטער זיינען פֿיסען
 דיסטערעס געוועלק; (יא) ער
 פֿעהרט אויף כּרוב־ס ריקקען,
 שוועכט דאָהער, ערשיינעט
 אויף פֿליגעלן דעם ווינדעם;
 (יב) מאַכט פֿינסטערניס צום
 געזעלטע אום זיך הער, וואַס=
 סערפֿלוטהען וואַלק־אויף וואַל=
 קע; (יג) אויס ליכטגלאַנץ גע=
 גענאיכער ענטברענט פֿלאַם=
 מענדער בליטץ. (יד) ער דאָנ=
 גערט פֿאַם היממעל העראַב,
 דער עוויגע! דער העכסטע
 לעסט זיינע שטימע הערען;
 (כו) ווירפֿט פֿײַלע, שטריי=

מוֹסְדוֹת הַשָּׁמַיִם יִרְגֹזוּ וַיִּתְגַּעְשׂוּ
 כִּי־הָרָה לֹו: (ט) עֲלֶה עֲשֵׂן בְּאִפּוֹ
 וְאִשׁ מִפִּי תֹאכַל גַּחְלִים בְּעָרוֹ
 מִמֶּנּוּ: (י) וַיֵּט שָׁמַיִם וַיִּרְדּוּ וַעֲרַפֵּל
 תַּחַת רַגְלָיו: (יא) וַיִּרְכַּב עַל־כְּרוֹב
 וַיַּעַף וַיֵּרָא עַל־כַּנְפֵי־רוּחַ:
 (יב) וַיֵּשֶׁת חֶשֶׁךְ סְבִיבֹתָיו סְכוֹת
 הַשָּׁרֵת־מַיִם עָבִי שְׁהַקִּים:
 (יג) מִנְגִּיה נִגְדוּ בְּעָרוֹ גַּחְלֵי־אִשׁ:
 (יד) יִרְעַם מִן־שָׁמַיִם יְהוָה וְעֲלִיּוֹן
 יִתֵּן קוֹלוֹ: (טו) וַיִּשְׁלַח חֲצִיִּים
 וַיִּפִּצֵם בָּרֶק וַיַּהַמֵם: (טז) וַיִּרְאוּ
 אֲפִיקֵי יָם יִגְלוּ מִסְדּוֹת תְּבֵל
 בְּגַעֲרַת יְהוָה מִנְשַׁמַּת רוּחַ אֲפּוֹ:
 יֵשֶׁלָּה יְהִיָּם קִרִי

עט אומהער, שליידערט בליטצע הין; (טז) זיכטבאר וואַרד דעם מעערעם אורקוועלל,
 אויפֿגעדעקט דער ערדען גרונד, דורך דעם עוויגען דראָהען, דורך דען אָדעם זיינעם צאָרניג־
 הוי

ר ש י

סופו: כי משה באן לשון באשר וכן פתרונו וכשחזרה לו מפני מעשיו נתגעה ונתרעה
 הארץ ומוסדות השמים רגזו ורעשו: (ט) עלה עשן באפו. כן דרך הכובע יולא עשן מנחיריו
 וכן עלה עשן באפו והו כל לשון חרון אף שהאף נוחר ומעלה הבל: ואש מפיו תאכל. מגזות
 דבר פיו תאכל אש ברשעים: (י) ויש שמים. להנקם מאויביו ממכרים ומסרעה: (יב) וישת חשך
 סביבותיו. לסוכה בענין שנאמר ויהי הענן והחשך מפסיק בין מכרים לישראל: חשרת מים עבי
 שחקים. מאין היה החשך עבי שחקים היו שהן חושרין מים על החשך. חשרת לשון כברה הוא
 שהוא נופל על הארץ דק דק וכן הוא אומר באגדות הרבה חושרין חוטר בכברה. ויש לפתור חשרת
 ל' קצר שמתקצרין השמים בעבים ע"י המים כמו וחשוריהם האמיר באופני המבונה שהם זרועות
 העץ חמשה המהדקין וקושרין עיגוליה יחד: (יג) מננה נגדו. שלא תאמר בחשך הוא שרוי אלא
 הנוגה לפנים מן המחיכה ומאותו נוגה אשר לפניו בערו גחלי אש שנשתלחו חכים על מכרים:
 (טז) יגלו מוסדות תבל. שנבקע התהום כשנבקע ים סוף ונקעו כל מימות שבעולם: מושמת.
 מכת

ב א ו ר

(ח) מוסדות השמים ירגזו, הם ההרים הגבוהים אשר ראשם מגיע השמימה, ונראה כאילו
 יסמכוהו שלא יפול: (יב) חשרה, פינעו לשון קשור ומכור ואסיפה:
 ועיניך

הפטרת שביעי של פסח

חרגום אשכנזי כט

(יז) **יִשְׁלַח מִמְרוֹם יְקַחְנִי יְמִשְׁנִי**
מִמַּיִם רַבִּים: (יח) **יִצְיֹרְנִי מֵאִיבֵי**
עַז מִשְׁנֵאֵי כִּי אֶמְצֹו מִמְּנִי:
 (יט) **יִקְדַּמְנִי בְּיוֹם אִיִּדֵי וַיְהִי יְהוָה**
מוֹשְׁעֵן לִי: (כ) **וַיֵּצֵא לְמִרְחַב אֶתִּי**
יַחֲלִצֵנִי כִּי־חִפְצֵן בִּי: (כא) **יִגְמַלְנִי**
יְהוָה כְּצַדִּיקְתִּי כְּכֹר יְדֵי יִשְׁיֹב לִי:
 (כב) **כִּי שְׁמִרְתִּי דַרְכֵי יְהוָה וְלֹא**
רָשַׁעְתִּי מֵאֱלֹהֵי: (כג) **כִּי כָל־**
מִשְׁפָּטֹו לְנִגְדֵי וְחִקְתִּיו לֹא־אֶסּוּר
מִמֶּנָּה: (כד) **וְאֱהִיָּה תָמִים לוֹ**
וְאֶשְׁתַּמְרָה מֵעוֹנֵי: (כה) **וַיֵּשֶׁב יְהוָה**
לִי כְּצַדִּיקְתִּי כְּכֹרִי לְנֶגֶד עֵינָיו:
 (כו) **עִם־חֶסֶד תִּתְחַסֵּד עִם־גִּבּוֹר**
תָּמִים תִּתַּמֵּם: (כז) **עִם־נָבֵר תִּתְחַבֵּר**
וְעִם־עַקֵּשׁ תִּתְפַּל: (כח) **וְאֶת־עַם**
עֲנִי תוֹשִׁיעַ וְעֵינֶיךָ עַל־דְּרֹמִים
תִּשְׁפִּיל: (כט) **כִּי־אֶתָּה גִּירֵי יְהוָה**

הויכעם. (יז) מיר רייכט ער אויס דער העהע זיינע האנד, ערגרייפט אונד ציעהעט מיך אויס ברויזענדען פלוטהען. (יח) ערעטטעט מיך פאן פייני רעסגעוואלט, פאן וידערזאכען, מיר צומעכטיג. (יט) ויא אובערפעלען מיך אין אונג פאללס שוואנגערן טאגען, אבער גאטט ווארד מינע צו פערזיכט; (כ) דער פוהרט מיך אויס, אין ווייטען רוים, עררעטט טעט מיך, דען ער האט לוסט אן מיר. (כא) גאטט טהוט מיר וואהל נאך מיינער פרעמטיג קייט, בעלאהנט מיינער העני דע רייניגקייט; (כב) דען איך האלטע דיא וועגע דעס העררן, בין ניכט רוכלאן ווידער מיינען גאטט; (כג) זיינע רעכטע האט בע איך שטעטס פאר אויגען, אונד ווייכע פאן זיינען לעהרען נייע. (כד) מיין הערץ איזט אונג געטהיילט מיט איהם, איך הייטע מיך פאר איבערטרעטונג, (כה) דארום פערגילט דער הערר נאך מיינער אונשולד מיר, נאך מיינער רייניגקייט פאר זיינען אויגען. (כו) דוא ביזט דעם גיטיגען אללגיטיג

דעב טרייאגעזינטען טרייאגעזינטט; (כז) פערפעהרסט מיט ריינען ריין, ביזט טיקקעפאל לען אונפערזעהנליך; (כח) אונטערדריקטען לייטען שטעהעסט דוא בייא, אונד זענע קעסט דיינען צארנבליק אויף עטאלצע ניעדער, (כט) דוא ביזט מיין ליכט, אעוויגער! דער הערר

ר ש י

מכח נשיבת רוח אפו: (יח) כי אמלו. כאשר אמלו: (כא) כלדקתי. כשילאו אמריו! למדבר וסמכו על הנטחחו: (כב) כלדקתי. שלא הרגתינו בזרתי כנף מעילו: (כג) עם חסיד המים נבר כנגד שלשה אבות שלם הקב"ה גמול לדקתם לבניהם: (כד) ועם עקש. כרעה: תתפל. ל' נתפל ועקש ונס' תהלים כתוב תתפל. ד"א ישלח ממרום יחני על עזמו אמר כשהי' נחפו ללכת מכני שאלו בסלע המחלקות והיה קרוב להחפש ומלאך בא חל שאלו לאמר מהר ולכה כי פשעו פלשתיים:

ב א ו ר

(כח) ועיניך על רבים השפיל, ערלוים שהם רמים צעיוהכ, אבל צעיוך הם שפלים:

תרגום אישכנזי

הערר מאכט פֿינסטערנים מיר צום ליכט; (ב) מיט דיר דורכ־ ברעכע איך קריעגסשאַר, מיט מיינעם גאָטטע זעטצ' איך איבער מויער. (ג) ער — גאָטט — זיין וועג איזט וואָנ־ דעללאָז! דעם העררן פֿערהיי־ סינג ריין דורכ־לייטערט; אַל־ לען דיא איהם טרויען, איזט ער איין שילד; (ג) דען ווער איזט אויסער דעם העררן איין גאָטט? ווער אָהנע אונזערן גאָטט איין האָרט? (ג) דער גאָטט, דער זיעגס העלם מיר איזט, אַלל' מיינען וואַנדעל אין האַרמאָניע אויפֿלעזט; (ג) באלד מיינען פֿום, דעם הירשע גלייך, בעפֿליגעלט, באלד מיך אויף מיינען העהען זיכער שטעללט; (ג) ער איבט צום קאמפֿעע מיינע האַנד, לעהרט מיינען אַרם דען עהער־ נען באַגען זענקען; (ג) גאָכסט

הפטרת שביעי של פסח

וַיְהִי־הָיָה יְגִיֵּה הַשָּׁכִי: (א) כִּי בָכָה אֲרוֹן גְּדוּד בְּאֱלֹהֵי אֲדֹלַג־שׁוּר: (ב) הָאֵל תָּמִים דְּרָכּוֹ אִמְרַת יְהוָה צְרוּפָה מִגֵּן הוּא לְכֹל הַחֲסִים בּוֹ: (ג) כִּי מִי־אֵל מִבְּלַעֲדֵי יְהוָה וּמִי צוֹר מִבְּלַעֲדֵי אֱלֹהֵינוּ: (ד) הָאֵל מְעוֹזֵי חַיִל וַיִּתֵּר תָּמִים דְּרָכּוֹ: (ה) מְשׁוּנָה רָגְלָיו כְּאֵילֹת וְעַל־בְּמַתֵּי יַעֲמִידֵנִי: (ו) מְלַמֵּד יָדַי לְמִלְחָמָה וַנִּתַּת קֶשֶׁת־נְחוּשָׁה זֶרַע־תִּי: (ז) וַתַּחַן־לִי מִגֵּן יִשְׁעָהּ וְעִנְתָּהּ תַרְבִּנִי: (ח) תַרְחִיב צַעֲדֵי תַחַתַּנִּי וְלֹא מַעֲדוֹ קָרַסְלִי: (ט) אֲרֹדְפָה אִיבֵי וְאֲשְׁמִידֵם וְלֹא אָשׁוּב עַד־

כרחם דרכי קרי רגלי קרי

צום שילדע מיר דיין הייל, זעלכסט דינע ציכטיגונג מאכטע מיך גראָס; (א) ווייטערסט מיינע טריטטע אונטער מיר, דאָז מיינגעלענק ניכט קראַפֿטלאָז ווערדע. (ב) נון זעטצע איך מיינען פֿייגדען נאָך, אונד ראָטטע זיא אויס, אונד לאַססע ניכט אַב, ביז איך זיא אויפֿ־

גע׳

ר ש י

(א) אמרת ה' ברופה. ברורה מבטיח ועושה: (ב) ויתר תמים דרכי. מכל מכאול ומכל חטא ומכל מנוכה עד כי היה שלום וכניס: (ג) ונחת קשת נחושה זרועותי. ונדרכה קשת נחושה על זרועי שיש בי כח לדרכה קשתות היו תלויים לדוד בביתו והיו מלבי האומות באין ורואים אותו וחומרים זה לזה אתה סבור שהוא יכול לדורכן אין זה אלא לייראנו ודוד צומע ונוטלן ומבתתן לפניהם ודריכת קשת ל' נחת היא וכן חתך נחתו בי: (ד) וענתך תרבני. גדלת לי מדת ענותנותך: (ז) תרחיב צעדי. בשאדם מדבק רגליו זו לזו הוא נוח ליסול וכן הוא אומר בלכתך לא יכר צעדיך: קראולי. עקיבי: ישע׳

ב א ו ר

(ג) ויתר תמים דרכי, מלשון החר אגודות מוטה, מתיר כל הסתירות והעקמומיות שברכבי לעשותו שלם ותמים בלי חסרון ומעוות, כלומר מיישר דרכי, וזה שאמר פעם ישע׳ כנבור אמיץ לעמוד בלי פחד ופגע יתן לי קלות כרגלי לנוס, הנל צפי שהצעה כריכה לו, ואין הסחזות הזאת סותר את אמנות הלכ לעת חמרת: (ז) וענתך תרבני, שם הפועל מלשון אודך כי עניתי כפי שתרגמו הרמב"ן, כלומר אפילו היסורין שצלת בי היתה הכונה בהם להגדיל אותי: ישע׳

ישע׳

הפטרת שביעי של פסח

כִּלְתָּם: (לט) וְאָכְלָם וְאִמְתָּצֵם
 וְלֹא יִקְוּמוּן וַיִּפְּלוּ תַּחַת רַגְלֵי:
 (מ) וְתִזְרְנֵי הַיּוֹלֵל לְמַלְחָמָה תִּכְרִיעַ
 קַמִּי תַּחֲהַנֵּי: (מא) וְאִוְבֵי תַּהֲהָ לִּי
 עֲרַף מִשְׁנָאֵי וְאִצְמִיתָם: (מב) יִשְׁעוּ
 וְאִין מוֹשִׁיעַ אֶל־יְהוָה וְלֹא־עֵנָם:
 (מג) וְאִשְׁחַקֵּם בְּעַפְר־אֲרֶץ כְּטִיט־
 חוּצוֹת אֲדָקָם אֲרַקֵּם:
 (מד) וְהִפְלַטְנִי מִרִיבֵי עַמִּי תִשְׁמְרֵנִי
 לְרֹאשֵׁי גוֹיִם עִם לֹא יִדְעוּתִי יַעֲבֹדְנִי:
 (מה) בְּנֵי נֶכֶד יִתְכַחְשׁוּ לִי לְשִׁמוֹעַ
 אֲזִן יִשְׁמְעוּ לִי: (מו) בְּנֵי נֶכֶד יִבְרֹדוּ
 וַיִּחְגְּרוּ מִמִּסְגְּרוֹתָם: (מז) חִי־יְהוָה
 וּבְרוּךְ צוּרֵי יוֹרָם אֱלֹהֵי צוּר יִשְׁעֵי:

האל

תרגום אישכנזי ל

גערעבען; (לט) פֿערטילגע —
 הויע גערער — זיא קאממען
 נִכְט אויף, זיא שטיצען היז
 צו מיינען פֿיסען. (מ) זא האסט
 דוא מיך צום קאמפֿע גערי־
 סטעט; זא בייגסט דוא מיינע
 ווידערוואַער אונטער מיר.
 (מא) זא ווענדעסט דוא מיר צו
 דעם פֿיינדעס נאָקען, מיינער
 האַסער נאָקען, איך בענדי־
 גע זיא. (מב) זיא ווענדען זיך,
 דא גייעמאנד הילפֿט, צו גאָסט
 עמפֿאַר, דער הערט זיא נִכְט.
 (מג) דאַרום צערשטאַס' איך
 זיא צו ערדענשטייב, צער־
 טרעט' צערמאַלמע זיא וויא
 גאַסענקאַטה. (מד) דוא שיט־
 צעסט מיך פֿאַר מיינעם פֿאַל־
 קעם מי טערייא, בעוואַהרעסט
 מיך אויף, צום הויפט ענט־
 פֿערנטער רייֿע, מיר אונבע־
 קאַנטעם פֿאַלק דיענעט מיר.
 (מה) דער באַרבאַרען זעהנע

שמייעלן מיר, זינד אויפֿס געריכט מיר אונטערטהאָן. (מו) דיא זעהנע דער באַר־
 באַרייא פֿערשמאַכטען, ציטטערן אויס איהרען פֿעסטען הערפֿאַר. (מז) עוויג
 לעבט דער הערר! פֿרויז מיינעם האַרטע! פֿערהערליכונג דעם גאָטטע מיינעם היילם!
 דעם

ר ש י

(מב) ישעו ואין מושיע וגו'. כרי זה מקרא מסורס ישעו אל ה' ולא ענס ואין מושיע
 כמו ישעה האדם אל עושהו כמו יבנה ומנחם חנרו עם וישע ה' אל הכל ופטר בו לשון עתירה
 ונופל הלשון על המעחיר ועל הגעחך כמו ויעתר יחזק לה' ויעתר לו ה' אף באן ישעו ואין מושיע
 נופל על המתפלל וישע ה' נופל על הלשון על מי שמחפלים לפניו: (מג) ארקעס. ארמסס
 והרבה יש בספר יחזקאל ורקע ברגלך ורקעך ברגל: (מד) מריבי. מדואג ואחיתופל ושאל
 והזיפים: תשמרני לראש גוים. לכנתי לכך. ומרש חגדה אמר דוד רבונו של עולם הכלני
 מדינו של ישראל שאם אטבו או ארדה את ישראל בעבודתי אני נענש אלא לראש גוים תשימני
 והם יעבדוני ועליהם לא אענש: (מה) יתבחו לי. מחמת יראה יאמרו לי כוזבים: לשמוע אין
 ישמעו לי. אפי' אלא בפני יגורו מפני למשמע אזניהם לסור אל משמעת: (מו) בני נכר יכולו.
 ילאו לשון עלה נבל פלישטי' רונט בלע"ז (זיא ווענדען פֿערוועקען, עיין בריש הפטרה לתשעה
 באב): ויחגרו. לשן פסחים: ממסגרותם. מקושי יסורי מסגר שאני מייסרן בהם: (מז) חי
 ה'. העושה כי כל אלה:

ב א ו ר

(מב) ישעו, אל ה' בהיות שאין להם מושיע אחר, אבל גם הוא לא יענם:
 מגדול

הרגום אישכנוי

(מח) דעם נאטטע, דער מיר
ראַבע גיכט, אונד צווינגעט
פֿעלקר אונטער מיר; (מט) דער
מיד אויס מיינען פֿיינדען הער=
פֿאַררייסט, מיד פֿאַר עמפע=
רערן זיכערט, פֿאַן יענעם אונ=
גערעכטיגקייט ליעבענדען מיד
רעטטעט; (נ) דארום דאנקע
איד דיר, עוויגער! אונטער דען
הידען, אונד ריהרע דיר מיין
זאָטענשפעל, (נא) דיר, דער
זיינעס קעניגס רעטטונגס=
טהוהם איזט, דער וואָהל טהוט זיינעם געזאלכטען דוד אונד זיינעם זאמען עוויגליך.

הפטרת שביעי של פסח

(מח) הָאֵל הִנָּתַן נִקְמַת לִי וּמְרִיד
עַמִּים תִּהְיֶהנִי: (מט) וּמוֹצִיאֵי מַאֲיָבַי
וּמִקְמֵי תְרוֹמֹתַי מֵאִישׁ חַמְסִים
תִּצִּילֵנִי: (ס) עַל־כֵּן אֲוֹדָה יְהוָה
בְּגוֹיִם וּלְשִׁמָּה אֲזַמֵּר: (סא) מִגְדִּיל
יְשׁוּעוֹת מֶלֶכּוֹ וְעֹשֶׂה חֶסֶד
לְמַשִּׁיחוֹ לְדָוִד וּלְזֶרְעוֹ עַד־עוֹלָם:

מגדול קרי

טהוהם איזט, דער וואָהל טהוט זיינעם געזאלכטען דוד אונד זיינעם זאמען עוויגליך.

הפטרת יום שמיני של פסח

פֿאַר עראיננערונג

דיעזע הפטרה פֿענגט אין דער מיטטע איינער בעשרייבונג דעם פֿיינדליכען
צונעם נאך ירושלים אָן. דיא בעשרייבונג ענדיגט זיך מיט דעם צעהנ=
טען קאפיטעל (מיט דעם דריטטען ווערזע דער הפטרה). מיט דעם
איילפֿטען קאפיטעל פֿענגט דיא שילדערונג דעם גראָסען רעטטערס אָן.
דיעזעס צווייטען איזט צור פֿערשטענדל בֿקייט דעם גאַנצען נאָטהווענדיג.

בישעה סימן י'

(א) עוֹד הַיּוֹם בְּנוֹב לַעֲמוֹד יִנְפָּחִידוֹ
הַר בֵּית־צִיּוֹן גְּבַעַת יְרוּשָׁלַם:
(ב) הִנֵּה הָאֲדוֹן יְהוָה צָבָאוֹת

(א) הייטע נאָך עררייכט ערנוב,
בלייבעט שטעהען, שויענ=
קעט זיינע האַנד גענען ציון'ס
בערג, ירושלים'ס היגעל.
(ב) אבער דער הערר, דער
עוויגע צבאות! הויעט נייעדער
דען

מסעף

בת קרי

ר ש י

(א) עוד היום בנוב לעמוד. כל הדרך הזה נתלכט כדי לעמוד בעוד היום בנוב לפי שאמרו לו
אילטגונינוי אס תלזם בה היום תנכנזה וכשעמד בנוב וראה את ירושלים קטנה לא חש
לדברי אילטגונינוי והתחיל להניף ידו בנאווה וכי על עיר כזו הרגשתי כל הזיילות הללו לינו סה
בלילה ולמחר ישליך בה איש אבנו: הר בת ציון. להר בת ציון: (ב) הנה האדון. בלילה ההיא

ב א ו ר

(נא) מגדול ישועות, כמגדול בעיר שהוא מנוס נגד האויב:

(א) עוד היום בנוב לעמוד, כלומר עוד ביום הזה יבוא סחרב מלך אשור אל נוב שהוא סמוך
לירושל' ומשם כנריוסף ידו נגדו כאלס המזרו באלכב לאמר עוד מעט ואשחיתך; אמנס
הנה האדון ה' לבאות יבטל משפחתו וגו': (ב) האדון ה' צבאות, סחרב מש כן אין עליו אדון כמו
שאמר

הפטרות שמיני של פסח

הרגום אישכנוי לא

מִסַּעַף פֶּאֶרְהָ בְּמַעֲרָצָה וְרָמִי
הַקּוֹמָה גְּדוּעִים וְהַגְּבִיּוֹת יִשְׁפְּלוּ:
(ג) וְנִקַּף סִבְכֵי הַיַּעַר בְּבִרְזוֹל
וְהַלְבָּנוֹן בְּאֲדִיר יִפּוֹל: (ד) וַיֵּצֵא
חֹטֵר מִגֹּזַע יֵשׁוּ וְנִצֵּר מִיַּמֵּי רִשׁוֹ
יִפְרָה: (ה) וְנָתַח עָלָיו רוּחַ יְהוָה

דעו בליטה עפאללען אסט מיט
מאָסט, דיא ביימע הארען
וואיסעס ווערדען געפאללט,
דיא ערהאבענען ערניעדריגט;
(ג) דעם וואלדעס געביישע
ווירפט דאזאויזען ניעדער, דער
לבנון ערליעגט דעם מעסטיוען.
(ד) איין רייו ענטשפריעכט
אויס יש'ים שטאם, איין שעם=
לינג בליעהעט אויס זיינער
וואורצעל עמפאר; (ה) אויף
איהם רוהעט גאטטעס גייסט,
גייסט

רוח

ר ש י

מסעף פארה במערה. יפאח פארות עיקר ענפי אילנותיו. כמערה במשור המקלץ הענפים
אין פארה זו לשון גת שהרי לא נכתב בו"ו כמו פורה דרכתי וכמו לחזוף עשרים. פורה אלא
באל"ף כמו והארבנה פארותיו. ומסעף הוא לשון מקלץ ענפים אישכנוק"ויר בלע"ז (והוא
עבראנשער, בל"א ענטאסטען, דען אסט אבהויען, עיין מרפא לשון בילה ל"ג ב' ל"ה הוה
מ פ ש ח). כמו וכלה סעיפיה וכן בסעיפיה פוריה: כמערה. בכלי משקית העורף ושזר אותם:
ורמי הקומה. המלכים והארים: גדועים. אין לשון גדוע נופל אלא באילנות ודבר קשה:
(ג) ונקף. אף זה לשון קליטה כמו כיוקף זית ונקף לשון נפעל: סבכי היער. הענפים החשובי'
והגבוהים: והלבנון. עובי יערו וכרמילו הן מרבית חילותיו: באדיר יכול. על ידי מלאך יכולו.
ד"א באדיר בזכות חזקיהו שהוא אדיר ומושלם של ישראל כמה שנת' והיה אדיר ממנו: (ד) ויצא
חטר מגזע ישי. ואם תאמרו הרי תחומין לחזקיהו ועמו אלא יפלו בידו ומה תהא על הגולה
אשר הגלה בלחמ וחבור שמה אבד סנים. לא אבד סוף שיבא מלך משיחו ויגאלם: חטר.
שבת מלכה: ונצר. לשון יונק אילן: ונצר משרשו יפרה. וכל הענין ובסופו והיה ביום ההוא
יוסיף ה' שנית ידו הרי שנאמרה נבואה זו לנחמת הגולים מאשור:

והריחו

ב א ו ר

שאר בכת ידי עשיתי ובחכמתי כי נבונותי, ולכן אמר הנביא הנה האדון ה' לבאות שהוא אדון
לבאות מעלה ומטה הוא יפיל לבא מלך אשור, והמשיל מחניהו ליער מלא ענפים גבוהים (רד"ק):
מסעף, יבירת הסעיפים כמו לא תפאר אחריך, ושרשך מארץ החיים (ראב"ע): פארה, שה
הכלל על הפארות הרבות שבעלים, הוא המכונה נדקדוק הלועז (קאווועקטיפוס), ויתורגם בל"א
(דעו געלוייגע), ובתרגום שלפנינו מחורגם כפי הענין בלבד: במערה, בגבורה מגזרת ערוץ
(ראב"ע): ורמי הקומה, כלומר העלים רמי הקומה, והוא משל על השרים הגדולים (רד"ק):
(ג) בברזל, של אדיר אשר יזכור, הוא מלאך ה' שהכה במחנה סנחרב: והלבנון, עובי יערו
וכרמילו הן מרבית חילותיו (רש"י), ר"ל כי אין הטעם בזה על הלבנון עצמו בא"י שיכרת, כי
אם על היער החזק שהמשיל בו חיל סנחרב, וזכר הלבנון לפי שהוא יער בארץ ישראל, והנביא גם
עדת שומעיו ג"כ בארץ ישראל, וכמו שאמר הרד"ק במ"א (תהלים כ"ט), הנביאים היו מדברים
על ההוה ועל הקרוב אליהם: (ד) ויצא וגו', אמר הרד"ק וז"ל סמך פרשה זו שהיא עתידה
לימות הנשיה להבטחה שהיתה בימי חזקיהו, ואמר אל תתמהו על כלא גדול כזה שיעשה בימי
חזקיהו במפלת מחנה אשור ברגע אחד כי עוד יעשה לישראל כלא גדול מזה בימות המשיח שיהיה
לישראל בקצוץ גליות, וזה יהיה ממפחת המלך חזקיהו, וזכר ישי לפי שממנו יבא המלך הראשון;
ופירוש חטר מטה בתרגומו, ואמר מגזע ומשרשו לפי שהעץ הנכרת יחליף ויוציא יונקות מגזעו
ומשרשו, כי פירוש גזע הוא מה שנשאר מן העץ על הארץ ומלדי הגזע יעלו הנצרים, וכן מן
השרשים שהם תחת הארץ יפרחו גם כן, ולפי שישראל גלו מארצם זה כמה שנים ונפסקה מלכותם,
נאילו נכרת העץ אבד הגזע והשרשים נשאר, אמר כי עוד יש תקוה שיחליף הגזע ע"ב: (ה) רוח ה' ,
כלל

רוח חכמה ובינה רוח עצרה
 וגבורה רוח דעת ויראת יהוה:
 (ו) והריחו ביראת יהוה ולא
 למראה עיניו ישפוט ולא
 למשמע אזניו יוכיח: (ז) ושפט
 בצדק נלים והוכיח במישור
 לעגוי ארץ והכה ארץ בשפט
 פיו וברוח שפתיו ימית רשע:
 (ח) והיה צדק אזור מחניו
 והאמונה אזור חלציו: (ט) וגר
 זאב עם כבש ונמר עם גדי ירבץ
 ועגל וכפיר ומריא יחדו ונער

גייסט דער ווייזהייט אונד איינ-
 זיכט, גייסט דעם ראטהעם
 אונד דער טאפפערקייט, דער
 גאטטעסקעננטנים אונד דער
 גאטמעספֿורכט. (ו) יא! גאט=
 טעספֿורכט אטהמעט אויס
 איהם, ניכט נאך אויגענשיין
 ווירד ער אורטהייל פֿעללען,
 ענטשיידען ניכט וואס זיין אהר
 צו ערשט פֿערניכט; (ז) נאך
 גערעכטיגקייט ריכטעט ער
 דען ארמען, פֿערטריטט נאך
 רעכט דיא אינטערדריקטען,
 זיין קעניגסוואַרט שרעקט דיא
 ערדע, זינער ליפפען הויך
 פֿערניכטעט דען בעועוויכט.
 (ח) ער גירטעט זיך מיט גע-
 רעכטיגקייט, ער וואַפֿענעט זיך
 מיט טרייע. (ט) דאן ווידעט
 דער וואַלף מיט דעם לאַממע,

קטן
 לעאפארד לאַגערט ביים בעקליין זיך, קאלב אונד לעווע אונד פֿייסטער שטיער אין איי-
 נער

ר ש י

(ו) והריחו ביראת ה', ימלא רוח יראת ה' איראונ"מיר לו"י בלע"ז (מתורגם בצאור): ולא
 למראה עיניו ישפט. כי בחכמת הקב"ה בקרבו ידע ויבין מי זכאי ומי חייב: (ז) במישור.
 לשון נוח ורך: והכה ארץ בשפט פיו. בתרגומו וימחי חייבי ארעא: וברוח שפתיו. ובמלל
 שיפוטתו: (ח) והיה לזק אזור מחניו. ויהוה לדיקיא סזור סזור ליה דנקיס בו כאזור:
 (ט) ומריא. שור פטס:

ושעשע

ב א ו ר

כלל ואח"כ פרט רוח חכמה וגו' (מהג"ל): רוח דעת, ה' ויראת ה', וכדמתורגם בל"א:
 (ו) והריחו ביראת ה', ימלא אותו רוח יראת ה' ובלע"ז איראונמיר לו"י (רש"י), בל"א א"ל
 ראנומערט לו"י, בל"א (ער ווירד זיין חנהויכען, בעלעבען), לפי שקר החיים תלוי באויר,
 ובאילו יאמר כל עסקי חיינו יהיו ביראת ה', וכדמתורגם: ולא למראה עיניו וגו', כי יש
 שמתראה הרשע כלדיק במעשיו הגלויים ובטענותיו, אבל הוא בחכמת ה' אשר בקרבו ירד למלכוני
 לבב ויסיר המסכה מעל פני הרשע להרשיעו: (ט) וגר זאב וגו', דרך משל מהשלים שיהיה נימיו
 (ראב"ע), וכמו שזכר הרד"ק בשם יש מפרשים כי הוא והנמר והדוב והאריה הם משל לרשעים
 העושקים והגוזלים שהם לחלשים כמו החיות הטורפים לנטרפים, והכנס והפרה והעגל והגדי הם
 משל לעגוי הארץ, ואמר כי בימות המשיח יהיה שלום בארץ ולא יריעו איש את חבירו. ומה
 שהשיב הוא שזה הפירוש לא יחכן לפי שאמר לא יריעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי הוא סחירה
 חלושה ודקה מאד, כאשר יבין המשכיל כי המשל ידבר מהנמשל בעין המשל ואדרבה ומלאה הארץ
 דעה לעד שהכוונה על בעלי שכל, ויש להוסיף הראיות, אלא שאין כאן המקום לונח בזה עוד:

דב

הפטרות שמיני של פסח

תרגום אשכנזי לב

קָטַן נִהְיָ בָּם: (י) וּפְרָה וְדָב
 תְּרַעֲיָנָה יַחֲדוּ יִרְבְּצוּ יִלְדֵיהֶן
 וְאִרְיָה כַּבֶּקֶר יֵאָכֵל הַחֶבֶן:
 (יא) וְשַׁעֲשַׁע יוֹנֵק עַל-הַר פֶּתֶן וְעַל
 מְאוֹרֹת צַפְעוֹנֵי גְמוּל יָדוּ הַדָּה:
 (יב) לֹא-יָרְעוּ וְלֹא-יִשְׁחִיתוּ בְּכָל-
 הָר קִדְשֵׁי כִי-מִלֵּאָה הָאָרֶץ דַּעַה
 אֶת-יְהוָה כַּמִּים לַיָּם מְכַסִּים:
 (יג) וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא שָׂרֵשׁ יִשְׂרָאֵל
 אֲשֶׁר עָמַד לְגַם עַמִּים אֲלֵיו גּוֹיִם
 יִדְרָשׁוּ וְהִיתָה מְנַחְתּוֹ כְּבוֹד:

נער העערדע, איין יונגער קנא=
 בע לייטעט זיא. (י) מיט איינ=
 אנדער וויידען קיה אינד בא=
 רין אומגעבען פֿאן צארטען יונג=
 גען, דעם שטיערע גלייך
 נעהרט פֿאם שמראח דער לע=
 ווע זיך. (יא) אויף דער נאט=
 טער שלופפלאך שפעלט דער
 זיגלינג, דער ענטוועהנטע
 ווירד אויף באויליסקענהעה=
 לע דאז הענדען העכען;
 (יב) זיא פֿערלעטצען ניכט,
 פֿערדערבען ניכט אויף מיי=
 נעם הייליגען בערגע. —
 דען, ערקענטנים גאטטעם
 שטרעמט איבער דיא גאנצע
 ערדע, וויא פלוטהען איבער
 מעערעם= טיעפען שטרעמען.

והיה

(יג) צו דיעזער ווארצעל ישי"ם — איין יענען טאגען צום פאניער דער פֿעלקער אויפגע
 שאססען — ווענדען זיך דיא נאציאנען אללע, אונד רוחען אונטער איהם עהרענפאלל.
 אין

ר ש י

(יא) ושעשע. ושיחק: על חור פתן. על חור עפר שהנחש מקנן בחוכו קרו"ט בלע"ז (גרמטטע, קופט, העלע), פתן נחש משהקין נעשה חרש ונקרא פתן וסוב אין לו לחש שג' אשר לא ישמע לקול מלאכים: ועל מאורת לפעוני. יונתן תירגם חזו בגלגלי עינוהי חיוי חורמן ומנחם פתר בו לשון נקב וחורי עפר וכן אור כשדים וכן באורים כבדו ה': גמול. תינוק. הגמול משדי אמו: ידו הדה. תרגם יונתן ידוהי יושיע כמו הד הרים וכמו הידל שהוא לשון הרמת קול אף זה לשון הרמה וה"א אחרונה באה בחוכו יסוד נופל כמו עשה בנה קנה: (יב) דעה את ה'. לדעת את ה': (יג) לנס עמים. להיות עמים מרימים נס להקבץ אליו:

שנית

ב א ו ר

(י) ורוב, נקבה, בעדות הפרה והכנויים הסמוכים: (יא) על חור פתן, על חור עפר שהנחש מקנן בחוכו (רש"י): מאורה, כמו אור ונקרא כן לפי שינוס ממנו האור למקום שהנחש בו (רד"ק): ידו הדה, ת"י ידוהי יושיע, כמו הד הרים וכמו הידל שהוא לשון הרמת קול אף זה לשון הרמה וה"א אחרונה בא בחוכו יסוד נופל כמו עשה בנה קנה (רש"י), ר"ל שבעבור זה יבא שם הד הרים בלי ה"א בסוף ובאמת שם הידל מהכפולים, אבל ידוע שהוראת שרשי הכפולים ונחש הלמ"ד דומים לרוב, כמו גלה גלל דמס דמה ורבים כן: (יב) לא ירעו, הפתן והלפעוני כאלו כל ארץ ישראל מלאה דעת ה', כי ידוע הוא שידוע השם לא ישחית לעולם רק יבנה ויתקן (ראב"ע): כמים לים מכסים, מקים המים יקראים והמי' ממלאים אותו המקום עד שמכסים אותו שלא יראה קרקע הים (רד"ק): (יג) והיה, לעתיד כמו ויהי לעבר, כלומר שביום ההוא יהיה זה המעשה שידרשו הגוים אל שורש ישי אשר אז כבר הלמיח והגדיל למעלה מאד ללכת אחריו ולהקבץ אליו כמו שדורשים החיילות בנוסיעתם ובמלחמה אל הנס ההולך לפניה, וטעם המ"ל לפי שהנס הוא עץ ארוך מאד, וכבר דמה אותו לעץ כאמרו וילא חוטר מגזע ישי, והשלים המשל לאמר שיגדל העץ הזה מאד, ויהי בעבור גדלו לנס עמים: והיחה מנוחרו כבוד

(יד) וְהָיָה בַיּוֹם הַהוּא יוֹסִיף אֲדָנָיו
 שְׁנֵית יְהוּ לְקָנֹת אֶת־שָׂאֵר עַמּוֹ
 אֲשֶׁר־יִשְׂאֵר מֵאֲשׁוּר וּמִמִּצְרַיִם
 וּמִפְּתֹרִים וּמִכּוֹשׁ וּמִעִירִים
 וּמִשְׁנַעַר וּמִחַמַּת וּמֵאֵי הַיָּם:
 (טו) וְנָשָׂא נָם לְגוֹיִם וְאָסַף נְדָחֵי
 יִשְׂרָאֵל וּנְפִצוֹת יְהוּדָה יִקְבֹּץ
 מֵאַרְבַּע כְּנַפּוֹת הָאָרֶץ: (טז) וּסְרָה
 קָנְיָת אֲפָרִים וְצִרְרֵי יְהוּדָה
 יִכְרְתוּ אֲפָרִים לֹא־יִקְנָא אֶת־
 יְהוּדָה וְיְהוּדָה לֹא־יִצֹר אֶת־
 אֲפָרִים: (יז) וְעַפּוֹ בְּכַתֵּף פְּלִשְׁתִּים
 יָמָה יַחְדָּו יָבֹזוּ אֶת־בְּנֵי־קָדָם

אדום

(יד) אין יענען טאגען ערוורכט זיך גאטטעס האנד צום צווייטן טען מאל זיינעם פאלקעם רעסט, יענען איבעררעסט אויס אשור אונד מצרים, אויס פתרום, כוש אונד עילם, שנער, חמת אונד דעם מעערעם אינז זעלן. (טו) ער (גאטט) ערהעכט אין הערצייכען דען נאציאנען, זאממעלט ישראל'ס פערשטאסענע, פער אייניגעט יהודה'ס צערשטרייטען, אויס אללען ערדען ענדען. (טז) ער שוואונדען איזט אפרים'ס איי פערזוכט, יהודה'ס פיינדליכע געזונטע דאהן; ניכט מעהר ניידעט אפרים יהודה, ניכט מעהר פיינדעט יהודה אפרים אן. (יז) פרייענד איבערפליגעלן זיא וועסטווערטס דיא פלשחים, איבערשווערמען דיא קינדער דעם מארגענלאנדעם, אדום

ר ש י

(יד) שנית, כמו שקנאה ממכרי' שהיתה גאולה כבוד מלך שבעוד אכל גאולה בית שני אינה מן המנין שהרי משועבדים היו לכורש: ומא"י היס. הן א"י בני עשו: (טו) ונשא נם. פירק"א בלע"ז (מתורגם במדבר כ"א ח') והיה לאות לקבץ אליו ולהביא את גלויות ישראל מנחה לו: (טז) אפרים לא יקנא את יהודה. משיח בן יוסף ומשיח בן יהודה לא יקנאו זה בזה כפי אמונתינו: (יז) ועפּו בכתף פלשתיים ימה יחדו יבזו את בני קדם ישראל

ב א ו ר

כבוד, כבוד וכן הנמלא בית ה' (ראב"ע). כלומר שלא ינוח וישקוט מחמת עללות ומורק לב או שאר סבות מזויות, כי אם בעבור שהיו כלם יראים ומכבדים אותו, וכמו מנוחת שלמה המלך, ותהיה א"כ מנוחתו כבוד לו ולעמו שיאצרו להם אצרי העם שבה לו לשבת בטח ושזקן תחת מלך כזה, ומתורגם הכתוב לפי הענין: (יד) שניה, כי ראשונה קנה אותם מבית עבדים ממכרים, וביום קבוצ גלויות יוסיף ה' שנית ירו לקנותם מכל הגוים אשר נפוזו הם (רד"ק): (טו) ונשא, הקב"ה נם לגוים, דהיינו שיש ישי אצור: (טז) קנאת אפרים וציררי יהודה, טוף הכתוב מנחם תחלתו, וטעם וציררי יהודה, הצוררים אשר ביהודה לאפרים, כי מהיות דוד המלך והמביא את ישראל על גלותם מעל אדמתם היתה הקנאה זולתת בין אפרים ויהודה כנזכר כמה פעמים בכתוב: (יז) ועפּו, ענין עופפות שהיא התנועה המהירה, כלומר יתאחדו וימחהו תנובתם אל עבר פלשתי' שהיא למערכה של ארץ ישראל להכותם ולבזו אותם, וטעם בכתף לאון עבר (מרד"ק). ויונתן חרגום ויתחברון כתף חד, לפי שהנפסים בכתף העוף אמר באלו יעפּו שניהם בכתף אחד, הן יהיה האזנות והאלום ביניהם. ובל"ז מתורגם כפי הענין: משלוח

הפטרת שמיני של פסח

אָדוּם וּמוֹאָב מִשְׁלוּחַ יָדָם וּבְנֵי
עַמּוֹן מִשְׁמַעְתָּם: (יח) וְהַחֲרִים יְהוָה
אֶת לְשׁוֹן יַם־מִצְרַיִם וְהַנִּיף יָדוֹ
עַל־הַנְּהָר בְּעַיִם רוּחוֹ וְהִכְהוּ
לְשַׁבְעַה־נְחָלִים וְהַדְרִיךְ בְּנַעֲלִים:
(יט) וְהִיתָה מְסֻלָּה לְשֹׂאֲרֵי עַמּוֹ אֲשֶׁר
יִשְׁאָר מִן־אֲשׁוּר כַּאֲשֶׁר הִיתָה
לְיִשְׂרָאֵל בְּיוֹם עֲלֹתוֹ מֵאֶרֶץ
מִצְרַיִם: (כ) וְאָמַרְתָּ בְּיוֹם הַהוּא
אֲוֹדֶה יְהוָה כִּי אֲנִפְתָּ בִּי יֹשֵׁב אֶפְסָה
וְתִנְחַמְנִי: (כא) הִנֵּה אֵל יְשׁוּעָתִי

אבטח

הרגום אשכנזי לג

אדום אונד מואב זינד איהרער
הענדע כייטע, דיא קינדער
עמון איהנען דיענסטבאר.
(יח) דער עוויגע טראקנעט דיא
זעעצונגע מצרים'ס ארץ, שיוענע
קעט אים כרויזענדען שטורם
דיא האנד איבער דען מעכטע
גען שטראם; אין זיעבען בע
כען נון געטהיילט ווירד ער
דורכ'וואטעט טראקנען פֿוסעס.
(יט) ווירד געכאנטער וועג
דעם איבעררעסטע זיינעס
פֿאלקעס, יענעם איבעררעכט
טע אויס אשור; געכאנטע,
וויא פֿאר ישראל עהעמאהלס
שאן, אלס אויס מצרים עם
צאג. (כ) זינגען ווירסט דוא
יענעם טאגעס: „עוויגער!
„אך לאַכפֿרייזעדיך אָב דאָס
„דוא געצירנט, דיין צאָרן וועג
דעט זיך — איך בין געטרעכטעט. (כא) אללמעכטיגער! דוא ביזט כּיין הייל! געטראָ
סטען

ר ש י

ישראל ויכבשו את ארצם כמו דרך ירלחו שכמה. שנס אחד וכן תרגם יונתן ויתחברון בחף חד
למימתי פלישתאי די במערבא: ובני עמון משמעחם. כתרוממו ישתמעון להון מקבלין מלותם
עליהם: (יח) והחרים. ליכשו כדי שיעברו בו גליות ישראל ממלרים: על הנהר. נהר סרת
לעבור בו גליות אשור: בעים רוחו. אין לו דמיון במקרא ולפי הענין יפתור בחוק רוחו:
לשבעה נחלים. לשבעה גזרים לעבור בו שבע גליות האמורות למעלה מאשור וממלרים וגו'.
ומאיי הים אינו מאותו כד: והדריך. בתוכו את הגליות: בנעלים. ביבשה: (יט) והיתה מסילה.
בחוק המים לשאר עמו: (כ) ואמרת. בדאחוד את האומות שדונין לחרפות ולדראון: אודך ה'
כי אנפת בי, והגליתני וכסר גלותי עלי ועתה נרלח עוני וישוב אסף ותנחמני. ויונתן תרגם אודך
ה' כי חטאתי לך ועל כן אנפת בי ולולי רחמך לא הייתי בדאי לשוב אסף ולנחמני והנה שב אסף ממני:
עזי (כא)

ב א ו ר

מישלוח ידם, מטעם ושמתם בכל משלח ידכם, כלומר אישלוטו בהם כבקנין כספס: משמעחם,
שיהיו נשמעים לכל אשר ילוס: (יח) והחרים, שיעורו והחריב, כי אוחיות בומ"ף מתחלפות,
וכן תרגם יונתן ויבש, וכדבתיב הן בנערתיו אחריו ים (ישעי' נ' ב'), וחרבתי את ימה (ירמיה
נ"א ל"ו) ומניחיהם: לשון ים מצרים, הוא ים סוף, והוא חלק מן ים הערבי (דעו פרחביטע
העער) וכנס בין שתי ארלות ארץ הערב וארץ מלרים, ולכן נקרא לאון בעבור תבניתו שהוא
ארוד ובר, וכן כל כמוהו, וכן יקרא ג"כ בל"א (חיינע הערעאזונגע): על הנהר, נהר סרת
לעבור בו גליות אשור (רש"י): בעים רוחו, בחוק רוחו שיליך על הנהר ויבשהו, ומלת
בעים תתפרש כפי הענין ואין לה חגר במקרא (רד"ק): לשבעה נחלים, ענין רבוי כמו שבע
יכול לדיק וקס, ורבים במיהם: והדריך, הדורך, או את הדורך: (כ) כי אנפת בי, לפי
שאנפת בי וענשתי, כי על ידי זה נקתי מסעיו: ישוב אסף, לאון הוה, כלומר עתה ששנתי
מרעתי

תרגום אשכנזי

סטען מוטהם בין איד, פֿורכט-
לאַז גאַנץ. מיין זעג, מיין
זאָיטענשפיעל איזט יה, דער
עוויגע! ער וואָר עררעטט נג
זייר. (כג) שעפֿעט, שע-
פֿעט פֿראָהלאַקקענד, אויס
דיעזעס היילעס קוועללען!
(כג) אונד זינגעט פֿערנער אָן
דיעזעס טאַגע: דאַנקט דעם
עוויגן! פֿערקינדעט זיינען נאָ-
מען! מאַכט דען פֿעלקערן זיי-
נע טהאַטען קונד! לאַססעט
זיינעס נאַמענס גרעסע לויט
זערטענען! (כד) לאַבונגט
זדעם עוויגען, דעם ווירקען
האַך ערהאַכען איזט; פֿער-
קינדעט זיאַ'ס דער גאַנצען
ערדע! (כה) פֿראָהלאַקקע,
זויכצע, בעוואָהנערין ציִון'ס!
פֿערהעררליכט צייגט זיך אין דיר דער הייליגע ישראל'ס."

הפטרת שמיני של פסח

אֲבַטַח וְלֹא אֶפְחַד כִּי עֲזִי וְזִמְרַת
יְהוָה יְהוּדָה וַיְהִי־לִי לִישׁוּעָה:
(כג) וּשְׂאֲבַתָּם מִיּוֹם בְּשִׁשָּׁיוֹן מִמַּעֲיָנִי
הִישׁוּעָה: (כג) וְאָמַרְתָּם בַּיּוֹם הַהוּא
הוֹדוּ לַיהוָה קִרְאוּ בְשֵׁמוֹ הוֹדִיעוּ
בְּעַמִּים עֲלִילְתוֹ הוֹכִירוּ כִּי נִשְׁגַב
שְׁמוֹ: (כד) וְזָמְרוּ יְהוָה כִּי גְאוּרַת
עָשָׂה מִיַּדְעַת זֹאת בְּכָל־הָאָרֶץ:
(כה) צִרְהֲלִי וְרַנִּי יִשְׁבַת צִיּוֹן כִּי-
גָדוֹל בְּקִרְבֶּךָ קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל:

עם מודעת קרי

עם מודעת קרי

רש"י

(כא) עזי זמרת יה ה'. עז ושנח של הקב"ה הוא היה לי לישועה. ואין לפרש עזי עוז שלי
שלא מליני במקרא עזי נקוד חטף קמן אלא שורק עזי מן משלשה מקומות שהוא סמוך אלל
זמרת ולא זמרת כמו זמרתו אלא על כרחי זמרת דבוק הוא לתיבה שלאחריו לכך אני אומר
שאין יו"ד של עזי אלא כמו יו"ד של שוכני סנה: יה ה'. עד הנה היה שמו חלוק ובמפלתו של
עזו נעשה שלם וכן הוא אומר כי יד על כס יה אין הכסף שלם ואין השם שלם עד שתהא
מלחמה לה' בעמלק: ויהי לי לישועה. כמו היה לי לישועה ודרך המקראות לדבר כן כמו ואשר
לא שם לבי וגו' ויעזוב את עבדיו ואת מקנהו ועוד בדברי הימים ובני ישראל היושבים בערי
יהודה וימלך עליהם רחבעם ה"ל לומר מלך עליהם רחבעם: (כב) ואשתם. ותקבלון חולבן
חדת: ממעיני הישועה. כי ירחיב לבם על ידי ישועה הנאה להם ויתגלו להם חזי הסורה
שנשתחו בנלות ע"י הכרות: (כג) עלילתיו. מעלליו: הזכירו. לשבח כי נשגב הוא:

עם

באור

מרעתי, שג גם אסף: (כא) כי עזי וגו', מעין שירת הים אחרי שהלכו בו בני ישראל ביבשה,
וכן זמרו לה' כי גאות עשה, אשירה לה' כי גאה גאה: (כב) ושאבתם מים בששון,
ד"מ כמו הזואב מים מן המעיין שלא יפסקו מימיו, כי בכל עת ימלא בו לשאוב, כן
לא תפסק מהם הנרבה והישועה ויהיו בששון כל ימיהם (רד"ק): (כג) ואמרתם, נשיר
מקהלות:

עם

ה פ ט ר ת ו י ק ר א

לד

בישעיה סימן מ"ג

ואם חל בו פ' זכור מפטירין כה אמר לעיל ד' ח' ע' כ' ו' ב' ה' החדש מפטירין כה אמר לעיל ד' ט' ו' ע' ב'.

(א) עם זו יצרתי לי תהלתִי יספרו:
 (ב) ולא אתי קראת יעקב כי-
 יגעתי בי ישראל: (ג) לא הביאת לי
 שֶׁה עלתיך וזבחיך לא כבדתי
 לא העבדתיך במנחה ולא
 הוגעתיך בלבונה: (ד) לא קנית
 לי בכסף קנה ותלב זבחיך לא
 הרויתני אך העבדתי בחטאותיך
 הוגעתי בעונותיך: (ה) אנכי
 אנכי הוא מזה פשעִיך למעני

(א) פֶּאֱלֵק! דאזאיך מיר גע-
 בילדעט מיין לאב צו פֶּער-
 קינדִיגען! (ב) ניכט מיך ריעפֶסט
 דוא אז, יעקב! דוא מיהעטעסט
 דיך מיינעטוועגען ניכט, ישראל!
 (ג) ניכט מיר בראַכטעסט דוא
 דייער בראַנדאָפֶּער לעמ-
 מער, ניכט מיך עהרטעסט
 דוא דורך דייע שפייזעאָפֶּער,
 אויך לעגט' איך גאָבען דיך
 ניכט אויף, בעשווערטע דיך
 ניכט מיט ווייהרויך; (ד) פֶּיר
 זילבער זאללטעסט דוא גע-
 ווירן-ראַהר מיר ניכט קויפֶען,
 נאך זאללט' דייער אָפֶּער-
 פֶּעטט מיך זעטטיגען. אַך
 אַבער! וואָהל בעשווערטען
 מיך דייע זינדען, בעלעסטיג-

וחטאריך

טעסט דוא מיך מיט מיסעטהאטען זעהר. (ה) דאָך טילגע איך, איך זעלבסט, אום
 מיי

ר ש י

(א) עם זו יצרתי לי. למען תהלתי יספרו: (ב) ולא אתי קראת. בפנותך אחרי ע"א: יגעתי
 בי. נלחיתם מהר בעבודתי: (ג) לא הביאת לי שֶׁה עולתיך. כי אם לע"ז: לא העבדתיך.
 עבודה רבה במנחה קימן מעט עולה לגבוה וגם היא לא אמרתי לך להקריב לך חובה לא נדנה:
 (ד) לא קנית לי בכסף קנה. לקטרת לא הוצרכת לקנותה בכסף לפי שהיתה מלוויה בארנבס
 הרבה אמר ר' אבא קמחון היתה גדולה בארץ ישראל והיו אובלין אותה עזים ולבנים במדרג
 איכה: העבדתי בחטאותיך. אתם גרמתם לי להיות שמש לעובדי פסילים כמו שראה יחזקאל
 והנה רוח סערה באה מן הכסוף שהיתה חוצת מרבבת השכינה מנבל שהלכה לכבוש את כל העול'
 חזת ידו של נבוכד נצר שלא יאמרו ביד אומה שפלה מוסר את בניו נדאיתא במגיגה: (ה) אנכי
 אנכי הוא שמזיתים מאו ואני מזהה אותם גם עתה: למעני. ולא זכותך ולא נלדקת
 אבותיך

ב א ו ר

(א) עם וגו', כפי תקון הפטרה יומאך הכחוב הזה לאחרי, לאמר אתה יעקב שהנך עם
 זו אשר יצרתי לי למען יספרו תהלתי בגוים לא אתי קראת, מ"מ אנכי מזה פשעִיך
 למעני ולמען כבודי שלא יחולל בגוים, וכן מתורגם בל"א. אמנם כפי ההמשך האמתי שפירשה
 מוסר אל הקודם להשקות עמי בחיריעם זו יצרתי לי וגו', וטעם ולא אתי אף שלא אתי קראת,
 ויתורגם בלשון אשכנז (מוצר ריעפֶסט דוא מיך ניכט טו): (ב) כי יגעתי בי, כי תאמר
 שיגעתי בי, בעבודתי, כלומר לא קראתני ולא יגעתי לעבוד אותי (מרד"ק): (ג) וזבחיך,
 כמו וזבחיך, חסר ב' השמות וכמוהו רבים: (ד) העבדתי בחטאריך, הטעם שהייתי סובל אותם
 בעבד סובל טרמו כי החטאים והעונות היו עלי כמאש נכד, והיה מדרך המשפט שאכלה
 אתכם

תרגום אשכנזי

הפטרת ויקרא

מיינעט וויללען, דיינע איבעל-
טהאטען, דענקע דיינער זינ-
דען נון ניכט מעהר. (ו) אָ רופ'ס
צוריק אינס געדעכטנים, וויר
וויללען רעכטען, זאג אן: וויא
ווילסט דוא רעכטע רעטיגען
דיך? (ח) פֿירוואָהר! דיינ ער-
שטער אַהן פֿעהלטע שאַן. דיא
פֿערטרעטער זעלבסט זינדיג-
טען ווידער מ'ך. (ה) דאַרום
ענטווייהטע איך דיינע היילי-
גען פֿירשטען, נאָכ יעקב דעם
באַננע, ישראל דער בעשימ-
פֿונג פרייז. (ט) אַכער נון
הערע יעקב מיין קנעכט,
ישראל דוא, דען איך ערקאַה-
רען! (י) זאָ שפּריכט דער עווי-
גע, דער דייך ערשאַפֿען, פֿאַן
דער געבורט אָן געבילדעט,
אונד שטעטס דיר העלפֿען
ווירד: וויא פֿורכטלאָז יעקב

וְחַטְאֲתִיךָ לֹא אֶזְכֶּר: (ו) הַזְכִּירְנִי
נִשְׁפָּטָה יַחַד סֵפֶר אֶתָּה לְמַעַן
תִּצְדֵּק: (ז) אָבִיךָ הִרְאִשׁוֹן הַטָּא
וּמְלִיצִיךָ פִּשְׁעוֹ בִּי: (ח) וְאַחֲלֵל
שְׂרֵי קֹדֶשׁ וְאַתְנֶה לְחֹרֵם יַעֲקֹב
וְיִשְׂרָאֵל לְגִדּוּפִים: (ט) וְעַתָּה שְׁמַע
יַעֲקֹב עַבְדִּי וְיִשְׂרָאֵל בְּחַרְתִּי בּוֹ:
(י) כֹּה־אָמַר יְהוָה עֲשֵׂה וְיִצְרָךְ
מִבֶּטֶן יַעֲזֹרְךָ אֶל־תִּירָא עַבְדִּי
יַעֲקֹב וְיִשְׂרוּן בְּחַרְתִּי בּוֹ: (יא) כִּי
אֶצְק־מִים עַל־צִמְאֹן וְזֹלִים עַל־
יְבֹשָׁה יִצְק־רוּחִי עַל־זֶרְעֶךָ
וּבִרְכָתִי עַל־צִאֲצָאִיךָ: (יב) וְצִמְחוּ

בבין
מיין קנעכט, ישורון דוא, דען איך ערקאָהרען. (יא) זאָ וויא איך וואססער שיטטע אויף
דורשטיג לאַנד, זאָ וויא שטרעהמע ריזעלן אויף דיררעם באָדען, זאָ שיטטע איך
מיינען גייסט אויף דיינע קינדער, דען זעענען אויף דיינע נאָכקאָממען אויס. (יב) וויא
יונגעס

ר ש י

אביתך: (ו) הזכירני. כל תגמול שיש לך ולאבותיך עלי: נשפטה יחד. ונא למשפט: (ז) אזכירני
הראשון הטא. באומרו כמה אדע: ומליצוך פשעו בי. אין לך בכל מליצים שאתה סומך על
זכותם שלא מלאתי בו פשע יצחק אהב את שואי: (ח) ואחלל שדי קודש. בשביל עונותיכם:
(ט) ועתה שמע. לשב לזרתי יעקב עבדי: (יא) כי אצק מים על צמאן. כמו שאני יולק מים
על צמא בן אצק רוחי על זרעך: (יב) ולצמחו בבין חביר. בתוך עשו על ידי גרים שיתוספו
עליהם

ב א ו ר

אתכם כרגע על רוב חטאתיכם אך סבלתי שלא כליתי אתכם, והכל ע"ד משל (מרד"ק):
(ו) הזכירני, ואם תאמר שאני שכתתי דבר מה שהיא לזכותך הזכירני אתה, ואז נשפטה יחד
אם מי הצדק, וספר אתה טענותיך למען תצדק, רבה לומר שאפילו תספר אתה אם תספר
האמת לא תצדק (מהנ"ל) ומתורגם כפי הענין: (ז) אביך הראשון הטא, הוא אדם הראשון,
כי האדם מוטבע בחטא, כי יצר האדם רע מנערו (הנ"ל): ומליצוך פשעו בי, אין לך
בכל המליצים שאתה סומך על זכותם שלא מלאתי בו פשע (רש"י), ולכן אם אני מוקה את פשעך
אין זה כי אם למעני: (י) ויוצרך מבטן, כי בעת לאת הבן מן הבטן יבניסוהו בצרית האל זימול
איתו לשמונת ימים (רד"ק) וכמו שאמר עם זו ילדתי לי: יעזרך, כלומר ומי שיעזרך תמיד הוא
אומר לך אל תירא (מהנ"ל): (יא) כי אצק, כמו שאני אצק מים בן אצוק רוחי:
בבין

הפטרות ויקרא

תרגום אשכנזי לה

בְּבֵין חֲצִיר כְּעַרְבִים עַל-יְבֵלֵי-
 מַיִם: (יג) וְזֶה יֹאמֵר לַיהוָה אֲנִי וְזֶה
 יִקְרָא בְשֵׁם יַעֲקֹב וְזֶה יִכְתֹּב יָדוֹ
 לַיהוָה וּבְשֵׁם יִשְׂרָאֵל יִכְנֶה:
 (יד) כֹּה-אָמַר יְהוָה מֶלֶךְ-יִשְׂרָאֵל
 וּגְאֻלוֹ יְהוָה צְבָאוֹת אֲנִי רֵאשׁוֹן
 וְאֲנִי אַחֲרוֹן וּמִבְּלַעַדִי אֵין אֱלֹהִים:
 (טו) וּמִי-כְמוֹנִי יִקְרָא וַיִּגִּידָהּ
 וַיַּעֲרֹכָהּ לִי מִשׁוּמֵי עַם-עוֹלָם
 וְאֲתִיּוֹת וְאֲשֶׁר תִּבְאֲנֶה יִגִּידוּ לְמוֹ:
 (טז) אֶל-תִּפְחָדוּ וְאֶל-תִּרְהוּ הַלְוֵא
 מֵאֵז הַשְּׁמַעְתִּיךָ וְהַגַּדְתִּי וְאַתֶּם

יונגעס גראָז קאַממען זיא עמ-
 פּאַר, וויא וויידען אָן וואַססער
 בעכען (געדייהען זיא). (יג) דייע
 זער ווירד זאַגען: איך געהער'
 דעם עוויגען אָן; דייעזער נענט
 זיך נאך יעקב'ס נאַמען; יענער
 שרייבט זיך דעם עוויגען צו,
 פֿיהרט ישראל'ס נאַמען גערן.
 (יד) זאָ שפּריכט דער עוויגע,
 ישראל'ס בעהעררשער, זיין
 ערלעזער, דער גאַטט צבאות:
 איך בין דער ערשטע — דער
 לעצטע איך — אויסער מיר
 קיינער גאַטט. (טו) אונד ווער
 איזט מיר גלייך? ער רעדע
 לויט, אונד זאַגע עם אָן, ער
 לעגע עם דאַר, וואַס יע געשאַה
 זייט פֿעלקער איך ערשאַפֿען;
 וואַס קינפֿטיג איזט, וואַס
 קאַממען זאַלל, מעגען זיא אַנ-
 צייגען דאָך. (טז) איהר! זייר
 אָהנע פֿורכט, אָהנע אַנגסט, פֿאַרלענגסט מאַכטע איך קונד דיר, אונד לעהרטע עם, (דעם
 זייר

עדי

ר ש י

עליהם. בין חציר הוא עשן שנאמר עליו והיתה נוח תניס חציר לבנות יענה: (יג) זה יאמר
 לה' אני. אלו לדיקים גמורים: זה יקרא בשם יעקב. אלו קטנים בני רשעים: זה יכתב ידו
 לה'. אלו בעלי תשובה: ובשם ישראל יכנה. אלו הגרים כך שנוייה בלבות דר' נתן: (טו) ומי
 כמוני יקרא. ומי יקרא שהוא כמוני ויגיד ויערוך לי את כל מה שהיה משומי עם עולם ועד
 עתה: עם עולם. כל בריות: ואותיות. דברי מוסף: ואשר תבאנה. זאת העתידות לבא יגידו
 כמו שאני עושה עתה שעדיין לא חרב הבית ולא גליתם ולא נולד כורש ואני מבשר אתכם עליו:
 (טז) ואל תרהו. אין לו דמיון ופירושו לפי הענין כמו אל תחתו מלהודיע את שמי לבין האומות:
 הלא מאז השמעתיך. מהר סיני והגדתי לכם שם שאין אלוה מבלעדי: ואתם עדי. שפתתי
 לכם

ב א ו ר

(יב) בבין חציר, ב"ת בבין המשמעת לתוספות באור, כי מספיק ה' אס אמר בין חציר, וכמוהו ב"ת
 בחוך (הג"ל). ואין הדמיון שזה לגמרי כאשר יבין כל משכיל שהוראת חוך משונה מאד מהורא'
 בין, ולכן אמר חד מן חבירא הטעם ולמחו בבין חציר, והעד כערבים על יבלי מים: (יג) זה
 יאמר וגו', כי הנשואים בישראל כלם יהיו קדושים וכלם יקראו שהם לה' ושהם מזרע יעקב, כמו
 שאמר והיה הנשאר בליון והנותר בירושלים קדוש יאמר לו (רד"ק): (טו) משומי, העם הראשון
 וטעם עולם בזמן שערב (ראב"ע), ורש"י ז"ל אמר עם עולם, כל בריות ויתורגס לפ"ז בל"א
 (זייט וועלטבעוויסעך חוץ ערטשפֿען): ואותיות, מלשון ואתה מרובות קודש, כלומר
 הדברים העתיקים להיות: יגידו למו, תרגם יונתן כמו לנו, ויש לפרש כמשמעו ופירושו
 צעברס, כלומר יגידו כדי להלדיק עלמס: (טז) אל תפחדו, מאלהים אחרים, זכן אמר
 ירמיה אל תיראו מהם כי לא ירעו וגם היטב אין אותם (רד"ק): ואל חרדו, אין לו ריע ופירושו
 לפי

עדי היש אלוה מבלעדי ואין צור
 בל ידעתי: (יז) יצרי פסל כלם
 תהו וחמודיהם בל יועילו
 ועדיהם המה בל יראו ובל ידעו
 למען יבשו: (יח) מי יצר אל ופסל
 נסך קבלתי הועיל: (יט) הן כל-
 חבריו יבשו וחרשים המה מאדם
 יתקבצו כלם יעמדו יפתחו יבשו
 יחד: (כ) חרש ברזל מעצד ופעל
 בפחם ובמקבות יצרהו ויפעלהו
 בזרוע כחו גם רעב ואין כח לא-

זיד איהר צייגען) עם איזט קיין
 בעטטליך וועזען אויסער מיר,
 קיין הארט, פאן מיר דאצו ער-
 זייען. (יז) דיא געצענשעפעער
 זינד אללע אייטל, איהר פרע-
 טיגעס געבילדע אונניטצעס
 וועזען, דאז בעצייגען זיא יא
 זעלכסט— זיא זעהען יא ניכט,
 פיהלען ניכט. אראס דאראך
 עררעטהעטען, (יח) דיא איי-
 נען גאטט בילדען, איינען געט-
 צען פארמען וואללען, דער
 דאך ניכט העלפען קאן. (יט) א
 דאס אלל זאלע גענאססען
 דעס זיך שעמטען, דיא מענש-
 ליכען קינסטלער אללי אויף
 איינעם היפען פערזאממעלט
 שטינדען, ערשראקקען אונד

בעשעמט זיא אללעזאמט. — (כ) דארט ערגרייפט דער אייזענשמיד דאז ווערקצייג, אר-
 בייטעט עמסיג מיט בלאזעבעלגען, בילדעט העממערנד איהן — זייעה! ער ווענדעט
 דעס ארמעס גאנצע קראפט דאראן, ער ווירד הונגען, קראפטלאז ווערדען, קיין לאבע-
 טרונק

ר ש י

לכס שנעה רקיעים והראיתי אתכם שאין אחר ואתם עדי בדבר הזה שאין אלוה מבלעדי: ואין
 צור כל ידעתי. תרגום יונתן ולית דתקיף איליהן דמן קדמי מתיבה ליה תקיף. כל ידעתי לשון
 ואדעך בשם. אני ידעתיך במדבר. ידע לנתק: (יז) ועדיהם המה. הפסילים הם עדים על
 בנות עובדיהם שהרי אנו רואין שאינם לא רואין ולא יודעין והיו עובדים להם: למען יבשו-
 העובדים להם: (יח) נסך. לשון יליקה ומסכה והנו"ן בתיבה יסוד הנופל ממנו כגון נו"ן של
 נסך ושל נו"ן. (יט) הן כל חבריו. של אותו יוכר ונוסך פסילים המתחברים אליו לעבוד את
 יליתו ונסכו יבשו: וחרשים המה. אותם יולדים ונוסכים מבני אדם הם קל וחומר ליכיריהם
 שהיא הכל: (כ) חרש ברזל. חרש של ברזל. מעלד. הוא אחד מכלי הנפחים: ופעל הפסל:
 צפח. קרבו"ן בלע"ז (שורבאן בל"א קהווען): ובמקבות. מרטי"ל בלע"ז (האשעע; עיין
 מרסא לשון שנת קכ"ד ב' ד"ה קורנס ומה שהעירותי שם (ס"ב א') ד"ה לל"ל): ילרהו.
 לשון לזר: ויפעלהו בזרוע כחו גם רעב וגו'. גם הוא היוצר חסד נח וחלש הוא שאם ירעב

ב א ו ר

למי מקומו. וחד מן חבריו אמר שעורו ואל תיראו בחלוק אותיות יהו"א: ואין צור, מבלעדי,
 כי לא ידעתי אחד להיות מושל תחתי, מלשון ואדעך בשם ומלת מבלעדי מושכת אחרת עמה:
 (יז) ועדיהם המה, הפסילים מעידים על עלמם שלא יועילו: למען יבשו, כל מי שיצר אל
 וגו', כן נראה המשך הכתובים: (יט) וחרשים המה מאדם, אומנים מבני אדם שעושים שאר
 מלאכו ועושים ג"כ אלהים זה דבר תימה (מרד"ק): (כ) חרש ברזל, חרש של ברזל, ולכן
 הי"ש פחוסה, וכן חרש עץ דלהלן, ועצם מעלד שם בלי אחד מכלי הנפחים, כן פירשו כל
 המפורשים, ולפ"ז תחבר הסעולה בזה הזאמר ומתורגם בל"א כפי הענין: ויפעלהו בזרוע כחו,
 ככל כחו הוא פועל בו מרוב חשקו במלאכה, ובי"ת בזרוע משמשת במקום שנים ענינו בזרועו
 כחו, או פירוש כמו הסוך כחו זרועו כמו מקום שם קנר (מרד"ק): גם רעב וגו', כלומר
 לא

הפטרת ויקרא

חרגים אישכנוי לו

שְׁתַּה מִים וַיַּעַף: (כא) חֲרַשׁ עֲצִים
נָטָה קוֹ יִתְאַרְהוּ בַשָּׂרָד יַעֲשֶׂהוּ
בַמִּקְצֵעוֹת וּבַמְחֻגָּה יִתְאַרְהוּ
וַיַּעֲשֶׂהוּ כְתַבְנִית אִישׁ כְּתַפְאֶרֶת
אָדָם לְשֶׁבֶת בַּיִת: (כב) לְכַרְת־לוֹ
אֲרוֹזִים וַיִּקַּח תְּרוּזָה וְאֶלּוֹן וַיֹּאמֶץ
לוֹ בַעֲצֵי־יַעַר נָטַע אָרוֹ וּגְשָׁם
יִגְדֵל: (כג) וְהָיָה לְאָדָם לְבָעַר וַיִּקַּח
מֵהֶם וַיְהִם אֶף־יִשְׁיֵק וְאָפָה לְחֶם
אֶף־יִפְעַל־אֵר וַיִּשְׁתַּחֲוּ עֲשֶׂהוּ פֶסֶל
וַיִּסְגַּד־לָמוֹ: (כד) חֲצִיזוֹ שָׂרָף בְּמוֹ־

טרונק איהו ערפרישען — ער
ערמאטטעס ליבער. (כא) דייע
זער היער צימערט אין האַלץ,
לעגט מיטשנור אן, צייכעט
מיט רעטהעל. אַר־בייטעט מיט
האַבעלן מאַנכער לויא, פֿאַרמט
מיט צירקעל אַב, ביז דעם
מאַננעס בילד געשאַפֿען, גע־
שניצט איזט דיא שענע מענ־
שענגעשטאַלט, דיא אים טעמ־
פעל וויילען זאָלל. (כב) דאָצו
פֿעללעט ער צעדערן, ניממט ער
פֿיכט־אונד אייכענבוים, הייפֿט
פֿאַרראַטה פֿאַן וואַלדעס ביי־
מען, פֿאַלאַנצט אויך וואַהל דיא
עששע, דיא דעררעגען גראַס
ערציעהעט, (כג) בעשטיממט
צור פֿייערונג פֿיר דען מענשען;
ער ניממט דאָפֿאַן זיך דאַראַן
צו ווערמען, הייצט דאָמיט

אש

ו' ועיר

דען אָפֿען בראָד צו באַקקען, אונד — בילדעט דאָרויס דען גאָטט, דען ער אַנכעטעט,
שניצט איינען געטצען דאָרויס, אונד קניעט דאָפֿאַר. (כד) זאָ פֿערצעהרט איינען טהייל דאָן

ר ש י

אין בו כח או אס לא שתה מים ויעף לאלתר קל וחומר שפעולתו אין זה תועלת לטור: (כא) חרש
עצים. ואס נא לעשותו של עץ וחרש עצים הוא כך דרכו: נטה קו. בדרך הנגדים. ועל פי
הקו יתארכו בשד מיישר אותו במסור שקורין דאלאור"ה בלע"ז (האבכוזחויזשען; עיין מרסא לשון
ברכות כ"ז ב' ד"ה ס ס ל): יתארכו. ייפשו: ויעשהו במקצועות. ומחליקו ברהיטיני ואומל.
מקצועות תרגם יונתן איזמליא: ובמחוגה יתארכו. לשון ותאר הגבול אס בא לעשות בו לזורים
עגולים מסבב אותן במחוגה קונפ"א בלע"ז (קאמפא"ס כל"א לירקען): כתפארת אדם. היא
האשה שהיא תפארת בעלה: (כב) תרוז ואלון. מיני חילני סרק: ויאמץ לו בעצי יער. עושה לו
חיוקים בין לחיוק בין לנוי נמיני עצים המשוניס זה מזה במראיהן: נטע אורן. נשמולא ייחור
ונטע הראוי לכך נוטעו לכך והגאס מגדלו. אורן לשון נטע יונק פרנכ"ן בלע"ז (והוא פֿאַנלנאָן
זעלנינג, אין לור פֿאַרטפֿאַלנאָנג. אַבגעטניטטענער חונד אַיינגעשעטלער לזויג): (כג) והיה
לאדם לבער. והיה אותו עץ מקלחו לזרכי אדם לבער: ויקח. מן העצים ויהם גופו לנגדס:
אף ישיק. מהם תנור ואפה לחם: אף יפעל אל. מן הנותר:

ב א ו ר

לא יקום לאכול או לשתות כי אס ירעב ויכמא ויעף מרוב חשקו במלאכה: (כא) יתארהו בשרד,
מלאון ותאר הגבול, והלכע שזובע בו הקו יקרא שרד (מרד"ק): לשבת ביח, שיננה לו,
כלומר שלא ימוש לעולם ממקומו: (כב) לכרת לו ארוזים, הטעם יש מי שיפסול אלהיו מארוזים
ויש מי שיקח חרזה (ראב"ע) ושגוי הלשון ליוסי המליכה: ויאמץ לו בעצי יער, כלומר יקח לו סכוס
רב מעצי יער להיות לו תמיד לעשות פסילים: אורן, מין עץ: וגשם יגדל, הטעם כמו שאמרו
רבתינוז"ל בזה הענין עולם כמנהגו נוהג ושטיס שקלקלו עתידין ליתן את הדין: (כג) והיה,
זה האורן אחרי הכריתה מסוגל לבער ולשריפה: למו, כמו לו, או כמשמעו להס ופירושו
לפסילים

פיער, ביא דעם אנדערן האט
ער פלייש געקאכט, דען ברא-
טען צוגעריכטעט, זיך געזעט-
טיגט, זיך ערווערמט, פראָה
רופט ער: „אך איך בין ער-
ווערמט, האבע דיא גלוטה
גענאָססען!“ (כה) אונד אויס
דעם איבעררעסטע איזט אין
גאָטט געוואָרדען, איין געטצע,
פאַר דען קניעט ער ניעדער,
בעטעט אָן, אונד פלעהעט:
„אך, רעטטע מיך דאָך, דוא
ביזט יא מיין גאָטט! —“
(כו) וועלכע געפיהללאַזיגקייט!
וועלכער אונזין! איבערטינכט
איזט דאָן אויגע, עס זיעהט
ניכטס; איבערטינכט דאָן
הערץ, בעגרייפֿט ניכטס.
(כז) דאָ איזט ניכט נאָכדענ-
קען, ניכט פֿערנונפֿט, איבער-
לעגונג ניכט, דאָס זיא זאָגטען:
דיא העלפֿטע האָב' איך יא
פֿערבראָננט, אויף דעססען
גלוטה האָב' איך בראָד גע-
באָקקען, פֿלייש געבראָטען
אונד פֿערצעהרעט, אונד אויס

אִישׁ עַל-הַצִּיּוֹן בֶּשֶׂר יֹאכֵל יִצְלַח
צָלִי וַיִּשְׁבַּע אֶף-יָהִם וַיֹּאמֶר הָאֵח
חֲמוֹתֵי רֵאִיתִי אֹדֶר: (כה) וַיִּשְׁאַרְיָתוּ
לֵאמֹל עֲשֵׂה לְפִסְלוֹ יִסְגֹּד--לוֹ
וַיִּשְׁתַּחֲוּ וַיִּתְּפַלְּל אֵלָיו וַיֹּאמֶר
הַצִּיּוֹנִי כִּי אֵלֵי אַתָּה: (כו) לֹא יִדְעוּ
וְלֹא יִבְיִנוּ כִּי טַח מֵרֵאוֹת עֵינֵיהֶם
מִהַשְׂכִּיל לִבְחָם: (כז) וְלֹא יֵשִׁיב
אֶרְ-לִבּוֹ וְלֹא דַעַת וְלֹא תְבוּנָה
לֵאמֹר הַצִּיּוֹן שָׂרִפְתִּי בְמוֹ-אֵשׁ וְאֶף
אֶפְיֹתַי עַל-גַּחְלִיוֹ לֶחֶם אֶצְלַח
בֶּשֶׂר וְאֹכֵל וַיִּתְרוּ לְתוֹעֵבָה
אֲעִשֶׂה לְבוֹל עֵין אֶסְגֹּד: (כח) רַעַה
אֶפֶר לִבְהוֹתֵל הַטָּהוֹר וְלֹא-יִצְוִל
אֶת-נַפְשׁוֹ וְלֹא יֹאמֶר הֲלוֹא-שָׂקֶר
בְּיָמֵי: (כט) זְכַר-אֱלֹהֵי יַעֲקֹב וַיִּשְׂרָא

דעם האָלצעס רעסט זאָלל זאָלכעס גרייל איך בילווען? פֿאַר איינעם קלאָטצע אַנכע-
טענד ניעדערקניען? — (כה) דיווען אַשעאַנבעטער, זיין געטוישטעס הערץ האָט איהן פֿער-
לענקט, אָהנע רעטטונג איזט דיא זעלע; ניע ווירד ער זאָגען: האָב' איך ניכט טריגליך
וועזען אין מיינער רעכטען? (כט) אָ יעקב! זייא דוא רעכסען איינגעדענק, ישראל דוא!
דער

ר ש י

(כז) ולא ישיב אל לבו. חליו שרפתי כמו אש: ולא דעת ולא תבונה. בולומר זאת: לכול עין.
לרקנון עין: (כח) רועה אפר לב הותל הטוה. לבו אשר הותל הטוה לעשות לו רועה של אפר.
הללם שנשרף חליו ונעשה אפר הזוטטה הזה היה אומר שהוא לו לרועה ולמפרנס. ד"א רועה
אפר לשון ריעות עונד ע"א ומחבר אליו את ע"א שהיא אפר: ולא יניל. הנתעה את נפשו לאמר
הלא שקר בימינו ויפרד מעליו:

ב א ו ר

לפסילים, אע"פ שלא זכר אלא אחד רבים הם (רד"ק): (כד) האח, קריאה של שמחה. אור,
במלאסו"ס, לשון אש ואינו לשון אור כמו נחול"ס, וטעם ראיתי ח"כ אינו ראיה ממש כי אם
מענין וכל העם רואים את הקולות, וכדמחורגם בל"א: (כה) רועה אפר, זה שעונד
עב דה

השטרת ויקרא

הרגום אשכנזי לו

כִּי עֲבַדְי־אֱתָהּ יִצְרָחֶיךָ עֶבֶד-לִי
אֱתָהּ יִשְׂרָאֵל לֹא תִנְשָׁנִי: (ל) מַחֲתִיתִי
כָּעֵב פִּשְׁעֶיךָ וְכַעֲנֵן הַטֹּאתֶיךָ
שׁוֹבָה אֵלַי כִּי גֹאֲלֶיךָ: (לא) רְנֹו
שָׁמַיִם כִּי-עֲשֵׂה יְהוָה הַרְרִיעֵנִי
תְּחַתִּיּוֹת אֶרֶץ פְּצָחוֹ הַרִים רְנָה
יַעַר וְכָל-עֵץ בּוֹ כִי-גֹאֵל יְהוָה
יַעֲקֹב וּבְיִשְׂרָאֵל יִתְפָּאֵר:

דער דוא מיין דיענער ביזט,
איך בילדעטע דך צום דיענער
מיד, דך ישראל! דוא דארפסט
מיין ניכט פֿערגעססען! (ל) איך
מאכ' אויך שווינדען דינע מיס-
סעטהאטען, וויא געוועלק,
וויא נעבעלראמפף דינע זינ-
דען; קאם צוריק צו מיר, איך
האבע דך ערלעזעט. (לא) וויכ-
צעט איהר היממעל, דער עווי-
גע האט'ס פֿאלבראכט; טע-
נעט לויט, איהר ערדענטיע-
פֿען! פֿראהלאקעט געבירגע!
דוא וואלד מיט אללען דינען

ביימען! דער עוויגע האט יעקב ערלעזט, דער עוויגע איזט פֿערהעררליכט דורך ישראל!

ה פ ט ר ת צ ו

בירמי' סימן ז'

ואם חל צו פרשת זכור מפטירין כה אמר לעיל דף ק' ע"ב, ובפרשת פרה מפטירין ויהי דבר לעיל דף י"ג, ואם חל צו ערב פסח מפטירין וערבה לעיל דף י"ט ע"ב.

(ח) כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי
יִשְׂרָאֵל עֲלוֹתֵיכֶם סָפוּ עַל-
זִבְחֵיכֶם וְאָכְלוּ בֶשֶׂר: (צ) כִּי לֹא-
דַבַּרְתִּי אֶת-אֲבוֹתֵיכֶם וְלֹא צִוִּיתִים

(ח) זאָ שפּריכט דער עוויגע
צבאות, דער גאטט
ישראל'ס: אייערע בראנדא-
פֿעער שלאגט נור איממער צו
אייערן שלאכטאפֿפֿערן, דא-
מיט איהר דאך פֿליישעססעט;
(צ) דען איך האבע מיט איי-

ביום

ערן

ר ש י

(כט) לא תנשני. לא תהיה שנוח מיראתי: (ל) מחיתי כעב כשעיק. במלכים ובמדבר גם עתה שונה אלי: (לא) פלחו. לשון פתחון פה:

(א) עולותיכם. שאתם מקריבים כליל טוב לכם שתוסיפו אותם על שלמיכם ותקריבו אותם שלמי' ותאכלו הבשר שהרי אינם מקובלות לפני ולמה תפסידום:

(ב) ביום

ב א ו ר

עבודה זרה שנשרף חליה ונעשה אסר: (לא) רנו וגו', עד"מ נאלו כל העולם ישמח בלאת ישראל מהגלות (כד"ק):

(א) עולותיכם, שאתם מקריבים כליל טוב לכם שתוסיפו אותן על שלמיכם ותקריבו אותם שלמים ותאכלו הבשר שהרי אינן מקובלות לפני ולמה תפסידום (רש"י): ספו, משרש יסף על משקל שבו רדו, או משרש ספה על משקל פנו, ושיהם ענין הוספה: (ב) כי לא דברתי וגו'

ביום הוציא אתם מארץ מצרים
 על דברי עולה וזבח: (ג) כי אם
 את הדבר הזה צויתי אותם
 לאמר שמעו בקולי והייתי לכם
 לאלהים ואהם יהיו לי לעם
 והלכתי בכל הדרך אשר אצוה
 אתכם למען ייטב לכם: (ד) וראו
 שמעו ולא הטו את אזנם וילכו
 במעצות בשררות לבם הרע
 והיו לאחור ולא לפנים: (ה) למן
 היום אשר יצאו אבותיכם מארץ
 מצרים עד היום הזה ואשלה

ערן עלטערן ניכטס גערערעט,
 איך האבע איהנען ניכטס בע-
 פֿאַהלען, אלס איך זיא אויס
 דעם לאנדע מצרים פֿיהרטע,
 ווערער פֿאַן בראַנד- נאָך
 שלאַטאָפֿער, (ג) זאָנדערן
 דאָו האַבע איך איהנען בע-
 פֿאַהלען אונד געזאָגט: גע-
 האַרעט מיינער שטיממע,
 זאָ ווילל איך אייער גאָטט זיין,
 אונד איהר ווערדעט מיין פֿאַלק
 זיין; וואָנדעלט גאָנץ איך דעם
 וועגע, דען איך איך געביע-
 טהען ווערדע, דאָמיטעס איך
 וואָהל געהע. (ד) אַכער זיא
 הערטען ניכט, אונד נייגטען
 ניכט איהר אָהר דאָצו; זאָנ-
 דערן פֿאַלטען אייגענעם ראַ-
 טהע, דעם דינקעל איהרעס
 בעזען הערצענס, אונד וואָנק-
 טען איממער מעהר צוריק, אונד גיענגען פֿאַרווערטס גיע; (ה) פֿאַן דעם טאָגע אָן, דאָס
 אייערע פֿאַרפֿאַהרען אויס דעם לאַנדע מצרים געגאָנגען זינד, ביז אויף דיעזען טאָג.

אלוים הוציא קרי

טען איממער מעהר צוריק, אונד גיענגען פֿאַרווערטס גיע; (ה) פֿאַן דעם טאָגע אָן, דאָס
 אייערע פֿאַרפֿאַהרען אויס דעם לאַנדע מצרים געגאָנגען זינד, ביז אויף דיעזען טאָג.

ד ש י

(ב) ביום הוליאוי אוחס. תחלת חנאי לא היתה אלא חס שמעת שמעו נקולי ושמחתי את בריתי
 והייתם לי סגולה: (ד) בזריכות לבס. במראה לבס לשון אשורנו: (ה) יום השכס ושלוש. מדי
 יום

ב א ו ר

וגו', אין ככל עשרת הדברים, שהם כלל התורה כלה, זכר עולה וזבח, ואף כשידבר על
 הקרבנות לא בזה להם שיקריבו קרבן, אלא אדם כי יקריב מכס קרבן כי יעשה מדעתו
 יעשה כך וכך, והתמידים גם בנין הבית לעבודה אשר שהוא כמו שכתב מורה לדק רבינו
 משה ז"ל להעתיק הדעות הזרות ובנין הכיכלות שהיו לבס ע"ז רבם להעתיקם לעבודת האל
 וימחה שם ע"ז מהם (מרד"ק). וזה טעם הכתוב בפרשת בו (השייכת להפסדה הזאת) ביום
 כותו את בני ישראל להקריב את קרבניהם לה', קרבניהם דייקא, כלומר מה שהם מקריבים
 יקריבו לה', ובזיב עוד (ויקרא י"ז) למען אשר יביאו בני ישראל את זבחייהם אשר הם זבחים
 על פני הגדה והביאום לה' וגו', ולא יזבחו עוד את זבחייהם לשעירים וגו' וכן אמר דוד
 המלך ע"ה (תהלים מ"ז) זבח ומנחה לא חספת אזנים ברית לי עולה וזבחה לא שאלת (ועיקר
 בהקדמת הר"י אברבנאל ז"ל לשפר ויקרא): (ד) במועצות, אלהם כמו נפלו במועצותיהם.
 וחד מן חבירי אמר הטעם במועצות ובזריחות לבס הרע: בשדירות לבס, במראה לבס לשון
 אשורנו (רש"י). וכן תרגם יונתן הרהור לבהון: ויהיו לאחור, בלימד זע"ז הלכו הלך זנסות
 אחר מהדרך האמת ולא הלכו לפנים לקראת התכלית הוא הטוב הגמור, וכמו שאמר למען
 ייטב לבס: (ה) למן היום, למ"ד הכולל, שכלל העת שהיא היתה בואה. ואחר שאמר עד
 היום הזה כולל גם הדור ההוא במלות ואשלה אלוים, כלומר לבס ולאבותיכם, וטעם ולא
 שמעו השני מענין הכלתי הודע, כלומר הראויים שישמעו, אהם ואבותיכם, וכמו שתרגמתי:

אֲלֵיכֶם אֶת-כָּל-עַבְדֵי הַנְּבִיאִים
 יוֹם הַשָּׁכֶם וְשִׁלּוֹחַ: (ו) וְלֹא שָׁמְעוּ
 אֵלַי וְלֹא הָטוּ אֶת-אָזְנָם וַיִּקְשׁוּ
 אֶת-עַרְפֵּם הֲרֵעוּ מֵאֲבוֹתָם:
 (ז) וּדְבַרְתָּ אֲלֵיהֶם אֶת-כָּל--
 הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וְלֹא יִשְׁמְעוּ אֵלַיךָ
 וְקִרְאתָ אֲלֵיהֶם וְלֹא יַעֲנוּכָהּ:
 (ח) וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם זֶה הַגּוֹי אֲשֶׁר
 לֹא-שָׁמְעוּ בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהָיו
 וְלֹא לָקְחוּ מוֹסֵר אֲבֹדָה הָאֲמוּנָה
 וְנִכְרַתְתָּה מִפִּיהֶם: (ט) גּוֹי נִזְרָךְ
 וְהִשְׁרִיכֵי וְשָׂאֵי עַל-שָׁפִים קִינָה
 כִּי מֵאִם יְהוּדָה וַיִּטֵּשׁ אֶת-דָּוִד
 עֲבָרְתוֹ: (י) כִּי-עָשׂוּ בְנֵי-יְהוּדָה
 הֲרִיעוּ בְּעֵינַי נְאֻם-יְהוָה שְׁמוֹ

איך שיקטע איך מיינע דיע.
 נער, דיא פראפעטן אלע, מיט
 יעדעם טאגע, מיט יעדעם
 מארגען שיקטע איך זיא:
 (ו) אבער מאן הערטע ניכט
 אויף מ'ך, אונד ניינטע ניכט
 דאן אהר, בליעב הארטנעק.
 קיג איממער, אונד טהאט
 מעהר בעזעס, אלס דיא פאר-
 פאהרען נאך. (ז) אויך דוא
 ווירסט איהנען אללעס דיע.
 זעס פארשטעללען, אונד זיא
 ווערדען קיין געהער דיר גע-
 בען: זא פיעל דוא רופסט,
 זיא אנטווארטען ניכט. (ח) זא
 זאגע דען פאן איהנען: דיעס
 איזט דאן פאלק, דאן דער
 שטיממע דעם עוויגען זייגעס
 גאטטעס ניכט געהארטעט,
 אונד ניע שטראפלעהרע אנט-
 געהמען וואללעט: הין איזט
 דיא וואהרהייט, אויס איהרעם
 מונדע אויף איממער געשיע-
 דען. (ט) שעערע זיא אב דיא

שקוציהם
 קראנע, אונד ווערפע זיא הין! שטיממע אן דאן קלאגעליעד אויף איינוואמען העהען! דען
 דער עוויגע פעראכטעט, פערווירפט דיעזע ברוט, דיא זיינען צאָרן פערדיענט. (י) דיא
 זעהנע יהודה טהון וואס מיסעלליג טיר איזט, שפריכט דער עוויגע, שטעללען איהרע
 שייס.

ר ש י

יום ששם השלוח: (ט) גוי נזרך. תלשי שערך כמו ויגו שלויס זיגו את ראשו. לשון אחר
 נזרך כמרך לשון גדולה וכן תירגס יונתן רכרכך וכן חננו מנחס: ויטוש. ויעזוב:
 כמות

ב א ו ר

יום השכם ושלוח, שעורו מדי יום ביום ונכל בקר ובקר. ואמר הרד"ק וז"ל כי רוב ההזרה
 תהיה צבוקר קודם שילך האדם למלאכתו ע"כ: (ו) ודברת, עבר מהופך לעתיד, בעדות
 הנגינה והפעל הנא אחריו, כלומר גם אתה תדבר אליהם ככל שאר הנביאים שקדמוך וגם
 אליך לא ישמעון: (ח) אבדה, ונכרתה האמונה אפילו מפייהם להראות עלמם טובים, וכש"כ
 מלבדם (מרד"ק). אמנם לפי נוסח הטעמים שעורו כפשוטו אבדה האמונה מביניהם, כי
 נכרתה מפייהם ואין לסמוך עליהם: (ט) גוי, מלאשן ויגו את ראשו: נזרך, גדול השער נקרא
 נזר, לפי שהוא פאר לראש, וטעם לשון נקבה על האומה: דר עכרחו, כלומר דור המסוגל
 להמשיך עליו עזרתו על ידי פשעיו, ויונתן תרגס דרש דעברו על מימרא, והוא דרש:
 וקברו

שִׁיבִי לְעִירְךָ וְעִירְךָ לְעִירְךָ
 שְׁמִי עָלֶיךָ לְמִי אֵין וְבָנוּ בְּמֹת
 הַתְּפִת אֲשֶׁר בְּגִיא בְּךָ הַנֶּס לְשֶׁרָף
 אֶת־בְּנֵיהֶם וְאֶת־בְּנֹתֵיהֶם בְּאֵשׁ
 אֲשֶׁר לֹא צִוִּיתִי וְלֹא עֲלִתָה עֲלֵי־
 לְבִי: (יב) לִכֵּן הִנֵּה יָמִים בָּאִים
 נֶאֱמַר יְהוָה וְלֹא יֵאמָר עוֹד הַתְּפִת
 וְגִיא בְּךָ הַנֶּס כִּי אִם־גִּיא הַהֲרָגָה
 וְקִבְרוֹ בְּתַפְת מֵאֵין מְקוֹם:
 (יג) וְהִיתָה נְבִלַת הָעַם הַזֶּה
 לְמֵאֲכָל לְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּלְבַהֲמַת
 הָאָרֶץ וְאֵין מִחְרִיד: (יד) וְהִשְׁבַּתִּיו
 מֵעֲרֵי יְהוּדָה וּמִחֻצוֹת יְרוּשָׁלַם
 קוֹל שִׁשׁוֹן וְקוֹל שְׂמִחָה קוֹל הַתֵּן
 וְקוֹל כִּלָּה כִּי לְחֲרָגָה תִּהְיֶה
 הָאָרֶץ: (טו) בָּעֵת הַהִיא נֶאֱמַר־
 יְהוָה וְיֹצִיאוּ אֶת־עַצְמוֹת מְלָכֵי־
 יְהוּדָה וְאֶת־עַצְמוֹת שָׂרָיו וְאֶת־

שייבליכע געטצן אין דאן הויז
 היז, אויף וועלכעכ מיינ נאמע
 גענאנגט איזט, דאס עם פערט
 אונרייניגעט ווערדע. (יא) ער
 ריכטען זיך אנהעהען צו חופת,
 אים טהאלע בן הנם, אום איה
 רע זעהנע אונד טעכטער דארט
 אים פייער צו פערברעננען,
 וואס איך ניע בעפאָהלען, אין
 דען זין מיר ניע געקאָממען
 איזט. (יב) וואָרהאָפטיג'עס זאָל
 לען טאָגע קאָממען, שפּריכט
 דער עוויגע, וואָ עם ניכט מעהר
 הייסען ווירד חופת אונד טהאל
 בן הנם, זאָנדרען דאָ ווירגע
 טהאל, וואָ מאָן צו חופת בע
 גראָכען ווירד אויס מאָנגעל אָן
 רוים; (יג) וואָ דיא אָזער דייע
 זעם פאָלקעס דען פֿעגעלן דעם
 היממעלס אונד דעם ווילדע
 דער ערדע צור שפייזע דייע
 נען ווערדען, דיא ניעמאָנר
 פֿערשייכט; (יד) וואָ איך אויס
 דען שטערטען יהודה'ס אונד
 אויס דען שטראָסען ירושלים'ס
 פֿערבאָנגען ווערדע, דען וואָנ
 נעגעוואָנג אונד דיא ליעדער
 דער פֿריודע, שטיממע דעם
 ברייטיגאָמס אונד שטיממע

דער ברויט, דען דאָ לאַנג זאָלל איינע וויסטענייא זיין. (טו) צו דייעזער צייט, שפּריכט דער
 עוויגע, ווירד מאָן הערויסציעהען דיא געביינע דער קעניגע יהודה'ס, דיא געביינע זיינער
 פֿיר-

ר ש י

(יא) צמות החופת. הוא המולך של נחשת ומסיקין אותו מתחתיו וידיו פשוטות וניסקות
 ונותנין את הילד על ידיו והוא נכוח ונוהם והכומרים מקיטין בתופים שלא ישמע האב קול הכן
 ויכמרו רחמיו. תופת על שם החוף. הנס על שם נהמת הנן: לא כויתי. במלוה שיקריבו
 צניהם לקרבן ולא דברתי לאחד מן הנביאים ונשדברתי לאברהם לשחוט את בנו לא עלתה על
 לבי שישחוט אלא להודיע לך: (יג) ואין מחריד. את העופות מעל הפגרים:

ב א ו ר

(יב) וקברו בחופת, שהיה להם מקום קדושה, ויהיה עתה מקום טומאה ע"י חלליהם תחת
 אשר עמאו את מקדשי: מאין מקום, כן יתצו החללים:

עֲצֻמוֹת הַכְּהֹנִים וְאֵת עֲצֻמוֹת
הַנְּבִיאִים וְאֵת עֲצֻמוֹת יִשְׁבִּי-
יְרוּשָׁלַם מִקְבְּרֵיהֶם: (טז) וְשִׁמְחוּם
לְשִׁמְשׁוֹ וּלְיִרְחֵהוּ וּלְכָל־צַבְאֵי הַשָּׁמַיִם
אֲשֶׁר אֶהְיוּ עֲבָדָיו וְאֲשֶׁר
הָלְכוּ אַחֲרֵיהֶם וְאֲשֶׁר דָּרְשׁוּם
וְאֲשֶׁר הִשְׁתַּחֲוּוּ לָהֶם לֹא יֵאָסְפוּ
וְלֹא יִקְבְּרוּ לְדָמֵן עַל-פְּנֵי הָאָדָמָה
יְהִיוּ: (יז) וּנְבַחְרָם מִוֹת מַחֲיִים לְכָל
הַשְּׂאֲרִית הַנְּשֹׂאָרִים מִן-הַמִּשְׁפָּחָה
הַרְעָה הַזֹּאת בְּכָל-הַמְּקֻמֹת
הַנְּשֹׂאָרִים אֲשֶׁר הִדְהִיתִים שָׁם
נְאֻם יְהוָה צְבָאוֹת: (יח) כֹּה אָמַר
יְהוָה אֱלֹהֵי תְהַלֵּל חֲכָם בְּחַכְמָתוֹ
וְאֱלֹהֵי תְהַלֵּל הַגִּבּוֹר בְּגִבּוֹרָתוֹ
אֱלֹהֵי תְהַלֵּל עֲשִׂיר בְּעֲשָׂרוֹ:

פִּירִשְׁטֵעוּ, דִּיא גֵעֲבִינֵע דֵעֵר
פִּרִיעֶסְטֵעֵר, דִּיא גֵעֲבִינֵע דֵעֵר
פִּאֲלִשְׁעוּ פִּרְאָפֶעטֵעוּ אֹונד דִּיא
גֵעֲבִינֵע דֵעֵר וְעִמְטִלִיעֵעוּ אִינֵע
וּוֹאָהֲנֵעֵר יְרוּשָׁלַם'ס אִוִים אִיהֵע
רֵעוּ גֵרֵעֲבֵעִין, (טז) אֹונד זִיא
גֵעֵגֵעוּ זָאָנֵע, מֵאָנֵד אֹונד דֵעֵם
גֵאָנֵעֵעוּ הִימְעֵלְסֵהֶעֵרֵע אִוִים
בְּרִיִטֵעוּ, דִּיא זִיא זָאָ גֵעֲלֵעֵבֵט,
דֵעֵנֵעוּ זִיא גֵעֲרֵעֵנֵט הָאָבֵעוּ
אֹונד נֵאָגֵעֵנֵאָנֵעוּ זִינֵד, דִּיא
זִיא אָנֵגֵעֵבֵעֵטֵט, אֹונד פִּאָר
דֵעֵנֵעוּ זִיא זִיךְ גֵעֲבִיקֵט הֵאָבֵעוּ
נִיכֵט וּוִיעֵדְרוּם אִינֵנֵעֵטֵהָאָו,
נִיכֵט בֵעֵנֵרֵאָבֵעוּ, זִאֲלֵלֵעוּ זִיא צו
קָאָטֵה אִוִיךְ דֵעֵר אָבֵעֵר־פִּלֵעֵכֵע
דֵעֵר עֵרֵדֵע וּוֵעֵרֵדֵעוּ. (יז) דָּאָךְ
וּוִירֵד אִיין זָאָלְכֵעֵר טָאָד נָאָךְ
עֵרוּוִינֵשְׁטֵעֵר זִיין, אָלֵס דָּאָ לֵעֵע
בֵעוּ פִּיר דֵעוּ גֵאָנֵעֵעוּ אִיבֵעֵרֵע
רֵעֶסֵט, וּוֵעֲלֵכֵעֵר פִּאָן דִּיעוּעֵם
בֵעוּעוּ גֵעֲשֵׁלֵעֵכֵטֵע אִיבֵרִיג כִּלִּי
בֵעוּ וּוִירֵד, דִּיא נָאָךְ אָז אֵלֵע
לֵעוּ דֵעוּ אָרֵטֵעוּ אִיבֵרִיג זִיין
וּוֵעֵרֵדֵעוּ, וּוּוֹאָהִינֵ אִיךְ זִיא פֵעֵרֵע
שְׁטָאָסֵעוּ הָאָבֵע, שְׁפִרִיכֵט דֵעֵר

עוּוִינֵע צְבָאוֹת! (יח) זָאָ שְׁפִרִיכֵט דֵעֵר עוּוִינֵע! דֵעֵר קִלּוּגֵע רִוְהֵמֵע זִיךְ זִינֵעֵר קִלּוּגֵהִיטֵי נִיכֵט,
נִיכֵט דֵעֵר הֵעֵלֵד זִינֵעֵם הֵעֵלֵדֵעֵנֵמוֹטֵהֵעֵם, נִיכֵט דֵעֵר רִיִיעֵע זִינֵעֵם רִיִיעֵטֵהוּמֵם זִיךְ.

זָאָנֵע

ר ש י

(טז) וְשִׁמְחוּם לְשִׁמְשׁוֹ. וְהַכְּשָׁדִים יִשְׁכְּנוּ לְכוֹר עַל הַעֵיךְ בְּקִבְרֵי הַשָּׂרִיס שֶׁהִיוּ נֹאִים כְּסִלְטִין; לְדוֹמֵן.
לְזַבֵּל: (יז) וּנְבַחְרָם מִוֹת מַחֲיִים. אֵע"פִּי שֶׁהֵם רוֹאִים אֶת הַמַּחֲיִים כְּתוֹנִים בְּצִוּוֹן לְרַחֵם הַמַּחֲיִים גְּדוּלָה
הַיְמָנָה וּבַחֲרָם אֶת הַמֹּת: (יח) אֱלֹהֵי תְהַלֵּל חֲכָם. אֵל תְּהַלְּלוּ לומר חֲכָמִים אֲנַחְנוּ הֵנָּה בְּדַבְרֵי
מֵאִסְתָּם

ב א ו ר

(טז) לֹא יֵאָסְפוּ, עוֹד אֲחֵרֵי שֶׁהוֹלִיאוּ אוֹתָם מִקְבְּרֵיהֶם: (יז) וּנְבַחְרָם מִוֹת מַחֲיִים, אֵע"פִּי שֶׁהֵם
רוֹאִים אֶת הַמַּחֲיִים כְּתוֹנִים בְּצִוּוֹן לְרַחֵם הַמַּחֲיִים גְּדוּלָה הַיְמָנָה וּבַחֲרָם אֶת הַמֹּת (רש"י). וְכֵן תְּרוּגְמָתִי:
בְּכָל הַמְּקוֹמוֹת הַנְּשֹׂאָרִים, כְּמוֹ הַפּוּךְ הַנְּשֹׂאָרִים בְּכָל הַמְּקוֹמוֹת אֲשֶׁר הַדַּחֲמִים שָׂם, וְכֵן וְכָל הַאֲרֶץ
צָאוּ מִכְרִימָה לְשַׁבּוֹר אֵל יוֹסֵף, שְׁעוּרוֹ צָאוּ מִכְרִימָה אֵל יוֹסֵף לְשַׁבּוֹר, וְכֵן לִי יוֹעֲקוֹ אֱלֹהֵי יִדְעוּךְ
יִשְׂרָאֵל, שְׁעוּרוֹ לִי יוֹעֲקוֹ יִשְׂרָאֵל אֱלֹהֵי יִדְעוּךְ וְהַדּוּמִים לָהֶם (רד"ק). וְטַעַם הַנְּשֹׂאָרִים בְּכָל
הַמְּקוֹמוֹת וְגו' כִּי גַם שֶׁסִּילְטוֹס אֲוִיבִיחֵם צְמַרְבֵּי: (יח) כֹּה אָמַר ה', אֵלֵא לְסַיִם בְּקִלְלָה,
הוֹסִיפוּ

(יט) כִּי אִם-בֹּזֵאת יתְהַלֵּל
 הַמְתַּהַלֵּל הַשֹּׁכֵל וַיִּדַע אוֹתִי כִי
 אֲנִי יְהוָה עֹשֶׂה הַסֵּד מִשְׁפָּט
 וְצִדְקָה בָּאָרֶץ כִּי-בִאֲרֵה הַפְּצָתִי
 נְאֻם-יְהוָה:

(יט) זאנדערן דאמיט ריהמע
 זיך, ווער שאן זיך ריהמען ווילל,
 דאס ער איינזעהען, ערקענען
 זיך געלערנט, וויא איך, דער
 עוויגע גנאדע אונר גערעכטיג-
 קייט אונר וואהלוואללען איבע
 אויף ערדען, דאס אן וואלען
 דיגען איך געפאללען האבע,
 שפריכט דער עוויגע?

הפטרות שמיני

בשמואל ב' סימן ו'

ואס חל צו פ' פרה מכטירין ויהי דבר לעיל דף י"ג, ובפ' החדש מפטירין כה
 אמר לעיל דף ט"ו ע"ג, ואס חל צו ער"ח מפטירין מהר חדש לעיל דף ב'.

(א) וַיֹּסֶף עוֹד דָּוִד אֶת-כָּל-בְּחֹר
 בְּיִשְׂרָאֵל שְׁלֹשִׁים אֶלֶף:
 (ב) וַיִּקְסוּ וַיִּלְךְ דָּוִד וְכָל-הָעָם אֲשֶׁר
 אִתּוֹ מִבְּעַלֵי יְהוּדָה לְהַעֲלוֹת

(א) דוד פערזאממעלטע פער-
 גער אללע פארנעהמען
 אין ישראל דרייסיג טויזענד אן
 דער צאהל, (ב) מאכטע זיך
 אויף, אונר גינג מיט איהנען
 נאך בעלי יהודה, דיא לאדע
 גאט

משם

ר ש י

מאססם וסממת מה לכס אס השכלתם וידעתם אותי אז תתהללו בחנמתכם: (יט) השכל. כמו
 הכנד אנטילי"נט בלע"ז (והוא חוכמתי ויטאנג. בעגרייפער, ועיין רש"י שמות ח' י"א ונהמעמר
 לספר במדבר ט"ו ל"ה):

(א) ויוסף עוד דוד לאסוף את כל בחור בישראל שלשים אלף. לפי שנאספו עליו כשהמליכוהו
 בחזרון וזה היתה אסיפה שנייה לכך נאמר ויוסף: (ב) מבעלי יהודה. היא קרית
 יערים כמו שנאמר ביהושע ותאר הגבול ועלה בעלה היא קרית יערים וכן בדברי הומים ועל
 דוד וכל ישראל בעלתה היא קרית יערים ובעל לשון מישור: ויקס וילך דוד מבעלי יהודה.
 שנאספו

ב א ו ר

הוסיפו אלה ב' הכתובים מפרשה אחרת: (יט) יתהלל המהללל, אף שלא יעשה בן כדכתיב
 יהללך זר ולא פוך, מ"מ כשרוכה להתהלל יהיה זה לכל הפחות בערין שהוא שנת אמת: השכל
 וידוע אחי, שאני ה' עושה חסד ומשפט ולדקה בארץ, ושאיני חסן באלה, וכמו שאמר הרד"ק
 ז"ל וידעת האל היא ללכת בדרכיו לעשות חסד ומשפט ולדקה עם בני העולם כמו עושה הוא,
 וכמו שהוסיף במקום אחר הלא הוא הדעת אותי נאום ה':

(א) ויוסף עוד דוד, מקרא קלר הוא ותשלמו ויוסף עוד דוד לאסוף. ויש אומרים ויוסף כמו
 ויאסוף ונא על משקל נחי פ"י כמו ויחזר שרשו אחר. ולפי שנאספו עליו כשהמליכוהו
 בחזרון לכך אמר פה שנאספו אליו עוד. וטעם בחור כמו שנתב רבינו ישעיה הכוזבחים בעם.
 אבל בד"הי (א' י"ג) נאמר ויקהל דוד את כל ישראל מן שיחור מלרים ועד לבוא חמת:
 (ב) מבעלי יהודה, היא העיר בעלה אשר נקראת ג"כ קרית יערים כמו שנאמר ביהושע
 (מרד"ק), ונקראת לדעת בעלי יהודה ולפי שמליו עוד שם עיר בעלה והיא בגבול שמעון,
 ואף

הפסרת שמיני

תרגום אישכנזי מ

מִשֵּׁם אֵת אַרְוֹן הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר-
 נִקְרָא שֵׁם שָׁם יְהוָה צְבָאוֹת יֹשֵׁב
 הַכַּרְבִּים עֲלָיו: (ג) וַיִּרְכְּבוּ אֶת-
 אַרְוֹן הָאֱלֹהִים אֶל-עֵגְלָה חֲדָשָׁה
 וַיִּשְׁאַהֲוּ מִבֵּית אַבְיִנְדָב אֲשֶׁר
 בְּגִבְעָה וְעוֹזָא וְאֲחִיו בְּנֵי אַבְיִנְדָב
 נִהְגִּים אֶת-הָעֵגְלָה חֲדָשָׁה:
 (ד) וַיִּשְׁאַהֲוּ מִבֵּית אַבְיִנְדָב אֲשֶׁר
 בְּגִבְעָה עִם אַרְוֹן הָאֱלֹהִים וְאֲחִיו
 הִלְךְ לִפְנֵי הָאֲרֹן: (ה) וְדָוִד וּכְלֵ-
 יָצִית יִשְׂרָאֵל מִשְׁחָקִים לִפְנֵי יְהוָה
 בְּכָל עֲצֵי בְרוּשִׁים וּבְכַנְרֹת
 וּבְנִבְלָיִם וּבְתַפִּים וּבְמִנְעֻנְעִים

באטטעם, אויף וועלכער דער
 נאמע דעם אויף דען כרוכים
 טהראנענדען עוויגען צבאות
 גענאנט ווירד, פאן דא אבצא
 האלען. (ג) מאן זעטטע אל-
 זא דיא לארע באטטעם אויף
 אויגען נייען וואגען, אונד פיהר-
 טע זיא אויס דעם הויזע
 אבינדב'ס, וועלכעס און גבעה
 וואר, הערויס. עווא אונד אחיו,
 דיא זעהנע אבינדב'ס אבער,
 לייטעטען דען וואגען; (ד) נעם-
 ליד, נאכרעם מאן דיא לארע
 באטטעם אויס דעם הויזע
 אבינדב'ס הערויס געבראכט,
 גינג עווא נעבען דער לארע,
 אונד אחיו פאר דער לארע
 אוינהער. (ה) דוד אבער אונד
 גאנץ ישראל שפיעלטען פאר
 דעם עוויגען אויף אללערלייא
 אינשטרומענטען פאן ברושים =
 האלץ, אויף הארפען, פואל-
 טער, פויקען, שעללען אונד
 צימ-

ובצלצלים

ר ש י

שנאספו שם להעלות משם את הארון וגו': אשר נקרא שם שם. אשר נקרא לו לארון שם ומהו
 השם שהיה שם ה' לצבאות עליו: (ג) אל עגלה חדשה. טעה בדבר שאשילו תינוקות של בית
 רבן יודעין אותו כי עבודת הקדש עליהם בכתף ישאו ולפי שזמר זמירות היו לי חוקק בבית
 מגורי נענש לבא לידי כך ומת עוזא על ידו לסיפק כשהציאו מבית עובד אדום הביאו בכתף
 שגא' בדברי הימים ויאמר להם אתם ראשי האבות אשר ללוים התקדשו אתם ואחיכם והעליתם
 את ארון וגו' כי למנראזונה לא לתנס פרן ה' אלהינו בנו כי לא דרשנוהו כמשפט: (ד) עם
 ארון האלהים. הכי זה מקרא קלר והם באים עם ארון האלהים: (ה) בכל עני ברושים.
 שמתקין

ב א ו ר

ואף שנמנית בתוך ערי יהודה בעלה עיוס ועלם (יהושע ט"ו), מכל מקום הערים האלה שייכים
 לצטב שמעון, עיין מזה יותר ברד"ק שם. והנה פה נאמר שהלך מצעלי יהודה, ובד"ה נאמר
 שהלך אל בעלה, והוא יותר נכון כי הארון היה שם. וכן תרגמתי: שש שש, כפל הלשון
 וכמוהו הרבה (ר' ישעיה), ובד"ה נאמר באופן אחר: (ג) אשר בגבעה, אפשר שמקו' גבוה היה
 צעיר בעלם, ושם ישב אבינדב, וזה טעם בגבעה, כי לא יתכן לאמר שהגבעה הזאת היה
 שם עיר אחרת, כי לא מצינו שהיה הארון צעיר גבעה, כי אם רק בבעלה: נוהגים, נוהגים
 את הנקר שהיו מושכים בעגלה (מרד"ק): (ד) עם ארון האלהים, הנכון בפסוק הזה שחזק
 פה מלת עוזא, ושעורו עוזא היה הולך חבל הארון ואזו הלך לפני הארון, ולכך נאמר ששמו
 הנקר שלח עוזא את ידו לתחז את הארון כי הוא הלך אליו: (ה) עצי ברושים, שעורו בכלי
 זמר

וּבְצִלְצִלִּים: (ו) וַיָּבֹאוּ עַד-גִּרְזֵן נָכוֹן
 וַיִּשְׁלַח עֹזָה אֶל-אֲרוֹן הָאֱלֹהִים
 וַיֵּאחֲזִיבוּ כִּי שָׁמְטוּ הַבֶּקֶר: (ז) וַיַּחֲרֹ-
 אֶף יְהוָה בְּעֹזָה וַיַּכְהוּ שֵׁם הָאֱלֹהִים
 עַל-הַשָּׁל וַיָּמַת שֵׁם עִם אֲרוֹן
 הָאֱלֹהִים: (ח) וַיַּחֲרֹ לְדוֹד עַל אֲשֶׁר
 פָּרַץ יְהוָה פָּרִץ בְּעֹזָה וַיִּקְרָא
 לַמָּקוֹם הַהוּא פָּרִץ עֹזָה עַד הַיּוֹם
 הַזֶּה: (ט) וַיִּרְא דָּוִד אֶת-יְהוָה בַּיּוֹם
 הַהוּא וַיֹּאמֶר אֵיךְ יָבֹא אֵלַי אֲרוֹן
 יְהוָה: (י) וְלֹא-אָבָה דָּוִד לְהַסִּיר
 אֵלָיו אֶת-אֲרוֹן יְהוָה עַל-עֵיר דָּוִד
 וַיִּטְהַר דָּוִד בַּיִת עֶבֶד-אָדָם חֲגִתִּי:
 (יא) וַיֵּשֶׁב אֲרוֹן יְהוָה בַּיִת עֶבֶד אָדָם
 חֲגִתִּי שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים וַיְבָרַךְ יְהוָה
 אֶת-עֶבֶד אָדָם וְאֶת-כָּל-בֵּיתוֹ:

צימבעלן. (ו) אלם זיא נין גיתון
 נכון פֶּאֶרְכִּיָא קֶאֱמַעוּ, דַּא
 שְׁטֵרֶקְטַע עוּזָה זַיִנַע הַאֲנֵד
 אוּם, דִּיא לַאֲדַע צוּ הַאֲלֵטְעוּ,
 דַּעַן דִּיא רִינְדַעַר רִיסְסַעַן וְדַ
 לַאָז. (ז) דַּעַר עוּיִנַע אֲבַעַר
 וּוְאֵר אִיבַעַר דִּיעוּעַ אונֶאָרְזִיבֶּ
 טִינְקִיט דַּעַם עוּזָה עַרְצִירִנַט,
 אונֶר שְׁלוֹג אִיהוֹן דַּאָזַעֲלִבְסַט זַיִי
 נַעַם פֶּעַרְגַּהֶענַם וועֶנַעַן, דַּאָם
 עַר שְׁטַאָרְבִּי אִיָּא דַּעַר לַאֲדַע
 גַּאָטְטַעַם. (ח) דוֹד וּוְאוֹרְדַע
 דַּאָרְיִבַעַר כַּעַטְרִיבַט, דַּאָם
 דַּעַר עוּיִנַע עוּזָה זַאָ פֶּלַעַטְצֶ
 לִיךְ וועֶגְנַעַר אַפֶּשֶׁט הַאָט, עַר
 נַאָנְטַע דַּאָהַעַר דַּעַנְזַעֲלִבְעַן
 אַדַּט פֶּרִץ עוּזָה (וועֶגְנַעַר אַפֶּשֶׁט
 עוּזָה) וועֶלְבְּעַן נַאָמַעַן עַר נַאָךְ
 בִּז אִוִּיף דִּיעוּעַן טַאָג כַּעַהֶעֲלַט.
 (ט) נון פֶּירְכְּטַעַטַע דוֹד זִיךְ זַאָ
 פֶּאָר דַּעַם עוּיִנַעַן, דַּאָם עַר
 שְׁפֶרְאָךְ: וּוִיָּא וּוִיִּרְדַּ דִּיא לַאֲדַע
 גַּאָטְטַעַם צוּ מִיר קֶאֱמַעַן קַעֲנֶ
 נַעַן? (י) אונֶר בְּרַאָכְטַע זַיָּא
 אוּיךְ וּוִירְקֶלִיךְ נִיכְט אִין וִוִין הוּוּ
 אִין דוֹד'ס שְׁטַאָרַט, זַאָנֶדַעַרן
 לִיעַם זַיָּא בְּרִינַעַן אִין דַּאָז הוּוּ

ויגד

עובד אדום'ס דעם גיתו'ס. (יא) דיא לארע גאָטטעס בליעב אלוֹא אין עובד אדום'ס הווע
 דרייא מאָנאַטע, אונד דער עוויגע זענגעטע דאָפֶיר עובד אדום אונד זיין גאַנצעס הווי.

ר ש י

שמתקין מהם כלי זמר: (ו) כי שמו הנקר. כי שמוהו הנקר ונענוהו וכן תרגם יונתן ארי
 מרגוהי תוריא כמו שמתרגם ונדמה ידו בגרזן ותתמריג ידיו בברזל: (ז) על השל. על השגנה
 שהיה לו לדרוש קל וחומר נושאיו נשא בירדן הוא עלמו לא כל שכן: (י) עובד אדום. לוי הי'
 בדברי הימים ומן השוערים היה: (יא) ויברך ה' וגו'. אשתו ושגנה כלותיה ילדו ששה בנים

ב א ו ר

זמר הנעשים מעלי ברושים, ונד"הי נאמר בכל עון ובשירי, ואמר חד מן חכריא שהכל אחד
 הוא כי עלי הוא עון, בתלוק זמר"ן, וברושים כמו בשירים כי נהפכו האותיות: (ו) גורן נכון, ונד"הי
 נאמר גורן כדון. וטעם ושלח, שלח את ידו: שמשו הבקר, שמשו את עכמס מעגלה:
 (ז) על השל, בתרגומו דאשתלי והוא לשון שגנה. ושגנתו היתה כמו שאמרו חז"ל שהיה לו
 לדעת כי הארון נשא את נושאיו אף כי שאל את עכמו. ועוד שג, אחרי שלא היה משבט לוי
 אין לו רשות לאסוף בארון: (י) על עיד דוד, כמו אל עיר דוד:

ויהי

הפטרת שמיני

חרגום אשכנזי מא

(יג) וַיִּגְדַּל לַמֶּלֶךְ דָּוִד לֵאמֹר בְּרַךְ יְהוָה אֶת-בֵּית עַבְדְּ אָדָם וְאֶת-כָּל-אֲשֶׁר-לוֹ בְּעַבְדֵי אַרְזֵן הָאֱלֹהִים וַיִּלְךְ דָּוִד וַיַּעַל אֶת-אַרְזֵן הָאֱלֹהִים מִבֵּית עַבְדֵי אָדָם עִיר דָּוִד בְּשִׁמְחָה: (יג) וַיְהִי כִּי צִעְדוּ נְשָׂאֵי אַרְזֵן יְהוָה שֹׁשֶׁה צְעָדִים וַיִּזְבַּח שׁוֹר וּמְרִיא: (יד) וְדָוִד מְכַרְכֵּר בְּכָל-עֹז לִפְנֵי יְהוָה וְדָוִד הִגִּיד אֶפְסֹד בָּד: (טו) וְדָוִד וְכָל-בָּיִת יִשְׂרָאֵל מֵעַלִּים אֶת-אַרְזֵן יְהוָה בַּתְּרוּעָה וּבִקְוֹל שׁוֹפָר: (טז) וְהָיָה אַרְזֵן יְהוָה בָּא עִיר דָּוִד וּמִיְכַל בַּת-שָׂאוֹל נִשְׁקָפָה וּבְעַד הַחֲלוּן וַתֵּרֶא אֶת-הַמֶּלֶךְ דָּוִד מִפְּנֵי וּמְכַרְכֵּר לִפְנֵי יְהוָה וַתָּבוֹ לוֹ בְּלִבָּהּ: (יז) וַיָּבֹאוּ אֶת-אַרְזֵן יְהוָה וַיִּצְגּוּ אֹתוֹ בְּמִקְוֹמוֹ בַּתּוֹךְ הָאֹהֶל אֲשֶׁר נָטָה-לוֹ דָּוִד וַיַּעַל דָּוִד עֲלוֹת

דאָס מאָן אַכער דוד
 דאָס מאָן בענאכריסטנטע אונד
 איהם זאנטע, דאָס דער עווי-
 גע דאָן הווי עובר אדום'ס
 אונד אללעס, וואָס איהם
 אנגעהערט, ווענען דער לאַ-
 דע גאָטטעס זאָ זעהר גע-
 זענעט; דאָ מאַכטע דוד זיך
 אויף, אונד בראַכטע דיא
 לאַדע גאָטטעס אויס עובר
 אדום'ס הוויזע נאָך זיינער
 שטאַרט מיט פֿאַללער פֿריידע.
 (יג) אונד וויא דיא טרענער
 דער לאַדע זעכס שריטטע
 פֿאַרווערטס גינגען, לעס דוד
 אַכטען אונד פֿעטטע שאַאָע
 שלאַכטען, (יד) אונד דוד
 זעלבסט טאַנצטע מיט אללער
 מאַכט פֿאַר דעם עוויגען הער,
 אונד האַטטע איינען אַכער-
 מאַנטעל פֿאַן ליינען אָן.
 (טו) אַלס נון דוד אונד גאַנץ
 ישראָל דיא לאַדע דעם עוויגען
 זאָ בראַכטען מיט וויכצען אונד
 פֿאַווינענשאַלל, (טז) אונד דיא
 לאַדע נאָך דוד'ס שטאַרט
 קאַם, דאָ לאַג מיכל שאול'ס
 טאַכטער אויס דעם פֿענסטער,
 אונד זאַה, וויא דער קעניג
 דוד טאַנצטע אונד היפֿטע
 פֿאַר דעם עוויגען; אונד דיעס
 קאַם איהר זעהר פֿעראַכטליך פֿאַר. (יז) אַלס בראַכטע אַלזאָ דיא לאַדע דעם עוויגען אָן איהם-
 דע שטעללע אונטער איין צעלט, וועלכעס דוד פֿיר זיא אויפֿגעשאַגען האַטטע, אונד
 דוד

לפני

ר ש י

כרס אחד שנאמר ופעולתי השמיני שנים ושנים לעבוד אדום: (יד) מכרכר. מרקד: אפוד
 כד. מעיל צוך פורח"ט בלע"ז (עיין שמות כ"ח ז'). ויונתן תירגס כדוט וכן תירגס יונתן
 מעילים דתמד אחות אנשלוס כדוטיין:

ב א ו ר

(יג) ויהי כי צעדו, וכד"ה נאמר ויהי צעור האלהים את הלויס וגו', וכן משונה הספור הזה
 צמה שאמר פה וזכר שור ומריא ואס נאמר שזעה פריס ושזעה תילים:
 ואשפר

לפני יהוה ושלמים: (י) ויכל
 דוד מהעלות העולה והשלמים
 ויברך את העם בשם יהוה
 צבאות: (יט) ויחלק לכל העם לכל-
 המון ישראל למאיש ועד-אשה
 לאיש חלת לחם אחת ואשפר
 אחד ואשישה אחת וילך כל-העם
 איש לביתו: * (כ) וישב דוד
 לברך את ביתו ותצא מיכל בת-
 שאול לקראת דוד ותאמר מה-
 נכבד היום מלך ישראל אשר
 נגלה היום לעיני אמהות עבדיו
 כהנלות נגרות אחד הרקים:
 (כא) ויאמר דוד אל-מיכל לפני
 יהוה אשר בחר-בי מאביו ומכר-
 ביתו לצות אתי נגיד על-עם
 יהוה על-ישראל ושתקתי לפני

דוד בראטע דעם עויגען
 גאנצ = אונד פריידענאפפעה
 דאר. (יח) נאָדעם דוד מיט
 העם דארבריינגען דער אפפעה
 פערטיג וואר, ערטהיילטע ער
 דעם פֿאַלקע אים נאָמע דעם
 עויגען צבאות דען זעעגען.
 (יט) אונד ליעם איהנען, זא
 פיעל איהרער אויס גאנץ
 ישראל היער צוזאמען ווא=
 רען, יעדעם, זא וואהל מאן
 אלס פרויא, איינען קיבען,
 איין שטיק פלייש אונד איינע
 פלאשע מיט וויין אויסטהיילען.
 זארן רייזטע יעדער אויס
 דעם פֿאַלקע נאך הויזע.
 (כ) וויא נון דוד נאך הויזע צוריק
 קעהרטע, אום דאזעלכסט
 דען זעגען צו ערטהיילען, גינג
 איהם מיכל, דיא טאָכטער
 שאול'ס ענטגעגען, אונד
 שפראך: אך וויא פערעהרענס=
 ווערטה וואר הייטע דער קע=
 ניג ישראל'ס, דא ער דורך
 זיין הייטיגעם בעטראַגען פֿאַר
 אללען מעגרען זיינער קנעכטע
 זיך צייגטע וויא איינער דער
 גערינגסטען מענשען. (כא) דוד
 אבער אנטוואַרטעטע דער
 מיכל אונד שפראך: פֿאַר דעם

* הספרדים מסיימין כאן יהוה

עויגען, דער מיך דיינעם פֿאַטער אונד זיינעם הויזע פֿאַרנעצאָגען, אום מיך צום בעהעררשרער
 זיינעם פֿאַלקעם ישראל צו מאַען, האַבע איך מיך געצויגט, יא איך ווילל נאָך פֿערנער פֿאַר
 דעם

ר ש י

(יט) ולאספר. אחד מששה צפר: ואשישה אחת. גרנא דממרא: (כ) אחד הרקים. חד מן סריקיא:
 ונקלותי

ב א ו ר

(יט) ואשפר, הוא חתיכת בשר וחז"ל אמרו אחד מששה צפר: ואשישה, כלי יין כמו
 שנאמר סמכוני באשישות (מר' ישעיה): (כ) מה נכבד, פעל עבר ומוסב על דוד ולא כמו
 שכתב רד"ק שהוא מוסב על היום הזה, זטעמו שאמרה בדרך לעג אליו מה נכבדת על ידי
 מעשיך אשר עשית היום לעיני כל כאשר שחקת וכרנרת לפני המון עם. והשיב דוד, לפני
 ה' שחקתי וכרנרתי אשר בחר בי מאביו וגו' והכאין לבה בתשובה הזאת כגמול ידה:
 ונקלותי

הפטרות שמיני

תרגום אישכנזי מב

יהוה: (כג) ונקלתי עוד מוזאת
 והייתי שפל בעיני ועם האמהות
 אשר אמרת עמם אכבדה:
 (כג) ולמיכל בת שאול לא היה
 להילד עד יום מותה: (כד) ויהי
 כיישב המלך בביתו ויהוה
 הניח לו מסביב מכל איביו:
 (כה) ויאמר המלך אל נתן הנביא
 ראה נא אנכי יושב בבית ארוים
 נצרון האלהים יושב בתוך
 היריעה: (כו) ויאמר נתן אל
 המלך כל אשר בלבבך לך עשה
 כי יהוה עמך: (כז) ויהי בלילה

דעם עוויגען שפיעלן. (כג) זאלל
 איד אויך נאך מעהר פערצאכע
 טעט ווערדען אלס יעמטט; דען
 געגען איהן בין איד אויך ניכטס
 בערייטענר, יא זעלכסט בייא
 דען מערדען, דיא דוא ערוועהני
 טעסט, ווערדע איד דארורך
 פערעהרט ווערדען. (כג) מיכל
 שאול'ס טאכטער בליעב קינע
 דערלאזן ביזאן איהרען שטערע
 בעטאג. (כד) אלס נון דער קע
 ניג רוהיג אין זיינעם פאללא
 סטע וואהנטע, נאכדעם נעמט
 ליד דער עוויגע איהם פאן אל
 לען זיינען פיינדען רינגס אומ
 הער רוהע פערשאפט האט,
 (כה) שפראך ער איינסט צו
 דעם פראפעטען נתן: זיעהע,
 איד וואהנע אין איינעם צע
 דערנפאללאסט, אונד דיא
 לאדע גאטטעס שטעהעט אונ.

ההוא

ולד קרי

טער טעפפיען. (כו) נתן אנטווארטעטע דעם קעניגע: וואס דוא וויללענס ביזט, דאן טהוע,
 דען דער עוויגע ווירד דיר געוויס בייאשטעהען. (כז) אכער נאך איד ערוועלבען נאכט דא
 רויף

ר ש י

(כב) ונקלותי עוד. לפני יותר מוזאת שהקילותי בעלמי עתה: עמם אכבדה. אינס מבזין אותי
 אלא חשוב אני בעיניהם על זאת: (כג) לא היה לה ולד. מאותו היום והלאה: (כד) וה' הניח
 לו. אמר הרי נתקיים והניח לכם מכל אויביכם וגו' מה בתיב אחריו והיה המקום אשר יבחר
 וגו' מעתה עלינו לבנות בית הנחירה: (כו) ויהי בלילה ההוא. אמר ר' חנינא בר פפא אמר
 לו הקב"ה לנתן האדם הזה שאני משלחך אלכו מהיר הוא שאל ישבור פועלים ונמלאתי מפסידו
 מהר ואמור לו לא אתה תבנה הבית. ר' סימון אומר האדם הזה שאני משלחך אלכו נדרן הוא
 בענין שנא' אשר נשבע לה' נדר לאביר יעקב אם אנא באהל ביתי שאל יאמר אני אונל ואיני
 שותה

ב א ו ר

(כב) ונקלותי עוד מוזאת, לדעתי פרושו כך למעלה אשר ושחקתי והוא לשון עתיד אשר
 שהנגינה מלרע כמו שהעיר זאת הרד"ק. ואמר גם להבא אשחק לפני ה' אף אם אהיה עוד
 בזוי יותר ממה שהייתי עתה על ידי דבריך, כי מה אני לפני ה', איש שפל, ובוה השיב
 לה באותה מדה אשר מדדה לו כי היא דברה בנאווה מה נכבד מלך ישראל, והוא השיב לפני
 ה' גם מלך ישראל איש שפל: (כג) ולמיכל בת שאול, לדעת קז"ל היתה זאת מחמת עונש.
 ולדעת רלב"ג, היתה הסיבה שלא אהב דוד אותה מכאן ולהבא ולא בא אליה עוד:
 (כד) כי ישב המלך, שלא היה כריך עוד לנאת למלסמה כי ה' הניח לו כו': (כה) האתה

חבנה

חרגום אשכנזי

רויף קאם גאטטעם ווארט צו
נתן, וויא פאלגט: (כה) געה
היין, זאגע מיינעם קנעכטע דוד,
זא שפריכט דער עוויגע: זאלל=
טעסט דוא מיר איין הויז צו
מיינער בעשטענדיגען וואהנונג
בויען? (נט) דא איך נייע אין
איינעם הויזע רעזידירט האבע,
פאן דער צייט אן, דא איך דיא
קינדער ישראל אויס מצרים
הערויס געפיהרט האבע ביז
אויף דיעזען טאג, זאנדערן
מיך נור איממער אויפגעהאל=
טען אין צעלטען = אונד היט=
טען = וואהנונגען? (ל) האבע
איך דען זא לאנגע איך אונ=
טערדען קינדערן ישראל'ס גע=
וואנדעלט האבע, צו איינעם
דער ריכטער ישראל'ס, דעם
איך בעפאהל מיין פאלק ישראל
צו רעניערען, יעמאהלס נאך
געזאגט: ווארום בויעט איהר
מיר קיין הויז פאן צעדערן?
(לא) אלא, זאגע מיינעם קנעכ=
טע דוד: זא שפריכט דער עווי=
גע צכאוח: איך האבע דיך
פאן דען שאאפהירטען וועג=
גענאממען, אונד דיך צום

הפטרת שמיני

ההוא ויהי דבר יהוה אל נתן
לאמר: (כח) לך ואמרת אל עבדי
אל דוד כה אמר יהוה האתה
הבנה לי בית לשבתי: (כט) כי לא
ישבתי בבית למיזם העלתי את
בני ישראל מצרים ועד היום
הזה ואהיה מתהלך באהל
ובמשכן: (ל) בכל אשר התהלכתי
בכל בני ישראל הדבר דברתי
את אחד שבטי ישראל אשר
צויתי לרעות את עמי את
ישראל לאמר למה לא בנייתם
לי בית ארזים: (לא) ועתה כה
תאמר לעבדי לדוד כה אמר
יהוה צבאות אני לקחתיה מן
הינה מאתר הצאן להינות נגיד
ער עמי על ישראל: (לב) ואהיה

עמד

גענאממען, אונד דיך צום רעגענטען מיינעם פאלקעם געמאכט: (לג) בין מיט דיר געווען

זען

ר ש י

זוהי עד שאעזה כך ונמלאתי מפסידו: (כט) באהל ובמשכן. משכן שילה לא היתה בו חקרה אלא
בית של אבנים מלמטן ויריעות מלמעלן: (ל) הדבר דברתי. לשון תמיהה הוא לכך הוא נקוד
ה"א חטף פתח והדל"ת רפוי: (לא) מן הנוה. דיר הרועים כמו נות כרות רועים:
(לב) ואכריתה

ב א ו ר

זכונה, ה' האת מורה על השאלה, ופרשו כמו שכתב הרלב"ג אחרי שלא ישב השם ב"ם
בבית מיום זאת בני ישראל ממלרים וגם לא ליה יתברך לבנות לו בית, ועתה די לדוד
במה שלקח אותו מאחרי הלחן להיות נגיד, ואל ישאל לו גדולות כזאת שיהיה זכונה בית המקדש
על ידו: (כט) מחהלך באהל, ובד"ה נאמר ואהיה מאהל אל אהל, ושניהם נכונים כמי
הכונה ויונתן תרגם משרי שבתי: (ל) אחד שבטי, ובד"ה נאמר שופטי והוא יותר נכון לפי
פשוטו

עִמָּךָ בְּכָל אֲשֶׁר הִלַּכְתָּ וְאֶכְרַתְהָ
 אֶת-כָּל-אֵיבֶיךָ מִפְּנֵיהָ וְעִשִּׂיתִי לָךְ
 עֵשׂוֹם גְּדוֹל כְּשֵׁם הַגְּדוֹלִים אֲשֶׁר
 בְּאֶרֶץ: (לג) וְשָׁמְתִי מְקוֹם לְעַמִּי
 לְיִשְׂרָאֵל וְנִטְעַתִּיו וְשָׁכַן תִּהְיֶהוּ
 וְלֹא יִרְגֹז עוֹד וְלֹא יִסִּיפוּ בְנֵי-
 עוֹלָה לְעַנּוֹתָיו כַּאֲשֶׁר בְּרִאשׁוֹנָה:
 (לד) וְלִמְן-הַיּוֹם אֲשֶׁר צִוִּיתִי
 שְׁפֹטִים עַל-עַמִּי יִשְׂרָאֵל וְהִנִּיחֹתִי
 לָךְ מִכָּל-אֵיבֶיךָ וְהִגִּיד לְךָ יְהוָה
 כִּי-בֵית יַעֲשֶׂה-לְךָ יְהוָה: (לה) כִּי
 יִמְדְּאוּ יָמֶיךָ וְשָׁכַבְתָּ אֶת-אֲבֹתֶיךָ
 וְהִקִּימְתִי אֶת-זֶרְעֶךָ אַחֲרֶיךָ אֲשֶׁר
 יֵצֵא מִמֶּעֶיךָ וְהִכִּינֹתִי אֶת-
 מַמְלַכְתּוֹ: (לו) הוּא יִבְנֶה-בַּיִת

וען, וואָ דוא גינגסט, האָבע
 אַללע דיינע פֿינדע פֿאַר דיר
 אויסגעראַטטעט, אונד דיר
 איינען זאָלען גראַסען נאָ-
 מען געמאַכט, וויא נור דיא
 גרעסטען קעניגע אויף ערדען
 האָבען קעננען; (לג) האָבע
 מיינעם פֿאַלקע ישראל איינע
 בלייבענדע שטעללע פֿער-
 שאַפֿט אַללואָ זיא רוהיג אונד
 פֿורטלאָז וואָהנען, אינד ניכט
 מעהר פֿאַן אונגערעכטען פֿיינ-
 דען אונטערדריקט ווערדען
 זאָללען, וויא פֿאַרהיין, (לד) אונד
 צו דער צייט דאָ נאָך ריכטער
 זיא בעהעררשטען; פֿאַר דיי-
 גען פֿינדען האָבע אַך דיר רוי-
 הע פֿערשאַפֿט (דער עוויגע
 פֿערקינדִיגעט דיר היער צוי-
 גלייך, דאָזער דייין קעניגליכעם
 הויז פֿאַרטפֿלאַנצען ווערדען);
 (לה) ווען דוא נון דיינען לעבענס-
 לויף פֿאַללענדעט האַסט, אונד
 בייא דיינען פֿאַ-פֿאַהרען ליע-
 לשמי

גען ווירסט, זאָ ווילל איך דיינען זאָהן, דער דיר ווירד געכאָהרען ווערדן, אין דער רע-
 גיערונג פֿאַלגען לאַססען, אונד דייין רייך בעפֿעסטִיגען. (לו) אונד דיעזער זאָלל מיר איין הויז

בוי

ר ש י

(לב) זאָכרִיתָה אַת כָּל אוֹיבֶיךָ. ולכך עלה על לִבְךָ לִבְנוֹת הַבַּיִת כְּמוֹ שְׂכֵמוֹת בְּתוֹרָה: כַּשֵּׁם הַגְּדוֹלִים.
 זֶהוּ שְׂאוֹמְרִים מִגֵּן דוֹד: (לג) וְשָׁמְתִי מְקוֹם. עוד אני חפץ להשקיט סיהא שקט ושליו את עמי בימי
 בְּנֵךְ: (לד) ולמן היום אשר לוֹתִי. מחובר על הצליון ולא יוסיפו לִבְנוֹתוֹ כַּאֲשֶׁר בְּרִאשׁוֹנָה קוֹדֵם
 הַשּׁוֹפְטִים וְכַאֲשֶׁר עָשׂוּ מִימֵי הַשּׁוֹפְטִים ע"כ. והגיונותי לך. יותר ויותר עד שתנוח מכל אוֹיבֶיךָ:
 וְהִגִּיד לְךָ ה'. היום על ידי כי בית יעשה לך להושיב בְּנֵךְ עַל כַּסֵּאךָ וּיִתְקִיִּים לְךָ בַּיִת מַלְכוּת
 והוא יבנה הבית:

בשכט

ב א ו ר

פשוטו וכן תרגמתי: (לד) ולמן היום אשר, הנכון שפסוק זה מחובר למעלה וטעמו שלא
 יוסיפו לענותו כאשר ענו אותו בימים הראשונים ובימים אשר שפטו השופטים: והגיד לך,
 לדעתי המאמר הזה מאמר מוסגר הוא והמה דברי נתן אל דוד, באמרו הנני אבשר לך עתה
 בשור' טוב' שבך ימלך אחריך, ואמר לו זאת כי ירא נתן שדוד יכעוס עליו על דבריו אשר
 דבר עד כה, ולא יתן לו רשיון לדבר עוד על כן אמר לו הסכת ושמע כי עתה אדבר טוב לך.
 ובד"ה נאמר והגיד לך והוא היותר נכון לפי הפשט הזה. (לה) אֲשֶׁר יֵצֵא, אמר בלשון עתיד

לשמי ולגנתי את כסא ממלכתו
 עד עולם: (לז) אני אהיה לו לאב
 והוא יהיה לי לבן אשר בהעותו
 והכחתיו בשבט אנשים ובנגעי
 בני אדם: (לח) והסדי לא יסור
 ממנו כאשר הסרתי מעם שאול
 אשר הסירתי מלפניו: (לט) ונאמן
 ביתך וממלכתך עד עולם לפניך
 כסאך יהיה נכון עד עולם:
 (מ) ככל הדברים האלה וככל
 התזוין הזהבן דבר נתן אל דוד:

ביען, איך ווערדע אויך ווינען
 טהראן אויף עויג בעשטעטטיג
 גען. (לז) איך ווילל איהם איין
 פאטער, אונד ער זאלל מיר
 איין זאָהן זיין, זאָ דאָס איך
 איהו, ווען ער זיך פֿערגעהט,
 ציטיגען ווערדע, וויא קינדער
 געציטיגעט ווערדען, מיט דער
 רוטהע אָדער מיט זאָנסט אייג
 גער שטראַפֿע; (לח) אַבער נייע
 ווילל איך איהם מיינע געוואָג
 גענהייט גענצליך ענטזיעהען,
 וויא איך זיא דיינעם פֿאַרגעג
 גער דעם קעניגע שאול ענט
 צאָגען האַבע; (לט) דען דיר
 בלייבט דיין הויז אונד רייך אויף
 איממער בעשטעטיגעט — דיין
 טהראן בלייבע בעשטעטיגט
 פֿיר אונד פֿיר. (מ) מיט אָבי

ואיש

גען וואָרטען האַטטע נתן אן דוד ריעוע גאַנצע ערשיינונג אויסגעריכטעט.

איינסט

ר ש י

(לז) בשנת אנשים. זה הדד ורון בן אלידע: ובנגעי בני אדם. זה אשמדאי שדחכו ממלכותו
 הזדים בני אדם הראשון הם שכל מאה ושלישים שנה שפירש אדם מאשתו כמות הנבל היו הרוחות
 מתיקמות ויולדות הימנו:

מבעל

ב א ו ר

אפשר שמוסק על שלמה שעתיד להולד, או שהוא נמקיס בנוי כדרכו: (לז) והוכחתיו בשבט
 אנשים, כמו שמיסרין בני אדם את בניהם בשבט וינגעו אותם לא להמיתם וכו' (מרד"ק):
 (לח) כאשר הסרתי מעם שאול, וכו' הי נאמר כאשר הסירותי מאשר היו לפניך: (לט) ונאמן,
 כפעל עבר ומוסק למעלה שלא אסיר חסדי מבניך אחריו רק ביתך תהיה לעולם. ומה שאמר
 עוד כסאך יהיה נכון לדעתי כמה דברי נתן אל דוד והיא הכרעה אשר נתן לו כאשר כלה
 לדבר במנהג הנפטרים מאת פני המלך, ולכך אמר עתה יהיה בלשון עתיד: (מ) ככל הדברים,
 אם נאמר שהפסוק הזה רובה להורות שהדברים האלה כהויתן וככתבן דבר נתן ולא שיה
 הנותן ספר זה דבר אחר, אמתה הלא בד"הי נאמר ג"כ ככל הדברים וגו' ונאמת ראינו איך
 נשתנו הדברים בספר זה ממה שקופר בד"הי, ואם כן הדין עם מי? על כן דעתי שאות כ'
 מורה פה על הדמיון כמו שאומרים בלע"ז (חונגעפֿעהר זין האַט נתן) וכו':

ואיש

הפטרות תזריע

בפלקים ב' סימן ד'

ולאס מל נו פרשח החדש מפטירין כה אמר לעיל דף ט"ו ע"ב.

(א) וְאִישׁ בָּא מִבַּעַל שְׁלִישָׁה וַיָּבֵא
 לְאִישׁ הָאֱלֹהִים לֶחֶם בְּכוּרִים
 עֲשׂוּרִים לֶחֶם שְׁעָרִים וְכֶרֶם
 בְּצִקְלָנוּ וַיֹּאמֶר הֵן לָעַם וַיֹּאכְלוּ:
 (ב) וַיֹּאמֶר מִשְׁרְתּוֹ מָה אַתָּן זֶה
 לִפְנֵי מֵאָה אִישׁ וַיֹּאמֶר הֵן לָעַם
 וַיֹּאכְלוּ כִּי כֹה אָמַר יְהוָה אֲכֹל
 וְהוֹתֵר: (ג) וַיִּתֵּן לִפְנֵיהֶם וַיֹּאכְלוּ
 וַיִּוְתְרוּ כַדְבַר יְהוָה: (ד) וַנַּעֲמֹן
 שָׂר־צִבְיָא מֶלֶךְ־אֲרָם הָיָה אִישׁ
 גָּדוֹל לִפְנֵי אֲדָנָיו וּנְשָׂא פָנָיו כִּי־
 בּוֹ נִתְן יְהוָה תְּשׁוּעָה לְאֲרָם
 וְהָאִישׁ הָיָה גִבּוֹר חֵיל מְצֻרֵעַ:
 (ה) וְאֲרָם יָצְאוּ גְדוּדִים וַיִּשְׁבּוּ

(א) איינכט קאם איין מאן פֿאָן
 בעל שלישה, אונד ב' צבא.
 מע דעם געטמליכען באַנע
 (אלישע) פֿאָן דען ערשטלינג
 גען ציוואַנציג גערשטענבראָ.
 דע, אונד איינען זאָק פֿאַלל
 גרינע קערנער. דאָ שפּראַך
 אלישע: זעטצע עם דען ליי.
 טען פֿאַר צו עססען. (ב) זיין
 בעדענטער שפּראַך: וויא קאָן
 איד דיעם הונדערט לייטען
 פֿאַרזעטצען? דאָ ערוויעדער.
 טע אלישע: גיב עם נור דען
 לייטען היין צו עססען, דען דער
 עוויגע זאָטע: זיא ווערדען עם.
 סען אונד נאָך איבריג לאַססען.
 (ג) ער זעטצע עם איהנען
 אַלזאָ פֿאַר, זיא אַסען אונד
 ליעסען נאָך איבריג, וויא עם
 דער עוויגע פֿערהייסען האָט.
 (ד) נעמן, פֿעלדעהער דעם
 קעניגס פֿאָן ארם, וואָר איין
 זעהר פֿאַרנעהמער מאַן, אונד
 בייא זיינעם העררן זעהר אַנ־

מארץ

געזעהען דען דורך איהן האַטטע דער עוויגע איינכט דען אַראַמיטערן אייגען זיעג פֿערליע.
 הען. דיעזער טאַפֿערע קריעגער וואָר אויסזעטציג. (ה) נון האַטטען דיא אַראַמיטען איינכט
 אייף

ר ש י

(א) מבעל שלישה. שם מדינה ויונתן תירגם מארע דרומא. בעל לשון מיזור והרבה במקרא.
 לחם בכורים. כפסח שהתבואה מבכרת: בלבלונו. בלבושיה: לעם. לתלמידים שהי'
 זן: (ב) מה אתן זה. כל לחם ולחם: (ד) ונעמן שר לבא. נסים שנעשו על ידי אלישע מסדר
 והולך: תשועה לארם. הוא משך נקפת לתומו והרג את אחאב: (ה) ילאו גדודים. כשהולכין

ב א ו ר

(א) ואיש בא, הכתוב מספר כל הנסים שנעשו על ידי אלישע הנובא וזה המעשה אחד מהם:
 לחם בכורים, מן השעורים הראשונים שקלרו. וטעם בלבלונו בתרגומו בלבושיה: (ב) מה
 אתן זה, כל לחם ולחם (מרש"י) כונתו כי לפי דקדוק הלשון היה לו לומר זאת בהסתר הגוף,
 לכך פירש הוא ז"ל שמוסב על הלחם: (ד) ונעמן שר צבא, גם זאת אחד מן הנסים שנעשו ע"י
 אלישע: כי בו, כלומר על ידו: והאיש היה, מקרא מסורס הוא, והאיש גבור חיל היה מזרע:

אחלי

מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל נִעְרָה קִטְנָה וְהָיָה
 לְפָנַי אִשָּׁת נַעֲמָן: (ו) וְתֹאמַר אֶל-
 גְּבֵרְתָהּ אַחֲלֵי אֲדֹנָי לְפָנַי הִנְבִּיא
 אֲשֶׁר בְּשִׁמְרוֹן אֵלֶּה יֵאָסֶף אֶתֹּ
 מִצְרַעְתּוֹ: (ז) וַיָּבֵא וַיַּגֵּד לְאֲדֹנָיו
 וַיֹּאמֶר כֹּזֵאת וְכֹזֵאת דִּבְרַתְהָ
 הַנִּעְרָה אֲשֶׁר מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל:
 (ח) וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ-אֲרָם לְרַךְ בֵּן
 וְאֶשְׁלַחָה סֵפֶר אֶל-מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל
 וַיִּלְךְ וַיִּקַּח בִּידּוֹ עֶשֶׂר כִּכְרֵי-כֶסֶף
 וְשֵׁשֶׁת אֲלָפִים זָהָב וְעֶשֶׂר חֲלִיפוֹת
 בְּגָדִים: (ט) וַיָּבֵא הַסֵּפֶר אֶל-מֶלֶךְ
 יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר וְעַתָּה כִּבּוֹא הַסֵּפֶר
 הַזֶּה אֵלַיךְ הִנֵּה שָׁלַחְתִּי אֵלַיךְ אֶת-
 נַעֲמָן עַבְדִּי וַאֲסַפְתּוֹ מִצְרַעְתּוֹ:
 (י) וַיְהִי כִּקְרָא מֶלֶךְ-יִשְׂרָאֵל אֶת-

אויף איינעם שטרײַפֿצוגע אויס
 דעם לאַנדע דער ישראײַטן איין
 יונגעס מעדכען ווענגעפֿיהרט,
 אונד דיעזע קאם אלסדאן צור
 אויפֿוואַרטונג בייא דער גע-
 מאַהלין דעם נעמן. (ו) דא
 שפראך זיא נון צו איהרער גע-
 בעטהערין: מעכטע דאך מיין
 הערר זיך אן דען פראַפֿעטען
 צו שומרון ווענרען! דיעזער וויר-
 דע געוויס איהן פֿאָן זיינעם
 אויסזאָטצע היילען. (ז) נעמן
 גינג צום קעניגע, אונד זאָגטע
 איהם: זאָ אונד זאָ האַט דאָ
 מעדכען אויס דעם לאַנדע
 ישראל סגעשפראַכען. (ח) דא
 שפראך דער קעניג פֿאָן ארם:
 זאָ רייזע דען הין, איך ווילל
 דיר איין שרייבען אן דען קע-
 ניג פֿאָן ישראל מיטגעבען. ער
 רייזטע אַלזאָ וועג, אונד נאָהם
 בייא זיך צעהן כמר זילבער,
 זעכס טויזענד גאָלדשטיקע,
 אונד צעהן פֿאַר קליידער.
 (ט) נעמן איבערגאַב דעם קע-
 ניגע פֿאָן ישראל דען בריעף,

דעססען אינהאַלט וואָר: מיט געגענווערטגעם בריעפֿע זענדע איך דיר מייען דיענער
 נעמן, היילע איהן פֿאָן זיינעם אויסזאָטצע. (י) אַלס זאָכער דער קעניג פֿאָן ישראל דען
 בריעף

ר ש י

מאה או מאתים מענמן לשלל באשר ימלאו הוא קרוי גדוד: נערה קטנה. ריבה קטנה מעיר
 נעכון: ותהי לפני. והות משמא קדם איתת נעמן: (ו) אחלי אדני לפני הנביא. לשון ויחל
 משה בקשות כל המתפללים עליו יהיו שיבא הנס לפני הנביא: אחלי. שוהידמ"נט בלע"ז (פער.)
 לזכגטן, וזוכנט) כלומר זו היא בקשה שהיא לריך לה: (ז) ויבא נעמן ויגד. לאדוניו. למלך ארם:
 (ח) ויקח בידו. מנחה לנביא: וששת אלפים זהב. זהובים: (ט) לאמר ועתה כבוא הספר הזה וגו'.
 הספר אמר לו ועתה כבוא הספר הזה וגומר: ואספתו מזרעתו. אסיפה במזרע היא לשון
 רפואתו כי בהתרפאותו הוא נאסף אל מוך בני אדם ובקוליו הכל בדילין הימנו:
 (י) האלהים

ב א ו ר

(ו) אחלי אדני, לשון מחנות ובקשות כמו ויחל משה, כלומר אם יבואו בקשות אדוני
 לפני הנביא. אז יאסף מזרעתו, ורש"י כתב אחלי שוהעדמא"ט ובלשון אשכנז (ווחוכט,
 פערלזנגען): (ט) לאמר, כלומר בתוך הספר הזה נכתב כזאת ועתה וגו' וה
 טעם מלת לאמר: ואספתו, אסיפה במזרע הוא לשון רפואה כי אמר שזכרסא נאסף

הפטרת תוריע

תרגום אשכנזי מה

הַסֵּפֶר וַיִּקְרַע בְּגָדָיו וַיֹּאמֶר
הָאֱלֹהִים אֲנִי לְהַמִּית וּלְהַחַיֹּת
כִּי־זֶה שְׁלַח אֵלַי לְאַסֵּף אִישׁ
מִצִּרְעָתוֹ כִּי אֶךְ־דָּעוּ־נָא וּרְאוּ
כִּי־מִרְתָּאֲנָה הוּא לִי : (יא) וַיְהִי
כִשְׁמַע אֱלֹהִים אִישׁ־הָאֱלֹהִים
כִּי־קָרַע מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל אֶת־בְּגָדָיו
וַיִּשְׁלַח אֶת־הַמֶּלֶךְ לֵאמֹר לְמָה
קָרַעְתָּ בְּגָדֶיךָ יְבֹאֲנָא אֵלַי וַיֵּדַע
כִּי יֵשׁ נָבִיא בְּיִשְׂרָאֵל : (יב) וַיָּבֵא
נַעֲמָן בְּסוּסָיו וּבִרְכָבוֹ וַיַּעֲמֵד פְּתַח־
הַבַּיִת לְאֵלֵי־שָׁעָה : (יג) וַיִּשְׁלַח אֵלָיו
אֱלֵי־שָׁעָה מֶלֶךְ־אֲדָמָה לֵאמֹר הֲלוֹךְ
וְרַחֲצֵת שִׁבְעַת־פְּעָמִים בִּיַרְדֵּן וַיֵּשֶׁב
בְּשֹׂרְהָ לֵה וַיִּטְהַר : (יד) וַיִּקְצַף נַעֲמָן
וַיִּרְדֹּף וַיֹּאמֶר הֲנֵה אֲמַרְתִּי אֵלָיו
יֵצֵא יְצוֹא וְעָמַד וְקָרָא בְּשֵׁם־יְהוָה
אֲהִיוּ וְהִנֵּף יָדוֹ אֶל־הַמָּקוֹם וְאַסֵּף

בריעף געלעזען, צערריס עף
זיינע קליידער, אונד שפראך :
בין איך דען איין גאטט, דער
טעדטען אונד וויעדער לעבענע
דיג מאפען קאן, דאס דיעזער
מיר איינען אויסזעטציגען צור
היילונג זענדעט? אבער געכט
אכט, ער זוכט נור הענדעל
מיט מיר אנטפראפען. (יא) וויא
נון דער געטטליכע מאן פערע
נאהם, דאס דער קעניג פאן
ישראל האבע זיינע קליידער
צערריסען, שיקטע ער צו
איהם הין, אונד ליעס איהם
זאגען: ווארום צערריסט דוא
דיינע קליידער? לאס איהן נור
צומיר קאממען, ער זאלל ער
קעננען, דאס ישראל פראפע
טען האט. (יב) נעמן קאם אל
זא מיט זיינען פפערדען אונד
וואגען, אונד היעלט פאר דער
הויזטהירע דעם אלישע. (יג) דא
שיקטע אלישע איינען באטען
הערויס, אונד ליעס איהם זא
גען: געה חין, באדע ריך זיע
בענמאל אים ירדן, זא ווירפט
דוא וויעדער זאריין זיין, וויא
דוא עם ווארסט. (יד) נעמן
אבער וואר דאריבער אויפגע
בראכט, אונד גינג הינוועג,

בסוסיו קבי המצורע

דען ער שפראך: איך דאכטע ער ווירדע צו מיר הערויס קאממען, זיך הינשטעללען, דען
נאמען דעם עוויגען זיינעם גאטטעם אנטפראפען, זיינע הענדע אויף דיא שארהאפטען שטעל
לען

ר ש י

(י) האלהים אני. ה"א נקוד פתח ללמד שהוא בלי תמיהה: מתאנה. מבקש תואנה להתגרות
צו: מתאנה. לשון עלילות: (יד) הנה אמרתי. סבור הייתי אלי ילא הנביא וידבר עמי ויראה
את החולי והניף ידו אל מקום הנרעת:

אכז

ב א ו ר

אל חוק בני אדם ובחוליו הכל כדילין ממנו (מרש"י): (ו) האלהים, הנה לתמיהה, כלומר היש
כדי לרפא אותו: מחאנה, מבקש עלילה להתגרות כי כדי שילחם עמי: (יד) אל המקום,
מקום

המצורע: (טו) הלא טוב אבננה
 ופרפר נהרות דמשק מכל מימי
 ישראל הלא ארחץ בהם וטהרתיו
 ויפן וילך בחמה: (טז) ויגשו עבדיו
 וידברו אליו ויאמרו אבי דבר
 גדול הנביא דבר אליה הלוא
 תעשה ואף כי אמר אליה רחץ
 וטהר: (יז) וירד ויטבל בירדן שבע
 פעמים כדבר איש הארזים וישב
 בשורו בבשר גער קטן ויטהר:
 (יח) וישב אל איש האלהים הוא
 וכל מחנהו ויבא ויעמד לפניו
 ויאמר הנה נא ידעתי כי אין
 אלהים בכר הארץ כי אם בישרא
 ועתה קח נא ברכה מאת עבדך:
 (יט) ויאמר חי יהוה אשר עמדתיו

לעולענען, אונד זאָדען אויס-
 זאָטץ היילען — (טו) וויא, זינד
 ניכט דיא פליססע דמשק'ס
 אמנה אונד פרפר בעססער,
 אלס אללע בעוועסער ישראל'ס?
 זאללטע איך מיך ניכט אין דיע-
 זען באַדען קעננען, אום ריין צו
 ווערדען? ער גינג אלזאָ צאָר-
 ניג הינוועג. (טז) זיינע בערדענע-
 טען אַבער רעדעטען איהם צו,
 אונד שפראַכען: אַ אונזער גע-
 בעטטהער! העטטע דיר דער
 פראַפּעט וואָס שווערעס אויפֿ-
 געטראַגען, ווירדעכט דוא עס
 ניכט געטהאָן האַבען, אום זאָ
 פֿעל מעהר, דאָ ער צו דיר נור
 זאָגטע: באַדע דיר, זאָ ביזט
 דוא ריין. (יח) ער גינג אלזאָ
 הינאַב, אונד טויכטע זיך זיע-
 בען מאַהל אים ירדן אונטער,
 וויא דער געטטליכע מאַן בע-
 פֿאַהלען האַטטע, וואורדע ריין,
 אונד בעקאָם איין פֿלויש וויא
 איינעס יונגען קנאַבען. (יח) היע-
 רויף קעהרטע ער טיט זיינעם
 גאַנצען געפֿאָלגע צו דעם
 געטטליכען מאַננע צוריק,

אמנה קרי לפניו

שטעללטע זיך פֿאַר איהן, אונד שפראַך: נון ערקעננע איך, דאָס קיין גאַטט אויף דער גאַנ-
 צען ערדע איזט, אלס נור אין ישראל; נים דאָך נון ריעס געשענק פֿאַן דיינעם קנעכטע אָו.
 (יט) אלישע אַבער ערוויעדערטע: בייא דעם לעבען דעם עוויגען, דעם איך דיענע, איך
 נעה:

ר ש י

(טז) אזי. כמו אדוני: הלא תעשה. וכי לא תעשהו אפילו אמר לך דבר טורח ואף כי קל וחומר
 שאמר לך דבר קל רחץ וטהר: (יח) ברכה. מנחת שלום של הקבלת פנים שאול תלמיד או
 עבד בשלום הרב שלו"דו בלע"ז (כמו בראשית ל"ג י"א):

ב א ו ר

מקום הכרעת: ואסף המצורע, בשר המלורע (מרד"ק): (טו) אמנה ופרפר, שמות להרות
 דמשק: הלא ארחץ בהם, אס בטבילה אוכל לטהר, ארחץ בהם: (טז) אבי, כתרגומו
 מרי: דבר גדול, כלומר אס דבר גדול כזה אליך לעשות הלא תעשה אף כי שאמר אליך רק
 דבר קטן כזאת הלא תוכל לנסות אס כנים: (יח) ויעמוד לפניו, ולמעלה נאמר כאשר עמד
 נעמן בסתח שלח אלישע אליו מלאך, לפי שהי נעמן אז מצורע ולכך לא הרשה לבוא לפניו
 ועתה כשנרפא מלרעתו בא אליו תוך הבית: ברכה, מנחה, ורש"י ז"ל כתב שלודו בל"ע ובל"א
 גרום

לפניו אם אקח ויפצר בו לקחת
 ויאמן: (כ) ויאמר נעמן ולא יתן נא
 לעבדך משא צמד פָּרְדִים
 אדמה כי לוא יעשה עוד עבדך
 עלה וזבח לאלהים אחרים כי
 אם ליהוה: (כא) לדבר הזה יסלח
 יהוה לעבדך בבוא אדני בית
 רמון להשתחות שמהו והוא אנשען
 על ידי והשתחית בית רמון
 בהשתחית בית רמון יסלח
 נא יהוה לעבדך בדבר הזה:
 (כב) ויאמר לו לך לשלום וילך
 מאתו כבדת ארץ:

נעהמע ניכטס. נעמן דראנג
 צואר אין איהן, זכער ער שלונ
 עם דעננאך אויס. (כ) נעמן
 שפראך: קענטע וואהל דיי
 נעם קנעכטע ניכט זא פיעל ער
 דע געגעבען ווערדען, אלס איין
 פאר מוילטהירע טראגען
 קעננען? דען דייין קנעכט ווירד
 קינפטיג קיינעם אנדערן גאט
 טע, זאנדערן נור דעם עווי
 גען אלליין אפפער דארברייג
 גען. (כא) נור דיעזעס פער
 צייה דער עוויגע דיינעם קנעכט
 טע, ווען נעהמליך מיין הערר
 אין דעם טעמפעל רמון'ס זיך
 צו בעמען ניעדערווירפט, אונד
 ווייל ער זיך שטעטס אויף מיך
 שטיצט, איך אלזא אויך דא
 זעלכסט ניעדערפאללען מוס,
 ווען נור דיעס דער עוויגע מיר
 פערצייהען מעכטע! (כב) אישע
 אנטווארטעטע: ציעה נור הין

כתיב ולא קרי וארבעה

אין פריערען. זא גינג ער פאן איהם הינוועג.

פיער

ר ש י

(יט) אם אקח. שדמי עבודה זרה מעורבין בו: (כ) ולא. לשון בקשה לשון הלואי: יתן נא. מאדמה
 זו מארץ ישראל שהיא קדושה משא שני כרדים ואשמה לעירי ואעשה אותה מזבח: (כא) בית
 רמון. שם עבודה זרה: והשתחית. על כרמי כששמה אדוני והוא נשען על ידי: (כב) כבדת
 ארץ. שם מדה של קרקע כמו למדי כרם ארבי"ט בלע"ז (איון יתך, חיון וקרגען ופנד וחס
 חיון בעטטיחטטעם פאלדחטס בעדייטעט).

וארבעה

ב א ו ר

גרום: (יט) אם אקח, מלת אם שנועה הוא כמו לא: (כ) ולא יהן, לשון בקשה ושאלה,
 כן דעת רוב המפרשים וכן תרגמתי, ואולם נוכל לפרשהו באופן אחר, והוא: שנעמן אמר לחלישע
 אם לא תרצה לעשות עמדי החסד שתקבל ממני הברכה, עשה עכ"פ החסד הזה ותתן לי אדמה
 מארץ הזאת למען שאוכל לזנוח עליו שלמים לפני ה': (כא) לדבר הזה יסלח, אם שתפול
 לפני ע"ז בבית רמון בעל כרמי, כי מוכרת אני לך, אחרי שאדוני המלך נשען עלי ועל כן תמיד
 אני אלכו בבואו שמה, ואם הוא ישתחוה גם אנכי מוכרת להשתחות מפני כבוד המלכות: (כב) וילך
 מאתו, המאמר הזה מחובר למה שלאחריו, ומסדרי הפטרות פסקו להאי מאמר בסכינת קריבא
 וטעם הפטרה זאת לפ' תוריע מובן מעלמו:

הפטרות מצורע

במלכים ב' סימן ז'

ואם קל נו ער"ח מפטירין בחר חדש לעיל דף ב' . ואם הואר"ח מפטירין כח אמר לעיל דף ה' .

(א) וְאַרְבַּעָה אַנְשִׁים הָיוּ מִצֻּרְעִים
 פֶּתַח הַשַּׁעַר וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל-
 רֵעֵהוּ מָה אֲנַחְנוּ יֹשְׁבִים פֹּה עַד-
 מָתָנוּ: (ב) אִם-אָמַרְנוּ נָבוֹא הָעִיר
 וְהָרַעַב בָּעִיר וּמָתָנוּ שָׁם וְאִם-
 יֵשְׁבֵנוּ פֹה וּמָתָנוּ וְעָתָה לָכֹן
 וְנִפְלֵה אֶל-מַחְנֵה אֶרֶס אִם-יְחִיֵנוּ
 נַחֲיָה וְאִם-יָמוּתָנוּ וּמָתָנוּ:
 (ג) וַיִּקְמוּ בְנִשְׁפָּה לָבוֹא אֶל-מַחְנֵה
 אֶרֶס וַיָּבֹאוּ עַד-קִצֵּה מַחְנֵה אֶרֶס
 וְהִנֵּה אִין-שָׁם אִישׁ: (ד) וְאֵדָנִי
 הַשָּׁמַיִם | אֶת-מַחְנֵה אֶרֶס קוֹל
 רֹכֵב וְקוֹל סוֹס קוֹל חֵיל גָּדוֹל
 וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל-אֶחָיו הִנֵּה שָׂכַר-
 עָלֵינוּ מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל אֶת-מַלְכֵי
 הַחַתִּים וְאֶת-מַלְכֵי מִצְרַיִם לָבוֹא
 עָלֵינוּ: (ה) וַיִּקְוֹמוּ וַיָּנוּסוּ בְנִשְׁפָּה

(א) פִּיעַר אויסזעטציגע לייטע
 ווארען דאמאהלם (אלם)
 געהמליך הונגערסנאטה אים
 לאנדע וואר) פֶּאָר דעם טהאָרע
 דער שטאָרט (שומרון). דייעזע
 שפראַכען איינער צום אנדערן:
 וואָס בלייבען וויר היער, ביז
 וויר שטערבען? (ב) ווען וויר
 אויך אין דיא שטאָרט געהען
 וואָללטען, זאָ ווירדען וויר דאָ
 וועגען הונגערסנאטה אויב
 קאָממען מיססען, בלייבען וויר
 היער, זאָ מיססען וויר אויך
 אומקאָממען; וואָרע עם אַלזאָ
 גיכט בעססער וויר גינגען צו
 דעם לאָגער דער אַראַמיטער
 איבער? לאַכסען זיא אינו לעי
 בען, זאָ איזט עם גוט, וואָ
 גיכט זאָ שטערבען וויר. (ג) זיא
 מאַכטען זיך אַלזאָ אין דער
 אַבענדעממערונג אויף, נאָך
 דעם לאָגער אַרם'ס צו געהען,
 אַלס זיא נון אַן דאָ לאָגער
 קאָמען, פֶּאָנדען זיא דאָזעלכסט
 קיינען מענשען. (ד) דען דער
 עוויגע האַטטע דיא אַראַמיטי
 שע אַרמעע איין גערייש פֶּאָן
 קריעגסוואָגען, פֶּערדען אונד

ויעזבו

איינער גראָסען אַרמעע הערען לאַכסען, אונד דאָ שפראַך איינער צום אנדערן: געוויס
 האַט דער קעניג ישרא'ל'ס דיא קעניגע פֶּאָן חתים אונד מצרים געגען אונז אויפֿגעווייעגעלט,
 אונז צו איבערפֿאללען. (ה) זיא האַטטען זיך דאָהער אין דער אַבענדעממערונג אויפֿגע-
 מאַכט

ר ש י

(א) וּארבעה אנשים . גיחזי וכיו: פתח השער . כמו שנאמר ב'ד' ישב מחוץ למחנה מושבו:
 (ד) השמיע אל מחנה ארס . נדמה להם כאלו שומעין:

ומלחזו

ב א ו ר

(א) פתח השער, של עיר שומרון; (ב) ונפלה, כתרגומו ונשתמע: (ד) וה' השמיע,
 נדמה להם כאלו שומעים (רש"י): (ה) וינוסו בנישף, תכף כשמעם הקול נכנס פחד גדול
 בלכס

ויעזבו את אלהיהם ואת
 סוסייהם ואת חמריהם המהנה
 כאשר היא וינסו אל נפשם:
 (ו) ויבאו המצרעים האלה עד
 קצה המחנה ויבאו אל אהל אחד
 ויאכלו וישתו וישאו משם כסף
 וזהב ובגדים וילכו ויטמנו וישבו
 ויבאו אל אהל אחר וישאו משם
 וילכו ויטמנו: (ז) ויאמרו איש אל
 רעהו לא כן ואנחנו עשים היום
 הזה יום בשרה הוא ואנחנו
 מחשים וחקינו עד אור הבקר
 ומצאנו עוון ועתה לכו ונבא
 ונגידה בית המלך: (ח) ויבאו
 ויקראו אל שער העיר ויגידו
 להם לאמר באנו אל מחנה ארם
 והנה אין שם איש וקול אדם כי
 אם הסוס אסור והחמור אסור
 ואהלים כאשר המה: (ט) ויקרא

השערים

כצבט, דיא פלובט ערגרופ.
 פען, צעלטע, פפערדע, עזעלן
 אונד דאז גאנצע לאגער, וויא
 עם וואר, צוריק געלאססען.
 אונד בלאס איהר לעבען צו
 רעטטען געזוכט. (ו) וויא נון
 יענע אויסזעטיגען אן דאז לא
 גער קאמען, גינגען זיא אין
 איין צעלט היניין, אסען, טראגן
 קען, אונד טרוען גאלד, זיל,
 בער אונד קליידונגס שטיקקע
 דאפאן, פערגרובען עם, אונד
 גינגען היעראויף אין איין אג
 דערעם צעלט, נאהמען אויך,
 וואס זיא דארין פאנדען, אונד
 פערגרובען עם. (ז) אבער נון
 שפראך איינער צום אנדערן:
 וויר טהין היער ניכט רעכט;
 דיעס איזט איין טאג, דא וויר
 גוטע נאכריכט ברינגען קענני
 טען, אונד וויר שווייגען? —
 ווארטען וויר ביז דער מארגען
 אנכריכט, זא קעננטען וויר
 בעשטראפט ווערדען; וויר
 וואללען אלזא הינגעהען, אונד
 עם אין דעם קעניגליכען פאל.
 לאסטע אנצייגען. (ח) זיא גיני
 גען אלזא צוריק, ריעפען דעם
 טהאר וועכטער צו אונד שפרא
 בען: וויר זינד אין דעם
 אראמיטישען לאגער געוועזען,
 אבער דא וואר וועדער איין

מענש צו זעהען, נאך איינע מענשליכע שטימוע צו הערען, זאנדערן פפערדע אונד עזעל
 ווארען אנגעבונדען, אונד דיא צעלטער שטאנדען נאך וויא זיא געוועזען ווארען.

ר ש י

(ז) ומלאנו עון, מתחיבין אנו למלכות: (ח) כאשר המה. כמו שהיו מלאים מתחלתם לא
 הולילו מה שחובס:

ב א ו ר

כלבם ונסו טרם בלו המלועים (רד"ק): וינסו אל נפשם, להליל את נפשם: (ו) ומצאנו
 עון, אם אכחנו שותקים ונמתין עד אור הבקר ידעו זה ישראל ומלאנו עונם על אשר לא בשרנו
 הבשורה הזאת (כלב"ג): (ח) ויגידו להם, לכל אדם מאערי העיר: (ט) ויקרא השוערים,
 שוער

השערים ויגידו בית המלך
פנימה: (י) ויקם המלך לילה
ויאמר אל עבדיו אנידה נא לכם
את אשר עשו לנו ארם ידעו כי
רעבים אנהנו ויצאו מן המחנה
להחבה בהשדה לאמר כי יצאו
מן העיר ונתפשם היום ואל
העיר נבא: (יא) ויען אחד מעבדיו
ויאמר ויקחו נא המשה מן
הסוסים הנשארים אשר נשארו
בה הנם ככל המון ישראל
אשר נשארו בה הנם ככל המון
ישראל אשר תמו ונשלהו
ונראה: (יב) ויקחו שני רכב סוסים
ושלה המלך אחרי מחנה ארם
לאמר לכו וראו: (יג) וילכו
אחריהם עד הירדן והנה כל

(ט) היא טהארוואבע ריעף
דיא וועכטער, אונד ריעוע
צייגטען עס אים פאללאסטע
דעם קעניגס אן. (י) דער קעניג
שטאנד דעם נאכטס אויף,
אונד זאגטע צו זיינען האַפּבע
דיענטען: איך ווילל אייך זאָ
גען, וואָס אַרם געגען אונז וויל,
לענס איזט: זיא וויססען, דאַס
וויר הונגערסנאַטה האַבען,
דאַרום האַבען זיא דאַז לאַגער
פֿערלאַסטען, אונד זיך אויף
דעם פֿעלדע פֿערשטעקט,
זיא דאַכטען געהמליך: ווען
זיא אויס דער שטאַרט הערויס
געהען ווערדען, דאַן וואַללען
וויר זיא לעבענדיג ערגרייפֿען,
אונד אין דיא שטאַרט איינ
דרינגען. (יא) איינער פֿאַן זיי
גען האַפּבעדיענטען ערווע
דערטע, אונד שפּראַך: מאַן
קאָן דאָך פֿינף פֿאַן דענען אין
דער שטאַרט איכערגעכליע
בענען פֿפֿערדען דאַראַן וואָ
גען. וואַרען זיא ביז הער דער
מענגע ישראל'ס גלייך, דיא
אין דער שטאַרט איכריג בליע
בען, זאָ קעננען זיא אויך
דערייניגען מענגע ישראל'ס

בשדה קריי. המון קריי. הדרך

גלייך ווערדען, דיא שאַן אומוגעקאַממען זינד. וויר וואַללען אַלזאָ היין שיקקען, אונד
נאַכדיכט איינציעהען. (יב) מאַן נאָהם אַלזאָ צווייא רייטער, וועלכע דער קעניג נאָך דעם
לאַגער אַרם שיקטע, ביט דעם בעפֿעהל: געהעט היין אום אויסצוקונדשאַפֿטען. (יג) זיא
זייגען איהנען (דען אַראַמיטערן) אַלזאָ ביז אַן דען ירדן נאָך, אונד פֿאַנדען דען גאַנץ

ר ש י

(י) בי רעבים אנהנו. ותחבים ללאת אל השלל ואל המזון: (יא) אשר נשארו בה. בחור
העיר שלא מתו ברעב: הנם ככל המון ישראל אשר נשארו בה. אס נאמר מסוכנים הם שלא
יהרגם ארם הכי הנם בעיר הזאת נסבית הרעב בשאר כל המון ישראל אשר נשארו בה ואס
ישתו הנם ככל המון ישראל אשר תמו ברעב:

ב א ו ר

זוער העיר קרא אל הזוערים והם הסוכנים בלילה בעיר: (יא) הנם ככל המון, שעור הכתוב
אמר למלך נקח חמשה סוסים ונשלחם לראות, כי מה לנו לחוש פן ימותו ע"י שונאיו, מה
בך, היו הסוסים עד עתה כמותו המון ישראל אשר נשארו בחיים, יהיו מבאין ולהבא סאתו המון

הַדֶּרֶךְ מִלֵּאָה בְּגֵדִים וְכֵלִים אֲשֶׁר-
הִשְׁלִיכוּ אַרְם בְּהַחֲפוּם וַיֵּשְׁבוּ
הַמְּלָאכִים וַיִּגְדּוּ לַמֶּלֶךְ: (ד) וַיֵּצֵא
הָעַם וַיִּכְזּוּ אֶת מַחְנֵה אַרְם וַיְהִי
סָאָה-סָלַת בְּשֶׁקֶל וְסָאָתִים
שְׁעָרִים בְּשֶׁקֶל כְּדָבָר יְהוָה:
(ט) וְהַמֶּלֶךְ הִפְקִיד אֶת-הַשְּׁלִישׁ
אֲשֶׁר נִשְׁעַן עַל-יָדוֹ עַל-הַשַּׁעַר
וַיִּרְמְסֵהוּ הָעַם בְּשַׁעַר וַיָּמָת
כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר אִישׁ הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר
דִּבֶּר בְּרִדְתָּ הַמֶּלֶךְ אֵלָיו: (טז) וַיְהִי
כְּדָבָר אִישׁ הָאֱלֹהִים אֶל-הַמֶּלֶךְ
לֵאמֹר סָאָתִים שְׁעָרִים בְּשֶׁקֶל
וְסָאָה-סָלַת בְּשֶׁקֶל יִהְיֶה כִּעֵת
מֵחֵר בְּשַׁעַר שְׁמֵרוֹן: (יז) וַיַּעַן
הַשְּׁלִישׁ אֶת-אִישׁ הָאֱלֹהִים וַיֹּאמֶר
וַהֲנֵה יְהוָה עֹשֶׂה אַרְבּוֹת בַּשָּׁמַיִם
יִהְיֶה כְּדָבָר הַזֶּה וַיֹּאמֶר הַנֶּפֶךְ
רָאָה בְּעֵינַיִךָ וּמִשָּׁם לֹא תֹאכַל:
(יח) וַיְהִי-לֹז בֶּן וַיִּרְמְסוּ אֹתוֹ הָעַם
בְּשַׁעַר וַיָּמָת: ^{בְּחֲפִזָּם קִרִי}

צען וועג פֿאלל פֿאן קליידערן
אונד גערעטהשאַפֿטען, וועל
כֵּע ארם בייא דער אילפֿער.
טיגען פֿלויכט פֿאן זיך געוואָר-
פֿען האַטטע. אַלס נון דיא
באַטהען צוריק קאַמען, אונד
עס דעם קעניגע בעריכטעני-
טען, (יז) דאָ ליעף דאָז
פֿאַלק הינאַויס, אונד פֿלינדער.
טע דאָז גאַנצע לאַגער ארם'ס.
מאַן בעקאַם נון איין סאַה פֿיי-
נעם מעהל פֿיר איינען שקל,
אונד צווייא סאַה גערשטען
אויך פֿיר איינען שקל, וויא
עס דער עוויגע פֿאַרהער גע-
זאַגט האַט. (טו) דער קעניג
בעשטעללטע דען אַבערסטען,
דער איהן שטעטס בעגלייטע-
טע, צור וואַכע אים טהאַרע,
דאָז פֿאַלק אַבער צערדריקטע
איהן אים טהאַרע, דאַס ער
שטאַרב, וויא דער געטטלי-
כֵּע מאַן זאַלכעס, אַלס דער
קעניג צו איהם הינאַב גינג,
פֿאַרהער פֿערקינדִיגעט האַט;
(טז) דען אַלס דער געטטליכע
מאַן דעם קעניגע געזאַגט האַט-
טע: מאַרגען אום דיעזע צייט
וויירד צווייא סאַה גערשטען
פֿיר איינען שקל, אונד איינע
סאַה פֿיינעם מעהל אויך פֿיר
איינען שקל אים טהאַרע
שומרון'ס צו בעקאַממען זיין;
(יז) דער אַבערסטע אַבער דעם

הלא

געטטליכען מאַן דאַרויף ערוויעדערטע: ווען אויך דער עוויגע געטריידע פֿאַם היממעל
רעגנען ליעסע, ווירדע דיעזעס מעגליך זיין? דאָ שפּראַך יענער: מיט דיינען אויגען ווירסט
דאָ עס זעהען, אַבער ניכט'ס דאַפֿאַן געניעסען; (יח) אונד נון געשאַה עס איהם אויך זאָ;
דען דאָז פֿאַלק צערדריקטע איהן, דאַס ער שטאַרב.

ר ש"י

(יג) בהחפזם - במהרהם לנוס: (טו) אשר נשען על ידו - שתמול כשבא לבית אלישע:

ב א ו ר

אשר כבר תמו: (יז) עישה ארובה, כתרגמו ואלו ה' סותק בויון ומחית טובא מן שמיא וכו'.

הפטרת אהרי מות

גם אם אהרי מות וקדושים מחוברים, כמנהג פראג

נת"ע בעמוד סימן ט'

ובאשכנז מפטירין אותה בסדר קדושים

ואם חל בו ע"פ מפטירין וערבה לעיל דף י"ח ע"ב. ובערב ר"ה מפטירין מחר חדש לעיל דף ג'.

(א) הלא כבני כושיים אתם לי
 בני ישראל נאם יהוה הלא
 את ישראל העליתי מארץ
 מצרים ופלשתים מכפתור
 וארם מקיר: (ב) הגה עיני ואדני
 יהוה בממלכה החטאה
 והשמדתי אתה מעל פני האדמה
 אפס כי לא השמיד אשמיד את
 בית יעקב נאם יהוה: (ג) כי הגה
 אנכי מצוה והנעותי בכל הגוים
 את בית ישראל כאשר ינוע

(א) וואהרליך איהר וייד מיר, וויא דיא קינדער כושיים בעווארדען, ישראל! איזט דיעם ישראל דאז איך אויס מצרים הערויף געפיהרט האבע? אדער זינד עס דיא פלשחים אויס כפתור, אונד ארם אויס קיר? (ב) דאז שטראפענדע אויגע דעם עוויגען אבער, שוי עט אויף דיא פערברעכערישע רעגיערונג, איך ווערדע זיא פערניכטען, פאן דיעזעם ערד-רייכע הינוועג, דאז הויז יעקב אבער ווערדע איך ניכט גענצ-ליך פערניכטען, שפריכט דער עוויגע. (ג) דען זיעהע! איך האבע עס בעשלאססען, דאס איך דאז הויז ישראל אונשטעט מאכען ווילל, אונטער אללען פעלקערן, זא וויא מאן אין איי-

בכברה

ר ש י

(א) הלא כבני כושיים אתם לי. למה אמנע מלהפריע מכס אחרי אשר אינכם שנים אלי הלא כבני נח נחתם כשאר אומות ככושיים אשר נדשיתם להם כענין שנאמר היהפוך כושי עורו כך אתם תוכלו להטיב. הלא בטובתי תזלת בשרי בכם היא הוצאה שהולאתי אתכם מארץ מצרים ומה לי בכך אף פלשתים כך הולאתי מכפתור כשנאזו כפתורים על העוים כענין שנא' והצוים היושבים בחלרים עד עזה וגו' כנשו גם בני עזה ושאר סרני פלשתים תחתיים והולאתים מידם ואף על פי כן לא עשיתם לי לעם: וארם מקיר. וכן אני עתיד להעלות את ארם מקיר שיגלם שם סנחריב ולקץ הימים כשחבטל מלכות אשור ילאו: (ב) והשמדתי אותה. הממלכה הס בית יהוא אבל בית יעקב לא אשמד: (ג) כי הגה אנכי מצוה ולהניעם בכל הגוים הנעה רבה ויתירה כאשר ינוע מה שכוברין בכברה לאחר שנפלו ממנו סובין הדקין ונותרו הגסין שאין יכולין לנאת ולא המנענע מנענע בכל כמו: ינוע. על ידי אשר ולא יתכן לקרות ינוע

ב א ו ר

(א) הלא כבני כושיים, הנה נבואה נאמרה על מלכות אפרים, לפי שעובדי עבודה זרה היו, לכך אמר אתם עושים מעשי בני כוש, שאינם מכירים אותי: הלא אח ישראל, בלשון תימה: העליותי, כמו אשר העליתי, כלומר האם אתם ישראל אשר העליתי, או אם אתם פלשתים או ארם, וזכור אלו לפי שהם קרובים לארץ: (ב) הגה עיני ה', והפוכו הנה עין ה' אל ילאו. (ג) והניעותי, הטעם ונבגים

בְּכַבְדָּהּ וְלֹא יִפּוֹל צְרוּר אֶרֶץ:
 (ד) בַּחֶרֶב יָמוּתוּ כָּל חַטָּאי עַמִּי
 הָאֲמָרִים לֹא תִגִּישׁ וְתִקְדִים
 בְּעֵדֵינוּ הָרַעָה: (ה) בַּיּוֹם הַהוּא
 אֲתִקִּים אֶת־סִכַּת דָּוִד הַנִּפְלֵת
 וְגִדְרֹתַי אֶת־פְּרִצֵיהֶן וְהִרְסֹתֵינוּ
 אֲתִקִּים וּבְנֵיהֶתִיָּה כִימֵי עוֹלָם:
 (ו) לְמַעַן יִירָשׁוּ אֶת־שְׂאֵרֵית אֲדוּם
 וְכָל־הַגּוֹיִם אֲשֶׁר־נִקְרָא שְׁמִי
 עֲלֵיהֶם נְאֻם־יְהוָה עֲשֵׂה זֹאת:
 (ז) הִנֵּה יָמִים בָּאִים נְאֻם־יְהוָה
 וְנִגַּשׁ חוֹרֵשׁ בְּקוֹצֵר וְדָרַךְ עַנְבִים
 בְּמִשְׁךְ הַזֹּרֵעַ וְהִטִּיפוּ הַדְּהָרִים
 עִסִּים וְכָל־הַגְּבֻעוֹת תִּתְמוּגְגְנָה:
 (ח) וּשְׁבַתִּי אֶת־שְׁבוֹת עַמִּי יִשְׂרָאֵל
 וּבְנוֹ עָרִים נְשִׁמוֹת וַיִּשְׁבוּ וַנְטֻעוּ

כרמים

נעם זיעבע עטויאם העפטיג
 ריטטעלט, אונד דעננאך ניכטס
 אויף דיא ערדע פעללט.
 (ד) דורכס שווערסט זאללען
 אללע פערברעכער מיינעם
 פאלקעס אומקאממען, דיא
 דא שפרעכען: דאז אונגליק
 טריפעט, אונד עראיילט אונד
 ניכט. (ה) אלסדאן ווערדע
 איך דיא פערפאללענע היטטע
 דוד'ס וויעדער אויפריכטען,
 איהרע ריססע פערציינען,
 דאז איינגעשטירצטע וויעדער
 אויפשטעללען, אונד ווערדע
 זיא וויעדער ערבויען, וויא
 פארטאהלס. (ו) דאמיט זיא
 דען איבעררעסט פאן אדום,
 וויא אויך דיא איבריגען פעל-
 קער פעררייגען ווייל זיא נאך
 מיינעם נאמען גענעננט ווער-
 דען. זא שפריכט דער עוויגע,
 דער דיזעס פאללפיהרען ווירד.
 (ז) עס ווערדען צייטען קאממען
 שפריכט דער עוויגע, וואך דער
 שניטטער אויף דען פפליגער,
 דער טרויבענטרעטער (ווינ-
 צער) אויף דען זעמאן שטאך

סען ווירד; פאן דען בערגען ווירד זיסעס טרייעלען, אונד דיא היגעל ווערדען צו צערפליסען
 שיינען. (ח) איך ווערדע אלסדאן מיין פאלק אויס דעם עלענדע פיהרען, זיא ווערדען דיא
 פערארדעטען שטעדטע וויעדער אויפבויען, אונד זיא בעוואהנען, וויינבערנע פפלאנצען,
 אונד

ר ש י

ינוע שהוא דבר הנע מאליו: (ד) לא תגיש ותקדים בעדינו הרעה. בשביל עונינו לא תמהר
 הרעה לגשת ולבא: (ה) ביום ההוא. אחרי בא עליהם כל אלה יבא יום ההוא המוכן לגאולה
 ובו חקים סוכת דוד הנופלת י"ת מלכותא דבית דוד: (ו) למען יירשו. ישראל את שארית אדום
 ואת כל הגוים כי נקרא שמי עליהם: אשר. כמו כי: (ז) ונגש חורש בקולר. והשיג דיש את
 כליר וכליר ישיג את זרע לא יספיקו לחרוש עד שיבא הקליר ולא יספיקו לכלור עד שיבא עת
 הזרע: תתמוגגנה. תרגם יונתן יתפלחון קרקע עבודה מתמוגגת בבא גשמים: עסים. יין טוב ומתוק:

ב א ו ר

ובגוים ההם לא תרגיע: ולא יפול, פירושו עם כל זה לא יפול: (ז) ונגש חורש, כמו והשיג
 לבס דיש את כליר: עסים, שם כולל לכל משקה, אס הם מענבים או משאר פירות וכן תרגומו:
 החמוגגנה, נראים מרוב מלב שזב עליהן מהלחן כאלו הם נמוגים:
 החשפוט

תרגום אשכנזי

אונד איהרען וויין טרינקען, גערטען אנלעגען, אונד איהרע פרייטע געניעסען. (ט) איך ווערדע זיא אויף איהרעם ערד- באדען אינפלאנצען, דאס זיא נייע וויעדער אויס דעם לאנד- דע, דאז איך איהנען איינגע- געבען, פערשטאסען ווער- דען זאללען, שפרייט דער עוויגע דיין גאטט.

הפטרת אחרי מות

כַּרְמִים וְשָׂדֵה אֶת-יִינָם וְעִשׂוּ גִזְזוֹת וְאָכְלוּ אֶת-פְּרִיהֶם: (ט) וְנִטְעַתִּים עַל-אֲדָמָתָם וְלֹא יִנְתְּשׁוּ עוֹד מֵעַל אֲדָמָתָם אֲשֶׁר-נָתַתִּי לָהֶם אָמַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ:

הפטרת קדושים כמנהג פראג

ביחזקאל סימן כ"ב

והאשכנזים מפטירין אותה בסדר אחרי מות.

ואם חל צו ראש חדש מפטירין כה אמר לעיל דף ה'

(א) וַיְהִי דְבַר-יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר: (ב) וְאַתָּה בֶן-אָדָם הַתְּשִׁפֵּט הַתְּשִׁפֵּט אֶת-עֵיר הַדָּמִים וְהוֹדַעְתָּהּ אֶת כָּל-תּוֹעֲבֹתֶיהָ: (ג) וְאָמַרְתָּ כֹה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה עֵיר שׁוֹפְכַת דָּם בְּתוֹכָהּ לְבֹא עִתָּהּ וְעָשִׂיתָהּ גְלוּלִים עָלֶיהָ לְטַמְאָהּ: (ד) בְּדָמֶיךָ אֲשֶׁר-שׁוֹפְכַת אֲשַׁמְתִּי וּבְגִלּוֹתֶיךָ אֲשֶׁר-עָשִׂיתָ

(א) דעם עוויגען ווארט ווארט מיר וויא פאלגט: (ב) מעני- שענזאק! ווילסט דוא דיא בלוטשולדיגע שטאדט רייטען, ווילסט דוא זיא רייטען, אונד איהר איהרע שאנדטהאטען פארריקען? (ג) זא זאגע, זא שפרייט דער עוויגע: א מיי- בעלמערדערישע, גרייל אויס- איבענדע שטאדט! דיין אונד טערגאנג איזט נון דא. (ד) דורך דייע בלוטפערניע- סונגען איבערהייפטעסט דוא דרך מיט זינדען, דורך דייע אויסגעאיבטען גריילע וואור- דעסט

טמאח

ר ש י

(א) ויהי דבר ה' אלי לאמר: (ב) התשפט את עיר הדמים. ירושלים: והודעתה. מביק ה"א והודעת אותה: (ג) עיר שופכת דם בתוכה לבא עתה. הרי זה מקרא מסורס וזה פירושו עיר שופכת דם בתוכה אמר ה' אלהים לבא עתה: ועשתה גלולים. כמו אשר עשתה גלולים

ב א ו ר

(ב) החשפוט החשפוט, הכפל לחזק הענין: והודעתה, מוסב למעלה ושעור אס תרלה לשפוט את עיר הדמים ולהודיע אותה את תועבותיה. וי"מ שהיא מזשוכת התנאי אס תרלה לשפוט

טמאת ותקריבי ימיה ותבוא עד-
שנותיך על-כן נתתיך חרפה
לגוים וקלסה לכל הארצות:
(ה) הקרבנות והרחקות ממך
יתקלסו-בך טמאת השם רבת
המהומה: (ו) הנה נשיאי ישראל
איש לזרעו היו בך למען שפך-
דם: (ז) אב ואם הקלו בך לגר
עשו בעשק בתוך יתום ואלמנה
הזנו בך: (ח) קדשי בזית ואת-
שבתתי חללת: (ט) אנשי רכיל
היו בך למען שפך-דם ואל-
החרים אכלו בך זמה עשו
בתוך: (י) ערות-אב גלה-בך

דעסט דוא גענצליך פֿעראונ-
דייניגעט, נון נעהערן זיך הער-
אן דיינע לעטצטען טאגע, דאז
ענדע דיינער יאהרע האסט
דוא נון עררייכט; צום שפאָסט
אללער פֿעלקער ווערדע איך
דיך מאַכען, צום האָהנגע-
לעטער אללער לענדער;
(ה) נאָהע אינד ענטפֿערנטע
ווערדען דיך שעלטען: בע-
ריכטיגע, אונריינע, אונזייל-
שטיִפֿטערין! (ו) זעהע! דיא
גרעסטען טיראָנען זינד איך
דיר צו פֿירשטען ישראל'ס גע-
וועהלט, אום דיינען בלוט-
דורשט נור עהער צו שטיל-
לען: (ז) איך דיר פֿעראַכטעט
מאָן פֿאַטער אונד מוטער,
אונטערדריקט רייבעריש דען
פֿרעמדען, הינטערגעהט וואַי-
זען אונד וויטוען; (ח) ענטי-
וויהעט מיינע הייליגטהימער,
אונד פֿערשמעהט מיינע רוהע.

טמאח

טאגע. (ט) איך דיר אונטערהעלט מאן פֿערליימדער, דען מייכלעמאָרד דאָדורך אויסצו-
איבען. אויף דען בערגען ווירד דען געטצען צו עהרען געשמויזט, קיינע שאַנדטהאַט
בלייבט איך דיינער מיטטע אונטערלאַסען. (י) שאַם דעם פֿאַטערס ווירד געבלעסט, בע-

ר ש י

גלוים וגו': (ד) עד שנותיך. גזירת ונושנתם בנימטריא שאמר משה: וקלסה דנה שהכל
נדברים ביד פרלר"ק בלע"ז (עיין בהמעמר במדבר י"ד ל"ו) יתקלסו בך ומה היא הקלסות טמאת
השם זו היא טמאת את שמה שהיו נקראים עם קדוש בנים ליוזרם וגרמו עלמם להקרות עם
טמא שפתיים: (ו) איש לזרעו. כל דאליס גבר: (ז) אב ואם הקלו בך. כל התועבות שבמדת
קדושים תהיו שהזהרו עליהם נמנו באן: (ח) קדשי בזית. ולא כמו שאמרתי לרזונכם תזנחו:
(ט) ואל החרים אכלו בך. ובטוריא פלחו ביד לטעותא: זמה. עכות של רשעה:

ותכלעי

ב א ו ר

לשפוט אותה אז תודיע לה את תועבותיה: (ד) וקלסה, דנה שהכל נדברים בך פלרין
בלע"ז ובלשון אשכנזי. (גערעדע): (ה) טמאח השם, כלומר זאת היא הקלסה אשר יתקלסו
בך כי יקראו אחריך עמאת השם רבת המהומה: (ו) הנה נשיאי ישראל, אמר חד מן חבריא
שכך פרושו בך בזרי לנשיאי ישראל כפי זרועם, כלומר כל עוד שראו איש זרוע, היו בזכרים אותו
לנשיא, וכל זאת למען שיוכלו לשפוך דם יותר, וכן תרגמתי: (ט) ואל החרים, כמו על ההרים
ואם אכלו לכבוד פסיליהם, ויונתן תרגם לפי הכוונה ובטוריא פלחו ביד לטעותא: זמה עשו,
הוא דרך כלל לכל העריות ואחרי כן פרט קלסם (מרד"ק):

שלא־ען דאז אבגעזאנדערטע ווייב; (יא) אונצוכט מיט דעם נעכסטן פֿרויא געטריבען; דיא שוויגערטאָכטער דורך בוחל, שאַפֿט ענטטהרט; יא אין דיר נאָטהעציטיגעט זאָגאר דער ברודער זיינע לייבליכע שווע סטער; (יב) אין דיר ניממט מאן בעשטעכונג בלוט צו פֿערגיע סען; רוא ניממסט צינען אונד איבערשים, בערויכסט דיינען נעכסטען דורך אונגערעכטיג קייט, אן מיך אָבער דענקסט דוא ניכט; שפּריכט דער הערר דער עוויגע. (יג) אָ וויא שלאַ גע איך דיא הענדע צוזאממען וועגען דיינער אויסגעאיכטען פֿרעפֿעלטהאטען, וועגען דעם אונשולדיגען בלוטס, דאז אין דיינער מיטטע פֿליעסט. (יד) ווירד דין הערץ נאָך שטאַנדהאַפֿט בלייבען, דיינע הענדע נאָך קראַפֿט פֿיהלען, אין דען טאָגען, ווען איך זאָ מיט דיר פֿערפֿאַרע? אַך דער עוויגע שפּראַך עס, אונד ווער־ דע עס אויך פֿאַללציעהען. (טו) אונטער נאַציאָנען ווער־ דע איך דיר צערשטרייען, דיר אומהער ווערפֿען אין דיא לענדער, דאס דיינע אונרייני הייט פֿאַן דיר אויפֿהערע; (טז) דוא ווירסט אַלסדאָן אין דיר ועלכסט פֿאַר דען אויגען דער נאַציאָנען העראַבגעוויר־ דיגט זיין אונד ערקענגען, דאס איך דער עוויגע זיין.

טמאת הנדה ענו־בך: (יא) ואישו את־אשת רעהו עשה תועבה ואיש את־כלתו טמא בזמה ואיש את־אחתו בת־אביו ענה־בך: (יב) שחר לקחוי־בך למען שפך דם נשך ותרבית לקחת ותבצעי רעך בעשק ואתי שכחת נאם אדני יהוה: (יג) והנה הכיתי כפי אל־בצעך אשר עשית ועל־דמך אשר היו בתוכך: (יד) היעמד לבך אם־תחזקנה ידיך לימים אשר אני עשה אותך אני יהוה דברתי ועשירתי: (טו) והפיצותי אותך בגוים וזריתך בארצות ונתמתי טמאתך ממך: (טז) ונחלת בך לעיני גוים וידעת כי־אני יהוה: בפראג מסיימן כאן

(יז) ויהי דבר־יהוה אלי לאמר: (יח) בן אדם היודלי בית־ישראל לסוג כלם נחשת וכדיל וברזל ועופרת בתוך כור סגים כסף היו: (יט) לכן כה אמר אדני יהוה יען הינות כלכם לסגים לכן הנני קבץ אתכם אל־תוך ירושלים: לסיג קרי

ד ש י

(יב) ותכלעי רעך בעשק. ה נשרת את אלהיך בעשק שעקת מן העניים. לשון אחר ותכלעי לשון גזל כמו ונכסע ברך כאן ה' וכה פתרונו ותגדלי לרעך בעשק: (יג) הכיתי כפי. לעקתי ווי וקניה: אל כלעך. כאן למדנו שהגזל קשה מן הכל שעליו נתחמס גזר דין: (יד) אשר אני עושה אותך. כועל לך כמעלך: (טו) והתמותי. וכליתי: (טז) ונחלת בך. תתחלתי בעלמך על מה שעשית:

ב א ו ר

(יג) והנה הכיתי כפי, דרך משל כאלם המלטער על דבר שמכה כף אל כף. ויונתן חרגום נחוק מן הכוונה באמרו והא איתיתי פורענתא עלך וכו'. (טו) ונחלה, ענינו קלול.

הפטרות קדושים כמנהג הספרדים

נא

ביתחלה סימן כ'

ויש מפטירין אותה בסדר אחרי מוח.

ויהי דבר יהוה אלי לאמר: בן-אדם דבר את-זקני ישראל
ואמרת אליהם כה אמר אדני יהוה הלדרש אתי אתם באים
חי-אני אם-אדרש לכם נאם אדני יהוה: התשפוט אתם
התשפוט בן-אדם את-הועכות אבותם הזדיעם: ואמרת
אליהם כה-אמר אדני יהוה כיום בחרתי בישראל ואשא ידי
לזרע בית יעקב ואודע להם בארץ מצרים ואשא ידי להם
לאמר אני יהוה אלהיכם: ביום ההוא נשאתי ידי להם
להוציאם מארץ מצרים אל-ארץ אשר-תרחתי להם זבת חלב
ודבש צבי היא לכל-הארצות: ואמר אליהם איש שקוצי עיניו
השליכו ובגלולי מצרים אל-תטמאו אני יהוה אלהיכם:
וימרו-כי ולא אבו לשמע אלי איש את-שקוצי עיניהם לא
השליכו ואת-גלולי מצרים לא עזבו ואמר לשפך חמתי
עליהם לכלות אפי בהם בתוך ארץ מצרים: ואעש למען
שמי לבלתי החל לעיני הגוים אשר-המה בתוכם אשר
נודעתי אליהם לעיניהם להוציאם מארץ מצרים: ואוציאם
מארץ מצרים ואבאם אל-המדבר: ואתן להם את-חקתי
ואת-משפטי הודעתי אותם אשר יעשה אותם האדם וחי
בהם: וגם את-שבתותי נתתי להם להיות לאות ביני וביניהם
לדעת כי אני יהוה מקדשם: וימרו-כי בית-ישראל במדבר
בחקותי לא-הלכו ואת-משפטי מאסו אשר יעשה אתם
האדם וחי בהם ואת-שבתותי חללו מאד ואמר לשפך חמתי
עליהם במדבר לבלתם: ואעשה למען שמי לבלתי החל
לעיני הגוים אשר הוצאתים לעיניהם: וגם-אני נשאתי ידי
להם במדבר לבלתי הכיא אותם אל-הארץ אשר-נתתי זבת
חלב ודבש צבי היא לכל-הארצות: יען במשפטי מאסו
ואת-חקותי לא-הלכו בהם ואת-שבתותי חללו כי אחרי
גלוליהם לבם הלך: ותחס עיני עליהם משחתם ולא-עשיתי
אותם כלה במדבר: ואמר אל-בניהם במדבר בחוקי

הפטרת קדושים

אֲבוֹתֵיכֶם אֶל-תֵּלְכוּ וְאֶת-מִשְׁפָּטֵיהֶם אֶל-תִּשְׁמְרוּ וּבְגִלּוֹלֵיהֶם
אֶל-תִּטְמְאוּ: אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם בְּחֻקוֹתַי לִבּוֹ וְאֶת-מִשְׁפָּטֵי
שִׁמְרוּ וַעֲשׂוּ אוֹתָם: וְאֶת-שִׁבְתוֹתַי קִדְּשׁוּ וְהָיוּ לְאוֹת בֵּינִי
וּבֵינֵיכֶם לְדַעַת כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם:

הפטרת אמור

ביחזקאל סימן מ"ד

(א) וְהִכְהַנִּים הַלְוִיִּם בְּנֵי צְדוֹק
אֲשֶׁר שִׁמְרוּ אֶת-מִשְׁמַרְת
מִקְדְּשֵׁי בְּתֻעוֹת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל
מֵעָלַי הֵמָּה יִקְרְבוּ אֵלַי לְשֵׁרְתָנִי
וְעָמְדוּ לִפְנֵי לְהִקְרִיב לִי חֵלֶב וְדָם
נְאֻם אֲדַנִּי יְהוָה: (ב) הֵמָּה יָבֹאוּ
אֶל-מִקְדְּשֵׁי וְהֵמָּה יִקְרְבוּ אֶל-
שֵׁרְתָנִי לְשֵׁרְתָנִי וְשִׁמְרוּ אֶת-
מִשְׁמַרְתִּי: (ג) וְהָיָה בְּבֹאֵם אֶל-
שַׁעְרֵי הַחֲצָר הַפְּנִימִית בְּגָדֵי
פְּשָׁתִים יִלְבְּשׁוּ וְלֹא יַעֲלֶה עֲלֵיהֶם
צִמָּר בְּשֵׂרְתָם בְּשַׁעְרֵי הַחֲצָר
הַפְּנִימִית וּבֵיתָה: (ד) פָּאֲרֵי
פְּשָׁתִים יִהְיוּ עַל-רֹאשָׁם וּמְכַנְסֵי
פְּשָׁתִים יִהְיוּ עַל-מַתְּנֵיהֶם לֹא

(א) ד"א פריעסטער אונד לע.
וויטמען, קינדער צדוקים,
דיא דיא בעוואַנונג מיינעם
הייליגטהומס היעלטען, וועה.
רענד דעססען ישראל פֿאַן מיר
אַכטרינגיג וואַר, זאָללען הער.
אַן נאָהען, מיר צו דיענען,
אונד פֿאַר מיר שטעהען, אונד
שליטט אונד בלוט פֿאַר מיר
צו אָפּפֿערן, שפּריכט דער
הערר, דער עוויגע. (ב) זיא
קאַממען אין מיין הייליגטהום,
נעהערן זיך מיינעם טישע מיר
צו דיענען, אונד בעאַבאַכטען
מיינע פֿעראַרדנונג. (ג) ווען
זיא אין דאַז טהאַר דעם איני.
נערן האָפּעס איינגעהען, קליי.
דען זיא זיך אין ליינען גע.
וואַנד, ברינגען קיינע וואָללע
אויף זיך, ווען זיא מיר אין דען
פֿפֿאַרטען דעם אינגערן האָ.
פֿעם, אונד אים טעמפעל דיע.
נען; (ד) איינען ליינענען בונד
טראַגען זיא אויף איהרעם
הויפטע, ליינענע ביינקליידער
אויף איהרען לענדען, אונד

יחגרו

ר ש י

(א) והכהנים הלויים בני צדוק. לפי שהיה נ"הג ששימש ראשון במקדש בימי שלמה וקראו על שמו:
בתעות. קאשאי שארר בלע"ז (ובדכוס משנת רע"ח נדפס קאנדילש ארר"נט בל"א ח'ס יזח איר.
דענד ווטרען): (ג) אל שערי החצר הפנימית. לפני ולפנים ביום הכפורים: ולא יעלה עליהם
צמר. תכלת שהיה צמעיל ובאצנט לא ילבשו ביום הכפורים בעבודת פנים: וביתה. ולפנים:
(ד) פארי. קאפיי"לאז בלע"ז (קאפפען, היטצען): לא יסגרו ביזע. שנינו בצרייתא אין סוגרין
צמקוס

הפטרות אמור

תרגום אשכנזי נב

וַתִּגְדְּרוּ בַיּוֹעַ: (ה) וּבַצֵּאתָם אֶל-
הַחֲצַר הַחִיצוֹנָה, אֶל-הַחֲצַר
הַחִיצוֹנָה אֶל-הָעַם יִפְשְׁטוּ אֶת-
בְּגָדֵיהֶם אֲשֶׁר-הָמָה מִשְׂרֵתֵיכֶם בָּם
וְהָנִיחוּ אוֹתָם בְּלִשְׁכַת הַקֹּדֶשׁ
וּלְבָשׁוּ בְּגָדִים אֲחֵרִים וְלֹא-יִקְדְּשׁוּ
אֶת-הָעַם בְּבִגְדֵיהֶם: (ו) וְרֹאשֵׁם
לֹא יִגְלְחוּ וּפְרַע לֹא יִשְׁלְחוּ כְּסוּם
יִכְסְמוּ אֶת-רֹאשֵׁיהֶם: (ז) וַיִּין
לֹא-יִשְׁתּוּ כִּי-כֹהֵן בְּבוֹאֵם אֶל-
הַחֲצַר הַפְּנִימִית: (ח) וְאֶלְמַנָּה
וְגֵרוּשָׁה לֹא-יִקְחוּ לָהֶם לְנָשִׁים כִּי
אִם-בְּתוּלַת מִזְרַע בֵּית יִשְׂרָאֵל

ח זאללען זיך מיט קיינעם שווייס-
באנדע גירטען; (ה) ווען זיא
אין דען אייסערן האָף הינויס
בעהען, אין דען אייסערן האָף
נעהמליך צו דעם פֿאלקע,
ציעהען זיא דאָ קליידער, אין
דענען זיא מיר דיענען, אויס,
אונד לעגען זיא ניעדער אין
דער קאממער דעם הייליג
טהומ'ס, אונד ציעהען זיך
אנדערע קליידער אָן, דאָמיט
זיא דאָ פֿאלק ניכט דורך
איהרע קליידער ווייהען;
(ו) איהר הויפט זאללען זיא
ניכט שעערען, אויך דאָ
האָר ניכט ווילד וואַכסען
לאַססען, זאָנדערן פֿערשניי-
דען זאללען זיא איהר הויפט,
האָר - (ז) ניעמאנד פֿאָן דען
פריעסטערן דאָרף זויין טריג-
קען, ווען זיא אין דען אינגערן
האָף איינטרעטען; (ח) וויטט-
ווע אונד פֿערשטאָסענע דיר

והאלמנה

פֿען זיא ניכט צור פֿרויא נעהמען, נור יוגנפֿרויען אויס דעם הויזע ישראל'ס קעננען זיא

ר ש י

במקום שמויעין לא למעלה מאזוליהם ולא למטה ממחניהם שהוא מקום זיעה אהל"א שזי"רא
בלע"ז (חזק טווייסע) - לשון אחר אסרה התורה לכהנים מלבושי למר כי הלמר מזיע הגוף ומזיע
את הנשר: (ה) אל המצר הזיכונה אל המצר המיכונה. לפי שהי' מדבר בהיכל לפני ולפנים
וקראם חזר הפנימיות ואללם יש לו לקרות עזרת ישראל חזר המיכונה לכך הולך לכפול ב' פעמי'
לומר שעל עזרת נשים הוא אומר מקום שכל ישראל נכנסין: וזהניחו אותם בלשנות הקודש. כמו
שאמר משה רבינו ע"ה ופשו את בגדי הנד אשר לבשו וגו' והניחום שם: ולא יקדשו את העם. תרגם
יונתן ולא יערבנו עם עמא בלבושיהון כלומר לא יגעו אל העם בנגדיהם הקדושים שאין בגדי חול
טהורים אכל בגדי הקדש: (ו) וראשם לא יגלחו. להעביר את כל השער: ופרע לא ישלחו. גדול
שער לא ירבו: כסום יכסמו. ככוסמת הוא סדורין בשבולת ראשו של זה בלד עיקרו של זה כך
שמעתי משמו של רבי מנחם זל"ל ויחבן לפרשו לשון מדת דבר הזה לא גזיפת ראש ולא גדול שער
אלא במדה שזה אמו"ליר בלע"ז (חיינע גזיבע פֿערק געבען, עיין רש"י ישעי' מ' י"ג): (ז) בבאם
אל המצר הפנימית. אל ההיכל: (ח) כי אם בתולות יקחו. הכהנים הגדולים אבל יש מן הכהנים

ב א ו ר

(ד) ביזע, מי' בגד העשו לקבל האיעה במקום הזיעה: (ה) ולא יקדשו, שלא יקדשו אותם
בנגעם בהם בנגדי כהונה כי אם יגעו העם בנגדיהם שהם קודש ידמה שהם קדושים
במותם: (ו) ופרע לא ישלחו, לא יגדלו את השער בלי סדר לזה וקרא פרע מלשון בפרוע
פרעוח: כסום, כן נקרא חמוך השער למדהו על כוואש והוא נגד פגע:

זיא היירצטהען, איינעם פרייע סטערס וויטווע קעננען זיא אבער היירצטהען. (ט) מין פאלק זאללען זיא אונטעררייכ טען, וואס הייליג אונד ניכט הייליג זיין, איהם קינד טהון, וואס ריין אונד אונריין זיין; (י) אין שטרייטזאכען זאללען זיא נאך מיינעם רעכטע אור טהיילען אונד שליכטען, מיינע לעהרען אונד געזעטצע פיר זאללע פֿעסטע זאללען זיא בע זאכאכטען, אונד מיינע רוהע טאגע הייליגען. (יא) בייא קיינעם מענשען לייבנאם דיר פֿען זיא קאממען, דאס זיא ניכט אונריין ווערדען, אויס גענאממען בייא פֿאטער, מוט טער, זאון, טאכטער, ברודער אונד שוועסטער דיא ניע פֿערהייראטהעט וואר, דירפֿען זיא זיך פֿעראונרייניגען. (יב) נאך זיינער רייניגונג צעהלט ער זיעבען טאגע, (יג) אונד אס טאגע, ווען ער אין דאז הייליגטהום אין דען אינגערן האף טריטט, אום אים הייליגטהומע זיינען דיענסט צו טהון, אפפֿערט ער זיין זינדענאפפֿער. זא שפריכט דער הערר דער עוויגע.

והאלמנה אשר-היה אלמנה
מכהן יקחו: (ט) ואת-עמי יורו
בין קדש לחל ובין טמא לטהור
יודיעם: (י) ועל-ריב המה יעמדו
לשפט במשפטי ושפטהו ואת-
תורתיו ואת-חקתיו בכל-מועדי
ישמרו ואת-שבתותיו יקדשו:
(יא) ואל-מת אדם לא יבוא
לטמאה כי אם-לאב ולאם ולבן
ולבת לאה ולאחות אשר-לא-
היתה לאיש יטמאו: (יב) ואחרי
טהרתו שבעת ימים יספרו-לו:
(יג) וביום באו אל-הקדש אל-
החצר הפנימית לשרת בקדש
יקריב תטאתו נאם אדני יהוה:
(יד) והיתה להם לנחלה אני
נחלתם ואחזה לא-תתנו להם
בישראל אני אחזתם: (טו) המנחה

למשפט קרי. ישפטהו קרי. והחטאת

(יד) דיעם זיין איהר ערבטהייל, איך נעהמליך בין איהר ערבטהייל, קיין אייגענטהום זאלל איהנען געגעבען ווערדען, איך בין איהר אייגענטהום. (טו) דאז שפיזעאפפֿער, זינד=

ר ש י

אשר יקחו את האלמנה פנון הדיוטין וזהו מכהן יקחו יש מן הכהנים שמתרין באלמנה. מלאתי: אשר תהיה אלמנה. גמורה פרט לגרושה אף על פי שפנויה היא אסורה אף להדיוט: (יב) ואחרי טהרתו. אשר פרישתו מן המת כך שזויה במועד קטן: (יג) וביום באו. תחלה אל הקדש להתחנך לעבודה יקריב חטאתו זו עשירית האיפה שלו כך שזויה במועד קטן שהכהן הדיוט טעון עשירית האיפה ביום סינוכו בענין שנאמר זה קרבן אהרן ובניו ונומר וכמו שמפורש במסכת מנחות: (יד) והיתה להם. הכהונה לנחלה:

וההטאת והאשם המה יאכלום
 וכל-חרם בישראל להם יהיה:
 (טז) וראשית כר-- בכורי כל
 וכר-- תרומת כל מכל
 תרומתיכם לכהנים יהיה
 וראשית עריסתיכם תתנו לכהן
 להגיה ברכה אל-ביתך: (יז) כל-
 גבלה וטרפה מן-העוף ומן-
 הבהמה לא יאכלו הכהנים:

וינדאפער אונד שולדאפער
 זאללען זיא פערצעהרען, אונד
 אללעם באנגוט אין ישראל
 געהערט איהנען. (טז) דאז
 ערשטע פאן אללעם פריהציג.
 טיגען אונד דיא העבע פאן
 אללעם, געהערט דען פריע.
 סטערן, אויך אייערעם טיי.
 געם ערשטלינג געבט איהר
 דעם פריעסטער, אויף דאס
 זעגען אין אייערעם הויזע רוי.
 הע. (יז) אללעם אומגעפאל.
 לענע אונד צערריסענע, זא
 וואהל פאם געפליגעל אלס
 פאם פיעהע דירפען דיא פריע.
 סטער ניכט געניעסען.

הפטרות בהר סיני

ברמיה סימן ל"ב

(א) ויאמר ירמיהו היה דבר יהוה
 אלי לאמר: (ב) הנה חנמאל
 בן-שלם דדך בא אליך לאמר
 קנה לך את-שדי אשר בענתות
 כי רך משפט הגאכה לקנות:
 (ג) ויבא אלי חנמאל בן-דדי בדבר

(א) ירמיה שפראך: מיר ווארד
 דאז ווארט דעם עוויגען, אל-
 זא: (ב) זיעהע חנמאל, דיינעם
 אהוימס שלם'ס זאך, ווירד צו
 דיר קאממען אונד שפרעבען:
 קויפע דיר מיין פעלד, וועל-
 בעס צו ענחות ליעגט, דען דוא
 האסט דאז רעכט דער אנפער-
 וואנדשאפט עם צו קויפען.
 (ג) דא קאם מיינעם אהוימס
 זאך חנמאל אויף דען האף
 דעם

יהוה

ר ש י

(טו) חרם. לשון קדש וכן כל לשון חרמה שהוא על הקדש: (טז) להגיה. אפוז"ר בלע"ז
 (אפאס"ער, לו זעגען, לו טטענזען, וכן פ"ר רש"י ישע"י ז' ב') כמו וינח בכל גבול מצרים: (יז) כל
 נבלה וטרפה וגו'. לפי שהותרה להם מליקת מטאת העוף שהיא נבלה וטרפה הולכך להזהירם
 על שאר נבלות וטרסות כך פירשו רבותינו:
 (א) ויאמר ירמיהו וגו'. לא לזדקיהו אמר כן אלא פירש הכתוב למה כלאו וחדר לזינורו הראשון
 לפירש מה הדבר אשר היה אל ירמיהו: (ב) בא אליך. על פי הדבור:

חת

ב א ו ר

(ב) משפט האוולה, השם גאולה הוא שם המקרה (טבטטראקטוק), וממנו מופשט השם המלטרק
 גואל, (טנפערווטרטער, בונטפריינד) ועיין בבאור למגלת רות מר' אהרן האללי (ב' ב'):
 חצר

יהוה אל-חצר המטרה ויאמר
 אלי קנה נא את-שדי אשר-
 בענתות אשר ו בארץ בנימין כי
 קה משפט הירשה וקה הגאלה
 קנה לך ואדע כי דבר יהוה הוא:
 (ד) ואקנה את-השדה מאת
 חנמאל בן-דדי אשר בענתות
 ואשקלה לו את-הכסף שבעה
 שקלים ועשרה הכסף: (ה) ואכתב
 בספר ואחתם ואעד עדים ואשקל
 הכסף במאזנים: (ו) ואקח את-
 ספר המקנה את-החתום המצוה
 ונתקיים ואת-הגלוי: (ז) ואתן
 את-הספר המקנה אל-ברוך בן
 נריה בן-מחסיה לעיני חנמאל
 דדי ורעיני העדים הכתבים

דעם געפֿענגניסעם צו מיר זיין
 דער עוויגע געשפראכען האט.
 מע, אונד זאגטע צו מיר:
 קויפֿע דיר דאך מיין פֿעלד,
 וועלכעס צו ענתות אים לאנדע
 בנימן ליענט; דען דוא האסט
 דאז ערב, אונד פֿערוואנדט.
 שאפטס. רעכט, קויפֿע עם
 דיר! דא איך נון מערקטע
 דאס עם דער וויללע דעם
 עוויגען זיין, (ד) זא קויפֿטע
 איך דאז צו ענתות ליעגענדע
 פֿעלד פֿאן מיינעם אהייטס
 זאהנע חנמאל, אונד וואג
 איהם דאז זילבער דאפֿיר צו
 (נעהמליך) ויעבען שקלים אונד
 צעהן זילבערשטיקע. (ס) איך
 פֿערשריעב עם אין איינעם
 בריעפֿע, פֿערוועגעלטע איהן,
 נאחם צייגען דאז, אונד וואג
 פֿאר איהנען דאז זילבער אין
 איינער וואגע. (ו) אך נאחם
 דען קויפֿבריעף נעהמליך זא
 זואהל דען, וועלכער (נאך
 געזעטץ אונד געברויך) פֿער-
 זעגעלט זא, אלס דען אונד
 פֿערוועגעלטען. (ז) איך גאב
 דען קויפֿבריעף דעם ברוך

בספר

זאתן נריה ואתן מחסיה אין געגענווארט מיינעם פֿריינדעם חנמאל אונד דער אין דעם קויפֿע

ד ש י

(י) את ספר המקנה - שטר המכירה: את החתום וגו'. עם חתימתו כשהוא חתום כדת וחוק:
 זאת הגלוי. שהחזק בבית דין על פי עדיו וכתבו וחתמו הדיינים אשרתא דדייני הוא קיום השטרות
 לכשרות הדבר גלוי ומפורסם סן ימותו העדים ורבותינו פירשו לענין גט פשוט ומקושר בבטל
 בתרא: (ז) לעיני חנמאל דודי. ועד עכשיו קראו בן דודי שמה שנים היו ואס אין זאת לא ידעתי
 מהו ויש נוטים לומר דודו ובן דודו היו חנמאל לירמיה כגון ראובן נשא את בת שמעון אחיו וילדה
 לו ימואל וכבר הוליד שמעון ימין סרי ימין דודו לימואל שכן אחי אמו הוא וגם בן דודו שהוא בן
 שמעון אחי אביו של ימואל ואינה היא המדה שלא מזינו בכל המקרא את האם קרוי דוד:
 כה

ב א ו ר

(ג) חצר המטרה, הוא בית הכלל: ואדע, הו"ו מהפך העתיד לעבר כי ירמי' ידע על פי
 הדבור שחנמאל יבוא אליו, והרגיש עמה שכלון ה' היא לקנות השדה: (ד) זאכחוב בספר
 ואהחזום, כתבתי דברי המקנה בספר, ואח"ב חתמתי הספר בחותם: (ו) ואקח את ספר המקנה את
 החתום

הפטרת בהר סיני

תרגום אשכנזי נר

בספר המקנה לעיני כל היהודים
 הישבים בהצר המטרה: (מ) ואצוה
 את ברוך לעיניהם לאמר:
 (ט) כה אמר יהוה צבאות אלהי
 ישראל לקוח את הספרים האלה
 את ספר המקנה הזה ואת
 החתום ואת ספר הגלוי הזה
 ונתתם בכלי-חרש למען יעמדו
 ימים רבים: (י) כי כה אמר יהוה
 צבאות אלהי ישראל עוד יקנו
 בתים ושדות וכרמים בארץ
 הזאת: (יא) ואתפלל אל-יהוה
 אחרי תתי את-ספר המקנה אל-
 ברוך בן-גריה לאמר: (יב) אהה
 אדני יהוה הנה ואתה עשית את-
 השמים ואת-הארץ בכתף הגדל
 ובזרעך הנטויה לא-יפלא ממך
 כל-דבר: (יג) עשה חסד לאלפים
 ומשלם עון אבות אל-תיק בניהם

קוי־כריעה אונטערשריעבע
 גען צייגען אויך פֿאַר דען אוי-
 גען אללער יהודים, וועל-
 כע אים האָפּע דעם געפֿענג-
 ניססעס זאָסען. (מ) אין איה-
 דעם בייאויין גאָב אדך דעם
 ברוך פֿאַלגענדען בעפֿעהל:
 (ט) זאָ שפּריכט דער עוויגע
 צבאות, דער גאָטט ישראל'ס:
 נים דיעזע כריעפֿע, דיעזע
 קוי־כריעפֿע געמליך זאָזאָהל
 דען פֿערזיעגעלטען אלס דען
 אונפֿערזיעגעלטען, אונד לע-
 גע זיא אין איין אירדענעם גע-
 פֿעס, דאָמיט זיא לאָנגע צייט
 בלייבען מעגען; (י) דען זאָ
 שפּריכט דער עוויגע צבאות,
 דער גאָטט ישראל'ס: זיא
 ווערדען זיך אין דיעזעם לאַנ-
 דע נאָך הייזער, פֿעלדער אונד
 וויינבערגע קויפֿען. (יא) נאָכ-
 דעם איך דעם ברוך זאָהן נריה
 דען קויפֿכריעה געגעבען, פֿלע-
 העטע אדך פֿאַלגענדער גע-
 שטאַלט צום עוויגען: (יב) אדך
 גאָטט, אָהערר! זיעה, דוא
 ביזט עס, דער היממעל אונד
 ערדע מיט ערהאָבער מאַכט,
 מיט אויסגעשטרעקטעם אַר-
 מע געמאַכט, דיר קאָן קיין
 דינג פֿערבאָרגען בלייבען,
 (יג) דוא ביזט עס, דער גאָט

אחריהם

דע כיו אין דאז טויזענדסטע געשלעכט ערצייגט, דוא, דער דיא זינדען דער פֿאַטער אים
שאַא

ד ש י

(ט) כה אמר וגומר. אל תאמר לחוס אני מלניעם שהרי הכל גולים: (י) כי כה אמר ה'. סוקן
לקנות בתים: (יב) לא יפלא - לא יבדד ויודע אתה שסופנו לגלות ולמה אמרת לי לקנות שדה:
(יג) ומשלם עון אבות אל חיק. סדור הזה ההולמים אזרי אבותיכם בדרך הרעה:

ב א ו ר

החוזם, ר"ל כשהוא כחונ ומחוס כחוק ודת: (ט) לקוח, מקור במקום לזוי כמו זכור את
השנת הלך וקראת: למען וגו', עד שוב הגולה שזו מתקיים כנזאת עוד יקנו בתים:
(יב) אחה עשית וגו', וכיון שעשית אותם לא ימנן שיכלא ממך כל דבר הנעשה בין בשמים

שאסע איהרער נאכקעממ
 לינגע היימוזכט, דער ערהא
 בענע, מעכטיגע גאטט! עווי
 גער צבאות איזט דיין נאמע,
 (יד) גראס אים ראטהשלוס.
 סע, מעכטיג אין דער אויס
 פיהרונג; דוא, דעססען אוי
 גען אויף דען וואנדעל אללער
 מענשען נעריכטעט זינד, אים
 איינעם יעדען נאך זיינעם ווע
 גע אונד דער פרוכט זיינער
 ווערקע צו פֿערגעלטען;
 (טו) דער דוא אים לאנדע
 מצרים, זא וואהל אן ישראל
 אלס אן אנדערן מענשען ציי
 כען אונד וואונדער טהא
 טעסט, דיא נאך יעטצט בע
 קאנט זינד, אונד דיר דען
 נאמען ערווארכסט, דען
 דוא הייטיגען טאגעס האסט.
 (טז) דוא פֿהרטעסט דיין פֿאלק
 ישראל אויס דעם לאנדע
 מצרים מיט צייכען אונד וואונ
 דערטהאטען, מיט שטארקער
 האנד אונד אויסגעשטרעק
 טעם ארמע אונד מיט פֿורכט
 בארער מאכט; (יז) דוא נאכסט
 איהנען דיעזעס לאנד, דאן
 דוא איהנען איינצוגעבען איה
 רען עלטערן צוגעשווארען

אחריהם האל הגדול הגבור יהוה
 צבאות שמו: (יד) גדל העצה ורב
 העליליה אשר עיניך פקחות
 ערכי דרכי בני אדם לתת
 לאיש כדרכיו וכפרי מעלליו:
 (טו) אשר שמת אתות ומפתים
 בארץ מצרים עד היום הזה
 ובישראל ובאדם והעשה לה
 עם כיום הזה: (טז) ותצא את
 עמך את ישראל אל מארץ מצרים
 באתות ובמפתים וביד חזקה
 ובאזרוע נטויה ובמזרא גדול:
 (יז) ותחי להם את הארץ הזאת
 אשר נשבעת לאבותם לתת
 להם ארץ זבת חלב ודבש:
 (יח) ויבאו וירשו אתה ולא שמעו
 בקולך ובתרותך לא הלכו את
 כל אשר צויתם להם לעשות לא

עשו

ובחרתה קרי

האסט, איין לאנד, וועלכעס מילך אונד האניג פֿליעסט; (יח) אלס זיא אבער דאזין
 קאמען, אונד עם אין בעזיטן נאחמען, אונד דינער שטיממע ניכט געהארבטען, נאך דיין
 גער לעהרע ניכט וואנדעלטען, וואס דוא איהנען צו טהון בעפֿאהלסט ניכט טהאטען, דאן
 פֿער

ר ש י

הגדול הגבור. ולא אמר והנורא אמר גויס מרקדין צהיכלו איה נוראותיו צמסנת יומא:
 (טו) ובאדם. ובשאר אנשים. ד"א אותות שהיו שקולין לישראל ולמכרים כילד ויהי העון
 והפחד ויחר את הלילה אותו מול שמיש חשך למכרים שיגש אור לישראל במדרש אגדה ויונתן
 חרגס ולישראל עבדת פרישן בנו בני אנשא:

ב א ו ר

ובין בארץ: (יד) גדול העצה, שעלותיו גדולות ומעשיו רבים מהאגס: העליליה, המעשה:
 וחקרא

הפטרת בהר סיני

תרגום אשכנזי נה

עֲשׂוּ וְהִקְרַא אֲתֶם אֶת כָּל־הָרֵעָה
 הַזֹּאת: (יט) הִנֵּה הַסְּלֹלוֹת בָּאוּ
 הָעִיר לְלִכְדָּהּ וְהָעִיר נִתְּנָה בְיַד
 הַכְּשָׁדִים הַגְּלִחִמִּים עָלֶיהָ מִפְּנֵי
 דִּיחָרַב וְהָרַעַב וְהִדְבָּר וְאֲשֶׁר
 דִּבַּרְתָּ הִיא וְהִנֵּה רָאָה: (כ) וְאָתָּה
 אָמַרְתָּ אֵלַי אֲדֹנָי יְהוִה קִנְיֵה־לְךָ
 הַשְּׂדֵה בַכֶּסֶף וְהָעֵד עֲדִים וְהָעִיר
 נִתְּנָה בְיַד הַכְּשָׁדִים: (כא) וַיְהִי
 דְבַר־יְהוָה אֶל־יִרְמְיָהוּ לֵאמֹר:
 (כב) הִנֵּה אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵי כָד־בֶּשֶׂר
 הַמִּמְּנִי יִפְלֵא כָד־דְבָר

פֿערפֿיגטעסט דוא אלל דיע.
 זעם אונגליק איבער זיא.
 (יט) זיעהע מאן האט באַלל
 ווערקע אום דיא שטאָרט גי.
 מאַכט, זיא צו עראַכערן, אונד
 דיא שטאָרט איזט דען כשרים,
 וועלכע זיא בעלאַגערטען, שאַן
 איבערגעבען וואַרדען (ווייל
 זיא דעם שוועררטע, דער
 הונגערסנאָטה אונד דער
 פעסט ניכט לענגער ווידער.
 שמעהען קאָננטען); וואָס דוא
 געשפראַכען האַסט, איזט ער.
 פֿאַלגט, אונד דוא זיעהכט
 עס מיט אַן? (כ) דאָ דוא
 דאָך מיין הערר, אַ גאָטט! צו
 מיר זאָגטעסט: קויפֿע דיר דאָז
 פֿעלד פֿיר געלד, אונד ניס
 צוויגען דאָצו! אונד דיא
 שטאָרט איזט דען כשרים אי-

בערליעפֿערט. (כא) דאָ וואַרד דעם ירמיה דאָז וואַרט דעם עוויגען, וויא פֿאַלגט: (כב) זיעהע!
 איך בין דער עוויגע, דער גאָטט אללעס פֿליישעס, קאָן מיר וואָס פֿערבאָרגען בלייבען?

הפטרת בהקותי

זרמיה סימן י"ו

(א) יְהוָה עָזִי וּמַעֲזֵי וּמְנוּסֵי בְיוֹם
 צָרָה אֵלַיךְ גּוֹיִם יָבֹאוּ מֵאַפְסֵי

(א) צו דיר אַ הערר! מיינע
 צוֹפֿערזיכט, שוטצוועהר
 אונד צופֿלוכט אין דער נאָטה!
 ווערדען איינסט נאָציאָנען,
 זעלכסט פֿאַן דען פֿערנסטען

ארץ

ר ש י

(יה) וְהִקְרַא אֹתָם - הקריח אותם לשון מקרה: (יט) וְאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ. רעה עליהם היה ונא:
 (כ) וְהָעִיר נִתְּנָה. ולמה לי שדה: (כב) הַמִּמְּנִי יִפְלֵא. וכי העתידות עלומות ממני:
 (א) יְהוָה עָזִי וּמַעֲזֵי וּמְנוּסֵי. אל"טי כווי"מאנט בלע"ז (אין דיר איזט וויינע לופֿזוכט). ומנוס
 חזרו לשון פלא כמו נתת ליריאיך נס להתנוסס וכן ה' נסי ודונש פתח אותו לשון מנוס
 ממש: אליך גוים יבואו. סוף האומות לשון אליך ולענדך שנס אחד ועמד איך עשו להם אלהים
 והמה לא אלהים: מאפסי. כמו מקנה: נאלו. לשון נחלה: מוכיל. לשון תועלת:

ב א ו ר

(יה) וְהִקְרַא, מן כי הקרה ה' לבניך: (יט) הִנֵּה הַסְּלֹלוֹת, י"ת הא סליחא עלו על קרתח
 למכנשה, והוא חל עפר שנוברין סביב החומה לעלות משם על החומה: (כ) וְהָעִיר נִתְּנָה.
 ולמה לי שדה?
 (א) ה' עזי, אמר הנביא דרך קריאה, אתה ה' שאתה עזי מאלו הנלחמים עמי ואנוס אליך

בענענדען דער ערדע היינט
 שטרעהמען אונד בעקענען:
 מר פאלשע (געטמער) האבען
 אונז אונזערע פארפארען
 פערערבט, אבערגלויבען, דאז
 צו ניטס פראבומט; (ג) דען
 קאן אויך איין שטערמליכער
 זיך געטמליכעס וועזען שאפֿ
 פֿען, דא ער זעלבסט קיין
 גאטט איזט? (ג) דיעסמאחל
 ווערדע איך אבער יענען קונד
 טהון, מיינע גאנצע מאכט אונד
 שטערקע, ווילל איך זיא פֿיה
 לען לאססען — דאס זיא ער.
 פֿאררען, דאס מיין נאמע עווי.
 גער וייא. (ד) דאז פֿערגע.
 הען יהודה'ס איזט מיט איי
 נעם געשטאהרען גריפֿפעל,
 מיט איינעם מייסעל פֿאן שמיר
 אויפגעצייכעט, איינגעזעטצט
 אויף דער טאפעל איהרעם
 הערצענס אונד אויף דען הער.
 נערן איהרער אלטארע.

אָרֶץ וַיֹּאמְרוּ אֶת־שִׁקְרֵךְ נַחֲלוּ
 אֲבוֹתֵינוּ הַבֵּל וְאִין־בָּם מוֹעִיל:
 (ג) הִיעֲשֶׂה־לּוֹ אָדָם אֱלֹהִים וְהָמָה
 לֹא־אֱלֹהִים: (ג) רֶכֶן הַגָּנִי מוֹדִיעִם
 בַּפֶּעַם הַזֹּאת אֹדִיעִם אֶת־יָדֵי
 וְאֶת־גְּבוּרָתִי וַיִּדְעוּ כִי־שָׁמַי
 יְהוָה: (ד) חֲטָאת יְהוּדָה כְּתוּבָה
 בְּעֵט בְּרוֹז בְּצַפְרֵן עֲמִיר הַרוּשָׁה
 עַל־רֵיחַ לְבָבָם וְלִקְרָנוֹת
 מִזְבְּחוֹתֵיכֶם: (ה) כִּזְכֹּר בְּנֵיהֶם
 מִזְבְּחוֹתֵם וְאֲשֵׁרֵיהֶם עַל־עֵץ רַעֲנָן
 עַל גְּבְעוֹת הַגְּבוּהוֹת: (ו) הֲרָרִי
 בַשָּׂדֶה הַיָּלֵף כָּל־אוֹצְרוֹתֶיךָ לְבִנֵּי

אחן

(ה) איזט עס דאך אלס דאָבטען זיא אָן איהרע צעגלינגע, ערוועהנען זיא איהרע אַל
 טאַרע, איהרע האַינען זאַממט דען גרינען ביימען אונד ערהאַבענען היגעלן. (ו) אָ דוא
 בעוואָהנער דעם היגליכטען געפֿילדעם! דיין פֿערמעגען, דייע שטעטצע, אַללע דייע
 זינֿ

ד ש י

(ג) כי שמי ה'. כמשמעו מושל ושלטי לקיים גזרתי: (ד) בעט ברזל - משל הוא כלומר חקוקה בשיקוע
 ואין נוסף לימחק: חרושה - חקוקה כזה שהוא חורש בעומק: על לוח לבס - שאינם שוכחין ע"ז
 שלהם: (ה) כזכר בניהם מזבחותם - כזכירת בניהם כן היתה להם זכירת מזבחותם כאלם שיש לו
 געגושין על בנו. ומדרש אגדה בעט ברזל כלפורן שמיר על ידי ירמיה שנקרא עמוד ברזל וע"ז
 יחזקאל שנא' לו כשמיר חזק מכור נחתי מלחך: ואשיריהם אשר על עץ רענן - על עץ כמו אלל וכן
 תרגם יונתן תחת כל אילן ענוף: (ו) הררי בשדה - ירושלים היושבת בהר המישור כל סביב
 העיר מישור שדה ולשון הררי כמו ערבי על שם שיושב בערבה מונט"יינדש בלע"ז (והוא
 מאנטאגנאל"רד בערבשטוואָהנער) יושבי ההר: חילך - כמו ממונך:

ב א ו ר

דיום לרתי, אלה שאני מוכיחם על ע"ז אינם הולכים לשוב מדרכם הרעה, וידעתי בי יבוא
 זמן שאפילו הגוים הרחוקים ישובו ויבואו אליך מאפסי ארץ (רד"ק): (ב) והמה לא אלהים, כלומר
 וחס בני אדם אינם אלהים: (ג) לכן הגני מודיעם, לאלה שאינם הולכים לשוב: (ד) בצפורן
 שמיר, כמו לפורן של שמיר: ולקרנח, למ"ד במקום ביה"ת כלמ"ד לפניכם לחרב:
 (ה) כזכור בניהם, בשמחה וגיל, כן יזכרו מזבחותם ואשיריהם: על עץ רענן, בטעם ויבואו
 האנשים על הגשים: (ו) הררי בשדה, כלומר את היושבת בשדה אשר מלאה סוים: בל אוצרוחיד,
 חסר

הפטרות בחקתי

חרגום אשכנזי נו

אֶתֶּן בְּמִתְיָהּ בְּחַטָּאת בְּכָל־
 גְּבוּלֶיהָ: (ז) וְשִׁמְטָתָהּ וּבֶקֶת
 מִנְחַלְתָּהּ אֲשֶׁר נָתַתִּי לָךְ
 וְהַעֲבַדְתִּיהָ אֶת־אִיבֶיהָ בְּאֶרֶץ
 אֲשֶׁר לֹא־יָדַעְתָּ כִּי־אֵשׁ קָדְחָתָם
 בְּאִפִּי עַד־עוֹלָם תִּוְקָד: (ח) כֹּהוּ
 אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי אֲרֹר הַגִּבּוֹר אֲשֶׁר
 יִבְטַח בְּאָדָם וְשֵׁם בְּשֶׁר זָרְעוֹ וּמִן
 יְהוָה יִסּוֹר לִבּוֹ: (ט) וְהָיָה כְּעֶרְעֵר
 בְּעֶרְבָה וְלֹא יִרְאֶה כִּי־יָבֹא טוֹב
 וְשָׁכַן חֲרָדִים בְּמִדְבַּר אֶרֶץ מִקְדָּה
 וְלֹא תֵשֵׁב: (י) בְּרוּךְ הַגִּבּוֹר אֲשֶׁר
 יִבְטַח בִּיהוָה וְהָיָה יְהוָה מִבְּטָחוֹ:
 (יא) וְהָיָה כְּעֵץ וְשָׁתוּל עַל־מַיִם
 וְעַל־יּוֹבֵל יִשְׁלַח שָׁרְשָׁיו וְלֹא יִרְאֶה

וּנְדִיגֵעַן אֶפְעָרָהּ עֵהָעוֹן אוֹיֵף
 דִּינֵעַן גִּרְעֵנֵעַן, וְעֵרְדֵּעַן אִיךְ
 צוֹר בִּיטֵעַ הִינְגֵעֵכֶעַן; (ז) דּוּא
 זַעֲלֵבֵסֵט אֲבַעֵר וּוִירֵסֵט פִּיִּי.
 עֵרוּ, פֵּעֵרן פֵּאֵךְ דִּינֵעֵם עֵרֵבֵי
 גּוֹטֵעַ דָּאָו אִיךְ דִּיר אִינְגֵעֵעֵי.
 בַּעַן, אִינְדֵּעֵם אִיךְ דִּיךְ דִּיִּי.
 נֵעַן פִּינְדֵּעַן דִּיעֵנֵסֵט בְּאֵר מֵאֵי.
 בַּעַן וְעֵרְדֵּעַ, אִינְ אִינֵעֵם דִּיר
 אִינְבַעֲקָאֵנֵטֵעַן לֵאנְדֵּעַ; דֵּעַן
 אִיֵּהֵר הַאֲבֵט אִינְ מוֹר אִיִּין פִּיִּי.
 עֵר אֵנְגֵעֲפֵאֲכֵט, דָּאָו עוֹוִינְג
 לֵאדֵּעֵרן וּוִירֵד. (ח) זָאָ שְׁפֵרִיכֵט
 דֵּעֵר עוֹוִינְגֵעַ: פֵּעֵרֲפֵלוֹכֵט זִיִּיא
 דֵּעֵר מֵאָן דֵּעֵר אוֹיֵף אִינֵעַן
 שְׁטֵעֵרֵבֵלֵעֵן זִיךְ פֵּעֵרֲלֵעֵסֵט,
 אֹונֵר אוֹיֵף פִּלִּישׁ וּוִינֵעַ שְׁטֵעֵר.
 קַע זַעֲסֵט, פֵּאָם עוֹוִינְגֵעַן אֲבַעֵר
 זִיִּין הַעֵרֵךְ אֲבּוֹעֵנְדֵּעֵט. (ט) עֵר
 וּוִירֵד זִיִּין וּוִיִּיא אִיִּין אִינְזֹאֲמֵעֵר
 בּוֹיִם אִינְ דֵּעֵר וּוִיִּסֵטֵעַ, גֵּעֵי.
 גִּיעֵסֵט נִיכֵט דֵּעֵס גּוֹטֵעַן, וּוֵעַן
 עֵם קַעֲמוֹט, בִּלִּיבֵט אִינְ דֵּעֵר
 דִּירֵעֵ, אִינְ וּוִיִּסֵטֵב, אֹונְפֵרוֹכֵט.
 בְּאֵרֵעֵם אֹונֵר אִינְגֵעוֹאֲהֵנִי.

יִרְאֶה קִרִי

טַעֵם לֵאנְדֵּעַ. (י) גֵּעוֹעֵנְגֵעֵט זִיִּיא דֵּעֵר מֵאֵי, דֵּעֵר זִיךְ אוֹיֵף דֵּעַן עוֹוִינְגֵעַן פֵּעֵרֲלֵעֵסֵט, אֹונֵר דֵּעֵסֵעֵן
 הַאֶפְפֵּנֹונְג דֵּעֵר הַעֵרֵר אִיזֵט. (יא) עֵר וּוִירֵד אִינֵסֵט אֵם וּוִיִּסֵטֵעֵר גַּעֲפֵלֵאֲנֵצֵטֵעֵם בּוֹיֵמֵע
 גִּלְיָךְ זִיִּין, דֵּעֵר וּוִיִּטֵט הִיִּן אִינְ פִּיִּיכֵטֵעֵם בְּאֵדֵעַן וּוּאֹורֲצֵעֵלֵט; עֵר עֵמֶפֶּינְדֵּעֵט נִיכֵטֵם,

ר ש י

צְמוֹתִיךְ צִחְטָתָהּ - צְמוֹתִיךְ עֵשׂוֹת צִחְטָא לֵאֵס ע"א בְּנֵל גְּבוּלִיךְ: (ז) וְשִׁמְטָתָהּ. עַל כִּרְחֵךְ תִּשְׁמַט אֶת
 אֶרְכֵךְ אֶת אֲשֶׁר לֹא שָׁחָה בְּצִחְטוֹתֶיכֶם שִׁמְטָתִי לָכֵס וְשָׁחָה הָאֶרֶץ: וּבֶךְ. אֲנִקֵּס מִחַמַּת נִחְלָתְךָ אֲשֶׁר
 נָתַתִּי לָךְ שִׁלַּח עֲשִׂית רְכוּנִי לְהַשְׁמִיטָהּ. ד"א וּבֶךְ מִנְחַלְתְּךָ וּבֶךְ אֲנִקֵּס מִנְחַלְתְּךָ שִׁאֲנֵלָה אֹותְךָ מִמִּנְהָ:
 כִּי אֲשֶׁר קָדְחָתָם בְּאִפִּי. יִקְדָּחֵם בְּנִחְיָרִי: (ח) אֲשֶׁר יִבְטַח בְּאֵלֵם. צִחְרִישׁוֹ וְקִלְיוֹ לֹמֵר אֲזַרְעֵ בְּשִׁבְעִית
 וְאֹוֹכֵל: זֹרְעוֹ. כִּמוֹ עֲזָרוֹ וְכִתְיִי רֹחַלְנִיָּה: וּמִן ה' יִסּוֹר לִבּוֹ. שֶׁבְטִישׁוֹ וְכוֹיִתִי אֶת צִרְכְּתִי לָכֵס כֶּךְ
 שִׁמְעִתִּי: (ט) כְּעֶרְעֵר. כֵּעֵץ יִחִידִי לִשְׁוֹן עֵרִירִי. וְיֵשׁ אֹומֵר דְּגֵאֲשֵׁת יְהִי בִלְע"ז (פֵּעֵרְדֵּרְבֵּעַן, פֵּעֵרוֹוִיסֵטֵעֵט,
 וּבֶן לֹועֵז רֵשׁ"י מֵלֵת כִּיֵּה יִרְמִי' ב' ו'). וּמִנְחָם פִּירֵשׁ שֶׁס' עֵץ מֵעֵלֵי הַיַּעַר וְעֵרְעֵר שְׁמוֹ וּבֶן פִּירֵשׁ
 כִּיֵּרְעֵר בְּמִדְבַּר עֵץ אֶחָד מֵעֵלֵי הַיַּעַר: צֵעֵרְבָה. לִשְׁוֹן מִישׁוֹר: חֲרִירִים. יִבְטַח כִּמוֹ חֶרֶב מִנִּי חוֹרֵב:
 אֶרֶץ מִלְחָה. אֶרֶץ שֶׁהִיא מִלְחָה וְלֹא תֵהֵא מִיוֹשְׁנֵת: (יא) וְלֹא יִרְאֶה. הַעֵץ כִּי יִבֵּא חֵם: צִלְוֹת.

ב א ו ר

חֶסֶר וּוִיִּי הַשְּׁמוֹשׁ (רד"ק): (ז) וְשִׁמְטָתָהּ וּבֶךְ, פִּירוּשׁוֹ כֶּךְ עַל־מֶךְ תִּקְיִים הַשְּׁמִיטָה, וְכִי לֹא
 תֵּעֲבֹוד אֶת אֶרְכֵךְ, אֲבָל עֵם לֹא יִדְעַת תֵּעֲבֹוד: מִנְחַלְתְּךָ, רְחֹוק מֵאֶרְכֵךְ: (ט) כְּעֶדֶר, עֵץ
 יִחִידִי: וְלֹא יִרְאֶה כִּי יָבֹא טוֹב, טַל וּמִטֵּר כִּי לֹא יִסְפִּיקוּ לְרוֹב יוֹשְׁבוֹ, כֵּן הַאִישׁ הַסֵּר מִה'
 יְהִי' נִעֲזֵב מִכָּל כֶּד: חֲרָדִים, מִן וְעַל־מִי חֶרֶב (רד"ק): (יא) וְעַל יּוֹבֵל יִשְׁלַח, וְעַל
 פִּלְגֵי מַיִם יִשְׁלַח שְׁרָשָׁיו שֶׁאֵפִילוּ שְׁרָשָׁיו שִׁתְּפִשְׁטוּ צִמְקוֹס רְחֹוק, יִהְיוּ עַל פִּלְגֵי מַיִם (רד"ק).

כִּי־יָבֹא חֹם וְהָיָה עֲלֵהוּ רֵעַן
 וּבִשְׁנַת־בְּצִירַת לֹא יִדָּאג וְלֹא
 יִמְיֵשׁ מַעֲשׂוֹת פְּרִי: (יג) עֶקֶב הַלֵּב
 מִכָּל וְאִנְשׁ הוּא מִיִּדְעָנוּ: (יד) אֲנִי
 יְהוָה חֶקֶר לֵב בְּתֵן כְּלִיּוֹת וּלְתַת
 לְאִישׁ כְּדַרְכּוֹ כַּפְרִי מֵעַד לָיו:
 (יז) קָרָא דָגֵר וְלֹא יִלְד עֲשֵׂה עֲשֵׂר
 וְלֹא בְמִשְׁפָּט בְּחֲצֵי יָמוֹ יַעֲזֹבֵנוּ
 וּבְאַחֲרֵיתוֹ יִהְיֶה נָבֵל: (טו) כִּסָּא
 כְּבוֹד מְרוֹם מִרְאֲשׁוֹן מְקוֹם
 מְקַדְשָׁנוּ: (טז) מְקוֹה יִשְׂרָאֵל יְהוָה
 כָּל־עֲזֹבָיו יִבְשׁוּ וְסוּרֵי בְּאֲרָץ
 יִכְתְּבוּ כִּי עֲזָבוּ מְקוֹר מַיִם־חַיִּים
 אֶת־יְהוָה: (יז) רְפָאֲנִי יְהוָה וְאַרְפָּא
 הַזְּשִׁיעֵנִי וְאוֹשַׁעַה כִּי תַהֲלִיתִי
 אֶתָּה:

ווען היטצע וויטהעט, זיין
 בלאטט אימער גרין; ער
 פֿירטטעט ניכט דער דיררען
 צייט, אונד הערט ניכט אויף
 פֿריטטע צו טראגען. (יג) און
 בער אללעס איזט דאז הערץ
 טריגעריש, אונד דאך אָהני
 מעכטיג, ווער קאן עס ערגריני
 דען! (יד) איד, דער עוויגע ער,
 פֿארשע דאז הערץ, פֿריפע
 דיא נייערען, אום יעדען נאך
 זיינעם וואנדעל, נאך דען פֿרייִ
 טען זיינער ווערקע צו בעלאה־
 נען. (יז) דער קרא וואמי
 מעלט איין, אָבער גלייך ניכט
 געבערט, וואַ אויך ווער אונגע־
 רעכטען רייכטהום ערוויירבט,
 אין דער העלפטע זיינער לע־
 בענסיאָהרע מוס ער איהן
 פֿערלאַססען, אונד ביא זיינעם
 ענדע ווירד ער נאך איין טהאָר.
 (טו) טהראָן דער מאַיעסטעט!
 פֿאָן עוויג הער ערהאַבענער
 אָרט אונזערס הייליגטהומס!
 (טז) דוא עוויגער ביזט דיא
 האַפֿפֿנונג ישראָל'ס; דיא דייך
 פֿערלאַססען, מיססען צו שאַג־
 דען ווערדען, דיא אַבטריינג־
 גען ווערדען שאַן אויף ערדען
 צור פֿערדאַממוניס אויפֿגעצײִט־
 נעט ווערדען! דען זיא האַבען
 דיא קוועללע דעס פֿרישען וואַססערס,
 דאַס איד גענעזע, הילף מיר, דאַס איד
 גערעטטעט ווערדע, דען מײן רוּחַם
 ביזט דוא!

דיא קוועללע דעס פֿרישען וואַססערס, דען עוויגען פֿערלאַססען. (יז) אַ היילע מיר, הערר!
 דאַס איד גענעזע, הילף מיר, דאַס איד גערעטטעט ווערדע, דען מײן רוּחַם ביזט דוא!

ר ש"י

לשון רעב פאמי"נא בלע"ז (הונגעראנטאטה). ל"א נכורת ל'מכלר וכן חנרו מנחס: לא ידאג. לא יפחד:
 (יב) עקוב הלב. מלא תואנה ועקיבה מכל רעה: ואנוש. לשון חולי וחליו הוא זה: מי ידענו. הוא
 סנור מי ידענו אני ה' חוקרו: (יד) קורא דגה. קו"קו גלוכ"ט בלע"ז (דער קוקוק גזוקסטעט, עיין שמואל
 א' כ"ו ב"ח): ולא ילד. הקורא הוא מוסך אחריו אפרוחים שלא ילד דגה הוא ליפסוף שמלפף העוף
 בקולו למשך אפרוחין אחריו ואלו שהקורא דגה לא ילכו אחריו משיגדלו שאינם מינו כך עושה עושר
 ולא נמשט: יהיה נבל. מחקרי רשיעא: (טו) כסא כבוד וגו'. לסי שבא לומר כל עוזבך יבושו
 מתחיל בקילוסו של מקום ומדבר לפניו אתה שנסא כבוד ומרום מראשית בריית עולם ומכוון כנגד
 מקדשו: (טז) מקוה ישראל. ה' יושב עליו לסיכך כל עוזבך יבושו: וסורי בארץ יכתבו. אותם
 שארם מדברי שאינם שומעים שליחותי בקברות תחתיות ארץ יכתבו: (יז) כי תהלתי אתה.
 כך אני מתהלל ומתפאר לומר שאתה מושיעי. תהלתי וונט"נא בלע"ז (רוהץ):

ב א ו ר

ולא יראה, נטעם וכל העם רואים: ולא ימיש מעשות פרי, כי אפילו בשנת בצורת יהיה כל זותו,
 ויתן פרוו בצתו, כן האדם הטוב אשר יטע בה' לא יסור טובו לעולם, ואפילו בשעה שאר בני אדם
 בצרה, הוא יהיה בטוב, ופרי האדם הטוב, שילמדו בני אדם חכמתו ומעשיו הטובים, והעלה הוא
 מאל לממונו ועשרו שיהנו ב"א ממנו (מרד"ק): (יב) עקב הלב, הלב, הוא מלא מרמה, אף שהיא
 חלושה: (יד) קרא, שם עוף: (טו) וסורי בארץ יכתבו, כלומר עודם הם נאחץ יכתבו לפורענות: